NÁŠ KALENDÁR

na rok

2024

Foto: Andrea Kiss-Kohut

Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku
ORSZÁGOS SZLOVÁK ÖNKORMÁNYZAT

1114 Budapešť, Fadruszova u. 11/A
E-mail: oszo@slovaci.hu Telefón: +36 1 466 9463 Web: www.slovaci.hu

Publikácia Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku (CSSM)

Spoluvydavateľom publikácie je parlamentný hovorca Slovákov v Maďarsku Anton Paulik

Vydáva Nezisková verejnoprospešná spoločnosť s ručením obmedzeným pre služby a zužitkovanie nehnuteľností SlovakUm, obchodná spoločnosť CSSM

Za vydanie zodpovedá
predsedníčka CSSM
Alžbeta Hollerová Račková

Zodpovedný redaktor
konateľ spoločnosti SlovakUm
Imrich Fuhl

Redaktori
Eva Fábiánová
Andrea Kiss-Kohut
Zlatko Papuček
Atila Rusnák

Jazyková lektorka
Vlasta Zsákaiová Držíková

ISSN 0465-9074

Vydanie ročenky podporili

ÚRAD PRE SLOVÁKOV ŽIJÚCICH V ZAHRANIČÍ

Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí
0936/HU/2023

KÉSZÜLT MAGYARORSZÁG KORMÁNYÁNAK TÁMOGATÁSÁVAL 2023.

Vláda Maďarska
NKUL-KP-1-2023/3-000118

Príprava do tlače
Martin Kraszlán

Tlač: Croatica Kulturális, Információs és Kiadói Nonprofit Kft. – Budapest

Pri zostavovaní ročenky bol použitý archívny materiál týždenníka Ľudové noviny a spoločnosti SlovakUm.

Na obálke sú fotografie Imricha Fuhla. Na titulke je škôlkarka zo Santova Dorina Černá a na zadnej obálke členovia Slovenského folklórneho spolku Lipa z Budapešti.

2024
ŠŤASTLIVÝ NOVÝ ROK!

JANUÁR

2024	PODĽA SLOVENSKÉHO KALENDÁRA	PODĽA MAĎARSKÉHO KALENDÁRA	SLNKO	
			VÝCHOD	ZÁPAD
1. Pondelok	Nový rok, Štátny sviatok	Nový rok, Fruzsina	07:29	16:04
2. Utorok	Alexandra, Karina	Ábel	07:29	16:05
3. Streda	Daniela	Genovéva, Benjámin	07:29	16:06
4. Štvrtok	Drahoslav	Titusz, Leóna	07:29	16:07
5. Piatok	Andrea	Simon	07:29	16:08
6. Sobota	Traja králi, Antónia	Traja králi, Boldizsár	07:29	16:09
7. Nedeľa	Bohuslava	Attila, Ramóna	07:28	16:10
8. Pondelok	Severín	Gyöngyvér	07:28	16:11
9. Utorok	Alexej	Marcell	07:28	16:13
10. Streda	Dáša	Melánia	07:27	16:14
11. Štvrtok	Malvína	Ágota	07:27	16:15
12. Piatok	Ernest	Ernő	07:27	16:16
13. Sobota	Rastislav	Veronika	07:26	16:18
14. Nedeľa	Radovan	Bódog	07:25	16:19
15. Pondelok	Dobroslav	Lóránd, Lóránt	07:25	16:20
16. Utorok	Kristína	Gusztáv	07:24	16:22
17. Streda	Nataša	Antal, Antónia	07:24	16:23
18. Štvrtok	Bohdana	Piroska	07:23	16:24
19. Piatok	Drahomíra, Mário	Sára, Márió	07:22	16:26
20. Sobota	Dalibor	Fábián, Sebestyén	07:21	16:27
21. Nedeľa	Vincent	Ágnes	07:20	16:29
22. Pondelok	Zora	Vince, Artúr	07:19	16:30
23. Utorok	Miloš	Zelma, Rajmund	07:19	16:32
24. Streda	Timotej	Timót	07:18	16:33
25. Štvrtok	Gejza	Pál	07:17	16:35
26. Piatok	Tamara	Vanda, Paula	07:15	16:36
27. Sobota	Bohuš	Angelika	07:14	16:38
28. Nedeľa	Alfonz	Károly, Karola	07:13	16:39
29. Pondelok	Gašpar	Adél	07:12	16:41
30. Utorok	Ema	Martina	07:11	16:42
31. Streda	Emil	Marcella, Gerda	07:10	16:44

12 MESIACOV – 12 LOKALÍT SLOVÁKOV V MAĎARSKU UDRŽIAVAJÚCICH PARTNERSKÉ VZŤAHY S MESTAMI A OBCAMI NA SLOVENSKU

V roku 2019 sa podľa štatistických údajov v 12 župách Maďarska založilo 111 slovenských národnostných samospráv. Každá z nich má iné danosti, ale jeden cieľ: aby sa slovenský jazyk a národnostná identita nevytratili z miest a obcí, v ktorých pôsobia. Jeden zo spôsobov jeho dosiahnutia vidia *v partnerských vzťahoch s mestami a obcami na Slovensku,* prostredníctvom ktorých slovenská národnostná komunita v Maďarsku pociťuje priateľský prístup, lásku a podporu materinskej krajiny. V mnohých prípadoch odborná spolupráca už prerástla do osobných priateľstiev, čo prispieva k vytváraniu lepšieho, sebavedomejšieho sveta Slovákov v Maďarsku. Ako príklad uvádzame 12 lokalít, ktoré udržiavajú nadštandardné priateľské styky s mestami a obcami na Slovensku.

ČABASABADI

Najmladšia obec v Békešskej župe vznikla v roku 1993. Podľa predsedu Slovenskej samosprávy v Čabasabadi Mateja Kešjára od začiatku sa snažili nájsť partnerské obce na Slovensku s cieľom oživiť jazyk, navzájom spoznať svoje tradície. Podľa najnovších údajov v obci žije 70 Slovákov. Čabasabadi roku 1995 nadviazalo družbu s obcou Hradište, dohodu o spolupráci podpísali roku 2009. Z Trenčianskeho kraja totiž pochádzali pôvodní osídlenci obce. Ďalšia spolupráca vznikla v roku 1999 medzi Spolkom za Čabasabadi a Občianskym združením PreHradište. V roku 2015 obe organizácie spoločne so školou Heuréka vo Zvolene usporiadali konferenciu pre mladých. Slovenská samospráva a Spolok civilnej stráže v Čabasabadi roku 2016 nadviazali kontakt s Mladými hasičmi v Spišskej Novej Vsi. O rok neskôr sa rozbehla spolupráca, v rámci ktorej sa deti každoročne zúčastňujú na hasičskej súťaži. Samospráva plánuje naďalej organizovať spoločné programy s partnerskými organizáciami na oboch stranách hraníc. M. Kešjár zdôraznil, že vedenie Slovákov v Čabasabadi víta každú iniciatívu v prospech upevnenia slovenskej komunity, zachovania jej jazyka, hmotného i nehmotného dedičstva, lebo v tom vidí jej budúcnosť.

FEBRUÁR

2024	PODĽA SLOVENSKÉHO KALENDÁRA	PODĽA MAĎARSKÉHO KALENDÁRA	SLNKO	
			VÝCHOD	ZÁPAD
1. Štvrtok	Tatiana	Ignác	07:08	16:45
2. Piatok	**Hromnice,** Erik, Erika	**Hromnice,** Karolina, Aida	07:07	16:47
3. Sobota	Blažej	Balázs	07:06	16:48
4. Nedeľa	Veronika	Ráhel, Csenge	07:04	16:50
5. Pondelok	Agáta	Ágota, Ingrid	07:03	16:51
6. Utorok	Dorota	Dorottya, Dóra	07:02	16:53
7. Streda	Vanda	Tódor, Rómeó	07:00	16:55
8. Štvrtok	Zoja	Aranka	06:59	16:56
9. Piatok	Zdenko	Abigél, Alex	06:57	16:58
10. Sobota	Gabriela	Elvira	06:56	16:59
11. Nedeľa	Dezider	Bertold, Marietta	06:54	17:01
12. Pondelok	Perla	Livia, Lidia	06:53	17:02
13. Utorok	Arpád	Ella, Linda	06:51	17:04
14. Streda	**Deň zaľúbených, Popolcová streda,** Valentín	**Deň zaľúbených, Popolcová streda,** Bálint, Valentin	06:49	17:06
15. Štvrtok	Pravoslav	Kolos, Georgina	06:48	17:07
16. Piatok	Ida, Liana	Julianna, Lilla	06:46	17:09
17. Sobota	Miloslava	Donát	06:45	17:10
18. Nedeľa	Jaromír	Bernadett	06:43	17:12
19. Pondelok	Vlasta	Zsuzsanna	06:41	17:13
20. Utorok	Lívia	Aladár, Álmos	06:39	17:15
21. Streda	Eleonóra	Eleonóra	06:38	17:16
22. Štvrtok	Etela	Gerzson	06:36	17:18
23. Piatok	Roman, Romana	Alfréd	06:34	17:19
24. Sobota	Priestupný deň	–	06:32	17:21
25. Nedeľa	Matej	Mátyás	06:30	17:22
26. Pondelok	Frederik, Frederika	Géza	06:29	17:24
27. Utorok	Viktor	Edina	06:27	17:26
28. Streda	Alexander	Ákos, Bátor	06:25	17:27
29. Štvrtok	Zlatica	Elemér	06:23	17:29

ČEMER

Slovenská samospráva v Čemeri, na čele ktorej stojí Alžbeta Szabová, zastáva mienku, že spojením síl možno organizovať väčšie, úspešnejšie akcie, ktoré dajú do pohybu viac ľudí. Za veľmi dôležitú úlohu pokladá všestranné posilňovanie identity hŕstky Slovákov v ich obci. Podľa najnovších údajov sa k slovenskej národnosti hlásilo 165 Čemerčanov. Spriatelenou obcou na Slovensku sú Mojmírovce, v Maďarsku od vzniku slovenskej samosprávy tesne spolupracujú so Slovákmi obývanými lokalitami z okolia Pešti. S Mojmírovcami, ktoré sa nachádzajú 14 km od Nitry, nadviazali družobné styky v roku 2003 vďaka jednému náhodnému stretnutiu. Dnes je ich spolupráca pestrá a rozsiahla. V roku 2018 samospráva veľkoobce Čemer udelila slovenskej samospráve pamätnú medailu za príkladnú spoluprácu so spriatelenými obcami. V roku 2022 na vinobraní v Mojmírovciach odovzdal starosta Martin Palka Folklórnemu spolku Furmička cenu ich obce ako uznanie za dlhoročnú plodnú spoluprácu. Partnerské obce sa stretávajú na Dni Slovákov, Dni obce, v táboroch v Čemeri aj v Mojmírovciach. Slovenská samospráva v Čemeri pokladá za dôležité zachovanie tradícií a ich odovzdanie mladej generácii, aj preto usporadúva pre deti tábory a sústredenia v autentickom slovenskom prostredí v Mojmírovciach.

MAREC

2024	PODĽA SLOVENSKÉHO KALENDÁRA	PODĽA MAĎARSKÉHO KALENDÁRA	SLNKO	
			VÝCHOD	ZÁPAD
1. Piatok	Albín	Albin	06:21	17:30
2. Sobota	Anežka	Lujza	06:19	17:32
3. Nedeľa	Bohumil, Bohumila	Kornélia	06:17	17:33
4. Pondelok	Kazimír	Kázmér	06:15	17:34
5. Utorok	Fridrich	Adorján, Adrián	06:13	17:36
6. Streda	Radoslav, Radoslava	Leonóra, Inez	06:11	17:37
7. Štvrtok	Tomáš	Tamás	06:10	17:39
8. Piatok	MDŽ, Alan, Alana	MDŽ, Zoltán	06:08	17:40
9. Sobota	Františka	Franciska, Fanni	06:06	17:42
10. Nedeľa	Bruno, Branislav	Ildikó	06:04	17:43
11. Pondelok	Angela, Angelika	Szilárd	06:02	17:45
12. Utorok	Gregor	Gergely	06:00	17:46
13. Streda	Vlastimil	Krisztián, Ajtony	05:58	17:48
14. Štvrtok	Matilda	Matild	05:56	17:49
15. Piatok	Svetlana	Štátny sviatok, Kristóf	05:54	17:51
16. Sobota	Boleslav	Henrietta	05:52	17:52
17. Nedeľa	Ľubica	Gertrúd, Patrik	05:50	17:53
18. Pondelok	Eduard	Sándor, Ede	05:48	17:55
19. Utorok	Jozef	József, Bánk	05:46	17:56
20. Streda	Víťazoslav, Klaudius	Klaudia	05:44	17:58
21. Štvrtok	Blahoslav	Benedek	05:42	17:59
22. Piatok	Beňadik	Beáta, Izolda	05:40	18:01
23. Sobota	Adrián	Emőke	05:38	18:02
24. Nedeľa	Kvetná nedeľa, Gabriel	Kvetná nedeľa, Gábor, Karina	05:35	18:03
25. Pondelok	Marian	Irén, Irisz	05:33	18:05
26. Utorok	Emanuel	Emánuel	05:31	18:06
27. Streda	Alena	Hajnalka	05:29	18:08
28. Štvrtok	Zelený štvrtok, Soňa	Zelený štvrtok, Gedeon, Johanna	05:27	18:09
29. Piatok	Veľký piatok, Miroslav	Veľký piatok, Auguszta	05:25	18:11
30. Sobota	Biela (Veľká) sobota, Vieroslava	Biela (Veľká) sobota, Zalán	05:23	18:12
31. Nedeľa	Veľkonočná nedeľa, Benjamín	Veľkonočná nedeľa, Árpád	05:21	18:13

ČORVÁŠ

Slovenská samospráva v Čorváši vznikla 10. novembra 1998. Podľa najnovších údajov v tomto dolnozemskom meste sa k slovenskej národnosti hlásilo 65 občanov. Predsedníčkou tamojšej slovenskej samosprávy je od začiatku Alžbeta Hudiková. Podľa jej názoru sú družobné vzťahy dôležité preto, lebo umožňujú spoznávanie kultúry a tradícií iných krajín. Ich zbor uzavrel zmluvu o spolupráci so slovenským mestom Sládkovičovo 28. augusta 1999. Tomuto rozhodnutiu predchádzali niekoľkoročné priateľské styky medzi vedúcimi citarových skupín, ktorí sa stretávali v odborných táboroch. Veľkú zásluhu na nadviazaní kontaktov medzi mestami majú Koloman Juhász z maďarskej a Alexander Vígh zo slovenskej strany. Od uzavretia zmluvy sa obyvatelia oboch miest stretávajú nielen na mestských programoch, ale i na akciách, ktoré organizuje slovenská samospráva, napríklad Sládkovičovčania každý rok zavítajú na Slovenský deň, Čorvášania zase na Kultúrne dni. Tento rok uplynie 25 rokov od uzavretia dohody o spolupráci, čo plánujú spoločne osláviť. A. Hudiková dodala, že v blízkej budúcnosti by radi usporiadali slovenský detský tábor spolu so Sládkovičovom a výmenný pobyt detí školského veku.

APRÍL

2024	PODĽA SLOVENSKÉHO KALENDÁRA	PODĽA MAĎARSKÉHO KALENDÁRA	SLNKO	
			VÝCHOD	ZÁPAD
1. Pondelok	**Veľkonočný pondelok,** Hugo	**Veľkonočný pondelok,** Hugó	06:19	19:15
2. Utorok	Zita	Áron	06:17	19:16
3. Streda	Richard	Buda, Richárd	06:15	19:18
4. Štvrtok	Izidor	Izidor	06:13	19:19
5. Piatok	Miroslava	Vince	06:11	19:20
6. Sobota	Irena	Vilmos, Bíborka	06:09	19:22
7. Nedeľa	Zoltán	Herman	06:07	19:23
8. Pondelok	Albert	Dénes	06:05	19:25
9. Utorok	Milena	Erhard	06:04	19:26
10. Streda	Igor	Zsolt	06:02	19:27
11. Štvrtok	Július	Leó, Szaniszló	06:00	19:29
12. Piatok	Estera	Gyula	05:58	19:30
13. Sobota	Aleš	Ida	05:56	19:32
14. Nedeľa	Justína	Tibor	05:54	19:33
15. Pondelok	Fedor	Anasztázia, Tas	05:52	19:35
16. Utorok	Dana, Danica	Csongor	05:50	19:36
17. Streda	Rudolf	Rudolf	05:48	19:37
18. Štvrtok	Valér	Andrea, Ilma	05:46	19:39
19. Piatok	Jela	Emma	05:45	19:40
20. Sobota	Marcel	Tivadar	05:43	19:42
21. Nedeľa	Ervín	Konrád	05:41	19:43
22. Pondelok	Slavomír	Csilla, Noémi	05:39	19:44
23. Utorok	Vojtech	Béla	05:37	19:46
24. Streda	Juraj	György	05:36	19:47
25. Štvrtok	Marek	Márk	05:34	19:49
26. Piatok	Jaroslava	Ervin	05:32	19:50
27. Sobota	Jaroslav	Zita	05:30	19:51
28. Nedeľa	Jarmila	Valéria	05:29	19:53
29. Pondelok	Lea, Leo	Péter	05:27	19:54
30. Utorok	Anastázia	Katalin, Kitti	05:25	19:56

MLYNKY

Slovenská samospráva v Mlynkoch, kde sa v roku 2022 k slovenskej národnosti hlásilo 419 obyvateľov, udržiava priateľské styky s obcami Blatné (okres Senec), Veľkými Ludincami (okres Levice), ako aj s obcou Mlynky v Slovenskom raji. Predsedníčka zboru Marta Demjénová uviedla, že ju v roku 2008 oslovila bývalá starostka Mlyniek Mariana Horká, keď počula o kauze Slovenského domu. O dva roky, keď sa veci vyriešili a atmosféra sa upokojila, delegácia slovenskej samosprávy sa vybrala do Košického kraja, kde v Mlynkách podpísala zmluvu o spolupráci. Odvtedy sa veľakrát navzájom navštívili. Delegácia zo Slovenska sa pravidelne zúčastňuje na Výstupe na Pilíš a pre účastníkov vždy privezie niekoľko sudov slovenského piva. Mlynčania zase chodievajú každý rok na ich obecnú oslavu a zúčastňujú sa na súťaži vo varení guláša. Počas návštev vždy pripravia bohatý program, aby sa hostia zoznámili s okolím a stretli sa s miestnymi obyvateľmi. Pravidelne organizujú výmenné stretnutia detí, tábory, návštevy základných škôl, či výlety do okolia. V roku 2023 sa uskutočnil zájazd do slovenských Mlyniek. Napriek tomu, že od prvého kontaktu sa už štyrikrát zmenilo vedenie obce, priateľské styky ešte stále fungujú a obce budú spolupracovať aj v budúcnosti.

M Á J

2024	PODĽA SLOVENSKÉHO KALENDÁRA	PODĽA MAĎARSKÉHO KALENDÁRA	SLNKO	
			VÝCHOD	ZÁPAD
1. Streda	Sviatok práce	Sviatok práce, Fülöp, Jakab	05:24	19:57
2. Štvrtok	Žigmund	Zsigmond	05:22	19:58
3. Piatok	Galina	Timea, Irma	05:21	20:00
4. Sobota	Florián	Mónika, Flórián	05:19	20:01
5. Nedeľa	Lesia, Lesana	Deň matiek, Györgyi, Adrián	05:18	20:02
6. Pondelok	Hermína	Ivett, Frida	05:16	20:04
7. Utorok	Monika	Gizella	05:15	20:05
8. Streda	Deň víťazstva, Ingrida	Mihály	05:13	20:07
9. Štvrtok	Roland	Gergely	05:12	20:08
10. Piatok	Viktória	Ármin, Pálma	05:10	20:09
11. Sobota	Blažena	Ferenc	05:09	20:10
12. Nedeľa	Deň matiek, Pankrác	Pongrác	05:08	20:12
13. Pondelok	Servác	Szervác, Imola	05:06	20:13
14. Utorok	Bonifác	Bonifác	05:05	20:14
15. Streda	Žofia, Sofia	Zsófia, Szonja	05:04	20:16
16. Štvrtok	Svetozár	Mózes, Botond	05:03	20:17
17. Piatok	Gizela	Paszkál	05:01	20:18
18. Sobota	Viola	Alexandra, Erik	05:00	20:19
19. Nedeľa	Turíce, Gertrúda	Turíce, Ivó, Milán	04:59	20:21
20. Pondelok	Turíce, Bernard	Turíce, Bernát, Felícia	04:58	20:22
21. Utorok	Zina	Konstantin	04:57	20:23
22. Streda	Júlia, Juliana	Júlia, Rita	04:56	20:24
23. Štvrtok	Želmíra	Dezső	04:55	20:25
24. Piatok	Ela	Eszter, Eliza	04:54	20:26
25. Sobota	Urban	Orbán	04:53	20:28
26. Nedeľa	Dušan	Deň detí, Fülöp, Evelín	04:52	20:29
27. Pondelok	Iveta	Hella	04:51	20:30
28. Utorok	Viliam	Emil, Csanád	04:51	20:31
29. Streda	Vilma	Magdolna	04:50	20:32
30. Štvrtok	Ferdinand	Janka, Zsanett	04:49	20:33
31. Piatok	Petra, Petronela	Angéla, Petronella	04:49	20:34

NOVÉ MESTO POD ŠIATROM

V Boršodsko-abovsko-zemplínskej župe leží Nové Mesto pod Šiatrom, kde sa k slovenskej národnosti hlásilo 192 ľudí. Mesto a miestna slovenská samospráva, ktorú vedie Júlia Kucziková, pripisujú veľký význam spolupráci s kultúrnymi a vzdelávacími inštitúciami. Vzájomne si vypomáhajú pri organizovaní a realizovaní vystúpení hosťujúcich skupín. So Slovenským Novým Mestom 20 rokov spolupracujú na programe Dedovizeň. Oficiálnym družobným mestom sú Michalovce. Zastupiteľstvá a primátori oboch miest neustále rozvíjajú spoluprácu, vďaka čomu sa obyvatelia recipročne zúčastňujú na mnohých kultúrnych a športových podujatiach. Slovenská samospráva podporuje aj spoluprácu novomestskej slovenskej školy s michalovskou hvezdárňou. Už viac než štvrťstoročie usporadúva letné tábory detí na Zemplínskej šírave. Najnovšie spolupracuje s obcou Liptovská Teplička a s ukrajinským mestom Velikij Bereznij. Došlo už k výmenným pobytom žiakov v rámci letného tábora a účasti speváckych súborov v Baňačke. Na Mariánskom stretnutí speváckych zborov vždy vystúpi aj zbor pôsobiaci pri fare v blízkej slovenskej obci ako Čerhov, Borša alebo Nižný Žipov. Slovenská samospráva plánuje pokračovať v spolupráci, ktorá je o ľudoch, spoznávaní sa a obohacovaní v rôznych odboroch. Snaží sa zaúčať do práce aj mladú generáciu, aby sa dokázala zorientovať a žiadať o granty, potrebné pri spolupráci. Vzájomné spoznávanie kultúr a miestnych zvykov vedie k lepšiemu pochopeniu správania sa ľudí a vytváraniu otvorených dialógov.

JÚN

2024	PODĽA SLOVENSKÉHO KALENDÁRA	PODĽA MAĎARSKÉHO KALENDÁRA	SLNKO	
			VÝCHOD	ZÁPAD
1. Sobota	**MDD,** Žaneta	Tünde	04:48	20:35
2. Nedeľa	Xénia, Oxana	Kármen, Anita	04:47	20:36
3. Pondelok	Karolína	Klotild	04:47	20:36
4. Utorok	Lenka	Bulcsú	04:46	20:37
5. Streda	Laura	Fatime	04:46	20:38
6. Štvrtok	Norbert	Norbert, Cintia	04:45	20:39
7. Piatok	Róbert	Róbert	04:45	20:40
8. Sobota	Medard	Medárd	04:45	20:40
9. Nedeľa	Stanislava	Félix	04:44	20:41
10. Pondelok	Margaréta	Margit, Gréta	04:44	20:42
11. Utorok	Dobroslava	Barnabás	04:44	20:42
12. Streda	Zlatko	Villő	04:44	20:43
13. Štvrtok	Anton	Antal, Anett	04:44	20:43
14. Piatok	Vasil	Vazul	04:44	20:44
15. Sobota	Vít	Ján, Vid	04:44	20:44
16. Nedeľa	**Deň otcov,** Blanka, Bianka	**Deň otcov,** Jusztín	04:44	20:45
17. Pondelok	Adolf	Laura, Alida	04:44	20:45
18. Utorok	Vratislav	Arnold, Levente	04:44	20:46
19. Streda	Alfréd	Gyárfás	04:44	20:46
20. Štvrtok	Valéria	Rafael	04:44	20:46
21. Piatok	Alojz	Alajos, Leila	04:44	20:46
22. Sobota	Paulína	Paulína	04:44	20:46
23. Nedeľa	Sidónia	Zoltán	04:45	20:47
24. Pondelok	Ján	Iván	04:45	20:47
25. Utorok	Olívia, Tadeáš	Vilmos	04:46	20:47
26. Streda	Adriána	János, Pál	04:46	20:47
27. Štvrtok	Ladislav, Ladislava	László	04:46	20:47
28. Piatok	Beáta	Levente, Irén	04:47	20:47
29. Sobota	Peter, Pavol, Petra	Péter, Pál	04:47	20:46
30. Nedeľa	Melánia	Pál	04:48	20:46

OROSLÁŇ

Podľa predsedníčky Slovenskej samosprávy v Orosláni Alžbety Szabovej zahraničné družobné vzťahy otvárajú možnosti spoznať kraj, zvyky, kultúru, jazyk, hmotné i nehmotné hodnoty, ale aj starosti a úspechy partnerov, deliť sa o skúsenosti a nachádzať riešenia aktuálnych úloh. V meste ležiacom v Komárňansko-ostrihomskej župe sa hlási k slovenskej národnosti 103 občanov a slovenská samospráva tam pôsobí od roku 1995. Poslanecký zbor uzavrel zmluvu o spolupráci s obcou Dvory nad Žitavou (1996), kam sa v rokoch 1947 – 1948 presídlilo 800 Oroslánčanov. V roku 1997 nadviazal priateľské styky s mestom Myjava, odkiaľ prišli pred vyše tromi storočiami tamojší Slováci osídliť spustošené územie dnešného mesta. Začiatkom 21. storočia samospráva uzavrela družbu s mestom Šaľa a tamojšími občianskymi organizáciami a v roku 2002 s obcou Kozárovce. Spolu s partnerskými mestami usporadúvajú výchovno-vzdelávacie a jazykové sústredenia na Slovensku, tvorivé dielne pre mládež, programy pre veriacich a rôzne prednášky. Navzájom navštevujú folklórne festivaly, výstavy, konferencie, tvorivé dielne a kultúrne prehliadky. Predsedníčka zboru A. Szabová spomenula, že na prelome leta a jesene zorganizovali množstvo akcií, z medzinárodných uviedla zájazd na vystúpenie SĽUK-u a Memoriál Márie Švolíkovej v Kozárovciach a sústredenie zamerané na používanie slovenského jazyka v Horných Salibách.

JÚL

2024	PODĽA SLOVENSKÉHO KALENDÁRA	PODĽA MAĎARSKÉHO KALENDÁRA	SLNKO	
			VÝCHOD	ZÁPAD
1. Pondelok	Diana	Tihamér, Annamária	04:49	20:46
2. Utorok	Berta	Ottó	04:49	20:46
3. Streda	Miloslav	Kornél, Soma	04:50	20:45
4. Štvrtok	Prokop	Ulrik	04:51	20:45
5. Piatok	Sviatok svätého Cyrila a Metoda, Cyril, Metod	Deň Slovákov v Maďarsku, Emese, Sarolta	04:51	20:45
6. Sobota	Patrik, Patrícia	Csaba	04:52	20:44
7. Nedeľa	Oliver	Apollónia	04:53	20:44
8. Pondelok	Ivan	Ellák	04:54	20:43
9. Utorok	Lujza	Lukrécia	04:55	20:43
10. Streda	Amália	Amália	04:56	20:42
11. Štvrtok	Milota	Nóra, Lili	04:56	20:41
12. Piatok	Nina	Izabella, Dalma	04:57	20:41
13. Sobota	Margita	Jenő	04:58	20:40
14. Nedeľa	Kamil	Őrs, Stella	04:59	20:39
15. Pondelok	Henrich	Henrik, Roland	05:00	20:38
16. Utorok	Drahomír	Valter	05:01	20:38
17. Streda	Bohuslav	Endre, Elek	05:02	20:37
18. Štvrtok	Kamila	Frigyes	05:04	20:36
19. Piatok	Dušana	Emília	05:05	20:35
20. Sobota	Ilja, Eliáš	Illés	05:06	20:34
21. Nedeľa	Daniel	Dániel, Daniella	05:07	20:33
22. Pondelok	Magdaléna	Magdolna	05:08	20:32
23. Utorok	Oľga	Lenke	05:09	20:31
24. Streda	Vladimír	Kinga, Kincső	05:10	20:29
25. Štvrtok	Jakub	Kristóf, Jakab	05:12	20:28
26. Piatok	Anna, Hana	Anna, Anikó	05:13	20:27
27. Sobota	Božena	Olga, Liliána	05:14	20:26
28. Nedeľa	Krištof	Szabolcs	05:15	20:25
29. Pondelok	Marta	Márta, Flóra	05:16	20:23
30. Utorok	Libuša	Judit, Xénia	05:18	20:22
31. Streda	Ignác	Oszkár	05:19	20:21

ŠALGÓTARJÁN

Slovenská samospráva v Šalgótarjáne vznikla v roku 1998. Jej predseda Ferdinand Egyed pokladá za dôležité spolupracovať s inými lokalitami, spoznávať ich život, kultúru, zmýšľanie obyvateľov. Podľa neho sa z toho dá veľa učiť a niektoré skúsenosti uplatniť na domácom národnostnom poli. Banské mesto na severe Maďarska ležiace v Novohradskej župe, v ktorom sa podľa najnovšieho sčítania ľudu k slovenskej národnosti prihlásilo 141 obyvateľov, sa môže pýšiť pestrými slovenskými národnostnými akciami. Slovenská samospráva úzko spolupracuje nielen s okolitými osadami, ale od roku 2003 má dobré kontakty s okresným mestom Lučenec a od roku 2006 so župným mestom Banská Bystrica. Udržiava styky aj s inými obcami a mestami na Slovensku, napr. Hriňovou, Klenovcom, Tvrdošínom, Detvou alebo Hrušovom. Nielen sa vzájomne navštevujú, ale pozývajú na svoje programy folklórne skupiny, spolu varia na slávnostiach. F. Egyed uviedol, že vďaka spolupráci do Šalgótarjánu sedemkrát zavítala Štátna opera z Banskej Bystrice a uznávané folklórne súbory zo Slovenska pravidelne vystupujú na Folkovom a slovenskom dni, na Medzinárodnom novohradskom folklórnom festivale a na iných akciách ich samosprávy.

AUGUST

2024	PODĽA SLOVENSKÉHO KALENDÁRA	PODĽA MAĎARSKÉHO KALENDÁRA	SLNKO	
			VÝCHOD	ZÁPAD
1. Štvrtok	Božidara	Boglárka	05:20	20:19
2. Piatok	Gustáv	Lehel	05:21	20:18
3. Sobota	Jerguš	Hermína	05:23	20:16
4. Nedeľa	Dominika, Dominik	Domonkos, Dominika	05:24	20:15
5. Pondelok	Hortenzia	Krisztina	05:25	20:13
6. Utorok	Jozefína	Berta, Bettina	05:27	20:12
7. Streda	Štefánia	Ibolya	05:28	20:10
8. Štvrtok	Oskar	László	05:29	20:09
9. Piatok	Ľubomíra	Emőd	05:31	20:07
10. Sobota	Vavrinec	Lőrinc	05:32	20:05
11. Nedeľa	Zuzana	Zsuzsanna, Tiborc	05:33	20:04
12. Pondelok	Darina	Klára	05:35	20:02
13. Utorok	Ľubomír	Ipoly	05:36	20:00
14. Streda	Mojmír	Marcell	05:37	19:59
15. Štvrtok	Marcela	Mária	05:39	19:57
16. Piatok	Leonard	Ábrahám	05:40	19:55
17. Sobota	Milica	Jácint	05:41	19:53
18. Nedeľa	Elena, Helena	Ilona	05:43	19:52
19. Pondelok	Lýdia	Huba	05:44	19:50
20. Utorok	Anabela	**Sviatok sv. Štefana,** István	05:45	19:48
21. Streda	Jana	Sámuel, Hajna	05:47	19:46
22. Štvrtok	Tichomír	Menyhért, Mirjam	05:48	19:44
23. Piatok	Filip	Bence	05:49	19:43
24. Sobota	Bartolomej	Bertalan	05:51	19:41
25. Nedeľa	Ľudovít	Lajos, Patrícia	05:52	19:39
26. Pondelok	Samuel	Izsó	05:53	19:37
27. Utorok	Silvia	Gáspár	05:55	19:35
28. Streda	Augustín	Ágoston	05:56	19:33
29. Štvrtok	**Výročie SNP,** Nikola, Nikolaj	Beatrix, Erna	05:57	19:31
30. Piatok	Ružena	Rózsa	05:59	19:29
31. Sobota	Nora	Erika, Bella	06:00	19:27

SARVAŠ

V meste Sarvaš pôsobí slovenská samospráva od januára 1995. Podľa najnovšieho sčítania obyvateľov sa tu hlásilo k slovenskej národnosti 794 ľudí. Predsedníčka miestneho slovenského voleného zboru Anna Franková je toho názoru, že partnerské styky s mestami a organizáciami na Slovensku sú pre nich dôležité preto, lebo sarvašskí Slováci majú ich prostredníctvom možnosť lepšie spoznať materskú krajinu, používať slovenský jazyk, nadväzovať vzájomne prospešné styky medzi organizáciami a inštitúciami, ako aj priateľské vzťahy medzi ľuďmi. Mesto Sarvaš má dve partnerské mestá na Slovensku – Malacky a Poprad. K oficiálnej spolupráci došlo v roku 2000, keď primátori podpísali zmluvu o spolupráci. S Malackami nadviazali kontakt cez rodáka zo Strieborných Viníc Juraja Korbelya, ktorý sa počas výmeny obyvateľstva presťahoval na Slovensko. Dlhé roky sú živé kontakty v oblasti kultúry, školstva, turistiky a športu. S Popradom sa začali kontaktovať sarvašskí športovci už začiatkom 80. rokov minulého storočia. Bývalé Poľnohospodárske družstvo Dózsa sa v meste pod Tatrami viackrát zúčastnilo na turnajoch so svojimi futbalistami. S Popradom úzko spolupracuje nielen mesto, miestna slovenská samospráva a slovenská škola, ale aj evanjelická cirkev.

SEPTEMBER

2024	PODĽA SLOVENSKÉHO KALENDÁRA	PODĽA MAĎARSKÉHO KALENDÁRA	SLNKO	
			VÝCHOD	ZÁPAD
1. Nedeľa	Deň Ústavy SR, Drahoslava	Egyed, Egon	06:01	19:25
2. Pondelok	Linda	Rebeka, Dorina	06:03	19:23
3. Utorok	Belo	Hilda	06:04	19:21
4. Streda	Rozália	Rozália	06:05	19:19
5. Štvrtok	Regina	Viktor, Lőrinc	06:07	19:17
6. Piatok	Alica	Zakariás	06:08	19:15
7. Sobota	Marianna	Regina	06:09	19:13
8. Nedeľa	Miriama	Mária, Adrienn	06:11	19:11
9. Pondelok	Martina	Ádám	06:12	19:09
10. Utorok	Oleg	Nikolett, Hunor	06:13	19:07
11. Streda	Bystrík	Teodóra	06:15	19:05
12. Štvrtok	Mária	Mária	06:16	19:03
13. Piatok	Ctibor	Kornél	06:17	19:01
14. Sobota	Ľudomil	Szeréna, Roxána	06:19	18:59
15. Nedeľa	Sedembolestná Panna Mária, Jolana	Sedembolestná Panna Mária, Enikő, Melitta	06:20	18:57
16. Pondelok	Ľudmila	Edit	06:21	18:55
17. Utorok	Olympia	Zsófia	06:23	18:53
18. Streda	Eugénia	Diana	06:24	18:51
19. Štvrtok	Konštantín	Vilhelmina	06:25	18:49
20. Piatok	Ľuboslav, Ľuboslava	Friderika	06:27	18:47
21. Sobota	Matúš	Máté, Mirella	06:28	18:45
22. Nedeľa	Móric	Móric	06:29	18:43
23. Pondelok	Zdenka	Tekla	06:31	18:40
24. Utorok	Ľuboš, Lubor	Gellért, Mercédesz	06:32	18:38
25. Streda	Vladislav	Eufrozina, Kende	06:33	18:36
26. Štvrtok	Edita	Jusztina	06:35	18:34
27. Piatok	Cyprián	Adalbert	06:36	18:32
28. Sobota	Václav	Vencel	06:37	18:30
29. Nedeľa	Michal, Michaela	Mihály	06:39	18:28
30. Pondelok	Jarolím	Jeromos	06:40	18:26

SLOVENSKÝ KOMLÓŠ

Slovenská samospráva v Slovenskom Komlóši, meste, v ktorom sa podľa najnovšieho sčítania obyvateľov hlásilo k slovenskej národnosti 654 ľudí, sa môže pochváliť široko rozvetvenou sieťou partnerských miest. Predsedníčka Zuzana Lauková vyzdvihla medzinárodnú spoluprácu s tromi lokalitami. Prvou je Jelšava, ich družba sa datuje od roku 2004. S týmto mestom ležiacim v Banskobystrickom kraji spája Komlóšanov významná osobnosť – evanjelický farár Pavol Valaský, ktorý pôsobil v Komlóši 10 rokov. S rumunským Nadlakom uzavreli dohodu o spolupráci v roku 1997. S tamojšou školou sa zapojili do projektu Erasmus+ Pátranie po spoločnej minulosti. Spolu s Nadlakom sa Slovenský Komlóš aktivizuje aj v ďalších európskych projektoch, v rámci nich organizujú veľa spoločných programov. Slovenská kolonizácia Nadlaku sa začala pred vyše 200 rokmi. Prví osadníci prišli zo Slovenského Komlóša, ako aj z iných častí Dolnej zeme, Gemera, Liptova a Oravy. Tretie partnerské mesto sa nachádza v Trnavskom kraji. S Galantou podpísali zmluvu o spolupáci roku 1999. Počas československo-maďarskej výmeny obyvateľstva (1947 – 1948) mnoho komlóšskych Slovákov sa usadilo v okolí tohto mesta. V Galante žije aj sochár Ladislav Sabo, ktorý vytvoril pomník slovenských osídlencov Slovenského Komlóša zdobiaci centrum mesta.

OKTÓBER

2024	PODĽA SLOVENSKÉHO KALENDÁRA	PODĽA MAĎARSKÉHO KALENDÁRA	SLNKO	
			VÝCHOD	ZÁPAD
1. Utorok	Arnold	Malvin	06:42	18:24
2. Streda	Levoslav	Petra	06:43	18:22
3. Štvrtok	Stela	Helga	06:44	18:20
4. Piatok	František	Ferenc	06:46	18:18
5. Sobota	Viera	Aurél	06:47	18:16
6. Nedeľa	Natália	Brúnó, Renáta	06:48	18:14
7. Pondelok	Eliška	Amália	06:50	18:12
8. Utorok	Brigita	Koppány	06:51	18:10
9. Streda	Dionýz	Dénes	06:53	18:08
10. Štvrtok	Slavomíra	Gedeon	06:54	18:06
11. Piatok	Valentína	Brigitta	06:55	18:04
12. Sobota	Maximilián	Miksa	06:57	18:03
13. Nedeľa	Koloman	Kálmán, Ede	06:58	18:01
14. Pondelok	Boris	Helén	07:00	17:59
15. Utorok	Terézia	Teréz	07:01	17:57
16. Streda	Vladimíra	Gál	07:03	17:55
17. Štvrtok	Hedviga	Hedvig	07:04	17:53
18. Piatok	Lukáš	Lukács	07:06	17:51
19. Sobota	Kristián	Nándor	07:07	17:49
20. Nedeľa	Vendelín	Vendel	07:08	17:48
21. Pondelok	Uršuľa	Orsolya	07:10	17:46
22. Utorok	Sergej	Előd	07:11	17:44
23. Streda	Alojza	**Štátny sviatok,** Gyöngyi	07:13	17:42
24. Štvrtok	Kvetoslava	Salamon	07:14	17:41
25. Piatok	Aurel	Blanka, Bianka	07:16	17:39
26. Sobota	Demeter	Dömötör	07:17	17:37
27. Nedeľa	Sabína	Szabina	07:19	17:36
28. Pondelok	Dobromila	Simon, Szimonetta	06:20	16:34
29. Utorok	Klára	Nárcisz	06:22	16:32
30. Streda	Šimon, Simona	Alfonz	06:23	16:31
31. Štvrtok	Aurélia	Farkas	06:25	16:29

ANGYALFÖLD

Slovenská samospráva XIII. obvodu Budapešti

Slovenská samospráva XIII. obvodu Budapešti (Angyalföld), kde sa k slovenskej národnosti hlásilo 253 občanov, udržiava partnerské kontakty s dvomi osadami na Slovensku. Popri Mojmírovciach, ktoré udržiavajú priateľské styky aj s Čemerom a Slovenskou samosprávou Budapešti, je to prekrásna obec na Orave Nižná. Medzi Nižnou a Slovákmi v XIII. obvode Budapešti sa vytvorila užšia spolupráca v roku 2014, keď sa pripravovali na Pltnícky deň. V nasledujúcom roku inštalovali pamätnú tabuľu na počesť slovenských pltníkov, usporiadali sympózium o pltníkoch a Nižňania priamo pred očami účastníkov vydarenej akcie zbili plť pri Dome národností obvodu, ktorú neskôr umiestnili v Skanzene lodí v Neszmélyi. Slovenský zbor na čele s Evou Fábiánovou zachováva pamiatku pltníkov každoročne usporadúvanými podujatiami, ako sú tábor pre deti, folklórne prehliadky, premietanie filmov, miestnohistorické prechádzky, vydávanie publikácií, alebo výmenné návštevy delegácií. Je veľmi dôležité, aby tak budapeštianski Slováci, ako aj Oravci vedeli o sebe, o spoločných koreňoch a aby sa medzi nimi vytvárali skutočné priateľské kontakty.

NOVEMBER

2024	PODĽA SLOVENSKÉHO KALENDÁRA	PODĽA MAĎARSKÉHO KALENDÁRA	SLNKO	
			VÝCHOD	ZÁPAD
1. Piatok	Sviatok všetkých svätých, Denis, Denisa	Sviatok všetkých svätých, Marianna	06:26	16:28
2. Sobota	Pamiatka zosnulých	Pamiatka zosnulých, Achilles	06:28	16:26
3. Nedeľa	Hubert	Győző	06:29	16:25
4. Pondelok	Karol	Károly	06:31	16:23
5. Utorok	Imrich	Imre	06:32	16:22
6. Streda	Renáta	Lénárd	06:34	16:20
7. Štvrtok	René	Rezső	06:35	16:19
8. Piatok	Bohumír	Zsombor	06:37	16:17
9. Sobota	Teodor	Tivadar	06:38	16:16
10. Nedeľa	Tibor	Réka	06:40	16:15
11. Pondelok	Martin, Maroš	Márton	06:41	16:14
12. Utorok	Svätopluk	Jónás, Renátó	06:43	16:12
13. Streda	Stanislav	Szilvia	06:44	16:11
14. Štvrtok	Irma	Aliz	06:46	16:10
15. Piatok	Leopold	Albert, Lipót	06:47	16:09
16. Sobota	Agnesa	Ödön	06:49	16:08
17. Nedeľa	Štátny sviatok, Klaudia	Hortenzia, Gergő	06:50	16:07
18. Pondelok	Eugen	Jenő	06:51	16:06
19. Utorok	Alžbeta	Erzsébet	06:53	16:05
20. Streda	Félix	Jolán	06:54	16:04
21. Štvrtok	Elvíra	Olivér	06:56	16:03
22. Piatok	Cecília	Cecília	06:57	16:02
23. Sobota	Klement	Kelemen, Klementína	06:59	16:01
24. Nedeľa	Emília	Emma	07:00	16:00
25. Pondelok	Katarína	Katalin	07:01	16:00
26. Utorok	Kornel	Virág	07:03	15:59
27. Streda	Milan	Virgil	07:04	15:58
28. Štvrtok	Henrieta	Stefánia	07:05	15:58
29. Piatok	Vratko	Taksony	07:06	15:57
30. Sobota	Ondrej, Andrej	András, Andor	07:08	15:57

CINKOTA

Slovenská samospráva XVI. obvodu Budapešti

V XVI. obvode Budapešti Cinkote žije podľa oficiálnych údajov 149 Slovákov. Slovenskú samosprávu vedie Zuzana Szabová. Prevažnú väčšinu dnešného obyvateľstva Cinkoty tvoria potomkovia Slovákov, ktorí sa tu usadili pred vyše 300 rokmi. Podaktorí dodnes hovoria po slovensky. Mestská časť má od roku 1999 veľmi intenzívne styky s obcou Horná Mičiná ležiacou v okrese Banská Bystrica. Kontakt s Hornomičinčanmi nadviazal bývalý predseda Spolku gazdov István Agárdi a odvtedy sa navzájom navštevujú. Slovenská samospráva v roku 2005 podpísala dohodu o spolupráci so Samosprávou Podunajských Biskupíc, ktoré sú mestskou časťou Bratislavy, a pomohla pri nadviazaní spolupráce medzi Základnou školou Ilony Batthyányovej a jednou školou v Komárne. V Cinkote pôsobí spevácky zbor, ktorý má v repertoári tradičné slovenské ľudové piesne a pravidelne vystupuje na slávnostiach. Na Ulici Ilony Batthyányovej sa nachádza pamätný dom tradičnej kultúry. Slovenská samospráva XVI. obvodu sa zo všetkých síl snaží o to, aby sa zachovali tradície Slovákov žijúcich v Pešti a jej okolí.

DECEMBER

2024	PODĽA SLOVENSKÉHO KALENDÁRA	PODĽA MAĎARSKÉHO KALENDÁRA	SLNKO	
			VÝCHOD	ZÁPAD
1. Nedeľa	Edmund	Elza	07:09	15:56
2. Pondelok	Bibiána	Melinda, Vivien	07:10	15:56
3. Utorok	Oldrich	Ferenc, Olivia	07:11	15:55
4. Streda	Barbora, Barbara	Borbála, Barbara	07:12	15:55
5. Štvrtok	Oto	Vilma	07:13	15:55
6. Piatok	Mikuláš	Miklós	07:15	15:55
7. Sobota	Ambróz	Ambrus	07:16	15:54
8. Nedeľa	Marína	Mária	07:17	15:54
9. Pondelok	Izabela	Natália	07:18	15:54
10. Utorok	Radúz	Judit	07:19	15:54
11. Streda	Hilda	Árpád	07:19	15:54
12. Štvrtok	Otília	Gabriella	07:20	15:54
13. Piatok	Lucia	Luca, Otilia	07:21	15:54
14. Sobota	Branislava, Bronislava	Szilárda	07:22	15:54
15. Nedeľa	Ivica	Valér	07:23	15:55
16. Pondelok	Albína	Etelka, Aletta	07:24	15:55
17. Utorok	Kornélia	Lázár, Olimpia	07:24	15:55
18. Streda	Sláva	**Deň národností,** Auguszta	07:25	15:55
19. Štvrtok	Judita	Viola	07:25	15:56
20. Piatok	Dagmara	Teofil	07:26	15:56
21. Sobota	Bohdan	Tamás	07:27	15:57
22. Nedeľa	Adela	Zénó	07:27	15:57
23. Pondelok	Nadežda	Viktória	07:27	15:58
24. Utorok	**Štedrý deň,** Adam a Eva	**Štedrý deň,** Ádám, Éva	07:28	15:58
25. Streda	**1. sviatok vianočný**	**1. sviatok vianočný,** Eugénia	07:28	15:59
26. Štvrtok	**2. sviatok vianočný,** Štefan	**2. sviatok vianočný,** István	07:28	16:00
27. Piatok	Filoména	János	07:29	16:01
28. Sobota	Ivana, Ivona	Kamilla	07:29	16:01
29. Nedeľa	Milada	Tamás, Tamara	07:29	16:02
30. Pondelok	Dávid	Dávid	07:29	16:03
31. Utorok	**Silvester**	**Szilveszter**	07:29	16:04

TEREZÍN
Slovenská samospráva VI. obvodu Budapešti

Slovenská samospráva VI. obvodu Budapešti, mestskej časti Terezín, vznikla v roku 1998. Prvým predsedom zboru bol bývalý riaditeľ budapeštianskej slovenskej školy Ladislav Petro. Podľa najnovších oficiálnych údajov sa v obvode 69 ľudí hlási k slovenskej národnosti. Slovenské partnerské kontakty obvodu určovali najmä významné slovenské historické osobnosti, ktoré kedysi žili v Terezíne. Katolícky kňaz, spisovateľ, dramatik a publicista Ján Palárik bol od roku 1852 desať rokov kaplánom v Kostole svätej Terézie z Avily. V období predsedníctva L. Petra sa podarilo vytvoriť partnerské kontakty s Palárikovou rodnou obcou Rakovou (okres Čadca). Samospráva sa zapojila do združenia Životnými cestami Jána Palárika. Ďalšou významnou historickou slovenskou osobnosťou je architekt a politik Ján Nepomuk Bobula, ktorý je aj čestným občanom obvodu. Zatiaľ sa však samospráve nepodarilo dosiahnuť, aby jeho rodné mesto Liptovský Hrádok (okres Liptovský Mikuláš) sa stalo oficiálnym partnerom Terezína. Samospráva na čele s Jurajom Rágyanszkim by rada opäť nadviazala kontakt s osadou. Predseda spomenul, že výbornou príležitosťou by bolo vydanie Bobulovej korešpondencie. Momentálne slovenská samospráva pracuje na maďarskej verzii knihy. Vedenie dúfa, že to vytvorí príležitosť, aby sa vzťahy s Liptovským Hrádkom opäť zintenzívnili.

Z roka na rok – z kroku na krok

Ani sme sa nenazdali a je tu koniec volebného obdobia. Čakajú nás opäť voľby. Štyri roky, ktoré máme za sebou, nijako nemožno označiť za zvyčajné.

Pred voľbami na jeseň 2019 sa naše celoštátne nominačné organizácie, Zväz Slovákov v Maďarsku, Únia slovenských organizácií v Maďarsku a Slovenský spolok Identita dohodli na spoločnom postupe vo voľbách a na spolupráci po nich. Krátko po rozbehnutí práce nových zvolených zborov prišli správy o prvých ochoreniach záhadným vírusom v Číne, ktoré mali tragický koniec. Šírenie vírusu napredovalo nevídane rýchlo a čoskoro sa objavili masové ochorenia aj v Európe. Nás a celý svet postavila pred doteraz nikdy nezažité situácie pandémia ochorenia Covid-19. Ona zasiahla do života nás všetkých a mala za následok útlm aktivít našich škôl, spolkov a samospráv. Museli sme si osvojiť spôsoby práce cez internet a minimalizovať osobné kontakty. Učili sme sa prispôsobovať podmienkam a zažili sme, že napriek všetkej ostražitosti nás predčasne opúšťajú mnohí naši rodinní príslušníci, priatelia a známi. Covid nás obral o dva „normálne“ roky.

Práca pritom, samozrejme, pokračovala. Keďže boli znemožnené osobné kontakty, neusporadúvali sa podujatia, tábory, finančné prostriedky sa sústreďovali na investičné projekty tak na miestnej, ako aj na celoštátnej úrovni. Takmer tridsať rokov po schválení Zákona o právach národných a etnických menšín z roku 1993 v činnosti slovenských volených zborov začala prevažovať práca zameraná na vytváranie materiálnych podmienok slovenského národnostného života. Množili sa slovenské spoločenské domy, obnovovali sa oblastné domy, vznikali nové národopisné zbierky v Slovákmi obývaných lokalitách po celom Maďarsku.

Celoštátnej slovenskej samospráve v Maďarsku (CSSM) sa v roku 2020 podarilo od vlády Maďarska získať prostriedky na odkúpenie bývalého evanjelického kostola na Rákócziho triede v Budapešti a tým sa otvorila cesta k záchrane objektu a vybudovaniu Slovenského kultúrneho strediska. Na spoločnej podpore jeho

Foto: Andrea Kiss-Kohut

realizácie sa dohodli vlády Maďarska a Slovenskej republiky, čo považujeme za historický krok. Pandémia síce napredovanie projektu spomalila, ale v čase uzávierky Nášho kalendára na rok 2024 už môžeme referovať o ukončení prác na demolácii prístavbových častí budovy, komína, životu nebezpečnej strechy a hydroizolácii budovy. Po niekoľkých kolách rokovaní s budúcimi užívateľmi priestorov, vedúcimi inštitúcií CSSM sa zrodil koncepčný návrh Slovenského kultúrneho strediska, ktorý bol predstavený aj na zasadnutí Valného zhromaždenia CSSM. Zrodila sa projektová dokumentácia na povolenie a realizáciu novej strechy a prebieha verejné obstarávanie na túto prácu.

Dom slovenskej kultúry (DSK) v Békešskej Čabe bol prvým spoločným maďarsko-slovenským projektom po zmene spoločenského zriadenia. Slávnostné otvorenie domu sa uskutočnilo 15. novembra 1996 a zúčastnil sa na ňom vtedajší premiér Gyula Horn a minister kultúry Slovenskej republiky Ivan Hudec. Budovu vlastní Čabianska organizácia Slovákov (ČOS) a funguje v nej aj penzión a reštaurácia. Je sídlom viacerých spolkov, skupín, regionálneho strediska Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku a centrom slovenského života nielen v župnom sídle, ale na celej Dolnej zemi. Problémy s financovaním Domu sa síce prejavili už aj skôr, ale pandémia priniesla ďalšie ťažkosti v jeho fungovaní, preto VZ CSSM na svojom septembrovom zasadnutí v roku 2020 rozhodlo o tom, že podpíše zmluvu o správe majetku s majiteľom budovy a odkúpi od ČOS obchodnú spoločnosť Čabianski Slováci, ktorá je zodpovedná za jej prevádzku. Energetická kríza, ktorá zastihla svet po vypuknutí vojny na Ukrajine v roku 2022 dokázala, že to bolo správne rozhodnutie. CSSM sa odvtedy stará o prevádzku, údržbu a mo-

dernizáciu Domu, čo je zárukou toho, aby táto emblematická budova v centre Békešskej Čaby dlhodobo slúžila Slovákom.

Dopad vojny v susednom štáte na ekonomiku v Maďarsku spôsobil ťažkosti aj na poli prevádzkovania kultúrnych inštitúcií a škôl národností. V zime v roku 2022 aj CSSM bola nútená niektoré svoje budovy slúžiace kultúrnym účelom počas vykurovacieho obdobia zavrieť, zaviesť opatrenia zamerané na úsporu energie a obmedziť využívanie priestorov škôl pre iné účely. Nevídané zvýšenie cien energie zapríčinilo sústredenie investičných projektov podporených vládou na projekty zamerané na úsporu energie aj v prípade školských zariadení CSSM.

V uplynulom volebnom cykle pokračoval proces preberania školských zariadení do prevádzky miestnych národnostných samospráv. Po školách v Alkári a Níži zodpovednosť za ďalší osud škôl na seba prevzali slovenské samosprávy v Tatabáni-Bánhide a v Tardoši a do prevádzky miestnej slovenskej samosprávy sa dostala aj materská škola v obci Šámšonház. Pri riešení zložitého problému spoločnej prevádzky inštitúcií v Bánhide a Tardoši prostredníctvom vytvorenia združenia národnostných samospráv pre prevádzku škôl pomáhala aj nová inštitúcia zriadená na podporu samospráv a spolkov, Kancelária právnej a odbornej pomoci.

V apríli 2022 sa uskutočnili parlamentné voľby, v ktorých za parlamentného hovorcu Slovákov v Maďarsku bol druhýkrát zvolený Anton Paulik. Okrem spolupráce na príprave právnych noriem a zastupovaní záujmov slovenskej komunity náš parlamentný hovorca sa podieľa aj na financovaní podujatí a publikácií našej samosprávy. Spoločne sme pracovali na príprave sčítania obyvateľstva v roku 2022 a spoločnou úlohou bude aj spracovanie údajov a stanovenie úloh, ktoré z výsledkov vyplývajú. Čaká nás vyhodnotenie skúseností z 30 rokov fungovania slovenských samospráv a práca na zlepšení právnych a finančných podmienok ich pôsobenia.

Ako som uviedla na začiatku svojho príspevku, rok 2024 bude volebným rokom. Chcela by som vyjadriť nádej, že zbližovanie našich celoštátnych organizácií a ľudí v nich bude pokračovať a jednotne budú pracovať na realizácii stanovených cieľov. Medzi nimi treba vyzdvihnúť pokračovanie v rozbehnutých investičných projektoch, zriadenie Múzea Slovákov v Maďarsku, rozvoj našich inštitúcií a ich prispôsobenie meniacim sa podmienkam.

Snívajme o budúcnosti spolu, veď sen je prvým krokom k tomu, aby sme dosiahli naše ciele!

Alžbeta Hollerová Račková
predsedníčka Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku

Zo zasadnutí VZ CSSM

Na poslednom zasadnutí Valného zhromaždenia Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku (VZ CSSM) v roku 2022 rezonovali najmä finančné ťažkosti spôsobené infláciou a zvýšenými režijnými nákladmi. Predsedníčka CSSM Alžbeta Hollerová Račková sa ako predsedníčka Združenia národnostných samospráv v Maďarsku zúčastnila na spoločnom zasadnutí s parlamentným Výborom pre národnosti, na ktorom odznelo, že na každé dieťa v materských školách a na každého žiaka základných škôl a gymnázií dostanú celoštátne národnostné samosprávy kompenzáciu 19 600 forintov na tri mesiace, vrátane škôl, ktoré sú v prevádzke miestnych národnostných samospráv. Túto sumu budú cez Fond Gábora Bethlena distribuovať celoštátne národnostné samosprávy. „V našom prípade to bude pre všetky naše školy približne 30 miliónov forintov, pričom naše náklady navyše činia od októbra do decembra niečo vyše 60 miliónov, k čomu ešte prichádzajú straty na stravnom, ktoré sú na úrovni roka okolo 80 miliónov forintov. Hľadáme riešenie," povedala predsedníčka dodajúc, že sa spoločne s národnostnými kolegami obrátia listom na kompetentných štátnych tajomníkov.

Téma škôl rezonovala aj na prvom zasadnutí VZ CSSM v roku 2023. Rozpočet zboru a jeho inštitúcií na predchádzajúci rok bolo treba modifikovať – po prvýkrát sa totiž stalo, že CSSM musela preradiť inštitúciami nevyužité prostriedky do ňou prevádzkovaných škôl, aby mohli pokryť zvýšené režijné náklady. Poslanci si ďalej vypočuli referáty odborných výborov a obchodnej spoločnosti SlovakUm a odsúhlasili počty skupín a tried v školách prevádzkovaných CSSM na školský rok 2023/2024.

Hlavnou témou májového zasadnutia VZ CSSM bolo vymenovanie riaditeľov škôl prevádzkovaných CSSM na ďalšie päťročné obdobie. Poslanci schválili aj ročnú finančnú uzávierku CSSM a jej inštitúcií na rok 2022 s finančným zostatkom 1 778 424 321 forintov, ktorý súvisel s prestavbou budovy kostola slovenských evanjelikov na Rákócziho triede v Budapešti. Po jej schválení prišiel rad na modifikáciu rozpočtu CSSM a jej inštitúcií na rok 2023. „Rozpočet na tento rok sme zostavovali veľmi ťažko," povedala na úvod A. Hollerová Račková. „Vo februári sme mali vážne problémy s tým, aby sme zostavili taký rozpočet, ktorý zabezpečí bezpečný a plynulý chod našich inštitúcií. Odvtedy sa nám podarilo získať informácie, resp. prostriedky, ktoré umožnili, aby sme rozpočet takpovediac vrátili do starých koľají. To znamená, že inštitúciám, ktoré boli plánované na minimálny chod, sme mohli vrátiť prostriedky podľa pôvodného návrhu." Príjmy a výdavky schváleného rozpočtu napokon činili 4 537 491 320 forintov.

Na poslednom jesennom zasadnutí VZ CSSM pred uzávierkou Nášho kalendára 2024 si poslanci pozreli prezentáciu koncepčného návrhu Slovenského kultúrneho strediska na Rákócziho triede. Následne museli vymenovať nového zástupcu predsedníčky CSSM, keďže Moniku Szabovú VZ vymenovalo za riaditeľku budapeštianskej slovenskej školy, preto musela z tejto funkcie odstúpiť. VZ na jej miesto zvolilo niekdajšieho podpredsedu Tomáša Nagya. Keďže od 1. septembra 2023 sa prevádzkovateľom škôl v Bánhide a Tardoši stalo Združenie slovenských národnostných samospráv na prevádzku škôl, v záujme preklenutia finančných ťažkostí spôsobených faktom, že prvú normatívu od štátnej pokladnice malo združenie dostať až v novembri, VZ CSSM sa rozhodlo poskytnúť návratnú dotáciu vo výške 30 miliónov forintov. V nasledujúcich dvoch rokovacích bodoch CSSM jednohlasne predĺžilo poverenie svojho dlhoročného delegáta pri Správe fondov Gábora Bethlena Ondreja Csabu Aszódiho (na obdobie od 1. októbra 2023 do 30. septembra 2026), resp. zvolilo členov Dozornej rady Obchodnej spoločnosti SlovakUm, s. r. o.

Deň Slovákov v Maďarsku v Níži

Malebná novohradská obec ***Níža*** bola 1. júla 2023 dejiskom osláv ***Dňa Slovákov v Maďarsku***. Náš najväčší sviatok, ktorý *Valné zhromaždenie Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku* (CSSM) stanovilo na pamätný *Deň sv. Cyrila a Metoda* 5. júl, sme oslavovali už 26. raz. Organizátori aj v tomto roku zostavili bohatý program. Účastníkov vítali *v kaštieli rodu Reviczkých,* kde od roku 1963 sídli miestna škola. Tu odzneli privítacie prejavy a slávnostné otvorenie osláv. V parku kaštieľa celý deň prebiehalo množstvo sprievodných programov, prezentácia inštitúcií CSSM, slovenský jarmok, ale kto sa zaujímal o tradičnú hmotnú kultúru, ten mal možnosť navštíviť miestnu národopisnú zbierku.

Kavalkáda programov sa začala otvorením výstavy *Níža na fotografiách* a vystúpením žiakov *Základnej školy Kálmána Mikszátha*. Spoločnosť SlovakUm prezentovala knižné vydanie prílohy Ľudových novín pre deti *LuDo* a Slovenské divadlo Vertigo predviedlo hru „*Varené vajíčko nespieva*“. Popoludňajší galaprogram uviedli žiaci *Slovenskej základnej školy v Sarvaši,* nasledovali produkcie súborov regionálnych stredísk *Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku*.

Hlavným programom Dňa Slovákov v Maďarsku bola ekumenická pobožnosť v miestnom *Kostole svätého Jakuba,* na ktorú nadväzovala oficiálna slávnostná časť osláv. Na pobožnosti spieval *ženský spevokol Campanello,* ktorý založili v roku 2001 ako mládežnícky miešaný zbor pri *Evanjelickom cirkevnom zbore v Irši*. Prítomných privítal miestny katolícky kňaz ***Ladislav Rados***. Evanjelický farár zo Slovenského Komlóša ***Attila Spišák*** prečítal slovo Božie z evanjelia podľa Lukáša *O stratenom synovi,* ktoré bolo východiskom jeho kázne. Po následnom slávnostnom prejave predsedníčky CSSM ***Alžbety Hollerovej Račkovej*** nasledovalo odovzdávanie vyznamenaní „*Za našu národnosť*“ osobám a kolektívom, ktoré vykonávali, resp. vykonávajú významnú činnosť v prospech Slovákov v Maďarsku, prípadne vytvorili trvalé hodnoty v oblasti slovenskej kultúry, literatúry, výtvarného umenia, vedy alebo spoločenského diania. Na základe rozhodnutia VZ CSSM sa laureátmi vyznamenania stali ***Zuzana Bánová***, ***František Pavol Zelman***, ***Zväz Slovákov v Maďarsku*** a ***Kultúrny spolok pre Mlynky***.

V rámci veľkolepého galaprogramu postupne vystúpili žiaci sarvašskej slovenskej školy, členovia citarovej skupiny *Lipa* i speváckej skupiny *Jelenček,* ďalej *Páví krúžok Borouka z Telekgerendášu,* tanečná skupina *Folklórneho spolku Komlóš* zo Slovenského Komlóša, skupina *Biela ruža zo Starej Huty, Santovský slovenský národnostný folklórny spolok Stužka – Pántlika* sprevádzaný dychovou kapelou ***Jozefa Széplakiho*** *Santovská nálada*. Boli to opäť dôstojné oslavy našej Slovače.

(zp)

Foto: (kan/fuhl)

Anton Paulik

Od sčítania obyvateľstva po prípravy nastávajúcich národnostných volieb

Rok 2023 bol rokom uskromnenia, rokom očakávania a napokon aj rokom oddychu a zbierania síl. Potrebu uskromnenia priniesla vojna v susednej Ukrajine a s ňou súvisiace rozpočtové opatrenia. Tie sa týkali celého obyvateľstva Maďarska, tak sme sa im nemohli vyhnúť ani my, národnosti. O niečo menej podpory sa ušlo na naše investičné plány, ale aj na niektoré iné národnostné iniciatívy. No a začiatkom roka ceny energie vzrástli v doteraz nevídanej miere, čo znamenalo, že naše kultúrne zariadenia znížili svoju aktivitu skoro na nulu a aj výchovno-vzdelávacie inštitúcie mali problémy prežiť vykurovaciu sezónu.

Zato aj v čase uskromnenia sme mali možnosť tešiť sa z dokončenia rôznych menších investícií. Napočítal som desať takých osláv, keď sme odovzdali do užívania novú, resp. obnovenú slovenskú národopisnú zbierku alebo spoločenskú miestnosť. Verme, že tieto budú slúžiť aj tomu, aby sa miestni Slováci viac stretávali, aby deti a mládež ich prostredníctvom spoznávali svoj pôvod, svoje korene a pochopili súvislosť medzi početnosťou miestnej slovenskej komunity a prílivom financií na podporu slovenských inštitúcií a iniciatív.

Čo sa týka očakávania, to spomínam v súvislosti so zverejnením výsledkov sčítania obyvateľstva. Ako si iste pamätáte, po poldruharočnej príprave prerušenej svetovou pandémiou sa sčítanie napokon uskutočnilo až v októbri a novembri roku 2022. Keďže išlo v podstate o elektronické sčítane, očakávali sme, že údaje o počte a zložení obyvateľstva, v rámci toho našej slovenskej komunity, sa dostanú na svetlo sveta rýchlo, ešte na jar.

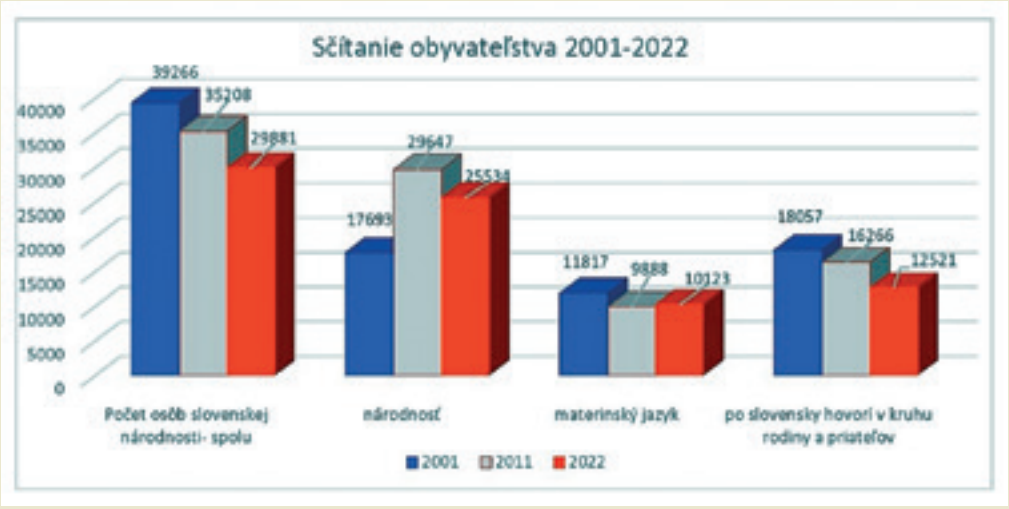

Údaje by sme potrebovali pre začiatok príprav na voľby do národnostných samospráv, ku ktorým má dôjsť v nastávajúcom roku.

Stalo sa však inak. Definitívne údaje boli zverejnené až ku koncu roku a vonkoncom nepriniesli také výsledky, aké sme očakávali. Každý si totiž pamätá, aké úsilia vyvinuli takmer všetky naše spoločenské organizácie a slovenské samosprávy, média, nehovoriac o vedúcich predstaviteľoch našej komunity v záujme toho, aby sa v porovnaní s údajmi spred desiatich rokov počet Slovákov v Maďarsku priblížil viac k skutočnosti, čiže počtu, ktorý vidíme okolo seba, ktorý vidieť na našich podujatiach. Napokon, ako sme sa koncom októbra dozvedeli, počet osôb hlásiacich sa k slovenskej národnostnej komunite v Maďarsku klesol o pätnásť percent. Bolí to, avšak v nasledujúcich desiatich rokoch budeme musieť pracovať s týmito číslami. Najprv ale musíme analyzovať príčiny poklesu, potom zistiť, s akou taktikou a akými metódami môžeme proces klesania počtu príslušníkov slovenskej národnosti obrátiť. Veď to asi všetci vieme, že štatistické údaje uverejnené Ústredným štatistickým úradom Maďarska neodzrkadľujú reálny stav, reálny počet a reálnu prítomnosť našich ľudí v spoločnosti. Veď v období, keď aj podľa názoru vládnych orgánov, nezaujatých ľudí, maďarskej väčšiny sa naše národnostné komunity stávali aktívnejšími, ich činnosť, hlavne v menších obciach, ale aj v mestskom prostredí, je viditeľnejšia, sme právom mohli očakávať opačnú tendenciu ich počtu. Na niektorých miestach by sa prakticky bez aktívnej činnosti miestnych národnostných samospráv či spoločenských organizácií nekonali spoločenské udalosti, kultúrne podujatia, ale možno ani rodinné oslavy.

Aj takto však môžeme pozitívne hodnotiť fakt, že takmer vo všetkých takých obciach a mestách, kde doteraz existovali slovenské samosprávy, na základe už definitívneho počtu osôb hlásiacich sa k slovenskej národnosti budú v budúcom roku vypísané voľby do národnostných samospráv.

Čo mám na mysli pod výrazom „rok oddychu"? Práve odchádzajúci rok bol pomerne dlhodobo prvým rokom, keď sa nekonala žiadna kampaň. Sčítanie obyvateľov sme mali za sebou a nemali sme v tomto roku ani žiadne voľby. Mohli sme si trochu vydýchnuť a po zverejnení výsledkov cenzu začať premýšľať nad spôsobom, ako sa pripraviť na nastávajúce národnostné voľby. K tomu by som dodal, že v polovici práve odchádzajúceho roka parlament prijal novelu národnostného zákona, vypracovanú práve pre neznalosť výsledkov sčítania s tým, že sa čiastočne zmenili podmienky vypísania národnostných volieb. Ako si asi všetci pamätáte, doteraz voľby na miestnej úrovni boli vypísané tam, kde počet osôb, hlásiacich sa k tej-ktorej národnosti dosiahol, alebo bol vyšší ako 25. Keďže prakticky všetky národnosti mali obavy, že vo viacerých menších obciach tento počet nedosiahnu, pričom sú to tradične národnostné lokality, kde v predchádzajúcich voľbách bola zvolená a založila sa národnostná samospráva, novela stanovuje, že na vypísanie volieb do národnostnej samosprávy postačí, ak sa tam k danej národnosti hlási aspoň 20 občanov, alebo v obci funguje národnostná výchovno-vzdelávacia inštitúcia.

Takže takto môžeme začať jednak vyhľadávať Slovákov, aby sa tí, ktorí doteraz neboli registrovaní na zozname slovenských národnostných voličov, prihlásili do tohto registra a, samozrejme, musíme nájsť vhodných kandidátov na členov miestnych slovenských samospráv. Toto som na začiatku svojho článku nazval obdobím nazbierania síl.

V blížiacom sa novom roku si budeme pripomínať jubilejné výročia udalostí, ktoré vo veľkom napomohli rozvoj národnostných komunít, aj našich slovenských, v období po zmene spoločenského zriadenia. V končiacom sa roku sme spomínali na udalosti spred troch desaťročí, ktoré vyvrcholili prijatím prvé-

ho – vtedy ešte menšinového – zákona. Na jeho základe sa potom v nasledujúcich dvoch rokoch konali prvé voľby do miestnych menšinových samospráv a následne aj do celoštátnych zborov. Úspech prvých národnostných volieb oslávime v nastávajúcom roku, veď – ako si možno niektorí ešte pamätáte – prvé menšinové voľby sa konali 11. decembra roku 1994. Vtedy vzniklo 53 slovenských menšinových samospráv, členovia ktorých – ako elektori – si potom zvolili taký istý počet členov prvého Valného zhromaždenia Celoštátnej slovenskej samosprávy. Máme si čo pamätať, veď tieto prvé úspešné kroky nám umožnili následný rozvoj našej komunity, vznik ďalších slovenských samospráv aj v obciach, kde vtedy už, resp. ešte neboli prítomné slovenské spoločenské organizácie. Následne sme boli svedkami vzniku systému slovenských národnostných inštitúcií, najprv pod kontrolou celoštátnej samosprávy, v posledných rokoch preberajú, či vytvárajú svoje národnostné inštitúcie už aj miestne volené zbory.

Tieto procesy zďaleka nepokladám za uzavreté. Hlavne v oblasti školstva musíme rozmýšľať nad tým, ako zamedziť proces zániku vyučovania slovenčiny v takých školách, kde sa slovenský jazyk vyučuje v podstate ako cudzí. Aby celé regióny obývané tradične Slovákmi nezostali bez výučby slovenčiny. Tieto školy, ako sa ukázalo za posledné roky, sú vtedy v najlepších rukách, ak ich spravujú miestne slovenské samosprávy. Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku pred zopár rokmi vypracovala svoju školskú stratégiu, ktorá sa začala postupne uskutočňovať. Roky pandémie, ako aj vojnové udalosti v susedstve a s tým súvisiace finančné ťažkosti nám neumožnili pokračovať v tejto práci tempom, aké by si súčasný stav slovenského národnostného školstva vyžadoval.

Práve preto po roku naberania síl sa teraz paralelne s prípravou na národnostné voľby musíme sústrediť na posilnenie našej inštitucionálnej siete predovšetkým v tých regiónoch, kde sme zaznamenali najväčší pokles počtu obyvateľov hlásiacich sa k slovenskej národnosti. Takže prvoradou úlohou nových samospráv v nastávajúcom roku bude vyvodiť poučenia z minulého roku a začať o niečo intenzívnejšie pracovať v záujme našej budúcnosti. K tejto práci ponúkam svoju pomoc aj ja, a to tak v parlamente, ako aj mimo neho.

Foto: (a)

Tri desaťročia národnostných samospráv v Maďarsku

Po roku 1993, keď maďarský parlament schválil *Zákon o právach národných a etnických menšín,* sa začala prebúdzať iniciatíva založiť národnostné volené zbory. Spočiatku, vzhľadom na to, že sa zákonodarné zhromaždenie nie a nie dopracovať k skutkovej podstate a definícii realizačných opatrení, predstavitelia v Maďarsku žijúcich minorít len mudrovali, čo a ako by mali vykonať. Ako by mali pristupovať k otázke rozdelenia právomocí a kompetencií. Kto by mal zastupovať spoločenské záujmy danej menšiny? Či majú naďalej reprezentovať menšiny spoločenské organizácie, ako napríklad *Zväz Slovákov v Maďarsku,* alebo sa majú dlhé desaťročia fungujúce organizácie rozpustiť a národnostné dianie zastrešia samosprávne zbory? Nemecká minorita v Maďarsku napríklad rozpustila svoj Zväz, kým Slováci sa ho nechceli zriecť. V rôznych obciach rôzne reagovali na možnosť vytvorenia národnostných samosprávnych orgánov. Na odporúčanie rôznych spoločenských organizácií sa zišli niekoľkí odvážlivci a ako takí revolucionári sa hodili do víru udalostí. V tej dobe totiž vznikali aj *prvé obecné a mestské samosprávy*. Ich zakladatelia, hoci vychádzali z modelu miestnych rád, práve tak nevedeli, čo a ako majú robiť, ako to nevedeli predstavitelia národnostných menšín. V niektorých lokalitách, napríklad v Bukových horách, nadšenie dospelo do štádia, že sa zrodili slovenské volené zbory, ktoré zastupovali potreby celej obce, lebo tzv. väčšinová samospráva nevznikla. „*Menšinová*" bola hneď aj „*väčšinová*".

Do konca roku 1994 dozrela situácia do štádia potreby založiť ***Celoštátnu slo-***

venskú samosprávu. Prvotným krokom bolo zvolenie členov miestnych slovenských samospráv, z ktorých sa stali elektori – voliči celoštátneho zboru. Zasadanie slovenských poslancov – elektorov z celej krajiny sa konalo v Budapešti, ktoré malo za úlohu zvoliť 53 členov *Celoštátnej slovenskej samosprávy*. Stalo sa tak 25. marca 1995. Detaily celého procesu dokumentovali z týždňa na týždeň novinári týždenníka Slovákov v Maďarsku *Ľudových novín*.

Ako si však spomínajú na tieto časy účastníci dejinných udalostí a neskorší členovia Valného zhromaždenia CSSM? Všetkých sme sa nemohli opýtať, mnohí z vtedajších agilných osobností národnostného diania už nie sú medzi nami. Preto sme si vytipovali niekoľkých, aby sme sa s nimi porozprávali o atmosfére tej doby, o pocitoch a názoroch spred troch desaťročí.

Anna Crnečká z *Tardoša* si najradšej spomína na ochotu, s ktorou si v tých časoch ľudia navzájom pomáhali. *„V Tardoši sme mali dobré zázemie. Od roku 1972 sme mali v obci tanečný súbor, od roku 1983 aj spevokol. V materskej aj na základnej škole sme vyučovali slovenčinu. Preto sme boli presvedčení, že do samosprávneho procesu sa musíme zapojiť. Z novín a rozhlasu som sa dozvedela, že bude možnosť založiť si samosprávy. Ja som bola vtedy členkou Spolku na ochranu dediny. Jeho členovia mňa a ďalších troch aktivistov zvolili za kandidátov do slovenskej samosprávy. Nevedeli sme síce, čo bude našou úlohou, vlastne to nikto nevedel. Boli aj takí, ktorí sa báli, aké to bude mať následky, že my sa tu spolčujeme a vytvárame samosprávu.*

Kládli sme si otázky, ako a čo budeme robiť? Keď som mala hotový pracovný plán, preposlala som ho do Šárišápu Katke Huberovej Kisgyőriovej. Učili sme sa jeden od druhého. Marka Nagyová z Čívu lietala po župe a rozdávala nadšenie, energiu, informácie, myšlienky. Viete si predstaviť tie účty za telefón! Vtedy ešte neexistoval predplatný balík „pre ukecaných“! Boli sme si vedomí, že musíme kráčať vpred, inak budeme škodovať a nezískame potrebné finančné zdroje na rozvoj národnostného života v obci. Vedela som, že odvážnemu šťastie praje. V druhých komunálnych voľbách sme si už vytvorili samostatný slovenský volený zbor. Veľa nám pomáhali aj naši priatelia zo Slovenska, z Tvrdošoviec a z Nových Zámkov, kde bola vedúcou škôlky Katarína Fučíková. Ona mi veľmi pomohla pri organizovaní prvej slovenskej recitačnej súťaže. Prišla do poroty a doniesla knižky od Matice slovenskej. Potom sme nadviazali kontakty aj s tanečným súborom Matičiarik. Na oplátku pozvali na oberačkové slávnosti do Nových Zámkov našich tanečníkov a spevákov. Postupne sa rozrastal okruh našich priateľov a tieto kontakty nám pomáhali. Naučili sme

sa vypracovávať projekty do súbehov, získavať peniaze, napríklad pre školu. Naopak, mnohí aj nám pomáhali. V tom čase sme zozbierali materiál na zbierku tardošských piesní Na Tardoši, na pažiti, na pľaci. Výborné časy to boli!"

Imrich Fuhl z Mlynkov si počas nášho rozhovoru uvedomil, že vlastne už vtedy sa stal opozíciou a dostal sa do konfliktu s niekoľkými vedúcimi osobnosťami Zväzu, s Michalom Matom, či trochu neskôr s Jánom Fuzikom, lebo budapeštianski Slováci sa ani na ukážku nedostali do Celoštátnej slovenskej samosprávy. *„My sme chceli, aby tam mala zastúpenie aj Budapešť. Tí, ktorí to odmietali, sa obávali, že Budapešťania budú príliš múdri a budú kibicovať do všetkého. Pravdou je, že v Budapešti neboli nijaké pobočky Zväzu. A celoštátna samospráva podľa určitých predstáv v podstate mala byť to isté, čo bol Zväz, len akože pod iným názvom či rúškom. Keď si spätne pozerám články v Ľudových novinách, ľudia, ktorí aj trošku rozmýšľali, napríklad Anna Ištvánová, sa snažili vysvetľovať, že samospráva je niečo iné ako občianska organizácia. Legitimitu jej dávajú voľby a má robiť aj niečo iné. Jej hlavnou úlohou je politicky zastupovať, presadzovať záujmy Slovákov v Maďarsku, otvorene politizovať a nielen organizovať kultúrne akcie. Legitimita musí byť preverená voľbami. Spočiatku ani neexistovali voličské zoznamy a prakticky každý mohol voliť slovenských kandidátov. Inak vlastne preto som mal problém so Zväzom, lebo som nesúhlasil s praxou tzv. delegačných schôdzí. Podľa mojich skúseností napríklad agilnejší predstavitelia toho-ktorého miestneho*

pávieho krúžku sa nechali zvoliť za delegátov v úzkom kruhu svojich priaznivcov. Bez toho, aby zvolali občanov, teda aby proces delegovania bol demokratický. Tí, ktorí neboli členmi či priaznivcami danej speváckej skupiny, ani šancu nemali niečo ovplyvňovať. Oproti tomu po prijatí národnostného zákona voľby do samospráv boli ozajstnými voľbami a preto nemohlo byť pochýb o ich legitimite. Odrazu sa z posledných mohli stať prví a naopak, tí, ktorí napochodovali do Valného zhromaždenia Zväzu, vôbec nemuseli byť zvolení do samospráv. Neskôr sa to zbytočne skomplikovalo. Podľa mňa v roku 1994 zavedený pôvodný systém volieb do národnostných samospráv bol demokratickejší, keď mohol hlasovať každý. Teraz sa musia voliči registrovať a to neraz spôsobuje ťažkosti. Páčilo sa mi to obdobie. Vžili sme sa do nádejí, že sa tu všetko mení, že to bude pre nás prínosom, že odteraz budeme aj my, zástupcovia menšín, minorít či národností vo veľkom politizovať. Ja som bol vtedy ešte pomerne mladý a nadšený, inak už vtedy celé desaťročie vyhlasovaný za revolucionára. Pravdou je, že ako skupinka príslušníkov tvorivej inteligencie

Slovákov v Maďarsku sme chceli aktívnejšie politizovať a vôbec vyjadrovať svoj názor. Žiaľ, ľudia na to neboli, nemohli byť zvyknutí. Nevedeli, čo je demokracia, pluralizmus a takéto veci. Odkiaľ by to aj boli poznali? Rok 1989 v našich kruhoch trval podľa mňa až do roku 1994. V slovenských národnostných kruhoch sa situácia ťažko menila. Môžem si dovoliť tvrdiť, že prvými voľbami do národnostných samospráv naozaj nastala zmena. Myslím si, že až tieto voľby priniesli zmenu spoločenského zriadenia aj pre našu Slovač. Napríklad konkrétne my v Mlynkoch sme celkom rýchlo dosiahli, aby sa zaviedli dvojjazyčné názvy, opravili sme staré hroby na cintoríne, zriadili sme pamätný park, vydávali sme symetricky dvojjazyčný mesačník a podobne. Prešlo 30 rokov a neraz si myslím, že sme zase práve tam, kde sme boli. Pod pojmom zastupovanie sme si nepredstavovali presadzovať svojich kandidátov vo väčšinovej spoločnosti, ale začať aktívne politizovať v tom duchu, že si budeme žiadať dvojjazyčné nápisy tam, kde nie sú, bojovať za zavedenie dvojjazyčnej výučby v obciach, kde sa slovenčina vyučuje len ako predmet a takéto veci. Pred tridsiatimi rokmi sa vyučovala slovenčina vo viac ako 70 obciach a mestách. Dnes je to asi v tridsiatich. V Mlynkoch bola experimentálna dvojjazyčná výučba. Aj ministerstvo ju podporovalo. Báza bola živšia. Iné časy sme zažívali. Domnievam sa, ako ide dolu vodou tzv. „veľký“ samosprávny systém (a z istého hľadiska celá väčšinová spoločnosť), tak ide aj „malý“, národnostný, spolu s ním. Obecným a mestským samosprávam zrušili prevádzkovanie škôl, mnohé donedávna miestne kompetencie boli zrušené, miestni poslanci už pomaly nemôžu samostatne rozhodovať o ničom podstatnom. Pritom ani dosť peňazí nemajú, lebo obmedzili zdroje ich príjmov.“

Alžbeta Hornoková Uhrinová z *Békešskej Čaby* si na tie časy pamätá, akoby sa udiali včera. Tiež bola členkou prvého Valného zhromaždenia. *„Keď v roku 1994 vypísali prvé voľby do národnostných samospráv, bola som práve na materskej dovolenke. Keď sa zostavovali kandidačné listiny, zhodou okolností som sa dostala kvôli nejakému zdravotnému problému do nemocnice. Tam ma vyhľadali kolegovia, Anna Ištvánová a ďalší, aby som aj ja kandidovala. Určite preto, lebo ako bývala riaditeľka slovenskej školy som bola dosť aktívna. S Annou sme aj dovtedy spolupracovali a spolu sme vymysleli založenie Čabianskej organizácie Slovákov, vydumali sme, že musíme obnoviť vydávanie Čabianskeho kalendára, potrebujeme Dom kultúry a tak ďalej. Ja som odmietla, vravela som, aby mi dali trochu času, aby som sa vystrábila a premyslela si ich návrh, ale nedali sa, lebo vraj vyprší termín a musím sa rozhodnúť. Tu sú papiere, oni*

všetko za mňa vyplnili, stačí sa len podpísať. Dala som sa nahovoriť. Zvolili ma a tak som sa dostala do čabianskej aj do Celoštátnej slovenskej samosprávy, ba zvolili ma aj za členku predsedníctva. Vtedy ešte popri celoštátnej samospráve fungovalo nielen Valné zhromaždenie, ale aj predsedníctvo. Veľmi sa mi to páčilo, lebo sme zasadali pravidelne. Ak sa dobre pamätám, raz mesačne, ale podľa potreby aj viackrát, čiže o všetkom sme rozhodovali spolu. Debatovali sme, bolo to kolektívne vedenie, čo bolo podľa mňa veľmi dobré. Vznikla celkom nová vec, nová inštitúcia, celoštátna samospráva a miestne národnostné volené zbory, museli sme si určiť úlohy, získať priestor a pole pôsobenia, mali sme čo robiť a bolo to veľmi dobré, lebo pri diskusiách každý povedal svoje skúsenosti, svoj názor o spoločnej veci. Zvolili ma aj za predsedníčku školského výboru. Boli to veľmi pekné, zaujímavé, vzrušujúce, fascinujúce časy, lebo sme mohli robiť, čo sme považovali za potrebné, čo dokážeme zrealizovať, dostali sme slobodu, ale aj zodpovednosť. Vtedy pri ministerstve školstva založili menšinový výbor, v ktorom som zastupovala našu národnosť. V tom období vypracovali Národné učebné osnovy, NAT, smernice národnostnej výučby, zaviedli nový predmet, ktorý sme nazvali slovenská vzdelanosť, organizovali sme súťaže, veľa-veľa doškoľovaní pre pedagógov, začali sme pre nich vydávať nový odborný časopis, ktorý sme nazvali Slovenčinár. Ja som sa v tom prostredí veľmi dobre cítila. Hoci sa mi všetko veľmi páčilo, o štyri roky som sa rozhodla, že nebudem viac kandidovať. Vtedy som začala na plný úväzok pracovať na čabianskej vysokej škole a moje pracovné povinnosti ma naplno vyťažili. Ak by ste sa ma však opýtali, čo sa mi nepáčilo, či s akými ťažkosťami sme sa borili, tak by som jednoznačne odpovedala nasledovne: práva sme mali, to bolo fantastické. Lenže ich realizovanie nebolo garantované, neboli určené sankcie v prípade, ak nejaký úrad či organizácia ich nedodržiavali. To bola jedna z najväčších ťažkostí. Druhou bol nedostatok finančných zdrojov. Mohli sme si vymýšľať ohromné plány, nebolo z čoho ich uskutočniť. Čo ma mrzelo bol fakt, že občianske organizácie a samosprávy na niektorých miestach len ťažko spolupracovali. Niekde sa občas vyskytli konflikty, často zbytočné, čo nám, našej národnosti, nerobilo dobre. Mne sa tak zdá, že nadnes sa to už vyriešilo, samosprávy a občianska sféra už chcú a vedia spolupracovať.“

Katarína Huberová Kisgyőriová zo *Šárišápu* tiež potrebovala čas na rozmyslenie. Ako povedala, uplynulo veľa rokov. Na to sa pamätala, že v *Šárišápe* nevznikla samospráva v prvom cykle, až v roku 1999. Spoliehala sa na svoje zápisky a poznámky, ktoré má pravdepodobne ulo-

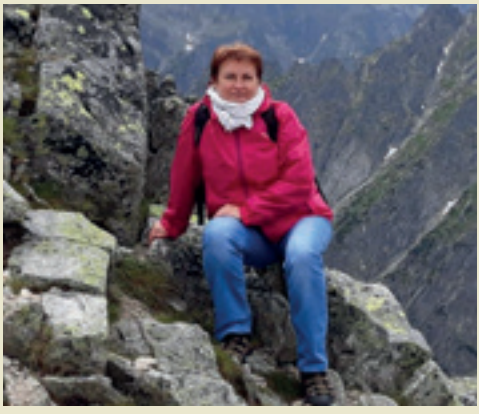

žené v dome mamičky, ktorý práve teraz vyprázdňujú. Zápisníky so záznamami však už nenašla. *„Zato som našla pozvánku na zakladajúce zasadanie a tiež to číslo Ľudových novín, ktoré informuje o tom, že 204 elektorov zvolilo Celoštátnu slovenskú samosprávu. Voľby boli v decembri 1994, ale až v ďalšom roku bola vytvorená samospráva. Našla som aj poverovaciu listinu a fotky, kde je Paľko Hévizi z Moďorošu, Eržika Meszesová z Hute a ja. Na ďalšej je možno Marika Nagyová, tak zboku a Jozef Szőnyi. Bože, ani by som ho nespoznala. Potom aj menný zoznam som našla a dokonca aj štatút. Pozvánka je doplnená o poznámku, že nám budú hradené cestovné náklady. Ako som si to tak pozerala, premýšľala som nad tým, aké boli výbory. Čítala som menný zoznam a predstavovala som si tých ľudí, ako vyzerali, kto to bol. Pamätám si na nich. Myslela som si, že už nič z tých čias nemám a hľa! Myslím, že fotografie dostali aj ostatní, len si ich už asi nezachovali. Viac sa pamätám na ďalší cyklus, keď sme si už aj my založili miestnu slovenskú samosprávu. Napríklad na to, že poverovacie listiny nám odovzdával prezident Árpád Göncz. Nuž a tú fotku som niekde založila a nenachádzam ju. Našla som aj odkaz, že máme zvoliť zástupcu do Verejnej nadácie pre národné a etnické menšiny, kam sme delegovali Gizku Molnárovú. Marika Nagyová nám strašne veľa pomáhala. Často sme si vymieňali dobré nápady. Veľmi prajná doba to bola.“*

Lóránt Ladányi z *Novej Huty*, v súčasnosti požiarnik v hodnosti majora, bol najmladším členom Valného zhromaždenia. Ako sa dostal k tejto vážnej a váženej úlohe, o tom povedal: *„Tak sa*

pamätám, že som bol v rokoch 1994 až 1998 členom obecnej samosprávy. Zároveň som bol aj elektorom a stal som sa členom Valného zhromaždenia Celoštátnej slovenskej samosprávy. Často som chodil do Budapešti. Doma v obci som pomáhal najmä svojej mamke Lujze Ladányiovej, ktorá bola vedúcou tanečného súboru v Novej Hute, ktorý časom zanikol, a viedla aj spevokol Horenka, ktorý ešte stále funguje. Kvôli tomu sme chceli založiť volený zbor, aby sa folklórny súbor mohol zúčastňovať na súťažiach a aby sme sa mohli uchádzať o rôzne granty. Tanečníci mohli potom zo získaných peňazí zaplatiť choreografa, pána Nogu z Košíc. Mamička vravela, že ona je už stará a nechce večne cestovať do Budapešti. Bola aj členkou Zväzu a tvrdila, že jej to stačí. Tak sa táto úloha ušla mne. Práve vtedy som skončil v Bratislave univerzitné štúdium, dobre som ovládal slovenčinu. Z celej tej doby si pamätám najmä to, že som musel veľmi skoro ráno vstávať, aby som došiel načas na Rákócziho triedu na zasadanie Valného zhromaždenia. Môj brat Ákos sa v druhom cykle stal predsedom Slovenskej samosprávy v Novej Hute.“

Mária Nagyová z *Čívu* spomínala na to, že dlhé roky bola členkou Zväzu, ba aj jeho predsedníctva. V ľuďoch vrela túžba po zmene, hoci nevedeli, ako by sa mala uskutočniť. *„To si pamätám, že sme boli vynikajúca partia. Bola tam Anka Hudeczová z Veňarca, Betka Nobiková zo Sarvaša, z Mlynkov Gizka Molnárová, možno Jožko Havelka a Imro Fuhl. Marika Jakabová bola poslankyňou v parlamente. Chystal sa zákon, ešte ani nebol prijatý a Marika nás už priúčala, ako by sme mali pracovať, čo bude, ako bude. Ja som sa veľmi tešila. Po schválení zákona sa nastolila otázka, čo bude so Zväzom. Nemci transformovali svoju najväčšiu občiansku organizáciu na samosprávu. Naše predsedníctvo rozhodlo, že my chceme mať aj Zväz. Návrh hlasovaním odsúhlasilo aj členstvo. Spomínam si na to, ako nás bolo strašne veľa v Budapešti na Villánskej ulici v konferenčnej sále nejakej vysokej školy. Mnoho nás bolo, všelijakých ľudí, dobre že nie v šušťákových teplákoch, a mali sme voliť členov budúcej celoštátnej samosprávy. Pre mňa to bolo také povznášajúce, že nás po jednom vyzvali, aby sme zaujali stanovisko a hlasovali za jednotlivých kandidátov. Samozrejme, každý odhlasoval a predsa, bolo to pre mňa dojemné a povznášajúce, že sme aktívnymi svedkami takej zodpovednej udalosti. Aj odvtedy mám na pamäti, že to boli pekné roky plné nadšenia, entuziazmu, nie také ako teraz. Keď nám potom v parlamente odovzdali poverovacie listiny, považovala som to za prejav úcty, uznania. Ak sa dobre pamätám, bol pri tom prezident Árpád Göncz, a ako veľmi sme sa tešili jeden druhému. Bolo to pre mňa povznášajúce. My sme si v Číve založili samosprávu hneď v prvom cykle. V mnohých dedinách sa to nepodarilo. Veľmi často som cestovala do Orosláňu, Šarišápu, Tardoša, Pilíšskej Čaby, Kestúca, povzbudzovala som ich, aby sa aktivizovali, radila som im, ako si môžu vytvoriť volený zbor. Potom som sa stala predsedníčkou našej prvej župnej slovenskej samosprávy. Tak som si naštudovala menšinový zákon, ako sa patrí, dobre že nie spamäti. Veľmi pekne sme mali rukou napísané úlohy čívskej slovenskej samosprávy. Skutočne to boli nádherné časy!“*

Karol Orliczký z *Répašskej Huty* si spomína najmä na búrlivé diskusie o tom, či má v budúcnosti fungovať Zväz, alebo by sa mal rozpustiť. Napokon členstvo prijalo rozhodnutie, nech zostane. *„Hlasovanie sa skončilo tak, že najviac hlasov dostal Michal Mata, druhý najväčší počet hlasov získal Július Alt a ja som skončil na treťom mieste. Zaujímavosťou je, že všetci traja sme boli spolužiaci v učiteľskom ústave. Môj žiak Lóránt Ladányi bol na 8. mieste. Medzi predstaviteľmi jednotlivých regiónov, medzi Boršodčanmi, Békešanmi a Pilíšanmi,*

sa vyvinuli ostré spory, lebo všetci chceli mať svoje zastúpenie v celoštátnej samospráve. Napokon sa to každému viac-menej podarilo. Dohodli sme sa. Ja som sa stal predsedom masovokomunikačného výboru. Až do ustanovujúcej schôdze samosprávy bol Miško Mata aj predsedom Zväzu Slovákov v Maďarsku. Ja som bol riaditeľom školy, preto som v samospráve 39 rokov vykonával dobrovoľnícku prácu. Preto bolo podľa mňa dôležité založiť si samosprávu, lebo tým sa naše sebaurčenie dostalo na vyššiu úroveň, samospráva je riadiaca, takmer štátna organizácia, kým Zväz „len" spoločenská. Zázemie, kompetencie sú rozdielne. Pravda, nemali sme ani len predstavu, aké práva dostaneme. Zmeny boli v štátnej správe, aj všade inde. Očakávali sme viac, väčšie, lepšie možnosti. V Répašskej Hute napríklad ani nebola iná, len slovenská samospráva, tá vykonávala aj úlohy obecnej."

Katarína Plevová zo *Sudíc* si najskôr posťažovala, že má už vyše 76 rokov, ako by si mohla pamätať, čo sa udialo pred tridsiatimi rokmi. Potom si spomenula, že dostávali pomoc z každej strany, najmä však od *Márie Jakabovej*. Parlamentná poslankyňa pôvodom z Novohradu podporovala svojich a snažila sa podnietiť, aby si vytvorili národnostnú samosprávu, vraj určite dostanú finančné dotácie na činnosť. Vďaka nej napríklad získali vybavenie pre malú miestnu televíziu a káblové vysielanie, ktoré „odkukali" z *Balašských Ďarmôt*. Televíziu vyrábajúcu slovenské vysielanie, ale aj doplnkové pre maďarských obyvateľov Sudíc, prevádzkoval slovenský volený zbor. *„Aj preto, lebo sme získali dôveru, sme si na mimoriadnych voľbách v r. 1995 zvolili v obci slovenskú samosprávu,"* povedala pani Plevová. *„Nechcem sa chváliť, ale stala som sa členkou Valného zhromaždenia Celoštátnej slovenskej samosprávy, bola som v kontrolnom výbore, ale aj predsedníčkou župného slovenského zboru, do ktorého sme zapojili aj predstaviteľov Slovákov z Hevešskej župy, Alkáru a Mátraalmášu. Vynikajúco sa nám spolupracovalo navzájom, aj s väčšinovým župným zborom. Vychádzal nám v ústrety a riešil za nás administratívne úlohy, ako napr. účtovníctvo. Písali sme projekty do súbehov, uchádzali sme sa o dotácie a aj sme ich získavali. Veľmi veľa nám pomáhala aj predsedníčka Zväzu Slovákov v Ma-*

ďarsku Ruženka Egyedová Baráneková. Naša slovenská samospráva iniciovala založenie miestneho slovenského klubu. V tej dobe bola veľmi aktívna naša voličská základňa.“

Etelka Rybová z *Budapešti* mala až donedávna odložené zoznamy všetkých členov Valného zhromaždenia od vzniku Celoštátnej slovenskej samosprávy. *„Vtedy ešte nebolo zákonom stanovené, čomu musia samosprávy vyhovieť, čo musia bezpodmienečne dodržiavať. Vlastne sme si sami vymýšľali, ako by sme mali fungovať. Rady sme si mohli pýtať od Mariky Jakabovej, ktorá sledovala a podieľala sa na tvorbe zákona v parlamente. Pre nás to bola španielska dedina. Snažili sme sa na tých miestach podnecovať vznik samospráv, kde v škole vyučovali slovenčinu. V tom čase miestne národné výbory, obecné rady, vystriedali obecné a mestské samosprávy. Zväz bol občianska organizácia nedisponujúca nejakými veľkými peniazmi. Predsedom celoštátnej samosprávy sa stal predseda Zväzu Michal Mata, a to na zasadaní elektorov v roku 1994 na Vysokej škole politickej na Villánskej ulici v Budapešti. Zúčastnili sa na ňom všetci predstavitelia Slovákov, ktorí boli zvolení do nejakých samospráv. Boli tam dokonca ľudia z takých obcí a miest, ako Jákfalva, Putnok, kde vôbec nikdy nežili Slováci, len boli blízko hraníc so Slovenskom. Predpokladali, že sa takto dostanú k nejakým peniazom. Neviem, koľko sa nás tam zišlo, hádam aj tristo, či päťsto. Do Valného zhromaždenia sme sa dostali, ak sa dobre pamätám, 53. Ja som bola elektorkou za Kétšoproň, kde až o rok vznikla slovenská samospráva. Predstavitelia týchto zborov už nemohli byť vo VZ celoštátnej samosprávy. Michal Mata sa vtedy stal predsedom CSS. Mám dojem, že snáď rok bol predsedom Zväzu aj CSS. Dostali sme možnosť vybrať si svoje sídlo. Ponúkli nám priestory aj na Andrássyho triede č. 60, v budove smutne preslávených tajných služieb, kde mučili nepriateľov režimu, ktorú žiadna z národností nechcela prijať. Tak sa samospráva dostala k budove na Fadruszovej ulici, ktorú bolo nutné prerobiť, rekonštruovať. Dovtedy sme zostali na Nagymező ulici. Potom sme si zvolili výbory. Vtedy pracovali všetci členovia VZ bez nároku na odmenu, hradili sa len cestovné náklady. Ja som všetkým päťdesiatim trom počítala, koľko im má samospráva preplatiť za odjazdené kilometre po vidieku. Až za predsedníctva Jána Fuzika sa začali vytvárať naše inštitúcie. To bola jeho najväčšia zásluha. Postupom času sa zákon menil, jednou z najdôležitejších zmien bolo zavedenie funkcie nominačných organizácií, ktoré musia pred voľbami odporučiť nomináciu kandidátov za poslancov národnostných samospráv.“*

(-tre)

Foto: (archív)

K 30. výročiu založenia slovenských samospráv v Maďarsku

Prvé slovenské národnostné samosprávy v Maďarsku vznikli roku 1994. Právne podklady k ich zvoleniu zabezpečil *Zákon o právach národných a etnických menšín* z roku 1993, jeho neskoršie modifikácie, ako aj nový *zákon CLXXIX z roku 2011 o právach národností* a jeho neskoršie novely. Tieto legislatívne normy dokázateľne motivovali a dodnes motivujú činnosť 13 národností v našej vlasti. Počet slovenských samospráv sa v rokoch 1994 – 2019 viac ako zdvojnásobil. V marci 1995 vznikla 53-členná *Celoštátna slovenská samospráva*, na jar 1996 *Slovenská samospráva Budapešti* a postupne boli vytvorené župné samosprávy *Békešskej, Boršodsko-abovsko-zemplínskej, Komárňansko-ostrihomskej, Novohradskej* a *Peštianskej župy*. Od roku 2014 zastupuje záujmy slovenskej národnosti v Maďarsku v Národnom zhromaždení *parlamentný hovorca*.

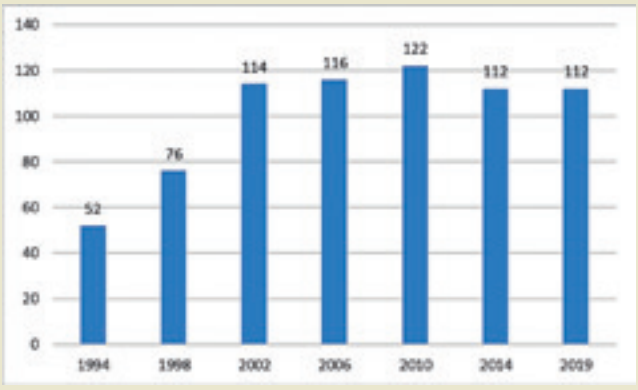

Počet slovenských samospráv v rokoch 1994 – 2019

Zdroj: KSH, VÚSM

Činnosť zvolených zastupiteľských zborov prispela k nevídane sa aktivizujúcemu kultúrnemu a spoločenskému životu slovenskej minority na vidieku i v hlavnom meste. Zlepšila sa ochrana záujmov národnostnej komunity a celkovo môžeme povedať, že za 30 rokov sa osvedčila existencia národnostných samospráv. Ich vznik a fungovanie vyvolali veľký záujem v kruhu dotyčných a politikov, ale aj ve-

deckých pracovníkov doma a v zahraničí. Zrodili sa početné štúdie a články na túto tému. V nádeji, že sa nájdu pokračovatelia týchto výskumov, v príspevku zostavenom pri príležitosti 30-ročného jubilea založenia národnostných volených zborov ponúkame výberovú bibliografiu o slovenských samosprávach v Maďarsku.

Výberová bibliografia

FUZIK, Ján:

Slovenský samosprávny systém v Maďarsku. In: *Kultúra, jazyk a história Slovákov v Maďarsku.* Materiály z jubilejnej interdisciplinárnej medzinárodnej vedeckej konferencie pri príležitosti 15. výročia založenia Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku. Budapešť 14. – 15. 10. 2005. Red. A. Divičanová – A. J. Tóth – A. Uhrinová. Békešská Čaba: VÚSM 2006, 39-45 s.

Slovenský jazyk v samosprávnej sfére. In: *Slovenčina v menšinovom prostredí.* Štúdie z II. medzinárodnej vedeckej konferencie Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku. Békešská Čaba 17. – 18. októbra 2007. Red. A. J. Tóth – A. Uhrinová. Békešská Čaba: VÚSM 2008, 455-460 s.

HOLLÓSYOVÁ, Zuzana:

Používanie slovenského jazyka v samosprávnom prostredí. In: *Slovenčina v menšinovom prostredí.* Štúdie z II. medzinárodnej vedeckej konferencie Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku. Békešská Čaba 17. – 18. októbra 2007. Red. A. J. Tóth – A. Uhrinová. Békešská Čaba: VÚSM 2008, 498-500 s.

HOMIŠINOVÁ, Mária:

Jazykovo-komunikačné správanie poslancov slovenských menšinových samospráv v Maďarsku. In: *Slovenčina v menšinovom prostredí.* Štúdie z II. medzinárodnej vedeckej konferencie Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku. Békešská Čaba 17. – 18. októbra 2007. Red. A. J. Tóth – A. Uhrinová. Békešská Čaba: VÚSM 2008, 461-469 s.

Prejavy a súvislosti jazykovej komunikácie pracovníkov/poslancov slovenských menšinových samospráv – A szlovák kisebbségi önkormányzatok munkatársainak/képviselőinek nyelvhasználata: megnyilvánulási formák és összefüggések. In: *Slovenský jazyk v Maďarsku.* Bibliografia a štúdie I. zväzok – *A szlovák nyelv Magyarországon.* Bibliográfia és tanulmányok I. kötet. Zost. A. Uhrinová – M. Žiláková. Békešská Čaba: VÚSM 2008, 264-315 s.

HOMIŠINOVÁ, Mária – UHRINOVÁ, Alžbeta – ONDREJOVIČ, Slavomír

Poslanci slovenských národnostných samospráv v Maďarsku v reflexii sociolingvistického výskumu **(výsledky dvoch volebných období 2002 – 2010).** Békešská Čaba: Výskumný ústav CSSM 2013. 162 s.

IŠTVÁNOVÁ, Anna:

Menej je viac... Občianska sféra a samosprávny systém. In: *Slovenčina v menšinovom prostredí.* Materiály z medzinárodnej vedeckej konferencie Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku. Békešská Čaba 16. – 17. októbra 2003. Red. A. Uhrinová – M. Žiláková. Békešská Čaba: VÚSM 2004, 204-2014 s.

KUGLER, József - GOMBOS, Ján:

State z tristoročnej histórie Slovákov v Maďarsku – so zvláštnym zreteľom na udalosti 20. storočia. Nová príležitosť – menšinový samosprávny systém – Fejezetek a magyarországi szlovákok 300 éves történetéből – különös tekintettel a 20. századi történésekre. Új lehetőség a kisebbségi önkormányzati rendszer. In: *Slovenský jazyk v Maďarsku.* Bibliografia a štúdie I. zväzok – *A szlovák nyelv Magyarországon.* Bibliográfia és tanulmányok I. kötet. Zost. A. Uhrinová – M. Žiláková. Békešská Čaba: VÚSM 2008, 328-332 s. a 347-352 s.

LÁSIK, Michal:

Slovenská samospráva župného mesta Békešská Čaba. In: M. Kmeť –– T. Tušková – A. Uhrinová et al: *Kapitoly z minulosti a súčasnosti Slovákov v Békešskej Čabe*. Békešská Čaba: VÚSM 2018, 453-457 s.

Békéscsaba Megyei Jogú Város Szlovák Önkormányzata. ***Fejezetek a békéscsabai szlovákok múltjából és jelenéből.*** In: M. Kmeť – T. Tuska – E.

Uhrin et al: Békéscsaba: MSZKI 2018, 483-487 s.

PAULIK, Anton:

Práva Slovákov v Maďarsku v legislatíve MR. In: *Náš kalendár 1999*, 31-38 s.

Používanie národnostného jazyka v obciach s pretvorenými národnostnými obecnými samosprávami. In: *Kultúra, jazyk a história Slovákov v Maďarsku.* Materiály z jubilejnej interdisciplinárnej medzinárodnej vedeckej konferencie pri príležitosti 15. výročia založenia Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku. Budapešť 14. – 15. 10. 2005. Red. A. Divičanová – A. J. Tóth – A. Uhrinová. Békešská Čaba: VÚSM 2006, 46-52 s.

Parlamentné zastúpenie národností v Maďarsku – koncepcie, zmeny a „riešenie“ In: *Dolnozemský Slovák*, 2018, roč. 23 (38), č. 1-2, 50-53 s.

Félúton. A szószóló jegyzetei – Na polceste. Zápisky hovorcu. Budapešť. Publikácia parlamentného hovorcu Slovákov v Maďarsku. 2020.

SZABÓOVÁ, Orsolya:

O dvojitej identite a dvojjazyčnosti budapeštianskych Slovákov. Menšinové

samosprávy – nový začiatok? – A Budapesten élő szlovákok kétnyelvűségről és kettős identitásáról. Kisebbségi önkormányzatiság – új kezdet? In: *Slovenský jazyk v Maďarsku.* Bibliografia a štúdie II. zväzok – *A szlovák nyelv Magyarországon.* Bibliográfia és tanulmányok II. kötet. Zost. A. Uhrinová – M. Žiláková. Békešská Čaba: VÚSM 2008, 166-169 s. a 186-190 s.

Mlynky – „najslovenskejšia" slovenská obec. Menšinová samospráva – nový začiatok? – Pilisszentkereszt – a „legszlovákabb" szlovák település. Kisebbségi önkormányzatiság – új kezdet? In: *Slovenský jazyk v Maďarsku.* Bibliografia a štúdie II. zväzok – *A szlovák nyelv Magyarországon.* Bibliográfia és tanulmányok II. kötet. Zost. A. Uhrinová – M. Žiláková. Békešská Čaba: VÚSM 2008, 206-208 s. a 222-223 s.

UHRINOVÁ, Alžbeta:

Prvý rok Slovenskej menšinovej samosprávy župného mesta Békešská Čaba. In: *Čabiansky kalendár na rok 1996*, roč. 34, 106-107 s.

Békéscsaba Megyei Jogú Város Szlovák Kisebbségi Önkormányzata – Slovenská menšinová samospráva župného mesta Békešská Čaba. In: A. Uhrinová:

A békéscsabai szlovák értelmiség anyanyelvhasználata – Používanie materinského jazyka v kruhu slovenskej inteligencie v Békešskej Čabe. Békešská Čaba: VÚSM 2004. 155-163 s. a 166-175 s.

Spolky a samosprávy v troch čongrádskych obciach. In: V *službách etnografie – A néprajztudomány szolgálatában*. Eds. A. Divičanová – E. Krekovičová – A. Uhrinová. Békešská Čaba: VÚSM 2004, 343-354 s.

Slovenský menšinový samosprávny systém v Maďarsku. In: *Ekonomická teória a prax dnes a zajtra. II.* Príspevky z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej 15. 2. 2007. Ed. H. Kuvíková. Banská Bystrica: Ekonomická fakulta Univerzity Mateja Bela 2007. CD nosič.

Narastajúci počet samospráv i občanov. Menšinový samosprávny systém v Maďarskej republike vo vzťahu k Slovákom. In: *Verejná správa, 2007,* roč. 62, č. 9, 16-19 s.

Slovenský jazyk v Maďarsku očami používateľov. Samosprávy – Szlovák nyelv Magyarországon a nyelvhasználók szemszögéből. Önkormányzatok. In: *Slovenský jazyk v Maďarsku.* Bibliografia a štúdie I. zväzok – *A szlovák nyelv Magyarországon.* Bibliográfia és tanulmányok I. kötet. Zost. A. Uhrinová – M. Žiláková. Békešská Čaba: VÚSM 2008, 121-123 s. a 176-179 s.

O slovenskom menšinovom samosprávnom systéme v Maďarsku. In: *Etnologické rozpravy, 2009, roč.16, č. 1-2.*, 167-174 s.

Niekoľko myšlienok o slovenskom menšinovom samosprávnom systéme v Maďarsku. In: *Dolnozemský Slovák* 2009, roč.14 (29), č. 2, 14-15 s.

Szlovák kisebbségi önkormányzati rendszer Magyarországon. In: *Barátság* 2009, roč. 16, č. 3, 6093-6094 s.

Analýza slovenských textov komunálnych volieb 1998 v Békešskej Čabe. In: A. Uhrinová: *Súčasná slovenská jazyková situácia v Maďarsku.* Nadlak: Vydavateľstvo Ivan Krasko 2011, 31-38 s.

Szlovák kisebbségi önkormányzatok nyelvi attitűdjei. In: *Az alkalmazott nyelvészet regionális és globális szerepe.* A XXI. MANYE Kongresszus előadásai (Szombathely 2011. augusztus 29–31.) Red. K. Horváthné Molnár – A. D. Sciacovelli. Budapest – Szombathely – Sopron: MANYE – Nyugat-magyarországi Egyetem Szavaria Egyetemi Központ 2012, 273-279 s. CD-nosič.

Slováci v Maďarsku hlasovali za zmenu, dialóg a spoluprácu. Rozhovor s Alžbetou Hollerovou Račkovou, predsedníčkou Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku. In: *Dolnozemský Slovák* 2015, roč. 20 (35), č. 1-2. 37-40 s.

Slováci v Maďarsku opäť majú parlamentného hovorcu – Anton Paulik je novým hovorcom Slovákov v Maďarsku. In: *Dolnozemský Slovák* 2018, roč. 23 (38), č. 1-2, 49 s.

Odporúčame ešte dva zborníky, v príspevkoch ktorých sa nachádzajú zaujímavé postrehy a konštatovania o národnostnom samosprávnom systéme.

Cesta zarúbaná? – Súčasný stav a perspektívy Slovákov v Maďarsku. Red. O. Štefanko. Békešská Čaba – Nadlak: ČOS – Vydavateľstvo Ivan Krasko 2002. Autori príspevkov a diskusných príhovorov: H. Albertiová Kožuchová, P. Beňo, J. Fuzik, I. Fuhl, M. Hrivnák, J. Chlebnický, A. Ištvánová, I. Klauszová Fúziková, Š. Kraslán, M. Šipický, M. Lásik, M. Margová, K. Maruzsová Šebová, A. Nobiková, G. Papuček, A. Paulik, E. Pečeňová, L. Petro, A. Hollerová Račková, T. Tušková, A. Uhrinová Hornoková, P. Žibrita.

Cesta zarúbaná? II. – Súčasný stav a perspektívy Slovákov v Maďarsku. Red. A. Ištvánová. Békešská Čaba: Čabianska organizácia Slovákov 2003.

Autori príspevkov a diskusných príhovorov: H. Albertiová Kožuchová, P. Beňo, I. Fuhl, M. Homišinová, J. Chlebnický, A. Ištvánová, H. Krajčovicová, E. Pečeňová, Š. Tóth, J. Tőkés, A. Uhrinová Hornoková, K. Wlachovský.

Poznámka: Niektorí z autorov majú v publikácii *Cesta zarúbaná?* viac príspevkov.

Z publikácií vydaných Výskumným ústavom Slovákov v Maďarsku sú novšie dostupné aj medzi E-books na webovej stránke VÚSM http://vusm.slovaci.hu/sk

Takisto článok uverejnený v časopise *Barátság* je dostupný na stránke http://nemzetisegek.hu/repertorium/2009/03/belivek_31-32.pdf

Naša bibliografia pravdepodobne nie je úplná, budeme sa tešiť a ďakujeme, ak ju doplníte.

Alžbeta Uhrinová

Foto: archív

Foto: Andrea Kiss-Kohut

Politické dianie vo fotografiách

„Byť národnosťou je hodnota podporovaná maďarskou vládou,“ povedal podpredseda vlády Zsolt Semjén v Budapešti na informačnom stretnutí s predstaviteľmi slovenských národnostných samospráv a občianskych organizácií o príprave na sčítanie obyvateľov 2022, ktoré organizoval parlamentný hovorca Slovákov v Maďarsku Anton Paulik v budove Národného zhromaždenia.

Foto: (mti)

V Matre dokončili projekty, ktoré podporil Úrad predsedu vlády. Slovenská samospráva v Alkári dostala 25 miliónov forintov na obnovenie strechy a plotu materskej školy. Renováciu inštitúcie oslávili koncom septembra. Na záver oficiálneho programu správca miestnej rímskokatolíckej farnosti Gábor Dobák posvätil materskú školu a mohol sa začať Michalský jarmok. Peniaze, ktoré na ňom získali, použije vedenie pre deti na výlet a na nákup ovocia.

Foto: (a)

Foto: (zlh)

„Vláda a predstavitelia národností majú spoločný a jasný cieľ: zachovať a posilniť 13 autochtónnych národností v Maďarsku," povedal pri udeľovaní cien Za národnosti štátny tajomník Úradu predsedu vlády pre cirkevné a národnostné vzťahy Miklós Soltész. Za Slovákov dostala uznanie v roku 2022 predsedníčka Slovenskej samosprávy v Alkári Judita Kasalová Szabadová.

Foto: Jozef Schwarz

Stála konferencia Slovenská republika a Slováci v zahraničí sa koná v dvojročných intervaloch v párnych rokoch. Pandémia nedovolila uskutočniť ju v roku 2020 a tak Slováci žijúci v zahraničí sa v Bratislave stretli až po štyroch rokoch. Témou konferencie bola implementácia Koncepcie štátnej politiky Slovenskej republiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí na obdobie 2022 – 2026.

Prezidentka Slovenskej republiky Zuzana Čaputová podpísala novelu zákona o Slovákoch žijúcich v zahraničí, ktorá spresnila doterajšiu dlhodobú prax Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí v podobe výslovného splnomocnenia tohto úradu na poskytovanie dotácií na investičné projekty. Podmienkou na poskytnutie dotácie zostane len požiadavka, aby sa dotovaná aktivita uskutočňovala aspoň 50 rokov od poskytnutia dotácie. Medzi najvýznamnejšie doteraz takto podporené aktivity patrí napríklad Stredisko pilíšskych Slovákov v Mlynkoch.

Foto: (a)

Foto: (fuen)

Kongres Federálnej únie európskych národností (FUEN) sa v roku 2022 konal v Berlíne. Zúčastnili sa na ňom zástupcovia 49 členských organizácií. Za Celoštátnu slovenskú samosprávu v Maďarsku boli prítomní podpredseda Ondrej Horváth, vedúca kabinetu Orsolya Szabová a Zuzana Somogyiová. Hlavnou témou kongresu bola ruská agresia, vojnové zločiny na Ukrajine a úpadok ochrany práv menšín v Európe.

Koncom roka 2022 vo Viedni zasadala slovanská pracovná skupina AGSM, ktorá patrí pod Federálnu úniu európskych národností (FUEN). Na rokovaní sa zúčastnilo do 50 delegátov slovanských národností reprezentujúcich 14 európskych štátov, ktoré si v krátkosti pripomenuli nielen štvrťstoročnicu svojho zoskupenia, ale aj viac ako 70 rokov existencie samotnej strešnej organizácie FUEN. Medzi účastníkmi boli predsedníčka CSSM Alžbeta Hollerová Račková a členka VZ CSSM Júlia Kucziková.

Foto: (a)

Foto: (zlh)

Slovenská samospráva Peštianskej župy pod vedením Emese Gyimesiovej Sokolovej usporiadala verejné zasadnutie v Dome slovenských tradícii v Čemeri. Prítomným sa prihovorili o. i. predsedníčka Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku Alžbeta Hollerová Račková, parlamentný hovorca Slovákov v Maďarsku Anton Paulik, pracovníčka Správy fondov Gábora Bethlena Tímea Tölcsérová i predsedníčka Slovenskej samosprávy v Čemeri Alžbeta Szabová.

Foto: (a)

Októbrové verejné zasadanie Slovenskej samosprávy Komárňansko-ostrihomskej župy sa konalo v obnovenom Pamiatkovom dome v Číve. Na rokovaní si okrem členov zboru aj predstavitelia Slovákmi obývaných obcí župy vypočuli referát o činnosti zboru v uplynulom období a hovorili o cieľoch a ďalších úlohách zboru.

Foto: (fuhl)

Zväz Slovákov v Maďarsku usporiadal svoju tradičnú konferenciu „Ako ďalej, Slováci v Maďarsku?“ na sklonku roka 2022 na netradičnom mieste: v penzióne Gápeľ v Nízkych Tatrách. Tentoraz bola venovaná slovenskému verejnému životu v Maďarsku, pričom organizátor sa postaral aj o priestor na diskusiu. 11. ročník konferencie bol mimoriadny aj tým, že prvýkrát sa celé rokovanie vysielalo naživo na sociálnej sieti ZSM, kde si ho záujemcovia môžu pozrieť aj dodatočne.

Po slovenskej bohoslužbe v Áchimovej sieni Slovenského oblastného domu v Békešskej Čabe odovzdali cenu Za čabianskych Slovákov. Jedno z najprestížnejších ocenení Slovákov z Békešskej Čaby za rok 2022 udelila slovenská samospráva mesta evanjelickému kantorovi Csabovi Alföldimu. Predseda Slovenskej samosprávy v Békešskej Čabe Ondrej Kiszely vo svojom prejave vyzdvihol: „Naša samospráva udelila toto ocenenie kantorovi, nášmu bratovi, ktorý síce nemá slovenský pôvod, ale patrí k Čabanom, ktorí nielen uznávajú našu komunitu, ale cíti, že k nej patrí.“

Foto: (bpl)

Foto: Károly Jackl

Počas posledného slávnostného zasadania Slovenskej samosprávy Komárňansko-ostrihomskej župy v roku 2022 v Tatabáni-Bánhide prerokovali poslanci hlavne pripravované programy. Vo veľkej sále Slovenského domu v prítomnosti predsedníčky CSSM Alžbety Hollerovej Račkovej si uctili pamiatku zosnulej vedúcej Regionálneho strediska Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku v Tatabáni-Bánhide Ruženky Izingovej Pružinovej a jej rodinným príslušníkom odovzdali vyznamenanie Za našu národnosť, ktoré jej in memoriam udelila CSSM.

Foto: Hajnalka Krajčovičová

Vlani v januári sa konalo predsedníctvo Čabianskej organizácie Slovákov. Od svojho založenia je ČOS najväčšou občianskou organizáciou v Békešskej Čabe so stovkami členov. V súčasnosti zastrešuje sedem skupín: citarový súbor Strapce, Čabiansku ružičku, výšivkársky krúžok Rozmarín, Klub seniorov, Slovenský klub vo Viniciach, Klub pre učiteľov na dôchodku a skupinu pre ľudí so zníženou pracovnou schopnosťou.

Prvé riadne zasadanie Valného zhromaždenia Regionálneho spolku Slovákov z okolia Pešti Dolina v roku 2023 sa uskutočnilo v Ečeri. Prítomní si vypočuli správu o činnosti a referát o hospodárení v uplynulom roku a zvolili nové vedenie organizácie. Grémium prijalo plán činnosti na aktuálny rok, stanovilo výšku členského príspevku a rozhodlo o zastúpení Doliny na Dni Slovákov v Maďarsku v Níži.

Foto: (tre)

Foto: (a)

Koncom januára sa v Ečeri konalo výročné zasadanie Valného zhromaždenia Spolku na zachovanie slovenských tradícií Zelený veniec. Pri tejto príležitosti vedenie informovalo členstvo o akciách, ktoré usporiadalo v predošlom roku, o kultúrnych podujatiach a o hospodárení spolku. Prítomní schválili plán práce a rozpočet na rok 2023 a rozhodli o výške členských príspevkov. Po oficiálnej časti odovzdali vyznamenanie za zachovanie tradícií Cerový list 92-ročnej Anne Szigetváriovej Wéberovej a manželom Zuzane a Atilovi Földváriovcom.

Foto: Ivett Körtvélyesi

V sídle Peštianskej stolice v V. obvode Budapešti začiatkom februára zasadala Slovenská samospráva Peštianskej župy. Témou rokovania bol o. i. názov zboru, ktorý po premenovaní maďarských žúp na stolice zmenil svoje maďarské pomenovanie na Pest Vármegyei Szlovák Önkormányzat. Čo sa týka slovenského názvu, poslanci sa rozhodli počkať na vyjadrenie CSSM, slovenský názov zostáva zatiaľ nezmenený.

Foto: (a)

V polovici februára sa v sále Kálmána Mikszátha v Župnom dome v Šalgótarjáne konalo riadne zasadnutie Slovenskej samosprávy Novohradskej župy. Valné zhromaždenie na čele s Ferdinandom Egyedom rokovalo o 13 bodoch. VZ SNSNŽ prebiehalo vo veľmi dobrej atmosfére. Prítomní sa rozlúčili plní optimizmu.

Foto: (zlh)

V Slovenskom inštitúte v Budapešti sa konalo Valné zhromaždenie Klubu slovenských dôchodcov spojené s oslavou Medzinárodného dňa žien. Po skončení oficiálneho programu nasledoval kultúrny blok. Herečky Slovenského divadla Vertigo Viola Thirringová a Denisa Dérová predniesli výber ľúbostných básní slovenských autorov z Maďarska. Spoluúčinkovali huslistky Katalin Ráczová a Anna Tálasová.

Foto: (bpl)

Slovenská komunita Békešskej župy sa opäť zišla na tradičnom Slovenskom fóre župy. Tentoraz bolo jeho dejiskom mesto Čorváš. Program sa začal v nedávno otvorenom Slovenskom pamiatkovom a susednom spoločenskom dome. Predsedníčka Slovenskej samosprávy Békešskej župy Judita Krajcsoviczová v rámci podujatia odovzdala vyznamenanie Za Slovákov Békešskej župy dlhoročnej pracovníčke Domu slovenskej kultúry v Békešskej Čabe Alžbete Liptákovej a predsedovi Slovenskej samosprávy v Čabasabadi Matejovi Kešjárovi.

Foto: Judit Mertzová

Organizácia Slovákov v Poľnom Berinčoku dostala vyznamenanie Za kultúru a Za národnostnú kultúru v Poľnom Berinčoku. Ocenenie, ktoré si jej členovia veľmi vážia, bolo ohromným prekvapením. Rovnako aj olejomaľba Nikolety Sáliovej „Uličkový dom“, ktorú na oslave odovzdal predsedníčke organizácie Juliane Borgulovej starosta mesta István Siklósi. Teraz sa poľnoberínski Slováci všemožne snažia zrevitalizovať slovenský dom, zobrazený na plátne, aby podstienkovým domom nevšednej krásy pozdravili 300. výročie osídlenia mesta Slovákmi.

Slovenská samospráva Novohradskej župy a Slovenská samospráva mesta Šalgótarján usporiadali slovensko-maďarské priateľské stretnutie spojené s vysunutým zasadnutím volených zborov. Pod názvom „Nech ich sused v láske má“ sa rokovanie konalo 24. a 25. marca v Penzióne Gápeľ v Nízkych Tatrách a bolo spojené s výletom na Chopok, gastronomickým a folklórnym večierkom za účasti seniorov a ľudovej hudby FS Mostár z Brezna.

Foto: (fuhl)

Foto: (bpl)

V Áchimovej sieni Slovenského oblastného domu v Békešskej Čabe sa 31. marca konalo Valné zhromaždenie Čabianskej organizácie Slovákov (ČOS). Prítomní si najprv vypočuli správu o činnosti organizácie, ktorú predniesol predseda Michal Lásik. Správu o verejnoprospešnej činnosti ČOS predložila konateľka Hajnalka Krajčovičová.

Foto: Mária Ivaničová Hudeczová

V Dome remesiel Slovenskej samosprávy v Sudiciach sa 11. apríla konalo druhé riadne zasadnutie Slovenskej samosprávy Novohradskej župy v roku 2023. Valné zhromaždenie na čele s predsedom Ferdinandom Egyedom rokovalo o 11 bodoch. Poslanci sa rozhodli položiť veniec pri pamätnej tabuli Janka Kráľa, ktorá sa nachádza v Balašských Ďarmotách na stene bývalého župného domu.

Foto: (bpl)

Únia slovenských organizácií v Maďarsku usporiadala 28. apríla v Kultúrnom dome Mihálya Reibela v Eleku Valné zhromaždenie. Hlavnou úlohou Únie v roku 2022 bola opäť podpora a koordinácia aktivít jej členských organizácií.

Foto: Ondrej Horváth

V máji odovzdali v Budapešti štátne vyznamenanie Pro Cultura Minoritatum Hungariae. Cenu prevzalo trinásť osobností a organizácií patriacich k legislatívne uznávaným národnostiam v Maďarsku. Z radov Slovákov získala ocenenie Katarína Szabová Tóthová z Malej Tarče (na fotografii druhá zľava) za dlhoročnú výučbu slovenského jazyka a ľudového tanca, ako aj za organizovanie slovenských divadelných predstavení.

Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku spolu s Nadáciou sv. Vojtecha pre výskum strednej a východnej Európy zorganizovali v priestoroch CSSM medzinárodnú konferenciu pod názvom Formy a dilemy samosprávy. Téma bola v kruhu národností žijúcich v Maďarsku mimoriadne aktuálna, v roku 2023 sme si totiž pripomenuli 30. výročie prijatia Zákona o právach národnostných a etnických menšín, ktorý umožnil vytvoriť aj slovenský samosprávny systém. Na konferencii sa rozoberali aj otázky týkajúce sa samosprávneho systému na Slovensku.

Foto: (kan)

V Deň zahraničných Slovákov, ktorý pripadá na 5. júla, sa každoročne koná pri základnom kameni Pamätníka slovenského vysťahovalectva v Sade Janka Kráľa v Bratislave slávnosť. Vlani sa účastníkom prihovorili predseda Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Miloš Koterec a štátny tajomník Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitosti SR Peter Mišík. V hudobno-poetickom programe vystúpili Budapeštiansky slovenský spevácky zbor Ozvena a Kultúrny spolok pre Mlynky. Na slávnosti sa zúčastnila aj početná skupina predstaviteľov Slovákov v Maďarsku.

Foto: (slovackizavod.org.rs)

Foto: (zlh)

20. augusta pri príležitosti maďarského štátneho sviatku vo Vacove udelili ocenenia Čestný občan, Pro urbe a Za zdravotníctvo mesta Vacov. Čestným občanom mesta sa stal bývalý podpredseda Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku a dlhoročný predseda Slovenskej samosprávy vo Vacove Július Alt.

Foto: Andrea Kiss-Kohut

INŠTITÚCIE CSSM
Z činnosti Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku

Ústav kultúry Slovákov v Maďarsku (ÚKSM) začiatkom roka 2023 usporiadal v každom regionálnom stredisku stretnutie s vedúcimi jednotlivých spolkov a skupín daného kraja, aby zmapovali, aké spoločné podujatia budú realizovať počas roka.

V prvých mesiacoch roka osvetová inštitúcia vyhovela právnym predpisom a pripravila štatistické hlásenie o svojej celoročnej činnosti na poli kultúry, o prevádzkovaní spoločenských priestorov v uplynulom roku, ako aj o múzejnej zbierke na Zemplíne.

V oblasti ochrany kultúrneho dedičstva ÚKSM v rámci *Programu Génius* pri Národnom kultúrnom fonde úspešne obnovil a zmodernizoval stálu výstavu Národopisnej zbierky zemplínskych Slovákov, autorkou ktorej bola riaditeľka inštitúcie ***Dr. Katarína Király***. Paralelne s rekonštrukčnými prácami na budove oblastného domu sa ukončovali práce na výstavbe spoločenského priestoru. Medzičasom došlo k voľbám a obnove predsedníctva *Zväzu oblastných domov*. Slovenské oblastné domy, národopisné zbierky aj naďalej zastupuje v celoštátnej organizácii riaditeľka ústavu.

ÚKSM v roku 2023 usporiadal odborný deň, stretnutie vedúcich slovenských národopisných zbierok, v *Dome remesiel v Slovenskom Komlóši,* kde prítomní a prednášajúci venovali pozornosť re-

konštrukčným prácam pri obnovovaní budov ľudovej architektúry. Na podujatie zavítali zástupca štátneho tajomníka *Ministerstva výstavby a dopravy* zodpovedný za ochranu pamiatkového fondu ***Dr. Zorán Vukoszávlyev***, predsedníčka *Zväzu oblastných domov v Maďarsku* ***Dr. Ibolya Bereczkiová*** a architekt ***Ádám Bihari***, ktorý prednášal o skúsenostiach pri obnove a modernizácii pamiatok ľudovej architektúry v Poľnom Berinčoku. Účastníci odborného dňa navštívili *Dielňu modrotlače v Bácsalmási*, kde sa zoznámili s dedičstvom Škoruťákovcov.

V *Deň oblastných domov* K. Irály predniesla v Malom Kereši prednášku na tému *Petőfi a reflexie slovenských literátov o jeho tvorbe*. Veľkým potešením bolo aj to, že Slovenský oblastný dom v mestskom prostredí, v Malom Kereši, vyhovel najviac zo šiestich nominovaných národopisných zbierok požiadavkám odborníkov a získal titul „*Oblastný dom roka*".

Návštevníci *Múzea Árpáda v Ráckeve* si do konca augusta mohli pozrieť veľkolepú výstavu *o živej tradícii vyšívania kožuchov v Békešskej župe*, kde popri storočných kožuchoch z dolnozemských dielní boli nainštalované aj súčasné odevy a bytové textílie s motívmi kožuchov, výrobky celoštátne odborne uznaných dolnozemských výšivkárok z *Békešskej Čaby* a *Veľkého Bánhedeša*. Dôvodom nastolenej témy bolo, že spomenutú tradíciu v roku 2021 zapísali do *Zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva*.

Regionálne strediská ÚKSM predstavili dedičstvo svojho kraja na jarmoku *Dňa Slovákov v Maďarsku v Níži*. Tentoraz bola raritou improvizovaná výstava *Priemyselno-historického sklárskeho múzea o slovenských hutách v Bukových horách*. Záujemcom sám riaditeľ predstavil staré remeslá, sklársku pec, pálenie uhlia a moderné šperky zo skla. V tomto roku po prvýkrát mali možnosť vystupovať v galaprograme detskí účinkujúci, a to *žiaci sarvašskej slovenskej školy*, ktorá sa ako prvá dostala do prevádzky Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku.

Folklórne skupiny, ľudové hudby a tanečné súbory, ktoré spolupracujú s ÚKSM, hosťovali aj na medzinárodných podujatiach v zahraničí. Na *Detskom folklórnom festivale Zlatá brána v Kysáči* sa úspešne predstavil sarvašský región vďaka detským spevákom a harmonikárom súboru *Jelenček* (pedagógovia: ***Edita Csasztvanová Vassová***, ***Jana Brhlíková*** a ***József Ivancsó***). Na *Južnoslovenské detské a mládežnícke folklórne slávnosti v Dulovciach* delegoval jačiansky región mladých muzikantov *Galga-Folk* a *Spevácku skupinu Dolinka*.

Dlhoročnou tradíciou je, že naša inštitúcia pomôže súborom zlatého pásma *Celoštátnej kvalifikačnej prehliadky slovenských folklórnych skupín a taneč-*

ných súborov ***Vo víre tanca*** účinkovať v programe *Krajanská nedeľa* na Folklórnych slávnostiach pod Poľanou v Detve. *Tanečný súbor Dúha z Malého Kereša* mal niekoľko vstupov v programe *Zimný slnovrat,* predstavil tradície na sv. Luciu, sv. Tomáša, keď si dievčatá pričarovávali nastávajúceho muža, páračky v deň sv. Jána a tradíciu vítania nového roka v kostole a pri rodnom dome slávneho básnika S. Petőfiho. Počas festivalu záujemcovia mohli navštíviť v stodole Krajanského dvora výstavu *Od pôstu do pôstu* (autori: K. Király a ***Marijan Pavlov***), ktorá predstavila pomocou kalendárnej časovej osi obdobie husto pretkávané výročnými zvykmi, počas ktorých sa realizovali magické úkony na zabezpečenie hospodárskej prosperity, zachovanie zdravia, resp. získanie manželských partnerov.

Naše slovenské folklórne súbory sa v roku 2023 zúčastnili na krajanských festivaloch vďaka podpore *Úradu Slovákov žijúcich v zahraničí*. Takto na *Mládežnícky folklórny festival* v rumunskom *Čerpotoku* Ečerské regionálne stredisko ÚKSM delegovalo *Tanečnú skupinu Zelený veniec* z Ečera. Na podujatie mladých tanečníkov odprevadili aj skúsenejší členovia skupiny.

Začiatkom augusta na *Medzinárodnom festivale slovenského folklóru Jánošíkov dukát* vo Valašskom múzeu v prírode v Rožnove pod Radhoštěm Slovákov z Maďarska zastupoval čabiansky región, ktorý do programu festivalu delegoval *Citarovú skupinu Strapce*.

Na jeseň slovenské folklórne skupiny a tanečné súbory opäť mali možnosť predstaviť sa pred odbornou porotou na kvalifikačnej prehliadke *Vo víre tanca*. V uplynulom období vo folklórnom hnutí tanečné zložky prešli veľkou zmenou. Mnohé skupiny sa borili s generačným prechodom, nedostatkom dorastu a odchodom staršej vekovej skupiny. Azda preto nás najviac potešilo, že na prehliadku sa so slovenským programom prihlásili *aj detské a mládežnícke súbory*. Videli sme krásne choreografie, nadšených tanečníkov a budúcnosť folklórneho hnutia v osobách mladých tanečníkov. Naše umelecké súbory nás opäť presvedčili o sile kultúrnej identity.

Do konca roka 2023 vyjdú dva CD-nosiče v rámci série *Ľudové piesne Slovákov v Maďarsku,* a to piesne Slovákov v Ečeri a vo Veľkom Bánhedeši.

Dr. Katarína Király
Foto: ÚKSM

O činnosti Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku

Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku (VÚSM) aj v roku 2023 pokračoval vo výskumnej a vydavateľskej činnosti. O svojej práci pravidelne informuje na webovej stránke inštitúcie i na spoločenskej sieti.

Od septembra 2022 je náš ústav partnerom v medzinárodnom projekte *Erasmus+* pod názvom *Inovácia vzdelávacích postupov ako prostriedok inklúzie príslušníkov minority BIBLIO (č. projektu 2022-1-SK01-KA220-HED-000087502)*. Cieľom programu je organizovať vzdelávacie podujatia formou prednášok a workshopov, a to pre primárne aj sekundárne cieľové skupiny. Tvoria ich učitelia a študenti vysokých škôl, pedagógovia stredných a základných škôl s vyučovacím jazykom slovenským. Hlavným riešiteľom a koordinátorom projektu je *Metodické centrum pre Slovákov žijúcich v zahraničí Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici* a jeho partneri *Slovenský kultúrny klub v Srbsku* a taktiež my, VÚSM. Odborným garantom projektu je univerzitný profesor ***Miroslav Kmeť*** z Banskej Bystrice. Zahraničný koordinátor za Srbsko je ***Vladimír Valentík*** a za Maďarsko ***Kristína Szudová***.

Každá krajina realizuje za 3 roky najmenej 3 prednášky a 3 workshopy. Prvá konferencia sa konala v Budapešti 22. septembra 2023, kde z VÚSM odznela prednáška ***T. Tuškovej*** a ***A. Uhrinovej***: *Etnouvedomovacie procesy a etnické prejavy slovenských pedagógov v Maďarsku*. Konferencia mala názov *Metodika a školstvo – Charakteristika slovenského národnostného školstva na Dolnej zemi v minulosti a súčasnosti*. Pracujeme na zostavení odbornej bibliografickej databázy, ktorá v súčasnosti nie je k dispozícii. V rámci projektu každý z partnerov postupne urobí databázu bibliografických údajov súvisiacich s dejinami a kultúrou dolnozemských Slovákov vo svojej krajine.

V priebehu roka vyšlo viacero nových publikácií, z ktorých niektoré sme mohli prezentovať na väčších podujatiach. Prvou knižnou novinkou bola pramenná

edícia univerzitného docenta ***Ľuboša Kačíreka*** pod názvom *Uhorský staviteľ a politik – Životopis a korešpondencia Jána Nepomuka Bobulu*. Prvá časť publikácie prináša životopis Bobulu, ktorý približuje štúdium, počiatky jeho verejného pôsobenia v slovenskom národnom hnutí 60. a 70. rokov 19. storočia, pôsobenie v rámci uhorskej politiky a jeho staviteľskú činnosť prevažne na území Budapešti. Druhá časť prináša prepis jeho 185 zachovaných listov z rokov 1862 – 1902 doplnený poznámkovým aparátom a približuje nám rozsah jeho oficiálnych a súkromných kontaktov. Momentálne pracujeme na maďarskom preklade monografie. Obidve publikácie chceme prezentovať v VI. obvode Budapešti, slovenská verzia by reprezentovala naše knižné novinky na veľtrhu *Bibliotéka* v Bratislave.

Edícia Bibliotheca Ludovici Haan má ďalší nový zväzok. Vydali sme maďarskú publikáciu *Egy száműzött gyónása és számvetése*. Obsahuje preklad memoárov komlóšskeho evanjelického farára ***Ľudovíta Jaroslava Hrdličku*** *(Spoveď a účtovanie exulanta)*. Pramennú publikáciu redigovala *Kristína Estera Szudová,* prekladateľom memoárov bol ***Ján Chlebnický***. Okrem uvedenia historického prameňa publikácia obsahuje aj Hrdličkov životopis. Vďaka výskumom Kristíny Estery Szudovej sa môžeme dozvedieť veľa nových informácií o Hrdličkovom živote. K jednoduchšej orientácii pomáha aj životopisná chronológia Ľudovíta Jaroslava Hrdličku, ktorá je na konci publikácie.

Ďalšou novinkou je pramenná edícia *Matej Markovič (1707 – 1762)* od ***Eriky Brtáňovej*** a ***Juraja Rágyanszkého***. Publikácia obsahuje úvodné štúdie dvoch autorov (*Matej Markovič – formovateľ sarvašského spoločenstva* a *Matej Markovič – prvý dolnozemský slovenský spisovateľ*). V druhej časti monografie sú uvedené pramene od Markoviča, pochádzajúce z duchovnej, nábožensko-výchovnej a ľudovýchovnej tvorby Mateja Markoviča st. Publikácia sa zrodila pri príležitosti

300. výročia osídlenia Sarvaša Slovákmi. Jej prezentácia sa uskutočnila 30. júna, v rámci záverečného programu pamätného roka mesta. Program prebiehal v *Novom evanjelickom kostole v Sarvaši,* kde knihu predstavila univerzitná docentka ***Mária* Žiláková**.

V priebehu roka sa nám podarilo prezentovať maďarskú publikáciu ***Lászlóa Matusa*** *A tudós könyvmoly, a bakonyi vadkan és a maláriás vasutas – Tanulmányok Magyarország szlovák történelméről (Vedec – knihomoľ, bakonský kanec a železničiar s maláriou – Štúdie o slovenskej histórii Uhorska/Maďarska)*. Program sa uskutočnil 22. marca v *Celoštátnej evanjelickej zbierke*. Knihu predstavil historik a hlavný vedecký pracovník zbierky ***Botond Kertész***. Po prezentácii nasledovala diskusia medzi autorom, ***Csabom Gy. Kissom*** a ***Róbertom Kissom Szemánom***. Prezentáciu moderoval Juraj Rágyanszki.

Pracovníci nášho výskumného ústavu vydávajú svoje knihy nielen prostredníctvom našej inštitúcie. Veľmi sme hrdí na to, že vyšla vedecká monografia Miroslava Kmeťa pod názvom *Obrazy, symboly, ľudia - Reflexia slovenskej Dolnej zeme materskou krajinou*. Monografia vyšla vo *Vydavateľstve Ivana Kraska v Nadlaku*. Okrem vydávania kníh naši kolegovia pravidelne publikujú vo vedeckých časopisoch, tematických monografiách a konferenčných zborníkoch. Momentálne pracujeme na publikácii *Slovenské inšpirácie z Mlynkov,* ktorá bude obsahovať štúdie a ďalšie materiály interdisciplinárneho výskumného tábora v Mlynkoch, ktorý sa konal v roku 2022. Editorkou zborníka je *Tünde Tušková*. Publikáciu plánujeme prezentovať v Mlynkoch, aby naši respondenti dostali spätnú väzbu o výsledkoch tábora.

Naši kolegovia pravidelne reprezentovali Slovákov v Maďarsku na domácich a medzinárodných podujatiach. Okrem iného kolegovia Tünde Tušková, Alžbeta Uhrinová a Juraj Rágyanszki prednášali na konferencii *Slovakistika v súvislostiach: tradícia a perspektívy*. Konferencia sa konala pri príležitosti 70. výročia založenia slovakistiky na *Belehradskej univerzite*. Považujeme za dôležité, aby náš ústav aktívne spolupracoval s dolnozemskými Slovákmi. Snažíme sa rozvíjať naše vzťahy v Rumunsku. Naši kolegovia Kristína Estera Szudová a Juraj Rágyanszki sa zúčastnili ako prednášatelia na konferencii *Združenia, spolky, organizácie a inštitúcie dolnozemských Slovákov*.

Tünde Tušková
a Juraj Rágyanszki
Foto: VÚSM

O činnosti Slovenského divadla Vertigo

Ak máme písať o činnosti ***Slovenského divadla Vertigo*** (SDV) v roku 2023, musíme sa vrátiť na koniec roku 2022, pretože ten predurčil náplň jeho vlaňajšieho pôsobenia. 18. decembra sa konala premiéra nášho nového predstavenia, veselohry slovenského dramatika ***Viliama Klimáčka*** *Herečky (miluj blížneho svojho*). Možno sa niektorí čitatelia pamätajú, že pred rokmi sme inscenovali Klimáčkovu veselohru *Nízkotučný život,* v ktorej sa zaskveli naši amatérski herci. Pod režijným vedením herca ***Andrása Nagya***, ktorý sa tejto funkcie chopil v rámci SDV už po štvrtý raz, teda vznikli Herečky – inscenácia o troch frustrovaných ženách, ktoré sa prihlásia na kurz herectva, aby si tak vyriešili svoje osobné problémy.

Predstavenie si v marci pozreli diváci už tradičného festivalu národnostných divadiel *Jelen/Lét* v budapeštianskom Národnom divadle, medzi ktorými boli záujemcovia nielen z Budapešti, ale aj zo *Segedína, Čívu* a *Kestúca*. S veselohrou navštívilo SDV *Čemer, Pišpek, Tardoš, Dunaedňház, Veňarec, Alkár, Pálházu, Mlynky, Nové Mesto pod Šiatrom, Slovenský Komlóš* a po uzávierke Nášho kalendára na rok 2024 ho ešte čaká zopár repríz – napríklad aj hosťovanie na festivale *Divadelná jeseň* vo Fiľakove. SDV malo vlani v repertoári tri predstavenia. Už spomínané Herečky, ďalej predstavenie pre deti *Varené vajíčko nespieva* autora a režiséra ***Silvestra Lavríka*** (premiéra: 2021), ktoré vlani navštívilo školy v *Níži, Jášči, Tatabáni-Bánhide, Tardoši* a *Čemeri*. Figurovalo na programe *Dňa Slovákov v Maďarsku v Níži,* ale potešilo aj deti vo *Zvolene*, na festivale *Divadelné podzámčie*. Melodráma slovenského autora ***Ondreja Šulaja*** a režiséra Andrása Nagya *Fila chytá vlhu,* ktorá mala pre-

miéru tiež v roku 2021, sa vlani dočkala len dvoch repríz: na našu radosť jednou z nich bolo hosťovanie u Slovákov v rumunskom *Nadlaku* a v obci, kam sa vraciame každý rok – v *Jášči*. Tak trochu za našu môžeme považovať aj produkciu, pod ktorú sa podpísali členovia spoločného dramatického krúžku budapeštianskeho slovenského gymnázia a SDV so svojou vedúcou a režisérkou ***Ági Jókaiovou***, slovensko-maďarskú modernú úpravu slávnej Shakespearovej drámy *Rómeo a Júlia* pod názvom *Montague&Capuletová*. Júnová premiéra, resp. premiéry v budapeštianskom *Srbskom divadle* mali úžasný ohlas. Na javisku sa objavili mladí talentovaní ľudia, ktorí vykonali kus obrovskej práce, čím sa pričinili o kvantitatívne, ale aj kvalitatívne rozšírenie slovenskej divadelnej činnosti v Maďarsku. Predstavenie zaradili do programu divadelného festivalu *Jókaiho dni v Komárne,* ako aj *Dňa Slovákov v Maďarsku,* herci si zopakovali predstavenie v Budapešti, ale aj v rámci prehliadky *Spolu na javisku*. Môžeme len dúfať, že elán týchto mladých ľudí nepopustí a my sa dočkáme ďalších predstavení v ich predvedení.

Po dlhoročnej prestávke, ktorú zapríčinila jednak pandémia, jednak organizačné a osobné dôvody, sa do skúšania novej hry – mimochodom, s veľkou chuťou – pustila v lete *amatérska zložka* divadla, pozostávajúca z jeho zakladajúcich členov. Veselohra slovenskej autorky ***Zuzany Križkovej*** *Ako sa nebáť hadov* je sondou do života troch starších žien, ktoré prichádzajú do liečebného ústavu niekde *„na konci sveta“*. Ubytujú ich v jednej izbe, čo spôsobí množstvo nepredvídaných, nepríjemných, prekvapivých, vtipných situácií. Režisérkou predstavenia je ***Margita Garajszká***.

Tešíme sa, že ani vlani na palete našej činnosti nechýbali tradičné podujatia, ktoré dopĺňajú náplň činnosti SDV. Takým bol 28. ročník prehliadky detskej dramatickej tvorivosti *Deti deťom*. Nakoľko toto podujatie sa po prestávke, zapríčinenej pandémiou, ešte celkom „nerozbehlo“, zostalo nesúťažnou prehliadkou. Je však potešiteľné, že v nových predstaveniach nechýbali deti zo *Slovenského Komlóša, Sarvaša* a *Nového Mesta pod Šiatrom,* k nim sa pridali účastníci divadelného tábora z *Budapešti, Čemeru, Békešskej Čaby* a *Kétšoproňu,* ktorí divákom zahrali predstavenia naštudované roku 2022. Divadelný tábor však na prehliadke nebol prítomný len takýmto spôsobom, priblížilo ho aj premietnutie zaujímavej televíznej reportáže relácie *Domovina,* venovanej tejto letnej aktivite. Hosťom prehliadky bol detský a mládežnícky súbor pri *Demokratickom zväze Slovákov a Čechov v Rumunsku*. SDV uskutočnilo

tradičné *letné podujatia,* zamerané takisto na deti a mládež – v júni *divadelný tábor* za účasti žiakov zo *Slovenského Komlóša, Békešskej Čaby, Sarvaša, Čemeru* a *Budapešti,* ktorí pod vedením odborných lektorov *Margity Garajszkej,* ***Petra Hudáka,*** ***Kamily Valkovskej*** *a* ***prof. Belu Felixa*** naskúšali dve predstavenia. Týždeň strávili síce v prekrásnom prostredí Nízkych Tatier, ale viac-menej medzi štyrmi stenami, ktoré boli svedkami ich spoznávania sveta detského divadla a zdokonaľovania sa v slovenčine (samozrejme, mali aj voľný čas a výlet). V júli sa dostali k slovu tí starší, predovšetkým gymnazisti z Budapešti a Békešskej Čaby. V *Svätom Jure* ich čakala obdobná aktivita ako ich mladších kamarátov – *divadelná dielňa* – naštudovanie krátkeho predstavenia pod vedením dlhoročného lektora workshopu, herca a režiséra ***Michala Jánoša***. Hra *Kým Bukovčan nezaspieva* vzdáva hold významnému slovenskému dramatikovi Ivanovi Bukovčanovi a vyznáva krédo, že najdôležitejšie v živote človeka je „zostať človekom".

14. ročník medzinárodnej prehliadky slovenských ochotníckych divadelných súborov *Spolu na javisku (i mimo neho!),* ktorý sa konal v októbri v Sarvaši, sa tentoraz niesol v znamení *„slovensko-maďarského priateľstva"*, totiž po prvýkrát sa stalo, že vzhľadom na organizačné problémy zo strany pozvaných súborov sa na ňom nezúčastnilo divadlo z Vojvodiny, resp. Rumunska. Je nám to veľmi ľúto, na druhej strane sa tešíme, že sa k slovu maximálne dostali mladí účastníci – a to tak z Maďarska, ako zo Slovenska.

Nesmieme zabudnúť na *Storytelling* – jarnú divadelnú dielňu divadelníčky,

režisérky, lektorky odborných dielní ***Moniky Necpálovej*** zo Slovenska, ktorá pod hlavičkou SDV už po štvrtý raz viedla v slovenskej škole v Sarvaši týždenné zamestnania pre žiakov vo veku od 13 do 15 rokov. Tentoraz bola dielňa zameraná na historickú osobnosť *Juraja Jánošíka*. Divadelné dielne si kladú za cieľ rozvinúť jazykové schopnosti slovenských žiakov v Maďarsku a upriamiť sa na edukáciu reálií zo slovenskej histórie prostredníctvom inovatívnej techniky rozprávania príbehov. Treba pripomenúť, že v priebehu rokov sa na tejto dielni zúčastnili desiatky žiakov, pričom mnohým z nich dopomohla k úspešnému zloženiu jazykovej skúšky zo slovenčiny.

Koncom roka sme pripravili 29. ročník tradičného *filmového seminára* (hoci vzhľadom na obmedzené finančné možnosti v menšom rozsahu), zúčastnili sme sa na celoštátnom adventnom stretnutí a odohrali niekoľko divadelných predstavení.

(do)
Foto: (a)

Z činnosti Pedagogického metodického centra Slovákov v Maďarsku

Pedagogické metodické centrum Slovákov v Maďarsku (PMCSM) v roku 2023 nezaháľalo, uskutočnilo, respektíve podieľalo sa na organizovaní mnohých dištančných alebo prezenčných akcií. Riaditeľka inštitúcie ***Mária Czégényová*** bez nároku na celistvosť sa s nami podelila o tie najdôležitejšie.

Z online programov pre učiteľov riaditeľka PMCSM vyzdvihla sériu odborno-metodických seminárov pre učiteľov slovenčiny ako cudzieho jazyka s názvom *S učiteľmi na káve,* ktorú *Centrum* usporiadalo spolu s *Univerzitou Komenského* v Bratislave.

Riaditeľka upriamila pozornosť na dve facebookové skupiny. Skupina *Slovenčinári v Maďarsku* má doteraz 159 členov a skupina učiteliek materských škôl 72. Učiteľkám predškolských inštitúcií uľahčujú prácu linky, dokumenty, nahrávky i digitálne učebné pomôcky dostupné na internete.

PMCSM vlani organizovalo a koordinovalo aj niekoľko táborov. *Školy v prírode* na Donovaloch sa zúčastnilo 40 žiakov a štyria pedagógovia. V *Letnom tábore pre deti z Maďarska* v Bystrej bolo spolu s tromi sprievodnými učiteľmi 40 účastníkov. Do telgártskeho tábora *Učíme sa o Slovensku po slovensky* odcestovalo 8 žiakov a 1 pedagóg. Na *Detskej univerzite* v Banskej Bystrici bolo 6 žiakov a 1 dospelý.

Z konferencií pre učiteľov M. Czégényová najprv spomenula dolnozemské stretnutie učiteliek materských škôl *Všetko pre detský úsmev* v Békešskej Čabe, ktoré sa konalo ešte koncom roka 2022. Zúčastnilo sa na ňom 40 záujem-

cov z Maďarska, Rumunska a Srbska. Na stretnutí odznelo osem prednášok na tému *Využitie detských kruhových tancov pri slovenskej výučbe*. Učiteľky prezentovali osvedčené metódy, formy, postupy výchovy najmladšej generácie i budúcich žiakov slovenských národnostných škôl a tým odovzdali kolegom nové vedomosti, poznatky alebo zručnosti, ktoré je možné uplatniť v rámci edukácie. Riaditeľka *PMCSM* hovorila aj o *Didaktickom kurze pre pedagógov slovenských škôl v zahraničí*. Na banskobystrickej akcii sa z Maďarska zúčastnili 4 učiteľky. Bratislavský odborný metodický seminár pre učiteľov slovenského jazyka v zahraničí *Pravidlá a systém v jazyku*, ktorý sa uskutočnil prezenčnou aj dištančnou formou, absolvovali dve učiteľky.

M. Czégényová nás informovala aj o *Programe pre nadaných*. V roku 2023 sa o štipendium uchádzalo 11 žiakov. Do programu sa zapojilo 5 škôl, 13 mentorov a 20 žiakov. V novembri sa v rámci zasadnutia kuratória *Verejnoprospešnej nadácie Slovákov v Maďarsku* uskutočnilo veľmi osožné stretnutie mentorov programu pre nadaných.

Pedagogická obec si veľmi obľúbila metodický časopis *Slovenčinár*. V jedinej odbornej národnostnej publikácii v Maďarsku, ktorá pravidelne vychádza od roku 1991 s prestávkou v rokoch 1995 až 2001, si národnostní pedagógovia z dolnozemského priestoru vymieňajú svoje skúsenosti, myšlienky i nápady. Na jej zostavovaní pod vedením hlavnej redaktorky *Edity Pečeňovej* spolupracujú pedagógovia venujúci sa slovenčine a slovenskému školstvu zo štyroch krajín: Maďarska, Chorvátska, Rumunska

a Srbska. V čísle, ktoré vyšlo roku 2022, okrem úvodníkov bolo 8 príspevkov z Maďarska, 3 z Chorvátska, takisto 3 z Rumunska a 4 zo Srbska. V samostatnom článku sa písalo o udelení prestížneho medzinárodného ocenenia slovenských pedagógov pôsobiacich na území Maďarska, Rumunska a Srbska. Sedemčlenná porota, ktorej predsedníčkou je *E. Pečeňová*, udelila roku 2022 *Pamätný list Samuela Tešedíka Silvii Hégeľovej* z Békešskej Čaby, *Zuzane Lenhartovej* zo Srbska, *Márii Šulcovej* z Báčskej Palanky a Nadlačanovi *Jánovi Pavlovi Šušlákovi*. *Cenu Samuela Tešedíka* získali riaditeľka *Maďarsko-slovenskej dvojjazyčnej národnostnej základnej školy a internátu v Novom Meste pod Šiatrom Júlia Kucziková* a profesor matematiky v Bodonoši *Alexander Mlinarčík*. *Slovenčinára* uzavrela anketa, v ktorej sa *Any Maroševićovej* z Chorvátska pýtali, čo pre ňu znamená byť slovenskou národnostnou pedagogičkou.

(ar)

Foto: archív

Z činnosti Knižnice a dokumentačného centra Slovákov v Maďarsku

Knižnica a dokumentačné centrum Slovákov v Maďarsku (KDCSM) sídli v susedstve CSSM. Ako nás informovala riaditeľka inštitúcie ***Anna Szabadosová,*** majú stály okruh používateľov, ktorý tvoria väčšinou študenti budapeštianskej univerzity ELTE a vysokých škôl, ako aj bádatelia tematiky týkajúcej sa Slovákov v Maďarsku.

Knižnica disponuje takmer *5000 knižničnými jednotkami,* zoskupuje rôzne typy dokumentov: knihy, periodiká, učebnice, audiovizuálne a elektronické dokumenty, zvukové knihy, drobnú tlač (plagáty, prospekty, pozvánky), fotografické dokumenty, diplomové a dizertačné práce, študentské práce, rukopisy atď.

Má troch pracovníkov, popri riaditeľke a ***Dr. Anne Ištvánovej*** mapuje archívne materiály a má na starosti rukopisy ***Juraj Rágyanszki***.

Obsahovo sa KDCSM v prvom rade sústreďuje na *literatúru Slovákov v Maďarsku,* ale snaží sa vyhovieť aj požiadavkám o zábavnú literatúru. „*Nakupujeme nové tituly súčasnej slovenskej literatúry, pravidelne a systematicky mapujeme literárny život na Slovensku. Sústreďujeme sa tak na populárnu, ako aj na klasickú a súčasnú literatúru. Vítame však aj iniciatívy našich čitateľov, ktorým sa snažíme vyhovieť,*“ povedala riaditeľka. „*Mrzí ma, že o krásnu literatúru nie je veľký záujem. Preto sa aj touto cestou obraciam na každého, kto rád číta, aby využíval služby našej knižnice,*“ pripomenula. Počet čitateľov je stabilný, ročne pribúda niekoľko nových, ale nikdy ich nie je dosť.

Veľkú časť zbierky tvorí *detská literatúra,* z ktorej majú depozity v školách CSSM, preto je napríklad ťažké vyrátať presný počet čitateľov.

Spracovanie dokumentov sa uskutočňuje pomocou integrovaného knižničného softvéru, ktorý umožňuje poskytovanie podrobných informácií o dostupných dokumentoch. V informovaní o fonde je na pomoc *online katalóg knižnice*. Jeho prostredníctvom sa od minulého roka

používatelia môžu nielen informovať o tom, aké publikácie má knižnica, ale sa aj predbežne registrovať, na základe čoho im KDCSM môže poskytnúť služby aj online.

„Na Vianoce roku 2021 prvýkrát usporiadali členovia odborného kolégia a poslucháči ELTE posedenie v priestoroch knižnice, z ktorého napokon vyrástli aj väčšie projekty, ako študentské slovakistické konferencie s názvom „Už sme …“ pre študentov slovakistických katedier v Maďarsku. Ako pokračovanie tento rok sme organizovali študijnú cestu pre poslucháčov Univerzity Loránda Eötvösa v Budapešti po knižniciach na Slovensku. Jej cieľom bolo predstaviť slovenské knižnice vysokoškolákom, študujúcim slovenský jazyk, ktorí následne môžu v týchto inštitúciách realizovať svoju bádateľskú činnosť. V roku 2023 sa zameriavali na Bratislavu a Trnavu, ale podľa možností by chceli navštíviť aj ďalšie vedecko-výskumné priestory v našej materskej krajine.

Novinkou minulého roka bol aj samostatný stan KDCSM na Dni Slovákov v Maďarsku v Níži, kde predstavili svoju činnosť a aktivity. Záujemcovia si mohli vyskúšať spoločenské hry, pripravili sme úryvky z učebných pomôcok, ale ľudia si mohli vybrať knihy, z ktorých máme aj na rozdávanie. Návštevnosť stánku bola na naše najväčšie potešenie veľká,“ povedala A. Szabadosová.

Ako vždy, aj minulý rok dostali Slováci z Maďarska možnosť zúčastniť sa na celoslovenskom knižnom veľtrhu *Bibliotéka,* účasť koordinovalo KDCSM. Centrum spolupracuje aj so župnými knižnicami: ak organizujú slovenské podujatia, pomáha im s metodickými materiálmi,

spoločenskými hrami, ale aj jazykovo, ak si to nárokujú.

Knižnica začala nakupovať *spoločenské hry,* ktoré pomáhajú rozvíjať jazykové schopnosti a ktoré si môžu požičať aj čitatelia. „*Nabádame rodiny, aby si od nás vypožičiavali tieto hry, lebo sú vhodné nielen na precvičovanie jazykových schopností, ale aj na rozvíjanie znalostí,*“ povedala riaditeľka. Na rozvíjanie jazykových schopností slúži aj množstvo učebníc a rôznych pomôcok, ktoré možno použiť pri príprave na štátne skúšky zo slovenského jazyka všetkých stupňov, ktoré si, samozrejme, možno vypožičať.

„*Rozrástol sa aj náš účet na spoločenských sieťach. Snažíme sa zviditeľniť poskytovaním informácií na online stránkach: na našej webovej stránke a na Facebooku. Pravidelne informujeme o nových tituloch v našich fondoch, ako aj o podujatiach, na ktorých sa zúčastňujeme,*“ konštatovala A. Szabadosová.

Knižnica v posledných rokoch budovala svoju zbierku tak, aby mohla vyhovieť čitateľom, ktorí majú záujem o slovenskú literatúru, potrebujú pramene k odbornej práci, chcú si obnoviť jazykové znalosti, radi by učili svoje deti po slovensky, majú záujem o slovenské časopisy, chcú si prelistovať staršie slovenské časopisy vydávané v Maďarsku alebo hľadajú dobové fotografie zo svojho okolia. Samozrejme, svoje služby poskytuje aj v elektronickej forme, preto ich možno využiť hocikedy. V prípade nároku čitateľov materiály alebo knihy môže poslať aj poštou.

(ef)
Foto: (a)

KDCSM nájdete na adrese *Budapešť, XI. obvod, Fadruszova ulica 9/B. 5. posch. č. 17,* otvorené je každú stredu od 8.30 do 16.00 hod., resp. vo vopred dohodnutom termíne. Kontakty: *sdc.slovaci.hu, kdcsmbp@gmail.com*, tel. *+36 30 526 5523*.

NAŠE CELOŠTÁTNE ORGANIZÁCIE
O činnosti Organizácie slovenskej mládeže v Maďarsku

V druhej polovici roka 2022 sme sa rozhodli vyhlásiť nasledujúci rok za *Rok slovenskej mládeže v Maďarsku*. Naším cieľom bolo, aby sa informácie o našej organizácii dostali k čo najväčšiemu počtu mladých ľudí a aby sa do našich programov a aktivít zapojilo čím viac mládeže. Od 1. januára 2023 má ucelenejší vzhľad aj účet našej organizácie na *Instagrame*.

Vlani sme intenzívnejšie začali propagovať našu organizáciu v školách, kde sa vyučuje slovenčina a mali sme niekoľko stretnutí s učiteľmi a riaditeľmi týchto inštitúcií, s ktorými sme si vymieňali názory o tom, ako sa môžeme zapojiť do ich programov a organizovať spoločné aktivity pre mladšiu generáciu. Myslím si, že sme na dobrej ceste, pretože prvé kroky sme už urobili, pribúdajú nápady a už sme dostali pozvania od študentských rád, za čo sme im veľmi vďační. Podpísali sme *zmluvu s budapeštianskym slovenským gymnáziom,* aby tamojší študenti mohli absolvovať 50 hodín verejnoprospešných prác aj v našej organizácii. Som presvedčený, že v blízkej budúcnosti sa nám to podarí aj v *Békešskej Čabe*.

V rámci Roka slovenskej mládeže v Maďarsku sme uskutočnili viacero programov. Prvým bol prehľad najpamätnejších momentov za posledných päť rokov, a to prostredníctvom fotografií. Dúfame, že ľudia, ktorí sa na týchto podujatiach zúčastnili, si pri pohľade na snímky radi pripomenuli spoločne strávené chvíle a že sa nám podarilo oživiť niektoré spomienky.

Počas bálovej sezóny sme podľa tradície posledných rokov zorganizovali *onli-*

ne fašiangy. Oslovili sme mladých ľudí, aby nám poslali svoje fotografie v obľúbenom maškarnom kostýme. Potešilo nás, že na našu iniciatívu reagovala mládež z viacerých regiónov. Fotografie sme zdieľali na našich sociálnych sieťach a za víťaznú sme vyhlásili tú, ktorá získala najviac hlasov.

Po druhýkrát mali *Mládežnícky výbor CSSM* a naša organizácia na *Dni Slovákov v Maďarsku* spoločný stan. Aj tentoraz sme pripravili pre jeho návštevníkov veľa zaujímavých vecí a veľmi nás potešilo, že pri ňom takmer sústavne postávali mladí ľudia. Dúfame, že s podobným záujmom nás budú vyhľadávať aj v ďalších rokoch.

V roku 2023 bolo jedným z najvýznamnejších podujatí našej organizácie *Stretnutie národnostnej mládeže,* ktoré sa konalo už po ôsmy raz, ale na rozdiel od predchádzajúcich ročníkov nie pri jazere Velence, ale v malebnej Slovákmi obývanej obci *Mlynky,* pričom hlavným dejiskom bolo *Stredisko pilíšskych Slovákov*.

Taktiež na rozdiel od predchádzajúcich rokov sa *Akadémia slovenskej mládeže* nekonala cez leto, ale po uzávierke Nášho kalendára na rok 2024, počas jesenných prázdnin, od 30. októbra do 4. novembra 2023. Za hlavnú tému sme určili prežívanie identity súčasnej slovenskej mládeže. Veríme, že sa na nej zúčastní veľa nadšených mladých ľudí, ktorí sa vrátia domov obohatení o nové poznatky a skúsenosti a chýr o našej organizácii odnesú svojim priateľom do svojich obcí a regiónov.

Okrem spomínaných programov sme sa viackrát prezentovali na rôznych miestnych, regionálnych, celoštátnych, ba aj medzinárodných podujatiach, kde sme mohli predstaviť štruktúru našej organizácie a naše programy aj tým, ktorí o národnostiach v našej krajine vedia len málo. Rád by som spomenul dve z nich: konferenciu organizovanú v rámci *Dňa Rady Európy* na jar a okrúhle stoly organizované inštitúciou *Mathias Corvinus Collegium,* ktoré sa konali počas jesene vo viacerých obciach.

Čo sa týka roku 2024, chceli by sme spolu s Mládežníckym výborom CSSM navštíviť čo najviac slovenských národnostných škôl, aby sme nadviazali osobné kontakty s našou mládežou, aby sme pre ňu mohli organizovať programy podľa jej nárokov v jej prostredí a v neposlednom rade, aby sme ju mohli informovať o našich cieľoch a našej činnosti s neskrývaným zámerom, aby sa aktivizovala ako slovenská mládež aj po skončení povinnej školskej dochádzky.

V roku 2024 bude mať Organizácia slovenskej mládeže v Maďarsku 35 rokov. Jubileum by sme chceli dôstojne osláviť spolu s jej zakladateľmi, staršími i novšími členmi, tak ako sme to urobili v Békešskej Čabe pri príležitosti 30. výročia.

Bence Szeljak
predseda OSMM
Foto: (a)

Bilancia Slovenského spolku Identita

Máme za sebou zaujímavý, na programy bohatý rok. Život sa vrátil do normálnych koľají, ľudia odložili rúška a pomaly začali chodiť do spoločnosti. Zvýšil sa počet podujatí aj šírka ich ponuky, dokonca sme mohli mať niekedy aj taký pocit, že chceme dobehnúť roky poznačené pandémiou. ***Slovenský spolok Identita*** mal na rok 2023 bohatý pracovný plán, ktorý priebehom roka, samozrejme, prispôsobiac sa aktualitám, modifikoval.

V rámci nášho online projektu sme strávili ihneď v prvom mesiaci roka jeden nezabudnuteľný a prekrásny deň so živou legendou pilíšskych Slovákov, s básnikom ***Gregorom Papučkom***. Celý rok sme udržiavali kontakty s *Katolíckou základnou školou v Dabaši-Šáre* a *Základnou školou v Pišpeku,* v ktorých sa slovenský jazyk vyučuje ako predmet. S najväčšou intenzitou sme spolupracovali so *slovenskou školou v Budapešti*. Finančne sme podporili ich literárnu exkurziu *„Po stopách štúrovcov a národného obrodenia"*, ktorá sa konala začiatkom júna v našej materskej krajine. Študenti navštívili *Šahy, Krupinu, Banskú Štiavnicu, Novú Baňu, Radvaň, Tajov, Banskú Bystricu* a *Hronský Beňadik*. Prostredníctvom cesty spoznali kedysi najvýznamnejšie miesta slovenského literárneho života a národného obrodenia.

Letný ekumenický mládežnícky biblický tábor pri Bratislave v Marianke tiež nemohol ani vlani chýbať na palete našich programov. S účastníkmi, ktorí prišli do tábora z *Budapešti, Dabašu-Šáre, Mlynkov* a *Šóškútu,* sme si pripomenuli 1160. výročie príchodu svätých Cyrila a Metoda na Veľkú Moravu a pri tejto príležitosti sme s nimi nacvičili na znak úcty pekné nábožensko-historické pásmo, ktoré zaznamenal aj profesionálny kameraman, aby bolo na čo spomínať v budúcnosti.

Posilneniu identity a pocitu spolupatričnosti slúžil aj náš *mládežnícky poznávací zájazd v Trenčianskom a Žilinskom kraji* (Beckov, Považská Bystrica, Čičmany, Rajecké Teplice, Žilina) realizovaný začiatkom októbra. Okrem spoznávania historických pamiatok našej materskej krajiny na týchto výletoch objavujú naše deti aj prírodné krásy Slovenska, ich pestrosť a jedinečnosť, čo je tiež nesmierne atraktívne pre dnešnú mladú generáciu.

Mládež je naša priorita, naša budúcnosť. Jedným z najznámejších svätcov, ktorý je medziiným aj patrón detí, je *svätý Anton Paduánsky*. Pochovaný je v *Bazilike sv. Antona v Padove*. Koncom leta sa delegácia nášho spolku poklonila pamiatke tohto jedinečného kňaza, učiteľa Cirkvi, pri jeho hrobe.

Ani dospelí členovia nášho spolku nezostali bez duchovných cvičení. Okrem *Marianky* sme sa vo svojej viere a národnostnej identite posilňovali v Žilinskom kraji. Navštívili sme starobylú mariánsku obec - pútnické miesto *Rajeckú Lesnú,* ktorej obyvatelia dodnes zostali verní Kristovi a Sedembolestnej Panne Márii, patrónke Slovenska. Tam nás doslova uchvátil a očaril jedinečný a preslávený *Slovenský betlehem* a v *Bazilike narodenia Panny Márie* sme sa spoločne pomodlili za naše dva národy a za mier v Európe a Izraeli. V Žiline sme sa ponorili do sveta krásy *Kostola Obrátenia sv. Pavla Apoštola* a *Burianovej veže* a položili sme veniec k soche *Andreja Hlinku*. Duchovnými cvičeniami sa prehlbuje náš vzťah k Bohu, čo je pre nás v dnešnom čoraz viac sekularizovanom svete ozajstným duchovným pokrmom.

V roku 2023 sme oslávili 230. výročie narodenia evanjelického farára, básnika, jazykovedca *Jána Kollára,* ktorý 30 rokov slúžil v *Evanjelickom kostole na Deákovom námestí* v hlavnom meste a jemu môžeme ďakovať za osamostatnenie sa slovenského evanjelického cirkevného zboru a za výstavbu slovenského evanjelického kostola na *Rákócziho triede*. Jubileum sme oslávili pamätným sympóziom v *Celoštátnom evanjelickom múzeu* a položením venca k jeho dvojjazyčnej tabuli na priečelí Evanjelického kostola na Deákovom námestí v Budapešti.

Naši členovia a aktivisti sa počas celého roka zúčastňovali na mnohých náboženských podujatiach v krajine, udržiavali živé kontakty s predstaviteľmi katolíckej a evanjelickej cirkvi tak doma, ako aj v našej materskej krajine.

Priaznivcov vážnej hudby sme začiatkom leta potešili jedinečným spomienkovým koncertom venovanom čabianskemu agrárnemu politikovi slovenského pôvodu *Ondrejovi Áchimovi Likerovi,* ktorý sa stal akýmsi symbolom spolunažívania našich dvoch národov na Dolnej zemi. Začiatkom roka Valné zhromaždenie župného mesta Békešská Čaba udelilo Ondrejovi Áchimovi Likerovi in memoriam titul *Čestný občan.* Slávnostným koncertom sme vzdali hold jeho pamiatke v srdci hlavného mesta, v *Evanje-*

lickom kostole v Aleji, a to za prítomnosti jeho približne 40 potomkov. Dokonca aj účinkujúci boli potomkami Ondreja Áchima L. (huslistka *Anikó Áchimová Kovácsová,* organistka *Alžbeta Áchimová* a klarinetista *Tibor Áchim*). Tento program plánujeme realizovať každý rok a tým založiť novú tradíciu v oblasti vážnej hudby, keďže koncert sa stretol s mimoriadne priaznivou odozvou.

Prostredníctvom svojich členov Identita permanentne poskytovala pomoc pri tlmočení a dobrovoľníckej práci. Najvýraznejšou takouto aktivitou bola účasť a pomoc na septembrovej prednáške kresťanského motivačného trénera srbského pôvodu žijúceho v USA ***Nicka Vujicica***. V preplnenom *Košickom amfiteátri* privítal tisíce v duchu zjednotených slovenských a maďarských záujemcov štátny tajomník Úradu predsedu vlády pre cirkevné a národnostné vzťahy ***Miklós Soltész*** za asistencie predsedníčky nášho spolku ***Karoly Klauszovej***. Pán štátny tajomník vo svojom prejave vyzdvihol, že naše dva národy sú už viac storočí prepojené a odkázané na seba a nebude tomu inak ani v budúcnosti. V spolupráci nás vždy bude upevňovať viera a Božia prozreteľnosť. Viera a spoločné kresťanské zmýšľanie spojili publikum aj počas prednášky Nicka Vujicica, ktorá mala nespočetné množstvo dojímavých momentov.

Identita aj vlani pokračovala v rozbehnutom online projekte zameranom na zachovanie, dokumentáciu a popularizáciu našich duchovných hodnôt a sakrálnych pokladov. Zo sedemdielneho seriálu sú dve videá venované vyslovene mládežníckej tematike. Ďalšie diely boli natočené v *Ečeri, Čuvári, Jači, Tárnoku* a *Šóškúte.*

Vedenie spolku si uctilo aj *Pamätný deň zahraničných Slovákov* a predstavitelia našej organizácie sa zúčastnili na množstvách slovenských národnostných a náboženských podujatí, konferencií, výstav, kultúrnych aktivít, aktívne sa zapájali do činnosti miestnych a teritoriálnych samospráv vrátane CSSM.

Aj v roku 2023 sme udržiavali dobré a plodné kontakty s *Úradom predsedu vlády pre cirkevné a národnostné vzťahy, Úradom pre Slovákov žijúcich v zahraničí* a s miestnymi slovenskými samosprávami a občianskymi organizáciami v krajine. Pevné finančné zázemie je zárukou úspešnej a efektívnej práce. Avšak netreba zabudnúť ani na obetavú činnosť našich členov a sympatizantov, veď bez ich pomoci by nemohla existovať naša jednota, naša sila, mnohostranné aktivity, nové projekty a nemohli by sme rozširovať ani pole svojho pôsobenia.

Karola Klauszová
predsedníčka Slovenského spolku Identita
Foto: (a)

Z činnosti Únie slovenských organizácií v Maďarsku

Únia slovenských organizácií v Maďarsku (ÚSOM) združuje 19 členských organizácií s 1 500 členmi zo všetkých Slovákmi obývaných regiónov Maďarska. Koordinuje prácu svojich samostatných spolkov a nadväzuje, udržuje medzinárodné styky. Máme podpísanú zmluvu o spolupráci s *Vidieckym parlamentom SR* a *Občianskym združením Apovka Mamovka* zo Slovenska. Rok 2024 bude prebiehať v znamení národnostných volieb a bude náročný aj pre našu organizáciu, napriek tomu plánujeme nadviazať nové medzinárodné kontakty.

V decembri roku 2022 v spolupráci so *Slovenskou samosprávou v Slovenskom Komlóši, Nadáciou pre dychovú hudbu v Slovenskom Komlóši* a *mestom Nadlak* sme zorganizovali dva koncerty. Prvý sa uskutočnil v Slovenskom Komlóši na *Dni národností* 9. decembra 2022, druhý o deň neskôr v Nadlaku. Na oboch podujatiach boli vystavené obrazy prvého *Slovenského výtvarného tábora vo Veľkom Bánhedeši*. Aktivita bola pekným príkladom cezhraničnej spolupráce dolnozemských Slovákov a zúčastnil sa na nej vzácny hosť, hudobný skladateľ ***Adam Hudec***.

Čo sa týka roka 2023 a práce najvyššieho fóra ÚSOM, v apríli sme na svojom riadnom Valnom zhromaždení v *Eleku* schválili referát predsedu o činnosti organizácie v predchádzajúcom roku, finančnú uzávierku za rok 2022, prijali sme pracovný plán a rozpočet na rok 2023.

V júli 2023 sa konali voľby vedenia ÚSOM. Niektorí poslanci navrhovali *rozšíriť predsedníctvo na sedemčlenné a zapojiť do práce aj mladú generáciu*. Tejto otázke sa budeme venovať v blízkej budúcnosti, po voľbách v roku 2024, kde budeme opäť nominujúcou organizáciou. Dejiskom tohto mimoriadneho Valného zhromaždenia bol *Veľký Bánhedeš,* kde sa poslanci oboznámili o. i. aj s prácou v poradí druhého *Slovenského výtvarného tábora*.

V auguste sme dostali pozvánku do biblického tábora *Slovenského spolku Identita* do Marianky neďaleko Bratislavy. Sem sme zavítali s podpredsedom ÚSOM ***Matejom Kešjárom***. V bazilike sme si po-

zreli pekný záverečný kultúrny program detí. Zúčastnili sme sa na záverečnom večierku tábora a potom sme mali zaujímavý rozhovor pri bielom stole.

Naše predsedníctvo sa v auguste stretlo v Budapešti s predsedníctvom *Zväzu Slovákov v Maďarsku* (ZSM), aby sme prerokovali rôzne témy. Ja by som chcel vyzdvihnúť to, čo sa týka budúcnosti: do volieb 2024 chceme ísť spolu ZVÄZ, ÚNIA a IDENTITA a na čele listiny bude ***Alžbeta Hollerová Račková***.

Členské organizácie ÚSOM sú aktívne v medzinárodnej kultúrnej spolupráci. *Organizácia komlóšskych Slovákov* má dlhoročné kontakty s *FS Záriečanka* zo Slovenska. Táto folklórna skupina už dvakrát vystúpila v Slovenskom Komlóši, ale aj v obci Čabasabadi a *Mandolínový orchester Tremolo zo Slovenského Komlóša* dvakrát zavítal do Záriečia. Do tejto kultúrnej spolupráce sme zapojili ďalšie členské organizácie ÚSOM. V roku 2023 sa FS Záriečanka predstavila v niekoľkých Slovákmi obývaných regiónoch Maďarska. Prvé vystúpenie sa konalo *v Malej Tarči,* nasledujúce v *Slovenskom Komlóši,* kde sa po programe mladí ľudia z Maďarska a zo Slovenska spolu zabávali, spievali, tancovali. 21. mája sa uskutočnilo vystúpenie v *Malom Kereši* na Dni zakladateľov mesta, na spomienkovej slávnosti pri príležitosti 305. výročia osídlenia lokality slovenskými kolonistami. Túto aktivitu sme uskutočnili v spolupráci s *Ústavom kultúry Slovákov v Maďarsku* (ÚKSM), spolkom *Dolina, Organizáciou Komlóšskych Slovákov* a *Slovenskou samosprávou v Malom Kereši*.

V rámci programu Po stopách našich predkov sme navštívili *Nadlak,* ktorý

v roku 1803 založili Komlóšania a neskôr sa k nim pripojili Sarvašania a Čabania. Dodnes Slováci z týchto miest udržiavajú intenzívne kultúrne, ale aj rodinné styky, Čabania, Komlóšania a Nadlačania sa navzájom navštevujú. Komlóšski divadelníci pravidelne vystupujú v Nadlaku a nadlackí v Slovenskom Komlóši, vo Veľkom Bánhedeši a v Sarvaši. Komlóšska dychovka je častým hosťom v Nadlaku, ale aj dychovka *Nadlačanka* zvykne zavítať do Slovenského Komlóša. Vzájomne realizujeme aj rôzne výstavy. Bohužiaľ, takúto intenzívnu spoluprácu sa nám nepodarilo vytvoriť s bihorsko-salajskou oblasťou. Výnimkou je *Békešská Čaba,* lebo naša členská organizácia, *Čabianska organizácia Slovákov,* mala spoločný európsky projekt s *Novou Hutou*.

Počas našej jesennej návštevy Nadlaku sme si pozreli slovenské pozoruhodnosti mesta. Veľmi si vážime, že nás prijal primátor ***Ioan Radu Mărginean***. Pozreli sme si oblastný dom a v kostole nás čakal senior ECAV ***Dušan Vanko*** s prednáškou o dejinách mesta a o nadlackých Slovákoch. Pri organizovaní tohto programu nám veľmi pomohli prednosta ***Alexandru Gros*** a dozorca ECAV ***Pavel Krokoš***. Do tejto spolupráce chce-

me zapojiť aj ostatné členské organizácie ÚSOM.

Na druhý deň sme zavítali do malebnej dedinky *Nová Huta* a jej okolia, do zaujímavého skanzenu. Tam nás privítal starosta ***Benedek Lašák***. Mali sme program aj iného charakteru, strávili sme niekoľko hodín vo *Vinárstve šampanského Carastelec,* čo bolo zaujímavé najmä pre vinárov a vinohradníkov z Malého Kereša. V nedeľu sme sa zúčastnili na tradičných *Zemiakových slávnostiach*. Tu nás čakala ochutnávka špecialít pripravených zo zemiakov a vynikajúci kultúrny program. Ostatný deň cestou domov sme si pozreli pozoruhodnosti mesta *Oradea*.

Taktiež v rámci programu Po stopách našich predkov 10-členná delegácia ÚSOM sa zúčastnila na *zájazde komlóšskych tanečníkov* po západnom Slovensku. V budúcnosti chceme zorganizovať zájazd do tohto regiónu aj pre iné kultúrne telesá.

Na záver chcem dodať, že v roku 2024 si pripomenieme 10. výročie úmrtia ***Anny Ištvánovej,*** našej nenahraditeľnej osobnosti. Ona už koncom 90. rokov minulého storočia vedela to, čo mnohí vtedy ani len netušili: že zálohou fungovania slovenskej komunity v Maďarsku je založenie samostatných spolkov, čo je dôležité aj z hľadiska organizovanosti, ale aj financovania. Vďaka jej húževnatej práci máme nielen v Békešskej župe, ale aj na celej Dolnej zemi množstvo slovenských spolkov. Vďaka Anke sa založila aj ÚSOM, najprv ako *Organizácia spolkov dolnozemských Slovákov*, potom si už ako celoštátna organizácia zvolila svoj dnešný názov.

Únia sa snaží zapájať do práce aj tých, ktorí nemajú zaregistrované spolky. Aj v tejto oblasti už dosahujeme výsledky, napríklad vydanie publikácie *Matrika Ambrózky,* ale v tejto súvislosti nás ešte čaká veľká práca.

Na záver prajem všetkým čitateľom Nášho kalendára šťastný nový rok a nám, Slovákom žijúcim v Maďarsku, úspešné a pokojné absolvovanie komunálnych volieb v roku 2024.

František Zelman
predseda ÚSOM
Foto: (a)

Z činnosti Zväzu Slovákov v Maďarsku

Činnosť najstaršej a najpočetnejšej občianskej organizácie Slovákov v Maďarsku sa vlani niesla v znamení pokračovania začatej cesty v slovenskom národnostnom kultúrnom a spoločenskom živote. ***Zväz Slovákov v Maďarsku*** (ZSM) 28 rokov úspešne vedie ***Ruženka Egyedová Baráneková***. Predsedníctvo zasadá pravidelne a raz ročne zvoláva *Valné zhromaždenie* (VZ), ktoré sa vlani konalo 21. apríla v *Slovenskom inštitúte v Budapešti*. Zo 72 delegátov miestnych pobočiek sa na VZ zúčastnilo 65. Grémium rozhodlo aj o zostave kuratória

Verejnoprospešnej nadácie ZSM, ktoré bolo dovtedy sedemčlenné. Na podnet *Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí* ho rozšírilo o dvoch členov, aby v ňom boli zastúpené všetky spoločenské organizácie, ktoré majú zastúpenie v *Celoštátnej slovenskej samospráve v Maďarsku* (CSSM) – teda *Slovenský spolok Identita* a *Únia slovenských organizácií v Maďarsku.*

Zväz, ktorý 1. júla v rámci *Dňa Slovákov v Maďarsku* prevzal od CSSM vyznamenanie *Za našu národnosť,* aj v roku 2023 uskutočnil tradičné, medzi Slovákmi v Maďarsku obľúbené podujatia. Prostredníctvom *nadácie,* ktorej je zriaďovateľom, a vďaka oduševneným aktivistom organizácie sa mohlo uskutočniť veľa slovenských akcií doma i v zahraničí. My spomenieme tie, ktoré sú celoštátneho významu. Po dvoch regionálnych kolách v *Níži* a *Slovenskom Komlóši* sa finále celoštátnej súťaže detí v speve a recitácii *Slovenské spievanky a veršovačky* konalo 1. júna v *Pútnickom dome a osvetovom stredisku v Dabaši-Šáre*. Do súťaže sa prihlásilo celkovo 283 žiakov, do celoštátneho kola postúpilo 115 detí.

Ďalším veľkým projektom Zväzu bol *Celoštátny folklórny festival Slovákov v Maďarsku* v obci Banka. 27. ročník sa uskutočnil 30. júla. V programe *Spievankovo* vystúpili víťazi *Slovenských spie-*

vaniek. V časti *Tanečné spomienky* folkloristi, speváci a hudobníci z Čemera, Ečera, Veňarca, Malej Tarče, Kerepeša, Budapešti, Malého Kereša, Šalgótarjánu a Jače vzdali poctu zosnulej choreografke a učiteľke tanca ***Eve Szilágyiovej Šubovej***. V treťom programovom bloku *Jubilanti* sa predstavili *Folklórny súbor a spevácka skupina Veľká Bukovinka z Répašskej Huty* a *Tanečná skupina Dúha z Malého Kereša*. Podujatie uzatvoril galaprogram *Medzinárodného novohradského festivalu* s hosťami z Turecka, Španielska, Slovenska a Maďarska. Sprievodnými programami boli *Galéria na plote* s názvom *Dnes účinkujeme my,* výstava svadobných koláčov a ochutnávka tradičných slovenských jedál. Banský folklórny festival sa radí k najväčším slovenským národnostným akciám v krajine.

Jeho význam možno prevyšuje škola v prírode na Slovensku *Poznaj svoje korene,* ktorá sa tradične koná na začiatku školského roka. Jej cieľom je zabezpečiť pre žiakov slovenských národnostných škôl možnosť zdokonaľovať sa v slovenskom jazyku v slovenskom prostredí, prehlbovať si citovú spolupatričnosť k slovenskému národu, pripraviť sa na štátnu skúšku zo slovenského jazyka a spoznávať históriu, kultúru a prírodné krásy Slovenska. V poradí 17. ročník prebiehal od 4. do 30. septembra v *Penzióne Tále,* uprostred tatranskej prírody, pod južnými svahmi Chopku a Ďumbiera s 197 účastníkmi. V prvých troch turnusoch bolo 147 žiakov 6. až 8. ročníka z 12 základných škôl, ako aj pedagógovia – slovenčinári z inštitúcií, ktoré sa zapojili do programu (z Békešskej Čaby, Kétšoproňu, Slovenského Komlóša, Dabaša-Šáre, Tardoša, Tatabáne-Bánhidy, Pišpeku, Ďurky, Čabačudu, Mlynkov, Santova a Pálházy), v štvrtom turnuse boli gymnazisti z Budapešti a zo Srbska.

V kultúrnej oblasti má svoje nenahraditeľné miesto celoštátna súťažná prehliadka speváckych, hudobných a folklórnych skupín o zlatého, strieborného a bronzového škovránka. Súťaž *Slovenský škovránok* každý druhý rok na jeseň usporadúva Zväz v odbornej spolupráci s *Celoštátnym združením speváckych zborov, hudobných kapiel a folklórnych súbo-*

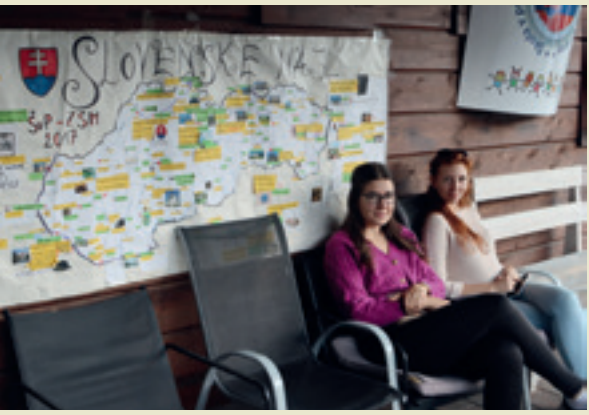

rov. Vlani sa prehliadky konali v *Santove* a *Telekgerendáši,* dovedna sa prihlásilo 20 skupín.

Ďalšou dôležitou akciou *Zväzu* býva konferencia *Ako ďalej, Slováci v Maďarsku,* ktorú 18. novembra, po uzávierke Nášho kalendára na rok 2024, nahradí oslava 75. výročia založenia organizácie v *Osvetovom stredisku Attilu Józsefa v Budapešti.*

Nemožno ani len vymenovať všetky podujatia, ktorých spoluorganizátorom bol Zväz, nadácia ZSM prostredníctvom ÚSŽZ z prostriedkov poskytovaných *Vládou Slovenskej republiky* ročne finančne zabezpečuje nielen organizovanie školy v prírode na Slovensku, ale na základe súbehu udeľuje podporu aj na projekty školských a vzdelávacích inštitúcií, študentov vysokých škôl, pedagógov, spoločenských organizácií, slovenských samospráv i fyzických osôb. Jej cieľom je prispieť k zachovaniu a rozvíjaniu kultúrnej a jazykovej identity osôb patriacich k slovenskej národnosti v Maďarsku, ako aj slovenských kultúrnych hodnôt, podporovaniu slovenskej záujmovo-umeleckej a výchovno-vzdelávacej činnosti. Kuratórium nadácie upredostňuje žiadosti zamerané na programy prebiehajúce v slovenskom jazyku, prispievajúce k posilňovaniu slovenského národnostného povedomia, slúžiace na zachovanie slovenského jazyka a oživovanie slovenských tradícií usporadúvané v spolupráci s miestnou alebo regionálnou slovenskou občianskou sférou, ako aj na vydavateľskú činnosť a na jubileá kultúrnych telies. Vlani podali do súbehu rekordných 138 projektov. Kuratórium 30. júna z dôvodu nedostatku finančných prostriedkov zamietlo 43 žiadostí, 95 projektov podporilo celkovou sumou 13 973 440 forintov.

(ar)

Foto: (fuhl)

Milovníci folklóru upriamili pozornosť na Banku

Poslednú júlovú nedeľu na prírodnom javisku v novohradskej obci *Banka* sa konali *57. Novohradské národnostné stretnutie, 27. Celoštátny folklórny festival Slovákov v Maďarsku* a *27. Medzinárodný novohradský folklórny festival*. V areáli amfiteátra organizátori opäť inštalovali *Galériu na plote* s názvom *Dnes účinkujeme my*. Fotografie predsedu *Spolku šalgótarjánskych Slovákov a ich priateľov* ***Józsefa Homogu*** zvečnili momenty z predchádzajúcich ročníkov slávností. Pastvou pre oči bola príležitostná výstava svadobných koláčov, radostníkov, ktoré priniesli slovenské samosprávy z Novohradskej župy. Pomocníčky *Slovenskej samosprávy v Banke* aj vlani varili halušky, klasické s bryndzou, ale aj s perkeltom.

Po hymne Slovákov v Maďarsku *Daj Boh šťastia* prítomných pozdravili starostka hostiteľskej obce ***Andrea Tormová*** a v mene hlavných organizátorov predseda *Slovenskej samosprávy Novohradskej župy* ***Ferdinand Egyed*** a predsedníčka *Zväzu Slovákov v Maďarsku* ***Ruženka Egyedová Baráneková***. Nasledoval prvý blok s názvom *Spievankovo*. Víťazi celoštátnej súťaže v speve slovenských ľudových piesní *Slovenské spievanky* sedeli na javisku ako v triede na hodine hudobnej výchovy. „Učiteľkami" boli folkloristky ***Emese Gimesiová Sokolová*** a ***Anna Komjáthiová***. V programe vystúpili ***Kata Maraszinová*** a dievčenská spevácka skupina z Pišpeku, ***Petra Ponyikaiová*** z Veňarca, ktorú na harmonike sprevádzal Pišpečan ***Bence Bátyi***, *Spevácke trio Tápió*, ***Luca Erdélyiová*** z Alkára, ***Maja Beliczová*** z Čemera a citarová skupina *Malé škovránky z Čaba-*

čudu. Záverečnú pieseň *Po nábreží koník beží* spievali deti spolu s publikom.

Druhý program *Tanečné spomienky* sa niesol v znamení vzdania pocty zosnulej choreografke a učiteľke tanca ***Evy Szilágyiovej Šubovej***. Režisérmi boli jej dve deti ***Kata*** a ***Zsolt Szilágyiovci***. Choreografie *E. Szilágyiovej Šubovej* na javisku ožili v podaní *folklórnych spolkov Furmička z Čemera, Zelený veniec z Ečera a Lipa z Budapešti*, *Folklórnej skupiny Rozmarín z Veňarca*, *Tanečnej skupiny Panónia z Malej Tarče*, *Pávieho krúžku z Kerepeša a Tanečnej skupiny Dúha z Malého Kereša*. Folkloristov sprevádzali *Ľudová hudba Svrčkovci zo Šalgótarjánu a Čibaj banda z Jače*.

Ako prejav úcty a vďaky za dlhoročnú činnosť organizátori každoročne pozývajú do Banky aj jubilujúce folklórne telesá. V treťom programovom bloku *Jubilanti* moderátorka ***Monika Szabová*** najprv predstavila 70-ročný *Folklórny súbor a spevácku skupinu Veľká Bukovinka* z Répašskej Huty. Choreografiu tancov zostavil ***Štefan Kocák***. Vedúcou folklórneho súboru je ***Csilla Petőfiová*** a speváckej zložky ***Judita Molnárová Mátraiová***. Ďalším jubilantom bola 45-ročná *Tanečná skupina Dúha*. Vedúcou je ***Marta Balážová Marková*** a choreografom ***Zsolt Széplaky***. Jubilujúcim súborom ľudovými piesňami zablahoželala *Ľudová hudba Svrčkovci*.

Večer prišiel na rad záverečný galaprogram medzinárodného festivalu s názvom *Obrazy zo svadby*. Režíroval ho ***Jaroslav Černák*** a moderoval ***Ferdinand Egyed ml.*** Po úvodnej znelke *R. Egyedová Baráneková* spomenula, že medzinárodný festival organizujú dve príbuzné župy zo Slovenska a z Maďarska a ako taký je jediný v strednej Európe. V programe najprv *Tanečný súbor Nógrád zo Šalgótarjánu* predviedol svoj premiérový tanec z povodia Galgy a z okolia Tápió. Sprevádzala ho *Ľudová hudba Dűvő*. Ečerskú svadbu stvárnil na javisku *Folklórny spolok Zelený veniec*. Po ňom nasledoval súbor z Malorky a z tureckej Ankary. Posledný vystupujúci bol *Folklórny súbor Partizán z Banskej Bystrice,* ktorý predstavil horehronskú svadobnú zábavu. Finále záverečného galaprogramu patrilo poďakovaniam, odovzdávaniu kvetov, keramického darčeka a ochutnávke svadobných koláčov.

(ar)

Foto: (fuhl)

Foto: Andrea Kiss-Kohut

Zo života našich osád

Kultúrne programy vo fotografiách

Na Deň kultúrneho dedičstva sa v Tardoši konala veľkolepá oslava. Tanečný súbor Červený mramor si pripomenul 50. výročie svojho vzniku. Ako povedala na oslave zakladateľka a dlhoročná vedúca telesa Ibolya Nagyová, slová 50 rokov v sebe skrývajú množstvo zážitkov, hodín práce, ciest a vystúpení po Maďarsku i v zahraničí, veľa ocenení, ale najmä plynulú výmenu generácií.

Foto: (tsčm)

Dvadsaťsedem funkcionárov slovenských národnostných samospráv Novohradskej župy sa vybralo na trojdňový zájazd na Slovensko s cieľom spoznávať územia, z ktorých sa ich predkovia presídlili do Novohradu. Navštívili o. i. Zuberec a Tvrdošín a podnikli zájazd do Poľska.

Foto: J. Homoga

Už dve desaťročia v septembri vítajú v dolnozemskom Čorváši hostí z blízkeho i vzdialeného okolia. Na pozvanie tamojšej slovenskej samosprávy prichádzajú sa pozrieť, čo sa v uplynulom roku podarilo uskutočniť zboru slovenských poslancov na čele s predsedníčkou Alžbetou Hudikovou, obklopenému aj keď nie príliš početnou, ale o to družnejšou a aktívnejšou skupinou verných priaznivcov. Počas XX. Slovenského dňa v novučičkom Slovenskom spoločenskom dome podpísali zmluvy o spolupráci so Slovenskou samosprávou v Čorváši predseda Spolku priateľov Čorvášanov a vedúci Kultúrneho spolku Dió héj zo Sládkovičova.

Foto: Vlasta Zsákaiová Držíková

Foto: (fuhl)

Zväz Slovákov v Maďarsku, Nitriansky samosprávny kraj a Krajské osvetové stredisko v Nitre zorganizovali jedinečnú výstavu nesúcu názov Svadobné kroje Slovákov v Maďarsku. Výstava v priestoroch osvetového strediska bola zameraná na tradície a vnímanie regionálneho a miestneho významu svadby v najautentickejšej hodnote a výraze vo svadobných krojoch, ktoré sú pre súčasnú generáciu vzácnymi dokumentmi času, svedectvom o kultúre našich predkov.

Foto: Peter Menczer

V Osvetovom stredisku I. Madácha sa stretli milovníci slovenského folklóru z Vacova a okolitých slovenských obcí: Jače, Čuváru, Guty, Pišpeku, Ďurky, Šápova, Níže, Novohradu, Banky, Horných Petian, Kóšpallagu, Legíndu, Séďu, Rétšágu, Agárdu a zo vzdialenejších Mlynkov. O dobrú náladu a umelecký zážitok sa postaral Folklórny súbor Partizán z Banskej Bystrice.

Spoločná gastronomická prezentácia trinástich v Maďarsku žijúcich národností sa roku 2022 po druhýkrát konala v Pilíšskej Čabe. Pred večernou oberačkovou zábavou prierez bohatých hudobných tradícií našich národnostných komunít (vrátane slovenskej) s veľkým úspechom prezentovala kapela budapeštianskeho Srbského divadla. Medzi najvyhľadávanejšie špeciality patrili klasické slovenské halušky, ktoré pripravila skupinka Slovákov z Veňarca.

Foto: (fuhl)

Foto: László Csaba Pap

Spevácka skupina Ženský hlas a Slovenská samospráva v Čuvári usporiadali oberačkovú veselicu a stretnutie ochrancov tradícií. Pozvanie s radosťou prijali o. i. Tanečná skupina, Slovenský ženský spevácky zbor a Detská tanečná skupina Fialka z Kerestúru a kultúrne telesá z okolitých osád. Po oberačkovom sprievode sa uskutočnil kultúrny program. Na večernej veselici hrala kapela Čibaj banda.

V Slovenskom oblastnom dome v Békešskej Čabe netradičným spôsobom predstavili kuchársku knihu miestnej slovenskej samosprávy Dobrí „apeťík“!, do ktorej editor zaradil tridsať receptov. Šestnásť jedál mohli prítomní ochutnať priamo na mieste. Prečo dostala kniha práve tento názov? V starej zbierke dokumentov oblastného domu našli ručne písané recepty v čabianskej slovenčine, z ktorých každý mal na konci napísané: Dobrí apeťík!, t. j. Dobrú chuť!

Foto: (bpl)

Foto: (fuhl)

Podpilíšska obec Mlynky oslávila v roku 2022 275. výročie osídlenia Slovákmi. Miestna slovenská samospráva pripravila pri tejto príležitosti v Stredisku pilíšskych Slovákov bohatý slávnostný program. Zlatým klincom galaprogramu bola príležitostná formácia pozostávajúca z členov niekdajšieho Slovenského detského spevokolu základnej školy v Mlynkoch, ktorý pred 50 rokmi založila učiteľka Gizela Molnárová (1932 – 2016), dlhoročná vedúca miestneho pávieho krúžku.

Foto: (zlh)

Na dvore Základnej školy Tivadara Csontváryho-Kosztku – kde sa nachádza aj Dom národností – Samospráva XVIII. obvodu Budapešti usporiadala národnostné stretnutie. V kultúrnom programe sa prezentovali všetky národnosti žijúce v tejto mestskej časti. Na pozvanie tamojšej slovenskej samosprávy deti zo Základnej umeleckej školy Tébláb zatancovali maďarské tance zo Slovenska. Práve „protipól“, teda slovenské tance z Maďarska, predviedli členovia tanečnej skupiny Rosička z Maglódu. Ako inak, nechýbali ani tradičné jedlá. Slováci ponúkali bryndzové halušky, záviny, ba aj čapované pivo a kofolu.

Foto: (a)

Obľúbený jesenný gastronomický festival v Novom Budíne v XI. obvode Budapešti sa roku 2022 konal už po 33. raz, a to pod záštitou starostu mestskej časti Imreho Lászlóa. Po prvýkrát mali možnosť prezentovať sa aj národnostné samosprávy pre ne charakteristickými gastronomickými špecialitami. Slovenská samospráva Nového Budína ponúkala pilíšske slovenské jedlá a nápoje.

Slovenská samospráva XII. obvodu Budapešti usporiadala koncert v znamení sčítania obyvateľov, ktoré sa konalo v októbri a novembri. Predseda zboru Michal Hrivnák vo svojom príhovore pripomenul, že koncert vážnej hudby v podaní Aniky Áchimovej Kováčovej, potomkyne békeščabianskeho politika slovenského pôvodu zo začiatku XX. storočia Ondreja Áchima L. a jej kolegov, neusporiadali náhodou, ich kontakty s huslistkou a jej rodinou majú dávnejšiu tradíciu a koncert mal osobitnú aktualitu.

Foto: Ľubomíra Fallerová

Foto: Ondrej Csaba Aszódi

V Ečeri bolo prvý októbrový deň rušno – do obce zavítali predstavitelia partnerskej obce Cabaj-Čápor, aby sa zúčastnili na oslavách Slovenského dňa. V sade kostola spoločne zasadili cer ako symbolický strom priateľstva. Potom sa spoločne zúčastnili na tradičnom oberačkovom sprievode, na ktorom sa hostia zo Slovenska spolu zabávali s ečerskými folklórnymi skupinami. Vydarený deň vyvrcholil oberačkovou veselicou.

Foto: Károly Jackl

Slovenský spevácky zbor v Bánhide si pripomenul 30. výročie svojho založenia. Oslava sa konala v priestoroch Kultúrneho domu Puškina. Na podujatí sa zišli hostia z okolitých obcí, zo Síleša, Tardoša a Környe. Po zdraviciach a kultúrnom programe nasledovala večera a narodeninová torta pre všetkých účastníkov podujatia. Hudbu až do neskorého večera zabezpečila kapela Vértes Express.

Foto: Marta Dekrétová

Keď sobota, tak halušková robota, týmito slovami sa na otvorení Haluškového (rezancového) dňa v Kondoroši prihovorila vedúca sarvašského regiónu Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku Judita Fábriová. Predsedníčka Slovenskej samosprávy v Kondoroši Judita Krajcsoviczová sa poďakovala účastníkom za mimoriadne úspešnú akciu, na ktorej bolo takmer 120 súťažiacich, a pripomenula, aby sa pri sčítaní obyvateľov nezabudli prihlásiť k slovenskej národnosti.

Stretnutie slovenských pávích krúžkov z Čívu, Mlynkov a Santova usporiadal Ústav kultúry Slovákov v Maďarsku v Stredisku pilíšskych Slovákov v Mlynkoch. Tieto tri podpilíšske zoskupenia ľudových spevákov tvorili v uplynulých desaťročiach spoločný Spevácky zbor Piliš. 60-členný megazbor spevavých Pilíšanov vznikol v roku 1989. Stretnutie slovenských pávich krúžkov spod Piliša sa skončilo spoločnou večerou a veselou zábavou na hudbu kapely Santovská nálada.

Foto: (fuhl)

Vo veľkej hale Čabianskeho parku opäť usporiadali obľúbený Klobásový festival. V roku 2022 sa skupina Mlynčanov spojila s priateľmi a kolegami zo všetkých krajín Vyšehradskej štvorky a tak sa na súťaži zúčastnili ako mužstvo V4. Za dekoráciu – ktorá symbolizovala V4 – sa nemuseli hanbiť. Členovia tímu sa vrátili domov s krásnymi zážitkami a už teraz sa všetci tešia na nasledujúci október.

Foto: Marta Demjénová

Foto: Beáta Tamášová

Klub slovenských dôchodcov v Budapešti uskutočnil v októbri svoje tradičné stretnutie pri príležitosti Dňa seniorov. Pre pandémiu sa jeho členovia nemohli po dva roky schádzať, preto sa na tento deň veľmi tešili. V obnovenom Dome národností v Zugló s hodinovým koncertom vystúpil klavírny umelec János Bacsi, ktorý zároveň sprevádza Budapeštiansky slovenský spevácky zbor Ozvena. Po kultúrnom programe mali členovia klubu možnosť do vôle sa porozprávať.

V tieni „veľkého“ békeščabianskeho Klobásového festivalu Slovenská samospráva v Békešskej Čabe roku 2022 usporiadala na nádvorí Domu slovenskej kultúry súťaž v robení klobás dolnozemských Slovákov. Súťažilo 15 družstiev z dolnozemských slovenských miest a obcí a z rumunského Nadlaku. Kým tímy súťažili, záujemcovia mohli ochutnať tradičné čabianske zabíjačkové jedlá, ako rezance, smaženú krv na cibuľke, modzgóšku, plnenú kapustu, pečenú klobásu, jaternice, cigánku a v neposlednom rade miestnu novinku, čabjanskje špiro – čabiansku klobásu v rožku.

Foto: (bpl)

V októbri sa v Orosláni konala oslava 35-ročného miestneho národopisného domu. Oblastný dom vierohodne predstavuje kultúrne dedičstvo oroslánskej Slovače. Budova postavená v druhej polovici 18. storočia funguje ako múzeum od 25. októbra 1987. Nábytok, kuchynské predmety a odevy sú v nej umiestnené tak, akoby bola stále obývaná.

Foto: (ar)

V Išasegu oslávili 50. výročie vzniku miestneho ženského spevokolu. V kultúrnom dome usporiadali pestrý galaprogram, v ktorom vystúpili aj ostatné išasecké kultúrne telesá. Po kultúrnej prehliadke nasledovala slávnostná večera s tortami na počesť jubilujúceho speváckeho zboru.

Foto: (zlh)

Slovenská samospráva II. obvodu Budapešti už tradične usporadúva pre študentov budapeštianskeho slovenského gymnázia kvízy. V roku 2022 bola dejiskom stretnutia reštaurácia Ferdinand v centre mesta. Študenti mali odpovedať na otázky týkajúce sa Slovákov žijúcich v hlavnom meste, o ktorých prednášala prvá a dlhoročná predsedníčka Slovenskej samosprávy Budapešti Zuzana Hollósyová. Väčšina z 20 súťažiacich sa tesne priblížila k maximálnemu počtu bodov. Organizátori pripravili pre všetkých slovenské knižné novinky. Aby predsa len boli zvýhodnení tí najúspešnejší, ako prví si mohli vybrať z bohatej ponuky tí, ktorí dosiahli najviac bodov.

Foto: (et)

Foto: (minap.hu)

Začiatkom jesene Slovenská samospráva v Miškovci po tretí raz usporiadala Slovenské národnostné stretnutie. Podujatie sa uskutočnilo v mestskej časti Stará Huta. Cieľom stretnutia bolo zviditeľniť Slovákov v Maďarsku, prezentovať ich dedičstvo v Boršodsko-abovsko-zemplínskej župe a v Miškovci, názorne ukázať, že tam ešte existuje slovenská národnosť. V programe vystúpili miestni škôlkari, speváci, bulharská huslistka Eva Monika Zheková, spevokoly z Alkára a Répašskej Huty, odkiaľ prišiel aj vynikajúci tanečný súbor Veľká Bukovinka.

V Čemeri sa konalo nádherné kultúrne podujatie Spolku Slovákov z okolia Pešti Dolina Páračky. Zišlo sa na ňom okolo 500 účastníkov, ktorí priniesli množstvo gastronomických špecialít – jedál i nápojov a navzájom sa hostili. Po bohatom kultúrnom programe vyhrávali do tanca Harťánski trubači.

Foto: (et)

Foto: (fuhl)

Na novembrovom knižnom veľtrhu Bibliotéka 2022 v Bratislave aj tentoraz mali spoločný stánok dolnozemskí Slováci. V Literárnom centre 1 predstavili najprv výber z najnovších publikácií Slovákov v Maďarsku, medzi nimi knihu Tündy Tuškovej O storočnom čabianskom kalendári, publikáciu Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku v interdisciplinárnom kontexte – zborník uverejnený na počesť Anny Divičanovej, ďalej dvojjazyčnú zbierku Imricha Fuhla Extrakt a mapu Slovenská Budapešť.

V Osvetovom stredisku Attilu Józsefa v Šalgótarjáne usporiadali Slovenská samospráva Novohradskej župy a Združenie novohradských a hevešských Slovákov v poradí 18. Regionálny slovenský národnostný deň. Po príhovoroch a udelení vyznamenania Na pamiatku Anny Hudeczovej nasledovala prezentácia knihy Z histórie šalgótarjánskych Slovákov a kultúrny program.

Foto: (zlh)

Foto: Marianna Melegová

V Slovenskom Komlóši sa v novembri uskutočnila spomienková slávnosť pri príležitosti 75. výročia československo-maďarskej výmeny obyvateľstva. Podujatie spoločne usporiadali mestská samospráva, miestna slovenská samospráva a Rákócziho spolok. Dojímavú spomienkovú slávnosť ukončil miestny Mládežnícky dychový orchester s dirigentom Jánom Krcsmérim slovenskými a maďarskými skladbami.

Foto: (a)

Slovenská samospráva v Eleku oslávila v miestnom kultúrnom dome 20. výročie svojho založenia. Predseda Tibor Döme vo svojom slávnostnom príhovore pripomenul zakladajúcich členov samosprávy. „Veľká vďaka patrí Judite Kuruczovej Cvalingovej, Kristíne Gerovej, nebohým Štefanovi Ficzeremu, Ladislavovi Gálovi a Matejovi Koczihovi. Bez nich by naša samospráva nebola vznikla.“ Na záver oslavy organizátori ponúkli prítomným tortu a pozvali ich na zabíjačkovú večeru.

V Kultúrnom stredisku Čabianska perla sa uskutočnilo podujatie „Národnosti, chute a tradície v Békešskej Čabe“, ktoré organizovalo Združenie pre komunitu mesta Békešská Čaba. Na podujatí sa prezentovala aj miestna slovenská samospráva na čele s predsedom Ondrejom Kiszelyom. Slováci predávali zo slovenských podujatí dobre známu „sviňu vo vreci“, publikáciu slovenskej samosprávy „Dobrí apeťík“ a návštevníci si mohli zakúpiť výšivky chýrneho krúžku Rozmarín.

Foto: Magdolna Péliová

Osvetové stredisko Ferenca Móru v Alberti v spolupráci s miestnou slovenskou samosprávou usporiadali koncom novembra Veselicu na Ondreja spojenú s oslavou 20. výročia založenia slovenského voleného zboru mestskej časti Albertirše. V kultúrnom programe vystúpili speváci a tanečníci Folklórnej skupiny Rosička z Maglódu, kyticu ľudových piesní zaspievala Aliz Bogdánová a vystúpil Evanjelický zbor z Alberti pod vedením Evy Heppovej. Po chutnom obede nasledovala tanečná zábava.

Foto: Zuzana Nagy-Gyeviová

V kultúrnom dome v Santove sa stretli milovníci folklóru, či skôr fanúšikovia štyridsaťročnej Tanečnej skupiny Pántlika – Stužka. Na záver kultúrneho programu prednesenému na jej počesť, ako to už na „narodeninovej“ oslave býva, všetci členovia jubilujúcej skupiny nastúpili na javisko, aby poďakovali za priazeň publika. Oficiálni hostia, predstavitelia obce a našej Slovače im odovzdali ako prejav úcty a vďaky dary vo forme darčekových košov, kytíc kvetov a finančnej podpory.

Foto: (fuhl)

Foto: (zlh)

Tretiu adventnú nedeľu sa Slovákom v Ečeri splnil jeden vytúžený sen. Po prekrásnom adventnom koncerte speváckej skupiny Folklórneho spolku Zelený veniec v miestnom kostole im štátny tajomník Úradu predsedu vlády pre cirkevné a národnostné vzťahy Miklós Soltész, predsedníčka Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku Alžbeta Hollerová Račková a parlamentný hovorca Slovákov v Maďarsku Anton Paulik odovzdali do užívania obnovený oblastný dom, pamätihodnosť chrániacu hmotné pamiatky slovenského obyvateľstva obce.

Foto: (zlh)

V Osvetovom stredisku Imreho Madácha Slovenská samospráva vo Vacove zorganizovala predvianočný večer. V kultúrnom programe vystúpila dychová kapela žiakov Základnej umeleckej školy v Nemšovej – D-Brass Ensemble. V jej podaní odzneli slovenské, ale aj svetové vianočné piesne. Veľký úspech mala česká skladba Vánoce, Vánoce, ktorú museli mladí muzikanti trikrát zopakovať.

Foto: (bpl)

Pre ambrózskych Slovákov bol 17. december 2022 veľký deň. Vtedy v tejto neveľkej osade ležiacej medzi Slovenským Komlóšom a Pitvarošom slávnostne odovzdali Slovenskú národopisnú zbierku a predstavili vzácnu publikáciu Matrika Ambrózky a tí, o ktorých hovorí. V kultúrnom programe vystúpili Tanečný súbor Komlóš, tanečníci formácie Small big dance a žiaci miestnej základnej školy.

Deň Slovákov v Orosláni v roku 2022 usporiadali na striebornú adventnú nedeľu. Vzhľadom na to, že celá krajina si v ten deň pripomínala Deň národností, k Slovákom sa pridali aj ostatné národnosti žijúce v meste. V pomerne tesných priestoroch Kultúrneho domu Františka Rákócziho II. sa zišlo viac ako 120 ľudí, ktorí mohli sledovať veľkolepý kultúrny program.

Foto: Károly Jackl

Slovenská samospráva Répašskej Huty usporiadala pre členov miestneho slovenského klubu tradičné vianočné stretnutie. Keďže táto pobočka Zväzu Slovákov v Maďarsku má už 108 členov, program sa konal v obecnom dome. Večierok sa začal vystúpením nižších ročníkov miestnej školy s betlehemskými hrami a tancami. Stredoškoláci a žiaci vyšších ročníkov základnej školy predniesli tradičný slovenský betlehem s miestnymi piesňami. Samozrejme, nemohli chýbať ani prekrásne tance súboru Veľká Bukovinka. Nasledovala večera: tradičná vianočná kapustnica s klobásou a hubami a chutné parené buchty.

Foto: László Bükkhegyi

V polovici januára sa splnilo želanie mnohých Malotarčanov – konečne po dvoch rokoch sa mohli stretnúť na Slovenskom bále. Tí, ktorí sa vyobliekali, zabalili si batôžteky s dobrotami a prišli do Slimačieho domu, sa tešili natoľko, že ani nepočkali oficiálne otvorenie podujatia. Len čo začala hrať skupina FER, už aj vyšli na parket a nadšene tancovali. Vyše stovka účastníkov sa zabávala do neskorého večera. Nechýbali ani Slováci zo susednej Cinkoty, Kerepešu a Veľkej Tarče.

Foto: (et)

Foto: Zuzana Bodová

Spolok Slovákov v Malom Kereši oslávil 50. výročie svojho založenia. Pri tejto príležitosti zorganizoval v miestnom kultúrnom dome veľkolepý galaprogram. Tristoročné dejiny mesta a miestnej Slovače sú neoddeliteľné a sú jedným zo základných pilierov malokerešskej identity. Malý Kereš oslávil 50. výročie vyhlásenia za mesto v rovnakom roku ako Slovenský klub, ktorý sa časom transformoval na spolok.

Slovenská samospráva v Mlynkoch a Združenie pilíšskych Slovákov usporiadali tradičný batôžkový regionálny fašiangový bál pilíšskych Slovákov v spoločenských priestoroch Skanzenu v Senondreji. Výzvu, aby na ples prišlo čím viac ľudí v ľudových krojoch, stimulovali tým, že „krojovaným" prisľúbili zvlášť vylosovať cenné odmeny. Na tanečnom parkete nastal ruch, keď oficiálny kultúrny program nenápadne prešiel do ľudovej zábavy na hudbu našej bezpochyby najvyhľadávanejšej a najobľúbenejšej dychovky Santovská nálada vedenej Jozefom Széplakim.

Foto: (fuhl)

V Čemeri sú slovenské bály povestné. Pozvaní účastníci si do Kultúrneho domu Sándora Petőfiho prinášajú všelijaké dobroty, aby sa mohli navzájom častovať. Aj vlani v úvodnom kultúrnom programe vystúpil chýrny miestny Folklórny spolok Furmička. Ku koncu galaprogramu nadšené obecenstvo nechcelo prestať s ováciami. Pritom všetci prítomní vedeli, že v tanci sa bude pokračovať do rána, a to na hudbu Štefana Luštika z Békešskej Čaby.

Foto: (et)

Foto: (zlh)

V Kultúrnom dome v Išasegu sa konala prezentácia knihy Išaseg v obrazoch. Štvorjazyčná publikácia vyšla vďaka podpore Slovenskej samosprávy v Išasegu. O knihe povedala pár slov riaditeľka mestskej knižnice Kata Ágostonová. S krátkym programom sa predstavili komorný spevácky zbor Gaudium Carminis, ženská spevácka skupina z Išasegu a tanečné skupiny Csata (Bitka) a Csatangoló (Tuláci). Knihu do slovenčiny preložili Edita Szekeresová a Dominika Čuliová. Všetky texty sú uverejnené aj po maďarsky, poľsky a anglicky.

Už štvrťstoročie organizuje Spolok segedínskych Slovákov každý rok aspoň dva pobyty v materskej krajine. Pobyt na Slovensku je pre mnohých nielen možnosťou športovať, ale aj oprášiť si vedomosti zo slovenčiny, ktorú v každodennom živote už neveľmi používajú. V pondelok sa Segedínčania vybrali do Vysokých Tatier, na Hrebienok, pozrieť si Tatranský ľadový dóm, na druhý deň sa začala lyžovačka, ktorá bez väčších úrazov trvala do piatku. Samozrejme, účastníci nevynechali ani návštevu Múzea oravskej dediny v Zuberci.

Foto: (ih)

Prvú februárovú sobotu sa v Kerestúre konal fašiangový bál pestovateľov slovenských tradícií. Dejiskom zábavy bola reštaurácia a centrum zábavy Julián. Akciu usporiadali spoločne miestna slovenská samospráva a Spolok na zachovanie kultúrnych a ľudových tradícií Rákosvölgye. Zábava trvala do večere, po nej nasledovalo losovanie tomboly, čo tiež spôsobilo príjemný rozruch, veď sponzori sa postarali o hodnotné ceny.

Foto: László Csaba Pap

Foto: T. Debreceniová Králiková

Slovenská samospráva obce Novohrad spolu s Priateľským spolkom Srdce Novohradu a Klubom na zachovanie tradícií usporiadali stretnutie na páračky. Akcia sa niesla vo výbornej rodinnej atmosfére. Organizátori čakali záujemcov s pálenkou, pagáčmi a chlebom s husacou masťou a cibuľkou, po „práci“ ich pohostili varenou kukuricou s makom.

Foto: (a)

Spolok segedínskych Slovákov a Kruh priateľov Slovenského Komlóša inštalovali v Dome národností v Segedíne výstavu obrazov a drevorezieb Alexandra Szokolaya. Vernisáž otvorila speváčka ľudových piesní Aliz Agodová a hráč na ľudové dychové nástroje Balázs Dongó Szokolay, syn komlóšskeho učiteľa, maliara, výtvarníka, zberateľa Alexandra Szokolaya. Podujatie sa skončilo pohostením, na ktorom mohli hostia ochutnať zabíjačkové dobroty rodného mesta Alexandra Szokolaya.

Prvé fašiangové podujatie čorvášskych Slovákov sa konalo pod strechou nového Slovenského spoločenského domu na Bajcsy-Zsilinszkého ulici. Na nádvorí stáli stany, stoly boli bohato obložené šiškami, mastným chlebom a cibuľou. Mnohých účastníkov v maskách na pohľad nespoznali ani ich priatelia. Organizátori mysleli aj na deti, pre ktoré pripravili zábavné súťaže. Čestný občan mesta Ondrej Dohányos, oblečený v sedliackom odeve, so zvončekmi na krku a s košíkom v ruke, pozdravil predsedníčku Slovenskej samosprávy v Čorváši Alžbetu Hudikovú. Všetci účastníci sa potom vo veselom fašiangovom sprievode vybrali do centra mesta.

Foto: (beol.hu)

Foto: Erika Szatmáriová Baloghová

V Telekgerendáši miestna slovenská komunita už dlhé roky organizuje fašiangový ples. Predseda slovenskej samosprávy Juraj Oryszcsák povedal, že tento rok chceli program trochu inovovať a spojili ho s maškarným bálom. Bolo to dobré rozhodnutie. O ples prejavilo záujem veľa ľudí a atmosféra bola vynikajúca.

V slovenskej obci Huť, ktorá administratívne patrí k mestu Ostrihom, sa patrične rozlúčili s fašiangovým obdobím. V miestnom kultúrnom dome sa popoludní najprv zišli ženy na páračky a večer sa konala fašiangová zábava. Obe akcie usporiadala Slovenská samospráva Ostrihomu. O záujemcov nebola núdza. Keďže cez pandémiu sa ľudia nemali možnosť schádzať, usporiadanie takéhoto podujatia bolo pre nich akoby vykúpením.

Foto: Marta Papučková

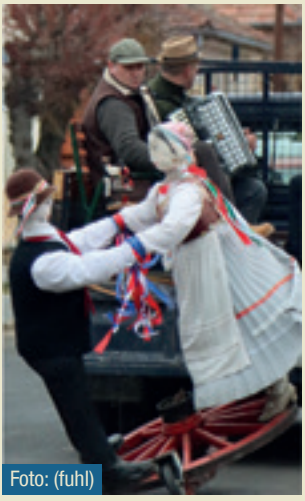
Foto: (fuhl)

V Mlynkoch je zaujímavým fašiangovým zvykom vozenie Šimona a Judy. Šimon a Juda sú dve bábky v pilíšskom kroji, ktoré v poslednú fašiangovú nedeľu pred Popolcovou stredou po omši tancujú po dedine. Sú pripevnené na vozovom kolese, stoja oproti sebe a „držia sa“ za ruky. Tentoraz sa, bohužiaľ, dva dni pred podujatím stala koňom, ktoré už dlhé roky účinkovali na vození Šimona a Judy, nehoda a tak organizátori museli použiť modernejšie vozidlo, malé nákladné auto.

Foto: (fuhl)

Obecná samospráva v Santove v roku 2023 po prvýkrát zorganizovala súťaž v plnení klobás. V Modrom dome, kde sa konala súťaž, zápolilo sedem skupín. Väčšinu klobás ochutili tradičným korením, boli však aj skupiny, ktoré sa rozhodli odbočiť od zvyčajných receptov a plnili klobásy mäsom obohateným o kyslú kapustu (získali za ne osobitnú cenu) alebo použili yorkshirský recept s pistáciami a sušenými brusnicami.

Foto: (ar)

Kedysi bol záverečným programom fašiangov maškarný sprievod s muzikou a pochovávanie basy. Tieto sa pôvodne konali v jeden deň, ale Slovenská samospráva v Kestúci ich zorganizovala osobitne. Obnovila maškarný sprievod po dedine a deň pred Popolcovou stredou usporiadala pochovávanie basy. O dobrú náladu sa postarala kapela Klastrom Band.

V Dunaeďháze po ôsmy raz usporiadali populárne zimné podujatie, Klobásový festival. Akciu zorganizovala obecná samospráva v tesnej spolupráci so slovenským voleným zborom. Na festivale sa zišla celá dedina a do súťaže sa prihlásilo 27 družstiev, aby porovnali svoje schopnosti vo výrobe klobás. Tradíciou podujatia je aj súťaž vín, počas ktorej porota hodnotí najmä miestne vína. Tohto roku prihlásili do súťaže 18 vzoriek. Zatiaľ čo porotcovia pracovali, ostatní účastníci sa zabávali. Veselica trvala do večera.

Foto: Tímea Glóziková

Foto: József Hartmann

Tradičná zabíjačka presne podľa starodávnych zvykov sa na podnet a pod vedením Slovenskej samosprávy v Čemeri a jej predsedníčky Alžbety Szabovej pravidelne koná na dvore Domu slovenských tradícií – miesta zachovávania slovenských mravov a obyčají. Program, o ktorý bol obrovský záujem, sa skončil spoločnou večerou.

Aké boli fašiangy v dobe kráľovnej a cisárovnej Alžbety Bavorskej? Aký mala život najpopulárnejšia uhorská a údajne najkrajšia panovníčka 60. rokov 19. storočia? Odpovede zachytila vo svojej publikácii Barbara Káli-Rozmisová. V XVI. obvode Budapešti na pofašiangovom podujatí, ktoré zorganizovala tamojšia slovenská samospráva, sa mladá autorka podelila o svoje objavy. Dom evanjelického cirkevného zboru v Cinkote poskytol patrične slávnostné priestory na usporiadanie autorského stretnutia.

Foto: (et)

Foto: (zlh)

Slovenská samospráva XV. obvodu Budapešti zorganizovala oslavu Medzinárodného dňa žien v Dome národností susednej mestskej časti Zugló. V kultúrnom programe vystúpili poslucháči Hudobnej akadémie F. Liszta v Budapešti, violončelisti Oliver Pál a Domonkos Hartmann, ktorý v roku 2022 získal cenu Junior Prima Primissima. Po koncerte každá z prítomných dám dostala ako darček k sviatku ružičku. Na záver programu Slovenská samospráva XV. obvodu pozvala prítomných na večeru, pri ktorej sa mohli do vôle porozprávať.

Foto: Valéria Bertová Vanová

Pri príležitosti 200. výročia narodenia Sándora Petőfiho otvorili v Kultúrnom stredisku v Malom Kereši literárnu výstavu o poézii čínskeho spisovateľa Lu Xuna a Sándora Petőfiho. Primátor mesta Ladislav Domonyi a výkonný riaditeľ Čínskeho kultúrneho centra Jin Hao hovorili o vzťahu čínskej, maďarskej a slovenskej poézie prostredníctvom Petőfiho, ktorého rodičia boli Slováci.

V Knižnici Csili v XX. obvode Budapešti sa v marci konala beseda s konateľom Neziskovej verejnoprospešnej spoločnosti s ručením obmedzeným pre služby a zužitkovanie nehnuteľností SlovakUm Imrichom Fuhlom o rozvetvenej činnosti firmy, ktorá sa špecializuje okrem iného na vydávanie slovenských publikácií v Maďarsku. Organizátorom podujatia bola Slovenská samospráva v Peštianskom Alžbetíne.

Foto: (ef)

Foto: Zoltán Hustyava

Začiatkom jari sa v obci Novohrad konalo otvorenie výstavy na počesť lokálpatriota, rytiera maďarskej kultúry a chýrneho osvetára Józsefa Végha. Expozícia sa zrodila z iniciatívy Slovenskej samosprávy obce Novohrad, Priateľského spolku Srdce Novohradu a Klubu na zachovanie tradícií.

Foto: E. Farkašovská

Vo viacerých Slovákmi obývaných obciach a mestách v Maďarsku sa zvyk vynášania Moreny alebo Kyselice traduje podnes. Mimoriadne sa mu tešia deti v bakonskom Jášči. Čívania sa tiež hromadne zapájajú do zachovávania tohto starodávneho zvyku. V Dabaši-Šáre prevzala jeho organizovanie miestna slovenská samospráva, ktorá zmobilizovala všetky miestne spolky zamerané na slovenské ľudové tradície, ako aj obe školy, v ktorých sa vyučuje slovenčina.

Foto: K. Čapuchová

Foto: M. Gogoláková

V roku 2023 vyšiel 6. zväzok Bánhedešských zošitov z pera docentky Márie Žilákovej. Prezentácia knihy sa uskutočnila v Obecnom dome vo Veľkom Bánhedeši. Zborník predstavil predseda Slovenskej samosprávy VI. obvodu Budapešti, odborný asistent univerzity ELTE Juraj Rágyanszki. Najnovší zväzok predstavuje povolania, ktoré možno nejakým spôsobom spájať s ľudovým liečiteľstvom.

Foto: (bpl)

Na Fóre Slovákov Békešskej župy, ktoré sa konalo v Čorváši, odovzdali vyznamenania Slovenskej samosprávy Békešskej župy. Cenu Za Slovákov Békešskej župy prevzali dlhoročná pracovníčka Domu slovenskej kultúry v Békešskej Čabe Alžbeta Liptáková a predseda Slovenskej samosprávy v Čabasabadi Matej Kešjár.

Foto: (a)

Foto: (bpl)

Slováci v békeščabianskom regióne sú právom hrdí na svoje tradície a kultúru. Výšivkársky krúžok Rozmarín získal v roku 2023 za čatajskú výšivku najvyššie ocenenie na medzinárodnej textilnej konferencii. V Dome slovenskej kultúry v Békešskej Čabe inštalovali pri tejto príležitosti výstavu Čatajská izba.

Foto: J. Hartmann

Foto: (fb)

Foto: (a)

Hoci s ľudovou tradíciou polievania je spojený Veľkonočný pondelok, Veľký piatok je tiež silne spätý s vodou, a to prostredníctvom rituálneho umývania sa. Tejto tradície sa pridržiavajú aj Slováci v Eleku, Čemeri a Ečeri.

Slováci v obci Šóškút sa pripravovali na veľkonočné sviatky naozaj štýlovo. „Majstri šibači“ Štefan Paulik, Ladislav Chrenko a František Kováč predviedli záujemcom pletenie tradičného veľkonočného šibáka. Na Veľkonočný pondelok prišiel rad na vysviacku prestretého stola s vyzdobeným korbáčom, potom muži poriadne vyšibali a pooblievali ženy a dievčatá.

Foto: Nikoleta Patočkaiová

V prednáškovej sále Univerzitnej knižnice v Bratislave sa konala prezentácia knižnej a publicistickej tvorby Slovákov v Maďarsku. Náš kalendár predstavila predsedníčka CSSM Alžbeta Hollerová Račková, druhú ročenku Slovákov v Maďarsku Čabiansky kalendár Bence Püski-Liker O Ľudových novinách a prílohe Lúč hovorila šéfredaktorka Eva Fábiánová a o publikačnej činnosti spoločnosti SlovakUm jej konateľ Imrich Fuhl.

Foto: (fuhl)

Foto: (zlh)

Slovenská samospráva XIII. obvodu Budapešti a Nezisková verejnoprospešná spoločnosť SlovakUm usporiadali v Dome národností na ulici Övezet podujatie Literárny trojhlas. Na autorskom stretnutí sa predstavili a prečítali ukážky zo svojich diel šiesti poeti z troch krajín, menovite Imrich Fuhl a Gregor Papuček z Maďarska, Ivan Miroslav Ambruš a Anna Karolína Dováľová Zimbranová z Rumunska, Ladislav Čáni a Martin Prebudila zo Srbska.

Foto: (bpl)

Slovenská samospráva v Telekgerendáši a Páví krúžok Borouka zorganizovali v obci XV. Čajové popoludnie. V kultúrnom programe vystúpili speváci zboru Borouka, citarový súbor Strapce z Békešskej Čaby a komorný spevácky zbor Čabianska ružička.

Foto: Mária Miklósová

V Kétšoproni miestna slovenská samospráva usporiadala už tradičné čajové popoludnie. V zaplnenom kultúrnom dome sa prítomným prihovoril rodák obce, parlamentný hovorca Slovákov v Maďarsku Anton Paulik. Ako zvyčajne, kultúrny program pozostával z vystúpenia miestnych škôlkarov, žiakov základnej školy, detského citarového súboru Zornička, Folklórneho spolku Horenka a folklórneho súboru Perly Čaby z Békešskej Čaby.

Foto: (fuhl)

V Slovenskom Komlóši si v apríli pripomenuli 277. výročie príchodu prvých slovenských rodín na územie dnešného mesta. Mestské zastupiteľstvo a miestna slovenská samospráva pri tejto príležitosti usporiadali dvojdňové oslavy, ktoré sa začali slávnostnými prejavmi a kladením vencov k Pamätníku osídlencov, pokračovali slávnostným zasadnutím mestského zastupiteľstva, udelením cien Pro urbe a Mladý talent Slovenského Komlóša a odovzdaním obnoveného Spoločenského domu Slovákov (na fotografii). Vyvrcholením osláv bol kultúrny a gastronomický festival na Novej tržnici.

Slovenská samospráva XIII. obvodu Budapešti usporiadala v apríli tematický deň Orava v Budapešti. Deň sa začal v Kostole sv. Ladislava pamätnou slovenskou svätou omšou na počesť staviteľa kostola Vojtecha Uhlára, pokračoval vystúpením Folklórneho súboru Oravan Senior a skončil plesom, kde do tanca hrala nižňanská kapela Golf.

Foto: (ef)

Foto: Gábor Kiss

Po 18. raz sa v Irminčoku konal Deň obce spojený so Slovenským národnostným dňom. Organizátori pripravili celodenný bohatý kultúrny program spojený s prezentáciou miestnej gastronómie. V rámci osláv odovzdali vyznamenanie Za Irminčok in memoriam bývalej starostke obce Kataríne Szakácsovej a cenu Za Slovákov v Irminčoku novinárke a webovej redaktorke Ľudových novín Andrei Kissovej-Kohutovej.

V Síleši usporiadali v apríli Deň kroja a batôžkový ples. Od roku 2016 oslavujú v obci Deň ľudového kroja okolo Juraja, dňa, ku ktorému sa viažu rôzne ľudové praktiky a obyčaje. V tento sviatok môžu skupiny a pozvaní hostia z rôznych osád prezentovať svoje ľudové odevy.

Foto: Bertalan Bertók

Kruh Jozefa Berdu pod vedením Márie Deákovej v spolupráci so Základnou školou J. Kincsesa v Kestúci a miestnou slovenskou samosprávou usporiadali v Kultúrnom dome v Kestúci spomienkové literárne pásmo a recitačnú súťaž školákov na počesť pôvodom slovenského básnika J. Berdu.

Foto: (fuhl)

Foto: Tünde Pažitná

Slovenský volený zbor v Níži v prvú májovú nedeľu slávnostne otvoril obnovený oblastný dom a zároveň oslávil matky. Ako povedala predsedníčka slovenskej samosprávy Zuzana Kučerová, veľmi veľa pracovali na zachovaní miestnych tradícií a hmotného dedičstva, aby ich mohli odovzdať nasledujúcim generáciám. Na obnovu miestneho národopisného múzea poskytla finančné prostriedky maďarská vláda a veľa brigádnických hodín odpracovali členovia Slovenského klubu Jasienky a mnohí dobrovoľníci, ktorí prispeli aj na doplnenie a obohatenie zbierky.

Foto: (a)

Koncom apríla sa v Župnej knižnici Bálinta Balassiho v Šalgótarjáne konala prezentácia slovensko-maďarskej publikácie miestnej slovenskej samosprávy na čele s Ferdinandom Egyedom Dejiny Slovákov v Šalgótarjáne. Autorkou knihy je Zuzana Bódiová, bývalá vedúca odboru miestnej histórie a riaditeľka župnej knižnice, prekladateľom Atila Rusnák a redaktorkami Vlasta Zsákaiová Držíková a Beáta Farkasová.

Foto: Katarína Szlauková

Slovenská samospráva Veľkej Tarče spolu s obecnou samosprávou a Tanečnou skupinou Rozmarín už po tretíkrát zorganizovali tanečný festival a majáles. Spolu s hostiteľským Rozmarínom sa na podujatí predstavilo päť skupín: Tanečná skupina Malá Kacamajka z Maglódu, Csata (Bitka) z Išasegu a tanečné súbory z obcí Kóka a Večéš.

V jednej z ikonických kaviarní Vacova Margaréta otvorili ďalšiu výstavu slovenského národnostného umelca, maliara Pavla Lauka s názvom Odtlačky/Lenyomatok. Vernisáž otvoril maliar Árpád Németh. Predseda Slovenskej samosprávy vo Vacove Július Alt poďakoval za možnosť predstaviť tvorbu nášho významného umelca v meste na Dunaji. Zdôraznil, že expozícia je dôležitou súčasťou dlhého procesu vzniku a zachovania slovenskej kultúry v Maďarsku.

Foto: Attila Szávai

V Čabasabadi sa v réžii miestnej slovenskej samosprávy uskutočnilo stretnutie žiakov bývalých sálašských škôl. Vlani venovali organizátori osobitnú pozornosť bývalej škole na Szalayho majeri. Slovenská samospráva si vytýčila za cieľ vydať publikácie o všetkých sálašských školách, aby sa zachovala ich história.

Foto: (beol.hu)

Za veľkého záujmu domácich i hostí slávnostne otvorili obnovené nádvorie Slovenského pamätného domu v Gerendáši. Dom je nielen výstavným, ale aj spoločenským priestorom. Po pozdravoch, gratuláciách a požehnaní domu nasledoval kultúrny program miestnych a čabačudských detí.

Foto: (bpl)

Foto: Eva Császáriová

Účastníci Slovenského národnostného stretnutia v Novej Hute mohli sledovať mimoriadne bohatý kultúrny program. Vystúpili v ňom miestni škôlkari a školáci, Spevácka skupina Horenka, spevokol z Čabačudu, zo Starej Huty a súbor Veľká Bukovinka z Répašskej Huty, zo Slovenska prišli Ľudová hudba Ondreja Nagya Csomora a folklórny súbor z Hnúšťa. Po vystúpeniach si prítomní mohli pozrieť výstavu dobových svadobných fotografií, inštalovanú v telocvični miestnej školy. Stretnutie sa skončilo tanečnou zábavou.

Foto: Ede Csatai

V Malom Kereši sa v máji konali tradičné Dni zakladateľov mesta a Závinový festival. Oslavy začali v piatok v popoludňajších hodinách prezentáciami kníh, vernisážami výstav a koncertmi. V priebehu soboty boli pre návštevníkov pripravené rôzne programy, vyvrcholením bol slávnostný galaprogram pri príležitosti 45. výročia založenia Folklórneho súboru Dúha.

Foto: (zlh)

V máji sa z iniciatívy Únie slovenských organizácií v Maďarsku uskutočnil trojdňový zájazd Folklórnej skupiny Záriečanka z mestečka Záriečie neďaleko Púchova po Maďarsku. Slovenskí folklórnici sa najskôr predstavili na Malotarčianskych dňoch kultúry, nasledovali vystúpenia v Slovenskom Komlóši a v Malom Kereši.

V Mlynkoch usporiadali tradičný, v poradí XIII. Výstup na Piliš – Memoriál Juraja Migaša. V tomto roku rozšírili program o výstavu prác I. Slovenského výtvarného tábora vo Veľkom Bánhedeši, čím sa podarilo spojiť krásy pilíšskeho kraja s krásami Dolnej zeme. Na vrchole Piliša sa potom vytvárali nové a upevňovali staré slovensko-slovenské a slovensko-maďarské priateľstvá, čo bolo pôvodným zámerom organizátorov výstupu.

Foto: (fuhl)

Koncom mája sa v Mlynkoch konalo pomaturitné stretnutie bývalých žiakov Základnej školy, gymnázia a žiackeho domova s vyučovacím jazykom slovenským v Budapešti a slovenčinárok Strednej odbornej školy J. Bema pre prípravu učiteliek materských škôl. Na stretnutí sa zúčastnilo 46 absolventov z 8 vekovo rôznych ročníkov.

Foto: (fuhl)

Samospráva XIII. obvodu Budapešti spoločne s jedenástimi národnostnými samosprávami obvodu usporadúva každoročne v rámci tzv. Dní obvodu národnostný festival. V roku 2023 sa prehliadka konala 27. mája na Námestí mieru. Kultúru a gastronómiu našej národnosti prezentovali Slováci z Békešskej Čaby.

Foto: Anika Mladonická

Foto: Nina Eliášová

Slovenská samospráva obce Kardoš spolu s obecnou samosprávou usporiadali Deň národností. Program sa začal spoločným obedom, potom nasledoval bohatý kultúrny program, v ktorom sa predstavili citarový súbor Malé škovránky a spevácky zbor z Čabačudu, Folklórny súbor Panónia z Veľkej Tarče a Folklórny spolok Horenka a citarový súbor Zornička z Kétšoproňu.

Foto: Magdolna Péliová

Turíčny pondelok je názov nového podujatia, ktoré zorganizovala Slovenská samospráva župného mesta Békešská Čaba v Slovenskom oblastnom dome. Jeho hlavným cieľom bolo predstaviť miestnu slovenskú kultúru, jedlá a upriamiť pozornosť obyvateľov Čaby na hodnoty ich predkov. Na programe sa zúčastnili aj predstavitelia Eleku, Telekgerendáša a Medeša, ktorí tiež priniesli svoje gastronomické špeciality. Súčasťou programu bola prezentácia knihy Ondreja Kiszelya a Benceho Püskiho-Likera Sztraka Ernő – Maco náš o organizátorovi ochrany Békešskej Čaby v čase veľkej povodne roku 1888.

Foto: (zlh)

Už po pätnástykrát zorganizovala Samospráva V. obvodu Budapešti populárny festival. V sobotu sa na svetovej hudobnej scéne na Alžbetinom námestí predstavili aj v obvode žijúce národnosti, našu reprezentoval Slovenský folklórny spolok Lipa.

Foto: (fuhl)

Miestna organizácia Zväzu Slovákov v Maďarsku v Kóšpallagu a slovenská národnostná samospráva obce už desaťročia usporadúvajú národnostné stretnutie za účasti kultúrnych telies z rôznych Slovákmi obývaných obcí. V roku 2023 sa podujatie uskutočnilo v úzkom kruhu, okrem miestnych obyvateľov sa na ňom zúčastnil senváclavský spevácky zbor Nezábudka.

Pri príležitosti Dňa pedagógov ocenili vo Veszpréme prácu pedagógov pôsobiacich v malých osadách. Cenu Lampáš udelili aj učiteľke slovenčiny Viktórii Gerstmárovej Ečeriovej z Jášču, obetavej pedagogičke, ktorá sa popri práci venuje aktivizovaniu miestnej komunity, zachovávaniu jej slovenských tradícií a kultúry.

Foto: (veol.hu)

V regióne Slovenského Komlóša sa stali tradíciou priateľské stretnutia predstaviteľov slovenských národnostných obcí a miest, ktoré sa konajú pravidelne každý rok vždy na inom mieste. V prvý júnový deň bola dejiskom stretnutia obec Veľký Bánhedeš, kde tamojšia slovenská samospráva pripravila pre hostí veselý piknik s hudbou.

Foto: J. Pepo

Foto: (zlh)

Začiatkom júna v Slovenskom inštitúte v Budapešti predstavili divadelnú inscenáciu s názvom Skadiaľ som, stadiaľ som (identita slovenského národa) v réžii Kataríny Hitzingerovej. Divadelné predstavenie vzniklo na základe literárnych diel slovenských autorov žijúcich v zahraničí, tak aj Gregora Papučka, Imricha Fuhla, Alexandra Kormoša, Ivana Miroslava Ambruša, Jána Chovanca, Paľa Bohuša, Antona Drevenku a ďalších.

V rámci slávnostného záverečného ceremoniálu 29. ročníka Medzinárodného filmového festivalu Art Film Fest v Košiciach Béla Tarr získal za celoživotný prínos k filmovému umeniu cenu Zlatá kamera. Režisér toto prestížne ocenenie prevzal z rúk najznámejšieho filmového herca z kruhu Slovákov v Maďarsku Michala Kormosa.

Foto: (a)

Vlani začiatkom roka Valné zhromaždenie župného mesta Békešská Čaba udelilo titul Čestný občan in memoriam Ondrejovi Áchimovi Likerovi. Pri tejto príležitosti zorganizovali v Budapešti v Evanjelickom kostole v Aleji koncert na pamiatku tohto významného dolnozemského politika.

Foto: (zlh)

Slovenská samospráva v Senváclave v spolupráci so Slovenskou samosprávou Peštianskej župy na sviatok svätého Ladislava aj v tomto roku usporiadala Slovenský národnostný deň, ktorý bol zároveň oslavou 55. výročia založenia miestneho Ľudového speváckeho zboru Nezábudka.

Foto: (fuhl)

Foto: (zlh)

V polovici júna sa v Mechwartovom sade konal tradičný Deň II. obvodu Budapešti. Popri pestrých sprievodných programoch pripravili organizátori v spolupráci s národnostnými samosprávami ochutnávku gastronomických špecialít. Slovenský zbor ponúkal bryndzové halušky. V popoludňajšom kultúrnom programe so slovenskými ľudovými piesňami vystúpil Budapeštiansky slovenský spevácky zbor Ozvena.

Foto: (fuhl)

Huť, Slovákmi obývaná časť mesta Ostrihom, sa koncom júna opäť ozývala veselým detským džavotom a ľudovou hudbou. Miestna slovenská samospráva tam opäť usporiadala vlani oživený Deň dediny. Oslava sa konala v kultúrnom dome a v jeho okolí.

Foto: Martina Pillingová

Po úspešnom výlete maďarských študentov slovenčiny z mesta Vacov do Bratislavy sa Vacovčania rozhodli v spoznávaní Slovenska pokračovať. Vlani padla voľba na Trnavu – známu ako „slovenský Rím“, ktorá sa historickou atmosférou a počtom kostolov veľmi podobá Vacovu. Navštívili aj neďaleký Smolenický zámok, ktorý slúži ako kongresové centrum Slovenskej akadémie vied.

Foto: Erika Tóthová

Obec Kétšoproň udržiava už takmer 10 rokov priateľské styky so slovenským mestom Hriňová, navzájom navštevujú svoje podujatia. V r. 2023 Hriňovčania pozvali citarový súbor Zornička na detský folklórny festival Deti pod Poľanou.

Foto: Beáta Tamásová

Členovia Budapeštianskeho slovenského speváckeho zboru Ozvena sa v júni zúčastnili na týždňovom doškoľovaní na Slovensku v Táloch. Zbormajster Ádám Balázs Galambos prekvapil spevákov novými skladbami, napr. naučili sa päť slovenských ľudových piesní od súčasného maďarského skladateľa slovenského pôvodu Mikuláša Csemiczkého.

Foto: (bpl)

Slovenská samospráva vo Veľkom Bánhedeši usporiadala druhý ročník výtvarného tábora. 11 výtvarníkov zo Slovenska prežilo tvorivý týždeň a spoznávalo okolie obce. V záverečný deň plenéra inštalovali výstavu vzniknutých prác.

Foto: Ondrej Benka

Súčasťou Letných folklórnych slávností pod Poľanou v Detve bola po 48. raz Krajanská nedeľa a po 8. raz Krajanský dvor, na ktorom Slovákov z Maďarska reprezentovala Pilíšska rodinka. Na javisku sa predstavili Kultúrny spolok pre Mlynky a Folklórny spolok Lipa. V komponovanom programe Zimný slnovrat účinkoval aj súbor Dúha z Malého Kereša.

Foto: (fuhl)

Druhú júlovú sobotu vystúpil v Dome maďarskej hudby Slovenský mládežnícky orchester. Koncert telesa spoločne zorganizovali Slovenský inštitút Budapešť, Dom maďarskej hudby a Hudobné centrum v Bratislave.

Foto: (newjsag.hu)

V roku 2023 sme si pripomenuli 100. výročie narodenia operného speváka Juraja Meliša. Pri tejto príležitosti divadlo Cervinus Teátrum, Evanjelický cirkevný zbor Nového kostola a operný spevák Tamás Clementis usporiadali sériu programov na počesť legendárneho sarvašského rodáka slovenského pôvodu.

Foto: Csaba Kármán

Seniorská zložka a päť mladých párov vyše 70-ročného tanečného súboru Komlóš sa zúčastnili na 30. Marikovských folklórnych slávnostiach. Kým tanečníci vystupovali na javisku, gastroskupina pod vedením Alžbety Venerčanovej pripravila pre návštevníkov pečené komlóšske klobásy.

V Rožňove pod Radhoštěm v Českej republike sa začiatkom augusta konal XXIV. ročník folklórneho festivalu Jánošíkov dukát. Aj vlani okrem domácich súborov prišli folkloristi spoza hraníc – zo Slovenska, Srbska, Veľkej Británie a Maďarska. Na pozvanie organizátorov sa na festivale predstavil Citarový súbor Strapce z Békešskej Čaby.

Foto: Anikó Mladonyiczká

Tradičný obecný deň v Répašskej Hute sa začal súťažou vo varení. Pre deti pripravili organizátori tvorivú dielňu, kde mohli zhotovovať ručné práce, ale nechýbalo ani maľovanie na tvár a zapletanie vlasov. Oficiálny program pokračoval popoludní požehnaním Krížovej cesty a národnostným folklórnym programom.

Foto: (zlh)

Foto: (et)

V Orosláni už 28. raz usporiadali Dedinský deň. Pod vedením Spolku na ochranu dedinských tradícií a kultúry a miestnej slovenskej samosprávy si prítomní uctili pamiatku Márie Vargovej, iniciátorky oživenia slovenského diania v niekdajšej dedine. Po súťaži vo varení a o najkrajšiu záhradu sa konala vernisáž výstavy obrazov o meste, zábavné zamestnania pre deti a bohatý kultúrny program s pozvanými telesami z Bánhidy, Dabašu-Šáre, Kozároviec, Šale a domácimi formáciami Bránička a Brána. Na dvore Slovenského pamiatkového domu hral do tanca Karol Horváth zo Šale.

Foto: Mihály Styevko

V lete sa v obci Kirť konal festival novohradských jedál. Návštevníkov aj vlani čakal rad programov od futbalového turnaja až po súťaže vo varení. Súčasťou dňa bola ekumenická bohoslužba a kultúrny program, v ktorom účinkovali Folklórny spolok Furmička z Čemera s Ľudovou hudbou Čibaj banda z Jače a Budapeštiansky slovenský spevácky zbor Ozvena.

V auguste sa v Dabaši-Šáre konal 17. ročník festivalu s názvom Ulica závinov. Deň otvorili detské programy, v popoludňajších hodinách sa začal folklórny program, v ktorom sa predstavili aj slovenské národnostné telesá z okolia. Počas celého dňa sa predalo 5272 kusov šárskych závinov.

Foto: Dóra Karliková

V polovici augusta v Pilíšskej Čabe usporiadali Národnostný deň. Stretnutie sa konalo v Parku predkov pri Studni národností symbolizujúcej národnostnú pestrosť mesta. Na javisku odzneli piesne po slovensky, maďarsky, nemecky i latinsky. Najväčší úspech mali členovia slovenského folklórneho zoskupenia Borovenka z Dabašu-Šáre.

Foto: (fuhl)

Foto: Erika Tóthová

V Kétšoproni sa po desiaty raz konal Národnostný folklórny festival. Pred kultúrnym programom slovenská samospráva odovzdala Cenu za Slovákov v Kétšoproni Helene Laurinyeczovej Bartolákovej za jej aktívnu činnosť v miestnej slovenskej komunite.

Výšivkársky krúžok Rezeda vo Veľkom Bánhedeši v roku 2023 oslávil 10. výročie svojho založenia. Prvý septembrový deň sa v kultúrnom dome zišlo množstvo ľudí, aby zablahoželalo členkám krúžku. Súčasťou osláv, na ktoré zavítali aj významné osobnosti slovenského národnostného života, bola výstava prekrásnych výšiviek a kultúrny program.

Foto: (et)

Začiatkom septembra Obecná samospráva v Mlynkoch usporiadala v spolupráci s miestnym slovenským i nemeckým voleným zborom na nádvorí základnej školy tradičný, v poradí XVI. Kláštorný festival, na ktorom nemohol chýbať ani miestny slovenský páví krúžok.

Foto: (fuhl)

Foto: (fuhl)

Druhú septembrovú sobotu sa vo Veňarci po osemnásty raz zišli milovníci halušiek. Ráno po privítaní hostí sa súťažiace družstvá začali zvŕtať okolo veľkých hrncov, počas dňa sa uskutočnila tradičná súťaž v konzumovaní halušiek a bohatý kultúrny program folklórnych skupín. Porota mala vybrať tie najlepšie z 31 vzoriek, a to v štyroch kategóriách: bryndzové, tvarohové, kapustové a iné

Slovenská samospráva III. obvodu Budapešti usporiadala vedľa Hlavného námestia Starého Budína prehliadku prvej časti výstavy Slováci pre 150-ročnú Budapešť. Výstavu otvorila a predstavila predsedníčka voleného zboru Edita Hortiová.

Foto: (fuhl)

Foto: (bpl)

Čabianska organizácia Slovákov a Slovenská samospráva Békešskej župy usporiadali v Dome slovenskej kultúry v Békešskej Čabe národnostný festival V pokoji v Békeši, na ktorom predstavili takmer všetky kultúrne, hudobné a gastronomické hodnoty slovenskej národnosti békešského regiónu.

Foto: Ede Csatai

Začiatkom septembra sa v Malom Kereši už po 29. raz konali oberačkové slávnosti spojené so Slovenskými národnostnými dňami. Dvojdňový program sa začal v piatok otvorením výstavy v mestskom kultúrnom dome. Ďalší deň sa niesol v znamení gastronómie, pre návštevníkov pripravili haluškový dvor.

Foto: (et)

V Peštianskom Alžbetíne sa uskutočnil Deň národností. Obvodná slovenská samospráva pozvala na podujatie Folklórny spolok Komlóš a Spolok Rákosvölgye z Kerestúru, členky ktorého predviedli na javisku ľudový kroj svojej dediny, ktorú roku 1950 pripojili k XVII. obvodu Budapešti.

V polovici septembra už dlhé roky organizujú v Malej Tarči Gerheňový festival a každé dva roky sa v tom čase koná aj Slovenské národnostné folklórne stretnutie Tulipán. Vlani sa toto veľkolepé podujatie konalo v susedstve Slimačieho domu na Simándyho námestí.

Foto: (zlh)

Foto: (ik)

V septembri sa v Šóškúte po 18. raz uskutočnilo Polkové popoludnie a Kapustníkový festival. Organizátorom podujatia bola popri dychovej kapele miestna slovenská samospráva. Do gastronomickej súťaže prihlásili dvanásť vzoriek kapustníkov. V kultúrnom programe vystúpili tanečníci súboru Večernica.

Od Strediska pilíšskych Slovákov odštartovala cyklotúra, ktorej cieľom bolo vyjadrenie spolupatričnosti Pilíšanov a posilnenie pilíšskej slovenskej identity. Cyklisti absolvovali 128 km a navštívili 9 obcí: Mlynky, Pilíšsku Čabu, Čív, Kestúc, Šarišáp, Dorog, Huť a Senváclav.

Foto: (fuhl)

Foto: (kan)

Nezisková verejnoprospešná spoločnosť SlovakUm, s.r.o., redakcia Ľudových novín a Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku usporiadali pri príležitosti Dňa slovenských novinárov v Maďarsku 4. októbra v reštaurácii Trófea v III. obvode Budapešti stretnutie slovenských žurnalistov v Maďarsku. V úvodných príhovoroch vždy reflektujú aktuálne témy, tentoraz dominovali výsledky sčítania obyvateľstva z roku 2022 a príprava na komunálne voľby v roku 2024. Torta a gratulácie patrili tvorcom Slovenského magazínu Maďarskej televízie Domovina pri príležitosti jeho 40-ročného jubilea.

Úspešný potomok presídlencov: generálny riaditeľ SÚH v Hurbanove Marián Vidovenec

Slováci počas stáročí opúšťali svoje rodiská, aby vybudovali lepší život pre seba a svojich potomkov. Po porážke Turkov, od konca 17. storočia, sa sťahovali v rámci Uhorska a usádzali sa v oblasti, ktorú dnes nazývame *Dolná zem*. Kolonisti prišli na spustošené, vyplienené, močaristé územia, avšak svojou tvorivou vitalitou, nezdolnou húževnatosťou a pracovitosťou si tam vytvorili dobroprajnú domovinu. *Dolnozemskí Slováci* v čase a priestore rokov stvorili osobitnú slovenskú dolnozemskú civilizáciu, svet bielych kostolných veží, škôl, kultúrnych ustanovizní a nezanedbateľný je aj ich vklad do civilizačných procesov krajín, kde sa usadili. Po ukončení II. svetovej vojny vtedajšie *Československo* v rámci akcie *Maťvolá* v rokoch 1946 až 1948 poskytlo Slovákom žijúcim vo svete *možnosť návratu do krajiny predkov*. Do starej vlasti sa podľa oficiálnych údajov vrátilo viac ako 200 tisíc Slovákov a Čechov, mnohí z Dolnej zeme, pričom najviac z územia dnešného Maďarska. *Presídlenci z Maďarska* sa počas rokov stali neodmysliteľnou súčasťou politického, kultúrneho, spoločenského, vedeckého a hospodárskeho života Slovenska a úspešná je druhá i tretia generácia navrátených Slovákov. Z Békešskej Čaby sa vrátilo na Slovensko 7 408 osôb, medzi nimi i predkovia *Mgr. MARIÁNA VIDOVENCA* (nar. 7. marca 1966), generálneho riaditeľa *Slovenskej ústrednej hvezdárne (SÚH) v Hurbanove,* môjho niekdajšieho úspešného žiaka, ktorého sme požiadali o rozhovor.

– Pán generálny riaditeľ, po absolvovaní základnej a strednej školy si pokračoval v štúdiu na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, odbor filozofia – fyzika, čo je zaujímavá kombinácia. Čo ťa viedlo k tomuto zameraniu?

– Ako školáka ma bavila matematika, fyzika a prírodné vedy. Nemal som problém chápať súvislosti v týchto vedných disciplínach. Neskôr počas štúdia na gymnáziu som začal viac čítať, v tej dobe súčasnú literatúru s hlbším kontextom, často zachádzajúcim do filozofie. Mojím obľúbeným spisovateľom bol Rudolf Sloboda, ktorý bol koncom šesťdesiatych rokov tiež študentom filozofie,

aj keď štúdiá nakoniec nedokončil. Takto sa začal vo mne prepájať svet prírodných vied s filozofiou. Síce som mal v pláne primárne sa venovať fyzike a matematike, no určitou zhodou náhod som dostal ponuku nastúpiť na Filozofickú fakultu UK, kde po piatich rokoch otvorili odbor filozofia – fyzika. Ponuku som prijal a nakoniec musím povedať, že aj keď to nebolo ľahké, zvládol som to a zložil som štátnicu z filozofie a tiež z fyziky.

– *V súčasnosti si generálnym riaditeľom Slovenskej ústrednej hvezdárne v Hurbanove. Aká bola tvoja cesta na tento významný post?*

– Podobná ako v prípade štúdia. Po skončení vysokej školy prišla otázka, čo ďalej. Bol rok 1989, doba spoločenského uvoľňovania, ale filozofické ústavy boli ešte stále čiastočne v područí jednostrannej ideológie, čo mi príliš nevyhovovalo. Tak som začal hľadať niečo iné, kde by som mohol uplatniť to, čo som vyštudoval. Pochádzam zo Svätého Petra a 6 kilometrov odtiaľ je známa hurbanovská hvezdáreň. Tak som skúsil šťastie, opýtal som sa na možnosť zamestnania. Akurát bolo voľné miesto na metodickom oddelení, tak som tam nastúpil a začal som sa venovať popularizácii vedy a neformálnemu vzdelávaniu. Tu som dokázal zužitkovať všetko to, čo som študoval. Od roku 1998 do roku 2014 som toto oddelenie viedol. Mal som na starosti organizovanie astronomických podujatí, zabezpečovanie programovej ponuky vo hvezdárni, realizáciu Pomaturitného štúdia astronómie a mnoho mediálnych výstupov o činnosti hvezdárne. Takto som sa stal aj trochu mediálne známejším a možno aj to prispelo k tomu, že od roku 2014 som na poste generálneho riaditeľa.

– *Hurbanovskú hvezdáreň založil v roku 1871 Dr. Mikuláš Thege Konkoly, priblíž nám stručne históriu a súčasnosť tejto významnej vedeckej ustanovizne.*

– Toto by bola téma na samostatný rozhovor, ale skúsim to zostručniť. Hurbanovská (Hurbanovo bolo do roku 1947 Stará Ďala) hvezdáreň bola kolískou modernej astronómie v Uhorsku a neskôr aj v Československu. Vznikla ako súkromná hvezdáreň s ambíciou realizovať astronomické pozorovania, ktoré majú potenciál zdroja vedeckých dát. Konkoly bol jeden rozhľadený človek, ktorý sledoval najmodernejšie trendy astronomického výskumu a snažil sa ich pretaviť do pozorovacích programov jeho hvezdárne. Hneď jeho prvý významnejší astronomický počin v roku 1871 priniesol výsledok vo forme objavu nového meteorického roja Alfa Capricornidy. Postupne hvezdáreň zveľaďovali o nové prístrojové vybavenie, pričom prístroje, ktoré už boli nepotrebné, predával majiteľ svojim priateľom astronómom a tak rozširoval sieť hvezdární v Uhorsku. Začiatkom 20. storočia sa hvezdáreň radila medzi renomované svetové astronomické zariadenia s pomerne širokým pozorovacím progra-

mom. V období po prvej svetovej vojne sa stala súčasťou Štátnej hvezdárne Klementínum v Prahe ako samostatné astrofyzikálne zariadenie. V tomto období tu nainštalovali 60-centimetrový zrkadlový ďalekohľad, ktorý sa stal na ďalších 40 rokov najväčším astronomickým prístrojom v Československu. Pozorovali ním vtedy novoobjavenú planétu Pluto, a to ako prví z Európy, už dva týždne po jej objavení. Z tohto obdobia stojí za zmienku spomenúť významného československého astronóma, ktorý tu pôsobil od roku 1927 až do začiatku druhej svetovej vojny, a to Bohumila Šterneberka. Vojna prerušila činnosť hvezdárne na ďalších 20 rokov. V polovici šesťdesiatych rokov sa jej činnosť obnovila a v súčasnosti je významným popularizačným pracoviskom a tiež rieši vedecké programy v súvislosti s fyzikou Slnka.

– *Okrem každodennej vedeckej práce sa venuješ publikačnej a prekladateľskej činnosti, zúčastňuješ sa na vedeckých konferenciách. Ktoré témy ťa najviac zaujímajú?*

– Ja som sa celý profesijný život venoval popularizácii astronómie. Mal som rád podujatia, kde bolo možné prezentovať astronómiu jednak formou prednášok a tiež verejných pozorovaní. Tematicky mám rád problematiku vedeckosti a vedeckého nazerania na svet. Bohužiaľ, v súčasnosti mám na tieto aktivity pomenej času.

– *Počas Južnoslovenských detských a mládežníckych slávností v Dulovciach je súčasťou pobytu slovenských detí a mládeže zo zahraničia aj návšteva vašej hvezdárne. Čo teba a tvojich spolupracovníkov vedie k tomu, aby ste prijímali malých krajanov?*

– My sa tešíme každej návšteve a záujmu o našu hvezdáreň. Sme radi, že naším malým pričinením spestríme sprievodný program ľuďom zo zahraničia, ktorí sa hlásia k slovenskej kultúre. Možno ich aj motivujeme k novej záľube, ktorá prekračuje všetky hranice a zbližuje jednotlivé kultúry.

– *Detstvo a mladé roky si prežil v Dolnom (dnes Svätom) Petre. Ako si vnímal dolnozemské korene, tradície a spomienky predkov?*

– Je to už pekných pár rokov, ale v pamäti mi ostali dlhé rozhovory so starou mamou, ktorá ešte hovorila pekným čabanským nárečím a opisovala síce niekedy ťažký život v rodine, ktorú živila zem. Čo som obdivoval, nikdy sa nesťažovala na ťažký život a pritom vychovala sedem detí.

– *Pán generálny riaditeľ, si mimoriadne úspešný muž, aké je tvoje rodinné zázemie?*

– Ja to tak nepociťujem s tou úspešnosťou, skôr to beriem tak, že som mal možnosť celý život robiť to, čo ma baví a využil som možnosti, ktoré mi ponúkol život. Niekedy to bolo časovo náročnejšie, preto bez pochopenia rodiny by to nešlo. Manželka je učiteľkou, takže vie, o čom je vzdelávanie a preto ma vždy v mojich aktivitách podporovala. Som rád, že aj keď sú deti dospelé a žijú si svoj vlastný život, dokážeme sa stretnúť a stráviť v rodinnom kruhu príjemné chvíle.

– *Dosiahol si v živote významné úspechy. Jestvuje nesplnený sen generálneho riaditeľa SÚH?*

– Nemôžem povedať, že by som mal nejaký podstatný nesplnený sen. To, čo by som ešte chcel dosiahnuť, je dotiahnutie niektorých vecí vo hvezdárni tak, aby moji nástupcovia prevzali životaschopnú organizáciu s pevným postavením v rámci astronomických zariadení a aby mali na čom budovať a rozvíjať jej nové aktivity.

– *Problematike Slovákov žijúcich vo svete sa venujem od roku 1992 a Dolnozemcov som spoznala ako húževnatých, pracovitých ľudí, ktorí v dávnych časoch vytvorili z mŕtvej, močaristej Dolnej zeme kvitnúce slovenské dedinky a mestá a aj po návrate na Slovensko ukázali svoju životaschopnosť, neúnavnou prácou sa stali bohatstvom staronovej vlasti. Myslíš si, že tvoje úspechy a úspechy navrátivších sa Slovákov sú aj genetickým kódom Dolnozemcov?*

– Toto je ťažká otázka. Nikdy som nad tým takto neuvažoval. Niečo na tom môže byť. Vždy som sa snažil vychádzať ľuďom v ústrety. Snažil som sa neodmietať požiadavky druhých, ak sa chceli niečo dozvedieť, porozprávať sa, vrátane médií. Toto mi pomohlo asi najviac k tomu, čo sa mi v živote podarilo.

– *Pán generálny riaditeľ, ďakujeme za rozhovor, prajeme tebe, tvojej rodine veľa ďalších úspechov v dobrom zdraví.*

Mária Katarína Hrkľová

V septembri 2023 Slovenská ústredná hvezdáreň dostala *Cenu ministerky kultúry Slovenskej republiky* ***Silvie Hroncovej*** ako poďakovanie, hlboký obdiv a symbolickú podporu ďalšej činnosti SÚH, *Cenu za výnimočný prínos inštitúcie v oblasti kultúrno-osvetovej činnosti s prihliadnutím na programovú ponuku, ktorej obsahom je sprístupňovanie stálej muzeálnej expozície, prezentáciu súčasných trendov a tiež ponuku verejných pozorovaní hviezdnej oblohy.*" Na fotografii: ***Mgr. Marián Vidovenec*** s pani ministerkou po prevzatí ocenenia.

Foto: (a)

Návšteva u umeleckého drotára Róberta Hozáka

Pred rokmi som mal možnosť v rámci oficiálnej návštevy pozrieť si *Budatínsky zámok* pri Žiline. Pamätám si, že súčasťou stálej expozície bola *výstava zaslúžene svetoznámych slovenských drotárov,* ktorá ma naozaj uchvátila a dojala. V predajni suvenírov som kúpil jednu drobnosť pre manželku, ktorej sa darček veľmi páčil. Vtedy som ešte nevedel, že miska je dielom ***Róberta Hozáka***.

Roky plynuli a jedného dlhého zimného večera som na internete objavil meno R. Hozáka, umeleckého drotára žijúceho a tvoriaceho v *Čadci,* meste severne od Žiliny, a jeho skutočne nádherné diela. Počas dovolenky na Slovensku sme sa spolu s manželkou rozhodli umelca navštíviť. Vo vopred dohodnutom termíne nás privítali jeho manželka a otec. Pozreli sme si prekrásne diela a pustili sa do besedy s domácimi pri káve a koláčiku.

Otec – sám tiež drotár – nám porozprával o remesle a umení, ktoré je v ich rodine živé už po štyri generácie. Kúpili sme si niekoľko pekných prác a z Čadce sme odchádzali obohatení o nádherný zážitok.

Na záver – ak mi dovolíte – by som chcel vysloviť želanie, aby pán Róbert Hozák, ktorý tvorí osobité krásne diela, mal možnosť predstaviť ich aj v Maďarsku. Musím sa priznať, táto myšlienka ma natoľko inšpirovala, že som umelca a jeho diela odporučil do pozornosti riaditeľke Slovenského inštitútu v Budapešti.

Ladislav Papanek

Foto: autor

Foto: Andrea Kiss-Kohut

Pred 90 rokmi sa narodil etnograf Dr. Ondrej Krupa

Pri príležitosti nedožitého životného jubilea by som si chcela uctiť pamiatku a pripomenúť vedeckovýskumnú činnosť etnografa, folkloristu, kandidáta vied, bývalého vedeckého pracovníka *Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku Dr. Ondreja Krupu* (1934 – 2015).

Zo života Ondreja Krupu

Ondrej Krupa sa narodil 1. októbra 1934 v Čanádskej, dnes Čongrádsko-čanádskej župe, v obci *Albert* (Csanádalberti). Svetlo sveta uzrel v slovenskej rodine, kde sa hovorilo po slovensky. Absolvoval však maďarské školy, okrem štvrtej triedy, kde sa okrem náboženstva, ktoré sa učil v biblickej češtine, vyučovalo po slovensky. Také možnosti ponúkala vtedajšia národnostná školská politika. Maturoval na *Gymnáziu Jánosa Batsányiho v Čongráde*.

Na univerzite v Segedíne získal roku 1957 diplom stredoškolského učiteľa maďarčiny a histórie. Jeho záujem o národopis sa zrodil počas vysokoškolských štúdií aj vďaka profesorom *Lászlóovi Péterovi* a *Sándorovi Bálintovi*. Už ako poslucháč prvého ročníka pozbieral *14 slovenských ľudových rozprávok*. Doktorát získal v roku 1961 obhájením dizertačnej práce *Szilágyi és Hagymási szép-história magyar-szlovák vonatkozásai (Slovensko-maďarské súvislosti historického spevu Siládi a Haďmáši)*. Titul kandidáta vied nadobudol roku 1984, jeho dizertačná práca *A délkelet-magyarországi szlovákok hiedelemvilága (Poverový svet Slovákov v juhovýchodnom Maďarsku)* vyšla po slovensky i po maďarsky.

Po skončení univerzity pôsobil dva roky ako stredoškolský učiteľ na gymnáziu v meste *Szeghalom* (1957 – 1959), potom sa stal odborným (1959 – 1961),

neskôr župným tajomníkom *Spoločnosti pre šírenie vedeckých poznatkov* (Tudományos Ismeretterjesztő Társulat, TIT) (1961 – 1990). O. Krupa však ani v tejto funkcii nezabudol na svoju národnosť, pravidelne organizoval vedecko-popularizačné prednášky a podujatia so slovenskou tematikou a v slovenskom jazyku.

Ako zakladateľ, najprv redaktor (1966 – 1973), neskôr šéfredaktor (1973 – 1990) vedeckého a kultúrneho časopisu *Békési Élet* priebežne uverejňoval spisy týkajúce sa Slovákov v Maďarsku. Už ako pracovník Slovenského výskumného ústavu zostavil repertórium slovenského materiálu spomínaného osvetového a vedeckého časopisu. V časopise *Békési Élet* bolo počas jeho štvrťstoročnej existencie publikovaných 930 takých štúdií a článkov, ktoré sa buď priamo zmieňujú o Slovákoch, alebo ich autor je slovenského pôvodu, resp. sa nejakým spôsobom vzťahujú na Slovákov.

O. Krupa popri plnom pracovnom úväzku zastával aj dôležité spoločenské funkcie. Z nich vyzdvihnem len tie, ktoré sú zo slovenského hľadiska obzvlášť dôležité. Bol zakladajúcim predsedom Národopisnej vlastivednej sekcie Demokratického zväzu Slovákov v Maďarsku (od r. 1974 do jej zaniknutia), zakladajúcim členom Národnostného oddelenia Maďarskej národopisnej spoločnosti. Redigoval viac ročníkov národopisného seriálu *Národopis Slovákov v Maďarsku,* najskôr ako redaktor, neskoršie ako spoluredaktor s Annou Divičanovou (1975, 1979, 1981, 1993 – 1996).

Dlhé roky bol odborným vedúcim národopisných táborov, spolu s *Gyulom Ortutaym, Iványom Balassom* a *Lászlóom Kővágóom* iniciátorom medzinárodných národnostných národopisných konferencií v Békešskej Čabe a päť rokov ich tajomníkom. Bol spoluredaktorom vedeckých zborníkov týchto konferencií. Od roku 1994 bol predsedom *Vlastivednej spoločnosti Jánosa Karácsonyiho v Békešskej župe*.

Treba vyzdvihnúť aj pedagogickú činnosť O. Krupu, to, že vždy pokladal za dôležité získať pre vedeckú činnosť, pre etnografiu mladých ľudí. Po vyučovaní na gymnáziách v *Szeghalme* (1957 – 1959) a v *Békešskej Čabe*

(1959 – 1960) niekoľko rokov prednášal na univerzite v *Segedíne* (1994, 1995, 1998), na *segedínskej* (1998 – 2000) a *čabianskej* (1990 – 2000) vysokej škole.

Málokto vie o Ondrejovi Krupovi nasledujúce skutočnosti:

- v šesťdesiatych rokoch prekladal do maďarčiny diela slovenských spisovateľov, napr. J. Jesenského, P. Jilemnického, A. Plávku, J. Blažkovú, J. Špitzera a ďalších;
- o výsledkoch svojej vedeckovýskumnej činnosti pravidelne informoval záujemcov nielen na vedeckých, ale aj na popularizačných prednáškach, ako aj v novinách a časopisoch;
- vykonával terénne výskumy na Slovensku, a to v tých 25 osadách, z ktorých sa prisťahovalo do Békešskej Čaby najviac osadníkov;
- kalendárne obyčaje skúmal aj v Rumunsku.

O. Krupa je spolu s prvou riaditeľkou Annou Divičanovou a s prvým vedeckým tajomníkom Jánom Chlebnickým aj zakladajúcim pracovníkom *Slovenského výskumného ústavu*, dnes *Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku*. Od roku 1991 do roku 2002 bol jeho hlavným vedeckým pracovníkom. Od roku 2002 až do svojej smrti v roku 2015 bol titulárnym hlavným vedeckým pracovníkom ústavu. Od začiatku bol členom vedeckej rady bádateľskej dielne. Svojou vedeckou prácou vo veľkej miere prispel k úspešnej činnosti a uznávaniu tejto špecifickej národnostnej vedeckej inštitúcie.

Ďalšie údaje hovoria samé za seba. O. Krupa napísal 27 monografií a knižných publikácií, z nich štyri v spoluautorstve. Prevažná väčšina kníh má slovenskú tematiku (takisto ako jeho štúdie, články a recenzie – spolu je ich 579). Ním redigované alebo spoluredigované publikácie sa tiež zaoberajú Slovákmi v Maďarsku.

Hlavnou oblasťou vedeckého záujmu Ondreja Krupu je tradičná kultúra, zvyky a povery domáceho slovenského obyvateľstva a slovensko-maďarské vzájomnosti ľudovej kultúry. Spracoval kalendárne obyčaje Slovákov v Maďarsku, ale rôzne žánre ľudového folklóru zbieral aj v kruhu Maďarov v Békešskej župe a skúmal špecifické črty interetnických kontaktov. Najdôležitejšie práce O. Krupu uvádzam na konci článku.

Úspešnú vedeckú, vedecko-organizátorskú činnosť Ondreja Krupu ocenili viacerými vyznamenaniami. 15 z nich je domácich, 3 vyznamenania sú uznaniami zo Slovenska.

O. Krupa patrí k najvýznamnejším etnografom nielen doma, ale aj v zahraničí. Jeho odborné a vedecké práce sú známe tak v Maďarsku, ako i na Slovensku a v ďalších iných krajinách. Zapísal sa do dejín Slovákov v Maďarsku a celkovo do dejín etnografie a etnológie. Potvrdzujú to hodnotenia slovenských a maďarských vedcov. Nesnažiac sa o úplnosť uvádzam zopár príkladov.

Hodnotenia Ondreja Krupu

Anna Divičanová (bývalá riaditeľka VÚSM) vedecko-organizačnú činnosť O. Krupu nadväznú na národnostnú kultúru umiestnila do stredoeurópskeho, ba európskeho kontextu. Konštatovala o. i. *„...v prípade výskumníka nie je podradenou činnosťou organizovanie, usmerňovanie vedeckého života. Je práve v takom rovnocennom pomere s vedeckou prácou, ako vedecká kolektívna činnosť v tíme s individuálnou vedeckou činnosťou.“*

Sándor Bodó (predseda Maďarskej národopisnej spoločnosti) vo svojej laudácii vyzdvihol: *„Spomedzi organizačných prác a záväzkov Ondreja Krupu najviac uznania mu snáď priniesli medzinárodné etnografické konferencie o výskume národností, ktoré sa usporadúvali v Békešskej Čabe od roku 1975... V sérii diskusií pokračovali každý piaty rok ... do roku 2001, do usporiadania VI. ročníka konferencie. ... Pozornosť vedeckej obce naznačovalo takmer 100 prednášok. Prednášatelia a účastníci prichádzali z 10-13 krajín.“*

Eva Krekovičová (Ústav etnológie SAV Bratislava) O. Krupu pokladala za výnimočného znalca tradičnej kultúry a každodenného i sviatočného života obyvateľov slovenských jazykových ostrovov v Maďarsku, neúnavného etnografa, etnológa a folkloristu, spolupracovníka a dobrého priateľa mnohých kolegov zo Slovenska. Vedeckú činnosť O. Krupu ocenila týmito slovami:

„...v jeho vedeckom diele dominujú dve zásadné témy: 1. tradičná i súčasná obyčajová kultúra (najmä kalendárne obyčaje) a ľudová religiozita („poverový svet“); 2. tradičný folklór a jeho súčasné kontexty (obradový folklór, prozaické podania a jazykový bilingvizmus, piesne, folklorizmus). ... ohlasy a citácie potvrdzujú zásadný význam jeho prác nielen pre oblasť štúdia Slovákov v Maďarsku, ale aj pre štúdium týchto tém v širšom priestore strednej Európy. ... Jeho dielo je zaujímavým prameňom nielen pre etnografiu, etnológiu a v jej rámci folkloristiku, ale i ďalšie vedné disciplíny (napr. etnomuzikológiu, dialektológiu a pod.)“

Ján Botík (emeritný profesor, etnológ, Bratislava – Nitra) hodnotil koncepčne, metodické a teoretické východiská vedeckej tvorby a diela O. Krupu. Svoje závery zhrnul nasledovne: *„Dielo Ondreja Krupu predstavuje robustný, vskutku výnimočný opus autentických dokumentov o tradičnej kultúre Slovákov. Poverovo-magický a obyčajový svet, ktorý zdokumentoval v prostredí dolnozemských Slovákov, v takom výnimočnom objeme a precíznom systematickom rozpracovaní nebol skompletizovaný ani v národopisnej vede na Slovensku. Ondrejovi Krupovi však vďačíme ešte za čosi naviac. On nám ten rozsiahly empirický materiál o obyčajových, poverových a folklórnych tradíciách prezentoval*

tak, aby sa dalo porozumieť jestvovaniu týchto kultúrnych reálií v špecifických podmienkach enklávno-diasporického spoločenstva. Práve v tom vidím bádateľskú cieľavedomosť a poznávaciu korektnosť Ondreja Krupu, čoho výsledkom je vedecká presvedčivosť jeho tvorivého posolstva.“

Na záver môžeme skonštatovať, že O. Krupa sa vo veľkej miere zaslúžil o vedecké poznávanie života Slovákov v Maďarsku. Vďaka aj jeho vedeckovýskumnej a organizačnej činnosti sa pozbierali, analyzovali a dostali do maďarského, slovenského a medzinárodného povedomia poznatky o slovenskej národnosti, o ľudovej kultúre. O. Krupa výrazne prispel aj k vývinu a formovaniu etnografického a etnologického vedeckého kontextu v slovenskom celonárodnom a v maďarskom meradle. Jeho bohatá vedecká tvorba je súčasťou celoslovenskej a maďarskej reflexie.

Alžbeta Uhrinová
Foto: Archív VÚSM

Poznámka
Pri písaní článku som použila popri svojich príspevkoch štúdie A. Divičanovej, E Krekovičovej, J. Botíka, S. Bodóa a zborníky, ktoré sa zrodili na počesť O. Krupu.

Výberová bibliografia prác Ondreja Krupu

Kalendárne obyčaje I.-III. O. Krupu, sú dostupné aj medzi E-books na webovej stránke VÚSM http://vusm.slovaci.hu/sk

Rozprávky ňaničky Žofky – Zsofka néni meséi. Békešská Čaba – Békéscsaba 1984. 330 s. (2. vydanie CSSM v r. 2011)

Poverový svet Slovákov v juhovýchodnom Maďarsku. Budapešť 1988. 328 s.

Kalendárne obyčaje I. Jeseň, predvianočné obdobie. Békešská Čaba: Slovenský výskumný ústav 1996. 332 s.

Kalendárne obyčaje II. Vianoce – Nový rok – Tri krále. Békešská Čaba: Slovenský výskumný ústav 1997. 312 s. (2. vydanie II. zväzku, VÚSM v r. 2009).

Kalendárne obyčaje III. Predjarie – Jar – Leto – Dni v týždni. Békešská Čaba: Slovenský výskumný ústav 1998. 357 s.

Pamätné ľudové domy, zbierky, dedinské múzeá slovenských obcí v Maďarsku – Tájházak, gyűjtemények, falumúzeumok a magyarországi szlovák településeken. Békešská Čaba – Békéscsaba: Slovenský výskumný ústav – Szlovák Kutatóintézet 1997. 140 s.

A magyarországi szlovákok (spolu s Annou Divičanovou). Budapest: Útmutató Kiadó 1997. 128 s.

The Slovaks of Hungary (spolu s A. Divičanovou). Budapest: Press Publica 1998. 128 s.

Slováci v Maďarsku (spolu s Annou Divičanovou). Budapest: Press Publica 1999. 128 s.

Spevy našich Slovákov. Výber zo zbierky Ondreja Krupu – *A hazai szlovákok énekei.* Válogatás Krupa András gyűjteményéből. Hudobný register – Zenei mutatók: Richter, Pál. Békešská Čaba – Békéscsaba: VÚSM – MSZKI 2004. 498 s.

Slovenský učiteľ a farár v obciach Pilíš a Irša

Pred 250 rokmi sa narodil Pavol Michalko

Učiteľ, farár a spisovateľ ***Pavol Michalko,*** až na svoje učiteľské začiatky v rodnom kraji pod Tatrami, rozhodujúcu časť svojho plodného života pôsobil medzi Slovákmi žijúcimi pri Pešti. Spolu so *Samuelom Tešedíkom, Jurajom Fándlym* a *Jozefom Ignácom Bajzom* patril ku skupine ľudovýchovných osvietencov, literárne činných najmä v prvej fáze slovenského národného obrodenia.

Terajšie dvanásťtisícové mesto *Albertirša* ležiace na juhovýchod od Budapešti sa skladá z dvoch do roku 1950 samostatných obcí, *Alberti* a *Irše*. Dnes tvoria urbanistický celok a len miestni obyvatelia vedia, ktorá ulica ich rozdeľuje. Od svojho vzniku majú veľa spoločného. Do oboch voľakedajších osád a ďalších nachádzajúcich sa v blízkom susedstve sa už na začiatku 18. storočia prisťahovali Slováci evanjelického vierovyznania. Hneď v prvých rokoch svojho príchodu si založili okrem obecnej správy aj svoje evanjelické zbory. Obidve časti mesta majú dodnes samostatné evanjelické cirkevné zbory, kostoly a cintoríny. O ich vzdelanosť a duchovný život sa od prvopočiatku starali evanjelickí učitelia, farári a notári, ktorí pochádzali prevažne zo Slovenska. Takmer plných dvesto rokov sa bohoslužobný život a vzdelávanie tunajších evanjelikov viedli v slovenskom materinskom jazyku. Svedčia o tom zachované dokumenty, najmä protokoly cirkevných zborov vedené v slovakizovanej češtine a pamätné tabule farárov pôsobiacich v tamojších kostoloch.

Medzi významné slovenské osobnosti patriace do skupiny ľudovýchovných spisovateľov, ktoré tu účinkovali, sa zaraďuje aj učiteľ, farár a spisovateľ *Pavol Michalko*. Niektoré slovenské encyklo-

pédie a biografické slovníky uvádzajú rok jeho narodenia 1752 a ako pravdepodobné miesto narodenia *Važec*. Čo sa týka roku narodenia, ten som zisťoval na mieste jeho posledného pôsobiska a tým aj mieste jeho úmrtia, teda v mestskej časti Irša. Podľa mojich osobných zistení v Pilíši a Irši sa narodil roku 1774, práve pred 250. rokmi. Tento rok jeho narodenia potvrdzuje nielen nápis na jeho pomníku na cintoríne v Irši, ale aj zápis v matrike o jeho úmrtí. V iršanskej matrike zosnulých je roku 1825 latinsky písaný záznam, že 23. februára zomrel vo veku 51 rokov bývalý pilíšsky učiteľ a od roku 1821 iršanský farár Pavel Michalko. Smútia za ním jeho vdova, synovia Karol a Ján a dcéra Zuzana. Uvedený vek potvrdzuje, že správny rok jeho narodenia je 1774.

Pavel Michalko začal svoje učiteľské povolanie vo Važci a *Nemeckej Ľupči* (teraz Partizánska Ľupča). Z Liptova ho peštiansky seniorát roku 1796 pozval za evanjelického učiteľa medzi Slovákov do okolia Pešti. Začínal v *Tapiovskom Svätom Martine* (Tápiószentmárton) a na jeseň roku 1801 prešiel učiť do susedného *Pilíša,* kde pôsobil plných dvadsať rokov. Tu sa oženil s dcérou svojho nadriadeného, farára ***Pavla Bartholomaeidesa Teréziou***. Od začiatku svojho účinkovania v obciach Pilíš, Alberti a Irša mal blízko k miestnym Slovákom, dokonale poznal ich ťažký nevoľnícky život, povahu, ľudové zvyky a obyčaje. Aj keď žiakov vyučoval v ich rodnej reči, učiteľské zápisy a svoje diela písal v slovakizovanej češtine – bibličtine. Zastával aj funkciu školského dekana škôl pilíšskeho obvodu. Hneď po príchode do Pilíša vyšlo

v roku 1802 v Bratislave jeho najvýznamnejšie dielo s prírodovedným obsahom a názvom „*Rozmlouvání učitele s nekolika sedláky o škodlivosti pověry...*“ Pôvodným editorom knihy bol ***Michal Institoris Mošovský***. Michalko ju pre lepšiu zrozumiteľnosť viac písal po slovensky ako česky. (Toto dielo z českého originálu preložil Ján Haras, doslov napísal Jozef Ambruš a v reedícii ho vydal Tatran, Bratislava 1977). Učiteľské vedomosti a skúsenosti zúročil v ďalšom diele s názvom „*Fizika, aněb Učenj o Přirození....*“. Kniha vyšla roku 1819 v Budíne a bola prvou príručkou, učebnicou fyziky napísanou vo vtedy používanom jazyku evanjelických Slovákov bibličtine. Učebnica, ktorú používali ešte dvadsať rokov po jeho smrti, obsahovala poznatky o ľudskom tele, zemi, vode, povetrí, ohni, elektrine, hviezdach...

Spisovateľ Pavel Michalko ako dlhoročný učiteľ medzi Slovákmi v Pilíši a okolí pozoroval a zaznamenával aj ich *národopisné údaje*. Pred dvesto rokmi (1815) napísal popis slovenskej svadby s názvom „*Spůsob pítání a odávaní nevěst*“. Zbieral aj ľudové piesne, ktoré chcel pôvodne vydať v Pešti v tlačiarni G. Ruttkaya, ale potom sa rozhodol poslať dve zbierky Jánovi Kollárovi do jeho „*Národních zpievaniek*“. Ako uznávaná osobnosť nechýbal medzi členmi *Učenej spoločnosti banského okolia* v Banskej Štiavnici, ktorej zakladateľom bol ***Bohuslav Tablic***.

Zo zachovaných dokumentov vieme, že Pavel Michalko udržiaval medzi slovenskými učiteľmi a farármi pôsobiacimi v peštianskom evanjelickom senioráte blízke priateľské vzťahy. V susednom Alberti sa priatelil s rodinou učiteľa ***Juraja Jančovica***, Michalko a jeho manželka Terézia boli krstnými rodičmi ich dvoch synov ***Štefana*** (farára a spisovateľa) a ***Pavla*** (kráľovského radcu a podžupana). Michalko mal štyri deti. ***Ján***, keď sa roku 1832 vrátil z viedenskej akadémie, bol kaplánom a po ordinovaní v Tisovci roku 1834 superintendentom ***Pavlom Jozeffym*** zborovým farárom v susednej Slovákmi obývanej obci *Bíň* (Bénye). Ďalší syn ***Karol*** bol zase v rokoch 1837 – 1844 notárom v Pilíši.

Pavol Michalko po ordinovaní za kňaza bol do svojej smrti farárom v Irši. Na jubilejných oslavách 300. výročia založenia Irše si delegácia novohradského evanjelického seniorátu položením venca na jeho hrob uctila pamiatku tohto učiteľa, farára a spisovateľa.

Ján Jančovic

Foto: archív autora

Pred 150 rokmi zomrel Jozef Karol Viktorin

Jozefa Karola Viktorina (12. marca 1822 – 20. júla 1874) zaraďujeme ku skupine katolíckych vzdelancov – kňazov, ako *Ján Palárik, Andrej Radlinský, Jozef Kohút, Štefan Závodský, Michal Chrástek* a mnohí ďalší, ktorí v matičných rokoch súbežne so štúrovcami tvorili predpoklady budúceho široko rozvetveného národného života. Jeho cesta životom bola plná prekážok. Už od mladosti sa stretával s nedostatkom, neskôr s prenasledovaním, utrpením. Veľkú úlohu v jeho živote zohrávala túžba po vzdelaní. Vytrvalosť a odhodlanosť mu pomohli preklenúť mnohé prekážky.

Jozef Karol Viktorin patrí k tým Slovákom, ktorí veľkú časť svojho života pôsobili mimo slovenského prostredia, napriek tomu významne prispeli k rozvoju slovenského národného a kultúrneho bytia. Veľký vplyv mal na neho katolícky kňaz a literát Ján Palárik, ktorý v ňom prebudil iskru národného povedomia. Priateľstvo s Jánom Palárikom priviedlo Viktorina i k literárnej činnosti. Od roku 1845 prispieval do Orla Tatranského, prílohy Štúrových Slovenských národných novín, kde uverejňoval recenzie rozličných diel, ale aj svoje vlastné úvahy a postrehy. Jeho hlas bol hlasom volajúcim po potrebe národnej svornosti, po potrebe jednotnej spisovnej slovenčiny. V neskoršom období sa stal vydavateľom almanachov *Concordia* a *Lipa*. Úzko spolupracoval s mnohými uznávanými, ale i začínajúcimi autormi svojej doby. Vydal diela *Andreja Sládkoviča, Jána Hollého, Jonáša Záborského, Jána Palárika* a mnohých ďalších.

Priebežne sa venoval aj vlastnej tvorbe. K jeho najvýznamnejším dielam patrí *Grammatik der Slowakischen Sprache*

(Gramatika slovenského jazyka), *Visegrád hajdan és most – Visegrad einst und jetzt* (Vyšehrad kedysi a dnes) a i. V šesťdesiatych rokoch 19. storočia sa Viktorin aktívne zúčastňoval na všetkých významných národných akciách, akými boli založenie *Matice slovenskej,* slovenských gymnázií, *Spolku sv. Vojtecha*. Spolupracoval aj so Slovanmi okolitých krajín. Veľkú ozvenu v živote zadunajských Slovákov zanechal jeho pobyt vo *Visegráde* (Vyšehrad), kde prežil posledné obdobie svojho života.

Jozef Karol Viktorin sa narodil v obci *Zavar* neďaleko Trnavy. Jeho otec *Anton Viktorin* (pochádzal z Moravy) bol poľnohospodársky robotník. Prvé roky svojho života strávil Jozef v rodnej obci. Keď mal štyri roky, rodina sa presťahovala do *Dolného Čepeňa,* kde si vzal jeho otec do prenájmu pôdu, aby mohol samostatne hospodáriť. Neúrodný rok spôsobil rodine značné finančné škody. Riešením situácie bolo prenajatie si menšieho statku v obci *Horný Čepeň*. Ako sa dozvedáme z Viktorinovej autobiografie, sťahovanie sa z Dolného do Horného Čepeňa bola prvá vec, na ktorú sa vedel z obdobia detstva i po rokoch živo rozpamätať. Hoci rodina žila v skromných podmienkach, prežíval pokojné detstvo. Pri písaní svojho životopisu v bratislavskej väznici roku 1848 sa v spomienkach vrátil i do tohto obdobia: *„V Hornom Čepeni bývajúc si na mnohé detinské šelmovstvá pamätám, bo sa mi rozum kam dál viac rozvíjal a ja som ho vždy použil k vystrojeniu dajakého figliarstva. Velikú radosť som mával v ihraní s holubami, preto dakoľko mladých holúbätkov pre Pepuškovu zábavu vždy bolo na pohotove. Naposledy som spravil z holubníka kostol, napripravoval som tam zvonce a každý deň som na obed zvoníval, to bola potom tá druhá galiba, keď sa všetky holuby odtiaľ odsťahovali. Otec ale majúc ma rád, holuby inde preložil a tak potom holubník jedine pre moju zábavu slúžil. Tu nebolo vyzváňaniu konca kraja, porobil som v holubníku aj oltár, a tam som z väčšej stránky býval.“* Už v tomto období sníval o tom, že sa raz stane kňazom. Keďže nepochádzal z bohatej rodiny, už v detstve si uvedomoval, že jeho cesta nebude ľahká: *„V druhej latinskej som sa po celý rok pri svätej omši dakoľko Otčenášov za to modlieval, aby mi len dal Boh tú radosť, že bych sa voľakedy do kňazského stavu dostať mohol. Keď som ja takto od malička v tej myšlienke zotrvával, nepotreboval som teraz mnoho rozvažovania, preto keď sa nás učiteľ vypytoval, čím chceme byť, ja som doprosta odpovedal, že ak bude božia vôľa, môj silný úmysel je vstúpiť do stavu kňazského.“*

Smrťou otca (v roku 1831) nastali pre celú rodinu veľmi ťažké časy. Keďže prišla o gazdu, gazdovstvo pomaly upadalo, čo sa odrazilo na živote celej rodiny. Vtedy deväťročný Jozef si plne uvedomoval, ako sa jeho matka *(Alžbeta, rodená Ern-*

stová) trápi, koľko námahy musí vynaložiť, aby sa postarala o svoje štyri deti.

Pre Jozefa Viktorina sa začalo rušné obdobie jeho života. Už počas štúdií na gymnáziu, ako aj neskôr v kňazskom seminári, sa stretával s obvineniami z panslavizmu. Počas druhého ročníka štúdia v kňazskom seminári sa zoznámil s Jánom Palárikom. Palárik a Viktorin mali rovnaké záujmy a tak sa z nich stali najlepší priatelia nielen počas štúdia, ale i po ňom.

Po kňazskej vysviacke Viktorinova cesta viedla na miesto jeho prvého pôsobenia, do Senice, kde vo februári 1847 nastúpil ako novokňaz. Tu sa zoznámil s *Jozefom Miloslavom Hurbanom,* ktorý mal faru v neďalekom *Hlbokom*. V Senici sa Jozef Viktorin ešte hlbšie začal zaujímať o slovenské národnobuditeľské dianie. O tom, že Viktorin si s J. M. Hurbanom dobre rozumel a spoločne trávili veľa času, venovali sa turistike, poznávaniu kultúrnych pamiatok, sa dočítame aj na stránkach literárneho almanachu Lipa, kde Viktorin popisuje spoločný výlet na hrad Buchlov: *„V mojom denníku pamätnejších výletov 20-tý september 1847. jako taký zaznamenaný stojí, v ktorom som, v společnosti M. J. Hurbana a S. Jurkoviča, zo Senice na hrad Buchlov v najlepšom rozmare vrbovskými horami na slovenských tátošíkoch letiac, a hranice po obyčajnej v tehdejších časoch finančnej prehliadke opustiac, cez Uhorské Hradište a slavný z dejín kráľovstva veľko – moravského Velehrad podvečer do Buchlovíc, osady nižej hradu ležiacej, dorazil. V Buchloviciach prenocujúc sme druhého dňa ráno, keď pri teplom a príjemnom povetrí jasenné slnce dohora vystúpilo, potrebným čičeronom zaopatrení, pred seba do hradu cestu pešky nastúpili...“*

V Senici však nezotrval dlho. Od októbra 1847 pôsobil v *Trstíne*. Prvé mesiace roku 1848 ubiehali pokojne. Viktorin často chodil do Hlbokého a nevynechal žiadnu príležitosť navštíviť *Prešporok* (Bratislavu), kde sa stretával s významnými politickými a kultúrnymi slovenskými osobnosťami, ktoré tam chodili na *Uhorský snem*. Jar roku 1848 však bola iná ako tie predošlé. Život mnohých európskych krajín bol poznamenaný udalosťami, ktoré so sebou prinášal národnooslobodzovací boj tej-ktorej krajiny. K revolučným udalostiam sa schyľovalo aj v Uhorsku. Ako prežíval toto obdobie Jozef Viktorin? Prvé mesiace roku 1848 ubiehali pokojne.

Aj v Trstíne bol známy ako rozhodný a horlivý syn slovenského národa. Pozornosti vrchnosti neušli ani jeho časté cesty do Hlbokého a do Prešporka. Vhodná príležitosť zakročiť voči jeho osobe sa naskytla v apríli roku 1848, keď v Trstíne (Nádaši) vypukla vzbura obyvateľstva proti Židom. Jozef Viktorin bol obvinený z účasti na tejto vzbure. Od 26. mája do 24. decembra 1848 bol väznený v bratislavskej väznici. 24. decembra sa po dlhých dňoch, týždňoch a mesiacoch vrátil späť na farnosť do Nádaša, kde pôsobil do konca apríla 1850. V máji 1850 nastúpil do Skalice, kam sa dal preložiť na vlastnú žiadosť. Osud mu však nedoprial dlhú zastávku ani tam.

Literárna a národnobuditeľská činnosť Jozefa Viktorina pokračovala aj v Skalici. Naďalej udržiaval písomný styk so svojimi najbližšími priateľmi a s mnohými ďalšími významnými osobnosťami na

poli literárnom i národnobuditeľskom, písal do rôznych časopisov. Čulú korešpondenciu viedol aj s *Karolom Havlíčkom Borovským* a prispieval do jeho časopisu *Slovan*. Toto sa mu stalo osudným, pretože pre ilegálne odoberanie Slovana (v Uhorsku bol zakázaný) a pre list písaný *Karolovi Havlíčkovi,* ktorý sa dostal do rúk rakúskej polície, sa opäť dostal pred vojenský súd v Prešporku. Zasa sa ocitol vo veľmi zložitej situácii, ktorá sa len ťažko dala vysvetľovať.

Viktorinovi hrozilo opäť väzenie, ale k vzatiu do väzby našťastie neprišlo. Štátne úrady rozhodli inak. Obrátili sa na cirkevné úrady s rezolútnou požiadavkou, aby Viktorina (označovali ho za panslávа a demokratického rýpala) preložili neodkladne na faru mimo slovenského územia. Aby sa zamedzilo jeho ďalšiemu „panslavistickému" pôsobeniu Jozefa Viktorina dňa 23. apríla roku 1852 preložili za kaplána do Starého Budína medzi Nemcov a Maďarov.

Neskôr, od 1. júna 1854 do marca 1855, pôsobil ako administrátor starobudínskej farnosti, 2. januára 1856 nastúpil ako kaplán do Budína. Na farnosti pri kostole sv. Anny pôsobil viac ako 10 rokov, do apríla roku 1866, keď ho jeho životná cesta zaviedla na miesto jeho posledného pôsobenia do *Vyšehradu,* kde taktiež pokračoval vo svojich literárnych a vydavateľských aktivitách a venoval sa ochrane kultúrnych pamiatok a otázke skvalitňovania vzdelanosti Vyšehradčanov a obyvateľov regiónu.

Jeho pričinením bola prevedená rekonštrukcia starého vyšehradského kostolíka, ktorého budova od roku 1871 slúži ako školská budova. Mať vlastnú školu bolo pre mestečko veľkou udalosťou. Národné noviny o tom napísali: *„Keď ct. náš rodák p. Joz. Viktorin prišiel do Vyšehradu za farára, našiel tamojšiu školu vo veľmi smutnom postavení a zaumienil si hneď ju podľa možnosti zreparovať. K tomu cieľu zaviedol sbierky a sám dal 100 zl. Veškeré sbierky obnášali 3341 zl. 5 kt., z čoho vydalo sa 3062 zl. Rozumie sa, že mnohé ručné práce konali cirkevníci zdarma. Vyšehrad má teraz poriadnu školu, čo má ďakovať zaiste len horlivosti svojho duchovného pastiera."*

Jozef Viktorin sa pričinil o obnovu hradnej ruiny, aj o jej sprístupnenie. V tom mu pomáhala nielen akademická obec, ale aj obyvatelia mestečka a jeho okolia. V roku 1871 zriadili *promenádu,* ktorá dnes nesie Viktorinovo meno. Počas pôsobenia vo Vyšehrade vydal dve publikácie poukazujúce na dejiny a súčasnosť Vyšehradu – v maďarčine: *Visegrád hajdan és most* (Pest 1872), v nemčine: *Visegrad einst und jetzt* (Pest 1872).

Viktorin bol veľmi štedrý človek. Pomáhal všade tam, kde videl, že potrebujú jeho pomoc, zvlášť mu ležal na srdci rozvoj slovenskej kultúry, ktorú napomáhal po celý svoj život.

Jozef Karol Viktorin zomrel 20. júla 1874. Pochovaný je vo Vyšehrade. Diela, ktoré po ňom ostali – a nielen literárne, ale aj zachránené kultúrne pamiatky – sú jeho odkazom pre ďalšie generácie a dôkazom toho, že i napriek ťažkostiam sa netreba vzdať realizácie kladného cieľa.

Helena Rusnáková
(Citácie nie sú gramaticky upravované)
Foto: (archív)

Pred sto rokmi zomrel Ján Pravdoľub Bella

Najplodnejšie roky prežil v Békešskej Čabe

V roku 2024 si pripomenieme 100. výročie úmrtia evanjelického pedagóga a publicistu ***Jána Pravdoľuba Bellu,*** ktorý pôsobil medzi Slovákmi v Maďarsku, najmä v *Békešskej Čabe,* kde po sebe zanechal významné dielo. Podľa vlastného životopisu sa narodil 15. decembra 1836 v *Liptovskom Mikuláši* vo viacpočetnej a národne uvedomelej rodine kožušníka *Jozefa Pravoslava Bellu* (matka *Mária Langová*). Po vychodení ľudovej školy v rodisku odišiel roku 1847 na jeden rok do *Matejoviec* pri Poprade zdokonaliť sa v nemčine. V revolučných rokoch 1848 – 1849 jeho otca za národné presvedčenie spolu s ďalšími uvedomelými Slovákmi uväznili v *Debrecíne*. Vtedy už bol doma a pokračoval v štúdiu v mikulášskej škole, kde vyučoval spisovateľ *Janko Čajak,* ktorý mal vplyv na jeho budúcu dráhu. Keď sa otec vrátil z väzenia, rozhodol, že Ján Pravdoľub sa vyučí remeslu. V roku 1850 nastúpil na tri roky za učňa u *Samuela Wagnera* v Banskej Bystrici, kde si osvojil remenárske remeslo. V roku 1853 odišiel ako tovariš na vandrovku po viacerých južných stoliciach bývalého Uhorska, kde pracoval v mestách *Miškovec, Dunaföldvár, Baja, Zombor, Vacov, Debrecín, Níreďháza*. Určitý čas pobudol v *Pešti,* kde sa zoznámil s viacerými významnými Slovákmi. Potom opäť pokračoval v dolnozemskej vandrovke, až sa roku 1859 opäť ocitol v Pešti, kde sa o dva roky oženil s ***Annou Fábryovou,*** dcérou slovenského hostinského *Mateja Fábryho,* v pohostinstve ktorého sa schádzala slovenská spoločnosť. To bola pre Jána Pravdoľuba ďalšia príležitosť byť v styku s poprednými Slovákmi a aktívne sa zapájať do kultúrneho a cirkevného života slovenskej komunity v hlavnom meste Uhorska. V *Slovenskom evanjelickom cirkevnom zbore* bol zapisovateľom a notárom.

Po odchode *Jána Kollára* z Pešti nastali problémy okolo výstavby kostola v Lutherovom dvore, ale aj v súvislosti s cisárskym patentom z roku 1859, ktorý zavádzal jednotné zriadenie pre protestantov, teda pre evanjelikov augsburského i helvétskeho vyznania. Farárom slovenského cirkevného zboru bol v tom čase *Jozef Podhradský* a na konvente roku 1859 zbor patent privítal. V slovenskej

peštianskej cirkvi nastal rozkol, pretože proti patentu sa postavili tzv. *autonomisti*, ktorí v ňom videli neprípustné zasahovanie do cirkevných záležitostí. Jozef Podhradský musel roku 1862 pod tlakom a útokom autonomistov z funkcie odstúpiť. Vtedy rozhodnutia patentálnych zástancov nebojácne zastupoval Ján Pravdoľub Bella. Jeho želaním už v mladosti bolo nie remeslo, ale povolanie, ktorým by mohol byť svojmu národu užitočnejším. Trúfol si byť učiteľom a preto oslovil aj vedúcich cirkevných činiteľov na Slovensku, aby mu v tomto pomohli. Roku 1864 sa mu podarilo nastúpiť na učiteľské miesto v *Párnici* a v rokoch 1868 – 1873 učil v *Kostolnom*. Stadiaľ sa vrátil do Pešti, kde sa nakrátko zamestnal ako bankový úradník.

O rok neskôr sa ocitol v *Békešskej Čabe,* kde si ho najväčšia evanjelická cirkevná obec v Uhorsku jednomyseľne zvolila za svojho učiteľa. Tu prežil najplodnejšie roky svojho života. Poverili ho zostavením slovenských učebníc a čítaniek. Najprv to bol v roku 1892 *Slovenský abecedár* a *Prvá čítanka pre I., prípadne II. triedu škôl evanjelických, a. v.* O rok neskôr *Druhá čítanka pre II., prípadne III. triedu* a tiež *Výbor biblických histórií k potrebe škôl ev. a. v. slovenských*. Usilovnosť a odborný rast Jána Pravdoľuba Bellu spôsobil u neho aj vyššie ambície. Začal zostavovať čítanky a učebnice pre vyššie ročníky. V roku 1894 mu vyšla tlačou *Učebnica a čítanka pre vyššie triedy škôl ev. a. v. slovenských*. O ich úrovni svedčí aj to, že vychádzali vo vysokom náklade a používali sa aj na Slovensku. Pokúsil sa aj o literárnu tvorbu, písal básne, zdramatizoval povesti *Janka Kalinčiaka,* pomáhal pri expedícii a redigovaní časopisu *Černokňažník*.

Bohatá bola najmä jeho publicistická činnosť. Články s pedagogickou tematikou publikoval v časopisoch *Dom a škola, Dolnozemské listy, Národné noviny* a *Slovenský obrázkový kalendár*, ktoré medzi čitateľmi propagoval a rozširoval. V prostredí, v ktorom pracoval a žil, to vyžadovalo veľa osobnej odvahy a statočnosti. Významnú časť jeho publicistickej tvorby tvorili články zamerané na *dejiny a národopis Békešskej Čaby,* ktoré uverejňoval v *Slovenských pohľadoch*.

V ostatnej časti svojho plodného života na Dolnej zemi sa venoval *včelárstvu a ovocinárstvu*. Svoje skúsenosti z tejto praktickej činnosti uverejňoval najmä v časopise *Obzor* a prednášal ľuďom v celej Békešskej župe. Ján Pravdoľub Bella učil Slovákov v Békešskej Čabe dvadsať rokov a tridsaťosem rokov tam býval. Ako penzionovaný učiteľ sa roku 1896 vrátil do rodného *Liptova,* k synovi ***Metodovi*** žijúcemu v *Trnovci,* ale v ďalšom roku sa opäť vrátil do Békešskej Čaby, kde sa naďalej mohol venovať včelárstvu a ovocinárstvu. Pritom sa mohol lepšie sústrediť aj na literárnu tvorbu a udržiavať písomný styk so slovenskými národovcami. Veľa jeho čabianskych prác zostalo v rukopisoch. Po smrti manželky sa roku 1912 presťahoval k synovi do *Ružomberka,* roku 1920 spolu s ním do Novák a neskôr do Bratislavy, kde 27. marca 1924 zomrel. Slovenské čabianske organizácie mu v decembri roku 2011 na priečelí *Domu slovenskej kultúry v Békešskej Čabe* odhalili pamätnú tabuľu.

Ján Jančovic

Foto: archív autora

Socha Corgoňa v Nitre

Známy uhorský sochár ***Vavrinec Dunajský (Dunaiszky)*** (* 15. júla 1784 Ľubietová – † 15. februára 1833 Budapešť) je autorom známej sochy ***Corgoňa***, ktorá stojí na rohu prvého poschodia *tzv. Kluchovho paláca na Pribinovom námestí v Nitre*. Dielo vytvoril v rokoch 1820 – 1821 na základe objednávky *biskupa* ***Jozefa Klucha***. Ako predloha k jeho vzniku poslúžila sochárovi postava obra *Atlanta z gréckej mytológie*. Atlant bol podľa gréckej legendy *synom* ***Titana Jaspetosa*** a boh ho potrestal tým, že naveky musel držať stĺpy, na ktorých spočíva obloha. Neskôr Atlanta zobrazovali ako na pleciach drží celú zemeguľu.

Pomenovanie Corgoň dali soche Nitrančania podľa odrasteného, veľkého mládenca, akým vraj bol *kováč nitrianskeho Horného mesta* žijúci v 17. storočí, ktorého služby využívala aj hradná posádka, najmä pri zhotovovaní a oprave zbraní. Legenda hovorí, že počas dobýjania Nitrianskeho hradu Turkami Corgoň vyšiel hore na hradby aj so svojimi priateľmi, nechal prísť nepriateľa celkom blízko a potom na neho začal hádzať obrovské skaly, ktoré údajne trhal priamo zo skaliska. Pritom reval mohutným hlasom a keď sa vystrčil ponad hradby a Turci uvideli jeho obrovskú postavu začiernenú od kováčskej vyhne, tak si mysleli, že je to čert, otočili kone a ušli.

Zaujímavosťou tejto sochy je, že sa k nej viaže viacero povier. Mnohé z nich vznikli rôznym komolením starých legiend, niektoré sú novodobými výmyslami, napríklad: *ak sa chce dievčina do roka vydať, tak má prísť k Corgoňovi a pobozkať mu palec na pravej nohe,* keď chce mať do roka potomka, má mu bozkať palec na ľavej nohe a *keď mládenec chce, aby mu bola dievčina povoľná, má sa dotknúť Corgoňovho pása*. Mnohí študenti veria, že keď sa nepripravia dobre na skúšku a prídu Corgoňovi vybozkávať všetky prsty, tak tú skúšku spravia. V Nitre sa o tomto hrdinovi zachovalo aj porekadlo, ktoré znie: *„Je taký silný ako Corgoň“*.

Corgoňovu moc sa obyvatelia Nitry i turisti snažia hojne využívať, o čom svedčia vyšúchané časti sochy, ktoré pamiatkari priebežne opravujú a za ničenie umeleckého diela už „vyrubili“ viacero pokút, čo však neodrádza najmä niektorých študentov počas skúškového obdobia, ktorí veria v Corgoňovu zázračnú moc. Nie nadarmo sa hovorí, že *„topiaci sa aj slamky chytá“*. V tomto prípade sa však tí, ktorí veria poverám, chytajú Corgoňovej nohy.

Helena Rusnáková
Foto: (a)

Foto: Andrea Kiss-Kohut

Z kresťanského sveta – Duchovný život našich Slovákov vo fotografiách

Foto: Monika Szelényiová

Slovenskí veriaci z hlavného mesta, Dabašu-Šáre a Santova prišli v prvú októbrovú nedeľu do VIII. obvodu Budapešti, aby sa zúčastnili na slovenskej svätej omši. V náročne obnovenom Kostole sv. Jozefa sa dôstojný pán Béla Vojtech Balik zamyslel nad evanjeliom podľa Lukáša, keď apoštoli žiadali Pána, aby im dal väčšiu vieru. Po sv. omši sa veriaci presunuli na neďalekú faru, kde im slovenský volený zbor Jozefova poskytol možnosť priateľsky sa porozprávať a informovať sa o pripravovaných slovenských programoch v hlavnom meste.

Slovenská samospráva Békešskej Čaby spolu s miestnym evanjelickým cirkevným zborom zorganizovali vo Veľkom evanjelickom kostole tradičné vďakyvzdanie za úrodu. Služby Božie boli výnimočné aj tým, že traja mladí ľudia Abigél Anna Mezősiová, Viliam Jonatán Mezősi-Maczák a Marcel Gergő sa rozhodli dať sa pokrstiť, a to v jazyku našich predkov. V súlade so starobylou čabianskou tradíciou všetci traja dostali do daru spevník Tranoscius.

Foto: (bpl)

Foto: (et)

V roku 2022 uplynulo 200 rokov od narodenia slovenského dejateľa, dramatika, publicistu, kňaza a zanieteného organizátora národného a literárneho života Jána Palárika. Pri tejto príležitosti sa pri jeho pamätnej tabuli v VI. obvode Budapešti konalo niekoľko pietnych aktov – od položenia kvetov k jeho pamätnej tabuli po spomienkovú omšu. Pobožnosť slúžil katolícky kňaz Stanislav Brtoš z Ružomberka.

Slovenská národnostná samospráva obce Novohrad usporiadala v októbri v miestnom Kostole Blahoslavenej Panny Márie slovenskú omšu, ktorú slúžil farár László Rados. Po obrade dôstojný pán posvätil zrekonštruovanú budovu na Hunyadiho ulici, ktorú dostal slovenský zbor do užívania od obecnej samosprávy, ako aj obnovený nábytok v nej a výstavu novohradských výšiviek. Návštevníci mohli prostredníctvom expozície nahliadnuť do života predkov terajších obyvateľov obce. Vystavené ručné práce slúžili v domácnostiach ako úžitkové i ako dekoratívne predmety.

Foto: Zoltán Hustyava

Foto: (bpl)

Evanjelici slávia 31. októbra Deň reformácie. Vtedy sa bohoslužby v Békešskej Čabe presúvajú do Malého evanjelického kostola. Najstaršia budova mesta okrem toho, že je od svojho vzniku sakrálnym centrom miestnych obyvateľov, bola na jeseň 2022 dejiskom vernisáže Výstavy vo veži, expozície výtvarných diel členov Umeleckého spolku békešského kraja. Z veže je nádherný výhľad na mesto a nachádza sa tam autenticky zariadený byt zvonára.

Foto: Monika Szelényiová

Na pozvanie Slovenskej samosprávy VIII. obvodu Budapešti v prvú novembrovú nedeľu prišlo na slovenskú svätú omšu do Kostola sv. Jozefa na Námestí M. Horvátha veľa veriacich, pričom nielen z hlavného mesta, ale aj z Dabašu-Šáre, zo Santova, ba aj zo Slovenska a Čiech. Omša bola venovaná jednej zo zakladajúcich členov speváckeho zboru Ozvena Alžbete Krajňákovej, ktorá nás roku 2017 navždy opustila. Na obrade sa zúčastnila aj jej dcéra Michaela, ktorá je organizátorom veľmi vďačná za to, že si pravidelne pripomínajú pamiatku jej matky.

Zapálenie prvej adventnej sviece v Jášči sa konalo zároveň s tradičným remeselným vianočným jarmokom. Hlavné námestie obce sa vďaka Obecnej samospráve a Slovenskej samospráve v Jášči zaodelo do slávnostného rúcha. Žiaci miestnej školy pripravili vianočný program. Na námestí veselo tancovali anjeli a vianoční škriatkovia. Vystupovali tretiaci, štvrtáci a piataci a spievali aj členovia pávieho krúžku školy.

Foto: Erika Farkašovská

Foto: (et)

V hlavnom meste v decembri oslávili Deň budapeštianskych Slovákov – Slovenské Vianoce, spojené s verejným zasadnutím Slovenskej samosprávy Budapešti. Na úvod slávnosti sa prítomným prihovorili evanjelická farárka Hilda Gulácsiová Fabuľová a rehoľný brat kapucín Jakubrafael Blahoslav Patay. Predsedníčka SSB Edita Hortiová pri tejto príležitosti odovzdala vyznamenanie Za budapeštianskych Slovákov Gregorovi Papučkovi a Slovenskému ženskému speváckemu zboru Spolku na zachovanie ľudovej kultúry Rákosvölgye v Kerestúre.

Foto: (kan)

Na decembrovú slávnostnú slovenskú svätú omšu v Kostole sv. Jozefa Slovenská samospráva VIII. obvodu Budapešti pripravila veriacim krásne prekvapenie: koncert Budapeštianskeho slovenského speváckeho zboru Ozvena a výstavu betlehemských figúrok Adrienny Garamvölgyiovej. Svätú omšu celebroval pomocný biskup Bratislavskej arcidiecézy Mons. Jozef Haľko.

Foto: (vhzs)

Vo veňareckom evanjelickom kostole sa v adventnom období uskutočnili tradičné Slovenské Vianoce. Začali sa vianočnými piesňami v podaní členov FS Rozmarín. Slovensko-maďarské služby Božie slúžil dobrý priateľ a podporovateľ Veňarčanov, konsenior Ján Ďurov z Veľkého Krtíša, ktorý už tri desaťročia často chodieva do tejto obce. Putovná farárka Hilda Gulácsiová Fabuľová z Budapešti zhrnula kázeň po maďarsky.

V druhú adventnú nedeľu v Malom evanjelickom kostole v Békešskej Čabe inštalovali dvoch nových farárov. Agneša Péterová Benedeková a Ján Verasztó slúžili v uplynulých rokoch v župnom meste, teraz pokračujú vo svojej práci ako zboroví farári. Je všeobecne známe, že békeščabiansky evanjelický cirkevný zbor je najväčší v krajine. Slúžia v ňom senior Zoltán Nagy, riaditeľ cirkevného zboru Pavel Gabriel Kutyej, farárka Evanjelickej diakonie Réka Dornová a školská farárka Katarína Szenteová-Réthová. Ich rady teraz rozšírili dvaja noví zboroví farári.

Foto: (bpl)

Foto: (fuhl)

Slovenská samospráva v Ostrihome naplánovala pre Huťanov december plný tradičných i nových programov. Novinkou bol svietiaci adventný kalendár, obyvatelia mali pripraviť číslami označené okenné dekorácie a vysvietiť ich. Každý deň pribudlo jedno svietiace okienko. Zbor miestnych slovenských poslancov v adventnom období pripravil pre starších občanov osobitný kultúrny program spojený so svätou omšou, ktorú slúžil dekan a správca farnosti v Huti Ladislav Kiss-Malý.

V Kestúci nad Starými vinicami v polovici decembra slávnostne odhalili obnovenú sochu svätého Urbana, ktorú požehnal miestny farár Pál Magyar. Účastníkov slávnosti, medzi ktorými boli parlamentný poslanec za tento volebný obvod Gábor Erős a starostka obce Kristína Farkasová, pozdravil predseda Kestúckeho spolku pre gastronomickú a vinársku kultúru Jozef Zoltán Kara.

Foto: Erika Nebehajová

Na pozvanie Slovenskej samosprávy XX. obvodu Budapešti po zapálení druhej adventnej sviece vystúpil Spolok na zachovanie ľudovej kultúry Rákosvölgye. Na námestí pred radnicou, pri krásne vysvietenom vianočnom stromčeku, zapálil sviecu farár baptistického zboru v Peštianskom Alžbetíne Béla Katona. Spevácka zložka spolku predniesla vianočnú pieseň a folklórna skupina vystúpila s programom pod názvom Adventné očakávanie.

Foto: László Csaba Pap

Foto: (bpl)

Slovenské služby Božie v Békešskej Čabe sú známe tým, že veriaci sa aktívne podieľajú na liturgii. V porovnaní s maďarskými bohoslužbami sa na nich viac spieva. Farár spieva pred oltárom Božie slovo a zhromaždenie mu spevom odpovedá „Ameň!“ alebo „I s duchem tvým!“. Vo februári kázeň vychádzala z 8. kapitoly Evanjelia podľa Lukáša, veršov 4 – 14, v ktorých sa hovorí o paralele medzi zasiatym semenom a Božím slovom, ktoré nie vždy padne na úrodnú pôdu. Na konci služieb Božích Pavel Albert Kutyej vyzval zhromaždenie, aby zasialo semeno – teda Božie slovo – do svojich blížnych.

V polovici februára sa kaplnka Slovenského evanjelického cirkevného zboru v Budapešti v Lutherovom dvore po dlhšej dobe naplnila. Zborová farárka Hilda Gulácsiová Fabuľová spolu so Slovenskou samosprávou VIII. obvodu pozvali na ekumenickú bohoslužbu spojenú s vysluhovaním večere Pánovej slovenských evanjelických i katolíckych veriacich. Na ich veľkú radosť prišli v hojnom počte, dokonca aj zo vzdialených obvodov hlavného mesta, ba i z Veľkej Tarče.

Foto: (kan)

Foto: (zlh)

Viac ako dve desaťročia Slovenská samospráva VIII. obvodu hlavného mesta raz mesačne usporadúvala v rímskokatolíckom Kostole svätého Jozefa na Námestí Mihálya Horvátha slovenské omše, keď sa pre absenciu farára začiatkom roka 2023 táto tradícia prerušila. Po dvojmesačnej prestávke, v prvú marcovú nedeľu, zbor opäť mohol zorganizovať slovenskú svätú omšu, ktorú slúžil kaplán Radoslav Lenčéš z Farnosti sv. Imricha v Štúrove. Zúčastnili sa na nej slovenskí veriaci z hlavného mesta, Dabašu-Šáre a Santova. Kantorom bol Štefan Nagy z Kolárova, miništrovala Beáta Erdeiová a zo Svätého písma čítala Ildika Klauszová Fúziková.

Sokoľa (Szokolya) je obec s dvetisíc obyvateľmi na úpätí južných svahov Börzsönyu. Tam sa v marci vybrali členovia Budapeštianskeho slovenského speváckeho zboru Ozvena, aby odovzdali kus svojho umenia a nadšenia miestnym obyvateľom na svätej omši v Kostole sv. Anjelov strážnych. Obrad sa konal na počesť 90. narodenín jednej zo zakladateliek zboru Ruženky Czifrovej, obyvateľky miestneho domu dôchodcov. Omšu slúžili niekdajší nemocničný duchovný Artúr Faragó po maďarsky a Stanislav Brtoš z Ružomberka po slovensky. Po cirkevnom obrade sa uskutočnili koncert zboru v kostole a narodeninové oslavy na fare.

Foto: (et)

V kaplnke Slovenského evanjelického cirkevného zboru v Lutherovom dvore v Budapešti sa v marci opäť konala ekumenická bohoslužba v slovenskom jazyku. Zborová farárka Hilda Gulácsiová Fabuľová sa zamýšľala nad otázkou, čo je Božia vôľa? Oživila poučný príbeh, ktorého ponaučením je, že my nevieme sami seba „vytiahnuť z chaluhy hriechov, dokážeme to len s pomocou nášho Pána Ježiša Krista, ktorý nám vie pomôcť, poradiť, udeliť milosrdenstvo.“ Po bohoslužbe sa uskutočnilo agapé, ktoré pripravila Slovenská samospráva VIII. obvodu Budapešti.

Foto: (kan)

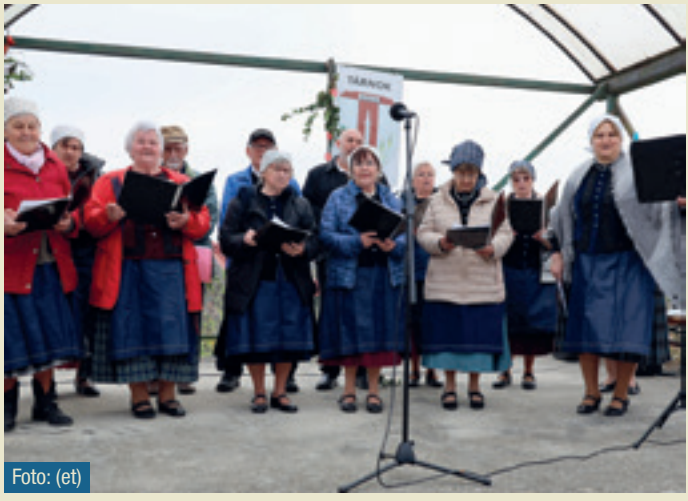
Foto: (et)

Kresťania si 25. marca pripomínajú sviatok Zvestovania Pána. V Tárnoku neďaleko Budapešti oslavujú tento deň pod názvom Krvatačka. Starodávny zvyk tárnockých Slovákov, žijúcich v obci od 18. storočia, siaha do ďalekej minulosti, keď čas kvitnutia mandľových stromov spájali so zvestovaním Pána označujúcim jarné „občerstvenie krvi“.

Foto: (a)

Cirkevný zbor evanjelickej cirkvi a. v. v Slovenskom Komlóši patrí medzi najaktívnejšie v Maďarsku. Riaditeľ miestnej diakonie, všestranný zborový farár Attila Spišák spolu s nedávno inštalovaným mladým farárom Danielom Samuelom Kutyejom boli zaneprázdnení aj na jar 2023. Konfirmandi pod vedením A. Spišáka naštudovali tieňohru Pašie. Na Kvetnú nedeľu sa na službách Božích v komlóšskej kaplnke začalo čítanie pašií a to bol vlastne vstup do Veľkého týždňa, bohatého na programy.

Foto: (bpl)

Tranoscius, spevník evanjelických Slovákov, ktorý sa nachádza aj v Klenotnici Békešskej Čaby, bol hlavnou témou multimediálnej výstavy s názvom V temne vzplála hviezda nám – spevník evanjelikov, ktorá bola inštalovaná v Múzeu Mihálya Munkácsyho v Békešskej Čabe.

Foto: (et)

Po deviaty raz sa konalo stretnutie Slovákov Komárňansko-ostrihomskej župy na podujatí nazvanom Pieseň chrámu. V Kostole sv. Michala v Tatabáni-Bánhide sa 7. mája stretli predstavitelia všetkých Slovákmi obývaných obcí župy a formácie zo Slovenska.

Turíce slávili tradičnými bohoslužbami v slovenskom jazyku vo viacerých Slovákmi obývaných obciach a mestách. Pre slovenských evanjelikov v Maďarsku je na Turíce príznačné zdobenie kostola zelenými vetvami, šatkami a pestrofarebnými stuhami. Verne sa ho pridržiavajú najmä v Maglóde a Čuvári. 28. mája sa konala evanjelická bohoslužba v Maglóde, 29. v Čuvári. Obe slúžila putovná farárka slovenských veriacich v Maďarsku Hilda Gulácsiová Fabuľová.

Foto: (et)

Foto: (kan)

Foto: (ef)

Tradičnou slovenskou svätou omšou slávili Turíce katolícki veriaci v XVII. obvode Budapešti. Miestna slovenská samospráva požiadala dôstojného pána Bélu Vojtecha Balika, aby v Kostole Povýšenia svätého Kríža slúžil svätú omšu v jazyku našich predkov.

Foto: (zlh)

V prvú májovú nedeľu sa opäť konala slovenská svätá omša v Božom stánku sv. Jozefa na Námestí Mihálya Horvátha v Budapešti. Obrad slúžil dôstojný pán Radoslav Lenčéš z Farnosti svätého Imricha v Štúrove. Na omšu prišli aj Slováci z Dabašu-Šáre, Santova a zo Slovenska. Predsedníčka organizátorskej Slovenskej samosprávy VIII. obvodu Monika Szelényiová pri príležitosti Dňa matiek pozdravila aj všetky matky, darkyne života.

Foto: (fuhl)

Slovenskí evanjelickí veriaci v hlavnom meste privítali v máji v kaplnke na Rákócziho triede v Budapešti sestry a bratov z Komárna, Častkova, Zemianskej Olče-Lipového, Sobotišťa a Bratislavy. Po bohoslužbe zborová farárka Hilda Gulácsiová Fabuľová porozprávala hosťom o dejinách slovenského evanjelického kostola v Budapešti.

Foto: (kan)

V máji sa v Mlynkoch konala svätá omša v slovenskom jazyku. Slúžil ju farár z družobnej obce Mlynky v Slovenskom raji ThDr. Radomír Bodziony, PhD. Omša prebiehala v znamení lásky a priateľstva.

Pri príležitosti 500. výročia reformácie Náboženský a sociálny výbor Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku (CSSM) roku 2017 usporiadal prvú evanjelickú študijnú cestu po Lutherových stopách. Vlani sa na päťdňovej ceste zúčastnilo 44 Slovákov z Budapešti a z Dolnej zeme. Záujemcovia tentoraz navštívili slovinské a maďarské luteránske zbory v Slovinsku a nemecké v Taliansku.

Foto: Attila Spišák

Foto: Attila Spišák

Príchod meteorologického leta si Cirkevný zbor evanjelickej cirkvi augsburského vyznania v Slovenskom Komlóši pripomenul rodinnými službami Božími. Rodiny s deťmi, členovia a zamestnanci zboru sa na pozvanie riaditeľa diakonie, zborového farára Attilu Spišáka a farára Daniela Samuela Kutyeja zišli okolo komlóšskeho kostola a, samozrejme, aj v ňom.

Foto: (et)

Druhú júnovú nedeľu sa konal Sviatok Božieho tela v Čemeri, kde záujemcovia okrem kvetinového koberca mohli obdivovať aj členov Folklórneho súboru Furmička v prekrásnych miestnych ľudových krojoch. Sviatok Božieho tela je v katolíckej cirkvi sviatkom Najsvätejšej sviatosti a zvyčajne sa slávi procesiou.

Foto: (ocsa)

Sviatok Božieho tela v Ečeri sa vlani niesol v slávnostnej atmosfére, jeho súčasťou bola totiž aj obnovená socha Panny Márie. Panenku – ako nazývajú domáci prenosnú sochu Panny Márie – dali zreštaurovať Slovenská samospráva v Ečeri a Spolok na zachovanie tradícií Zelený veniec. Symbolicky ju odovzdali do rúk mladej generácie, tzv. Mariánskych dievčat.

Slovenská samospráva Budapešti 16 rokov organizuje v druhej polovici júna pútnické zájazdy do Historického parku v Zalaváre, na územie niekdajšieho Blatnohradu. Púť sa v roku 2023 uskutočnila v polovici júna. Po príhovoroch predsedníčky SSB Edity Hortiovej a starostu obce Józsefa Lucza účastníci položili vence k súsošiu sv. Cyrila a Metoda. Vdp. Stanislav Brtoš z Ružomberka slúžil v miestnom kostole spomienkovú sv. omšu, po ktorej sa konal veľkolepý koncert Budapeštianskeho slovenského speváckeho zboru Ozvena.

Foto: Ľubomíra Fallerová

Pri príležitosti sviatku Navštívenia Panny Márie sa v Alkári, v časti Fallóskút, konala svätá omša a Ekumenické stretnutie národnostných speváckych zborov. Na stretnutí sa zúčastnilo deväť zborov: Ečerský národnostný a cirkevný zbor Dalárda, Spevokol Rozmarín z Baňačky, Kvety hút z Pálházy, Horenka z Novej Huty, Čabianska ružička z Békešskej Čaby, Budapeštiansky slovenský spevácky zbor Ozvena, Miešaný zbor Pro Musica z Pišpeka, nemecký Miešaný spevácky krúžok z Taksonyu a zbor Harličky z Nového Mesta pod Šiatrom.

Foto: (zlh)

Foto: Jozef Schwarz

Slovenská samospráva VIII. obvodu Budapešti zorganizovala pri príležitosti 201. výročia narodenia Jozefa Viktorina tradičnú púť do Vyšehradu. Oslava sa začala pri dvojjazyčnej pamätnej tabuli Jozefa Viktorina osadenej na budove školy, pokračovala prednáškou historika Pétera Grófa z Múzea kráľa Mateja a kladením vencov na hrobe J. Viktorina.

Začiatkom letných prázdnin sa v kaplnke budapeštianskeho slovenského evanjelického cirkevného zboru konala radostná udalosť. Tri študentky sa osobne priznali k viere v kruhu svojich rodín a členov zboru. Dospelými členmi evanjelickej cirkvi sa stali Zoé Rebeka Sieglová a žiačky slovenskej školy v Budapešti Kersztin Zsófia Tusková a Vanda Oxána Tusková.

Foto: (kan)

Vďaka Slovenskej samospráve VIII. obvodu Budapešti sa aj v prvú augustovú nedeľu konala v hlavnom meste slovenská svätá omša. Okrem miestnych veriacich sa na nej zúčastnili aj Slováci z Dabašu-Šáre, Santova, Mlynkov, Vereš-váru, Inárcsu, Budaörsu a Dunaharaszti. Dôstojný pán Radoslav Lenčéš z Farnosti svätého Imricha v Štúrove sa pri príležitosti sviatku Premenenia Pána zamýšľal nad tým, čo môže byť večným cieľom ľudského života. Na omši miništrovala Beáta Erdeiová a zo Svätého písma čítala Margita Tóthová Urbaničová. Kantorom bol koncertný a chrámový organista Štefan Nagy z Kolárova.

Foto: (zlh)

Foto: Péter Kecskés

Katolícka cirkev slávila v utorok 15. augusta Nanebovzatie Panny Márie, patrónky Uhorska. Tento mariánsky sviatok sa teší veľkej obľube aj v Dabaši-Šáre. Predpoludním sa v miestnom kostole konala svätá omša, ktorej súčasťou bola procesia. Deň pokračoval v okolí Šárskeho pútnického domu a osvetového strediska, ktoré sa premenilo na dejisko jarmoku.

Slovenská samospráva VIII. obvodu Budapešti aj prvú septembrovú nedeľu zorganizovala tradičnú slovenskú svätú omšu. Na agapé si účastníci omše minútou ticha uctili pamiatku Ruženky Czifrovej, jednej zo zakladajúcich členov a krstnej mamy Budapeštianskeho slovenského speváckeho zboru Ozvena, ktorá zomrela 16. augusta vo veku 90 rokov.

Foto: (zlh)

V Baňačke usporiadali 24. Mariánske stretnutie speváckych zborov. Pozvanie Slovenskej samosprávy Nového Mesta pod Šiatrom prijalo päť skupín: miestny Rozmarín, zbor Perlová kytica z Mikóházy, miešaný zbor Kvety hút z Pálházy a skupina Harlička z Nového Mesta pod Šiatrom. Vyvrcholením stretnutia bolo vystúpenie súboru z Ukrajiny Fides.

Foto: (zlh)

200-ročný Veľký evanjelický kostol v Békešskej Čabe

Békešskú Čabu, metropolu Slovákov v Maďarsku, často označujú za *luteránsky Rím*. Nielen preto, lebo je domovom jedného z najväčších evanjelických cirkevných zborov v krajine, ale aj preto, že sa tu nachádza niekoľko jedinečných nádherných sakrálnych stavieb. Jednou z nich je *Veľký evanjelický kostol,* na ktorý sú hrdí všetci Čabania, preto ho volajú *chrámom*. Pri príchode do mesta prvé, čo zazrieme, je štíhla veža Veľkého kostola, ktorá nás víta už z diaľky.

Ako je možné, že v roku 1824, v tom čase údajne v najväčšej dedine Európy, postavili túto monumentálnu stavbu, ktorá ohromila aj Jána Kollára?

V druhej polovici 18. storočia sa počet obyvateľov vtedajšej Čaby začal veľmi rýchlo zvyšovať. V 30. rokoch 18. storočia mala osada 2 000 obyvateľov, v 50. rokoch trojnásobne viac, v 90. rokoch približne 14 000 a v 10. rokoch 19. storočia už okolo 20 000 obyvateľov. Cirkev sa snažila držať krok s populačnou explóziou výstavbou škôl a zvýšením počtu farárov na dvoch, ale ani to nevyriešilo všetky problémy. Preto sa roku 1773 rozhodlo o rozšírení roku 1745 postaveného, dnes malým nazývaného kostola. Čoskoro sa ukázalo, že nebude stačiť ani kapacita približne 600 miest na sedenie. Po nedeliach sa muselo konať aj 4 – 5 bohoslužieb. Situácia sa stala neudržateľnou a bolo potrebné postaviť nový, oveľa väčší kostol. V presbytériu sa rozprúdila búrlivá diskusia o jeho umiestnení. Uvažovalo sa o tom, že by sa okolo starej lode postavil nový kostol a po jeho dokončení by sa stará časť zbúrala, ale murári túto myšlienku nepodporili, obávali sa, že by sa narušila statika veže. Našli sa aj takí, ktorí navrhovali postaviť niekoľko menších kostolov na okraji obce, aby obyvatelia okrajových častí rozľahlého chotára nemuseli chodiť hodiny pešo do centra.

Niektorí cirkevníci chceli postaviť nový kostol v *Tabáni,* vraj tak by sa veriaci územne rovnomernejšie rozdelili a dvaja farári by sa mohli ľahšie podeliť o službu. Farár *Michal Milecz de Draskócz* sa však obával, že dva kostoly ďalej od seba by nakoniec viedli k vytvoreniu dvoch samostatných cirkevných obcí. Jeho hlas u veriacich zavážil a tak dosiahol, že nový kostol vybudovali v tesnej blízkosti dovtedajšieho.

Na začiatku výstavby Veľkého kostola bol farárom *Michal Milecz,* ktorý prišiel do Čaby v roku 1785 a pracoval pre komunitu až do svojej smrti, do roku 1815. Okrem prestíže vyplývajúcej z kňazskej služby vážnosť jeho slovu dodávali jeho šľachtický pôvod a verejná činnosť. Prvým evanjelickým farárom v Békešskej Čabe, ktorý sa tam narodil, bol *Ondrej Uhrin*.

Po úprave terénu pre nový kostol na najvyššom bode obce roku 1807, v pondelok po 19. nedeli po Svätej Trojici, položili základný kameň. Na kostole pracovali najlepší remeselníci tej doby, pričom použili najlepšie materiály. Práce pokračovali v dobrom tempe až do roku 1811, ale hospodárska kríza zastavila stavbu až do roku 1817. Krízu spôsobila inflácia a bezprostrednou príčinou bola napoleonská vojna (1796 – 1811). Diskutovalo sa aj o tom, aby sa v prácach nepokračovalo, aby sa hotové zbúralo. Stavba stála šesť rokov, medzitým farár Milecz zomrel. Pri 300. výročí reformácie v roku 1817 však Ondrej Uhrin predniesol kázeň, do ktorej zahrnul aj otázku budovania nového kostola a povzbudil zbor, aby v prácach pokračoval. V tom istom roku za vedúceho stavby vybrali Samuela Tešedíka, vnuka bývalého farára rovnakého mena, iniciátora postavenia Malého kostola.

Obrovský chrám vysvätili 29. júna 1824, na deň Petra a Pavla.

Ľudovít Haan, významný čabiansky historik a farár, to zachytil nasledovne:

„Tento swatý chrám welika milosť boží nám, a síce welika milost boží 1. Co do minulosti, poważimeli, že otcowe naši, když r. 1718 zakladali tauto cirkew, jen z prúti sobe upletli chrámik, co nemž ani oltár, ani oltárni obraz, ani warhany nemeli a i do toho se jen s bázní w sunich nebezpečnich časich shromaždovali a srownámeli tento chrámik jejich s timto welebným chrámem, od nehož wetšiho a nadhernejšiho ewanjelici w celé říši nemaji. [...] Co do budúcnosti. Nebo, kdyby tu časem swým i poustalo užce farárskych staníc, – jako se to bezpochyby po naši smrti stane; – co i tedy tauto cirkew spolu držety bude, aby se na menší cirkwe ne rozpadla a následkem toho nezeslabla; to bude jiste tento náš chram, tato naše bazilika. Oni jich jako matka spolu držeti bude, jako slepice swa kurátka zahrnati bude pod krídla swá. To mel ješte w pameti naš Milec, když stál na tom, aby se wybudoval tento welikánsky chrám. Sláva mu za to!“

Deň vysviacky Veľkého kostola bol slávnostný nielen pre čabianskych Slovákov. Spolu s nimi prišli oslavovať mnohí evanjelici zo susedných obcí. Cestu od Malého po Veľký kostol lemovali agátové haluze a z oboch strán mládenci, synovia čabianskych gazdov, sediaci na koňoch.

Služby Božie sa začali v Malom kostole, kázal čabiansky farár *Ján Haan*. Po kázni sa sprievod na čele s farármi vybral do Veľkého kostola. Senior a sarvašský farár *Gabriel Machula,* ktorého posviackou chrámu poveril biskup Banského dištriktu, pristúpil k hlavným dverám Veľkého chrámu, ktoré boli zatvorené a zaspieval antifónu: *„Otevřetež mi brány spravedlnosti, abych vejda do nich oslavoval Hospodina. Halellujah.“* Z chrámu sa ozvala odpoveď: *„Tuť jest brána Hospodinova, kterouž spravedliví vcházejí. Halellujah.“* Po odpovedi pristúpil k dverám kurátor a podal seniorovi kľúč, ktorý ich otvoril a celý sprievod vošiel do kostola. Potom sa otvorili všetky dvere a zrazu sa zaplnil celý veľký priestranný chrám. Spevom „Nejsvětější“ sa začali slávnostné služby Božie.

Slávnostný príhovor v slovenskom jazyku povedal Gabriel Machula, po maďarsky kázal fazekašsko-varšandský (dnes olarijský, Rum.) farár *Samuel Simon,* po nemecky farár z Poľného Berinčoku *Zachariáš Oertel* a po slovensky komlóšsky farár *Juraj Sexty*.

Na záver uvádzame slová seniora ***Ľudovíta Žigmunda Szeberényiho***: *„My s vďačným srdcom rozpomíname sa na veľkú horlivosť našich otcov, ktorí z vlastnej sily, bez všetkej vonkajšej podpory, postavili tento krásny chrám, tento mohutný pomník evanjelickej horlivosti tu na našich krásnych Dolniakoch a chceme, aby táto vysoká veža nášho Veľkého chrámu, ktorú z ďaleka vidia pútnici, ukazovala nám a našim potomkom ten pravý smer života: »Vzhůru srdce!«. My, evanjelici, nezakladáme svoje kresťanstvo v osobitnom svätuškárstve, my si aj svoje časné, zemské povolanie vážime, lebo vieme dobre, že tu na tejto zemi máme žiť, pracovať, bojovať, pritom nesmieme zabudnúť to, na čo nás aj naša vysoká túrňa napomína, keď ju zblízka alebo z ďaleka vidíme: »Cíl obcování našeho v nebesích jest!«“*

Nak ťa hát Pán Boh živí, náš Veľký chrám!

(bpl)

Foto: Imrich Fuhl

Foto: Andrea Kiss-Kohut

Je čabianska klobása hungarikum?

Je čabianska klobása ***hungarikum?*** Jednoznačne *nie,* lebo nespĺňa kritériá, ktoré uvádza *XXX. zákon o maďarských hodnotách a hungarikách z 2. apríla 2012*. Čo vypovedá tento zákon? *Hungarikum je termín označujúci špičkový výkon maďarského ľudu, ktorý označuje takú mieru zvýraznenia, ktorá je svojou charakteristikou, jedinečnosťou a kvalitou príznačná pre maďarský ľud*. Čabianska klobása je charakteristická pre dolnozemských Slovákov. O tom píše čabiansky evanjelický farár ***Július Dedinszky*** vo svojej práci *Čabianska klobása* (rukopis z roku 1975). Podobnú mienku o dolnozemskej klobáse má aj historik ***Ján Kukučka*** z rumunského Nadlaku. V tomto článku sa pokúsime presvedčiť aspoň slovenskú verejnosť v Maďarsku, že *všetky dolnozemské klobásy nie sú hungariká, ale slovaciká*. Čabianska klobása je teda ***slova(ci)kum***.

Júliusovi Dedinszkému sa nepodarilo zistiť, kto „vynašiel" *prototyp Čabianskej klobásy*. Či ju vyrobili *„v Békešskej Čabe, v Slovenskom Komlóši alebo v Sarvaši, alebo v niektorej osade Békešskej župy"*. Portál *Csabai kolbász – Wikipédia* píše, že k zrodeniu Čabianskej klobásy boli potrebné vhodné prírodné podmienky, *„prípadne zvyky tu žijúcich maďarských a tótskych (?!) sedliakov"*. Potom pokračuje, že klobása vyrobená v osadách *Kétsoprony, Ambrózfalva* a *Medgyesegyháza,* ktoré zakladali Čabania, z geografických názorov nemôže byť čabianska.

Tento názor vyvracia Július Dedinszky, keď píše: *„Kritériom Čabianskej klobásy nie je miesto jej výroby, ale spôsob, ako sa vyrába, jej zloženie, korenenie, teda jej charakter."* Potom dospieva k názoru, že v osadách Békešskej župy, ktoré zakladali Slováci, je klobása tá istá a jej vznik spadá do toho istého obdobia. *„Na základe toho znova len to môžeme konštatovať, že Čabianska klobása a jej „súrodenci" sú produktom a špecialitou slovenského obyvateľstva Békešskej župy."* Potom ako dôkaz uvádza mienku rodeného Čabana, komlóšskeho evanjelického farára ***Pavla Gajdácsa*** o komlóšskej klobáse z jeho diela *Tót-komlós története* z roku 1896. Komlóšska klobása je práve taká, ako čabianska.

Podobná dolnozemská klobása sa vyrába aj v *Nadlaku* a v okolí *Báčskeho Petrovca,* ako aj na Slovensku v tých osadách, kam sa v rámci výmeny obyvateľstva presídlili dolnozemskí Slováci. S prekvapením konštatujeme, že Július Dedinszky, rodák z *Hložian,* ktoré sú dnes časťou Petrovca, vyššie uvedené vôbec nespomína. Domnievame sa, že z opatrnosti, keďže na istú dobu bol suspenzovaný ako duchovný. O *Petrovskej klobáse* vieme, že sa pokladá za svetoznámu gastronomickú špecialitu svojou červenou farbou a charakteristickou štipľavosťou. V Petrovci, podobne ako v Čabe, tiež organizujú festivaly klobásy.

Slováci Békešskej župy, Nadlaku a okolia Petrovca tvoria tú istú vetvu zahraničných Slovákov. Sú to tí, ktorí po osmanskom plienení zaľudňovali južnú časť Uhorska. Väčšinou vyznávajú evanjelickú vieru, aj v minulosti udržiavali medzi sebou priateľské kontakty, pravdepodobne tomuto faktu môžeme ďakovať, že chýr o dobrej klobáse sa mohol šíriť odtiaľ, kde ona vznikla.

Myšlienka popularizovania Čabianskej klobásy vznikla v čabianskom *Dome slovenskej kultúry* v hlavách Čabanov a Komlóšanov, ale neskoršie sa jej realizácia uskutočnila na úrovni mesta. Tak vznikol *biznis Čabianskej klobásy bez toho, aby sa na festivaloch hovorilo o jej slovenskom rodnom liste*.

Na záver si ešte položme otázku: *Kedy a kde sa zrodil prototyp Čabianskej, vlastne dolnozemskej slovenskej klobásy?* V poslednej tretine 19. storočia sa v Uhorsku vytvorili podmienky zrodu dolnozemskej slovenskej klobásy: potrebné množstvo poľnohospodárskych produktov pre chov ošípaných a výroby špeciálnej klobásy, myslíme predovšetkým na mletú papriku.

Pri odpovedi na otázku nám pomohol nadlacký historik *Ján Kukučka* svojím vedeckým výstupom na II. medzinárodnej konferencii Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku s titulom *Etymológia dolnozemskej klobásy*. V Nadlaku obývanom Slovákmi, Rumunmi a Maďarmi sa hovorí, že dolnozemská klobása je výrobkom tam žijúcich Slovákov a Maďarov. Inú mienku majú ale tamojší Slováci: tá pravá je čabianska, komlóšska, sarvašská, petrovská a nadlacká, čiže *„najznámejšia klobása zo všetkých je tá, ktorá sa vyrába na území ohraničenom osadami Nový Sad – Nadlak – Békešská Čaba – Sarvaš.“* Ďalej sa zmienil o tom, ako sa paprika dostala zo Strednej Ameriky na Balkán, potom bulharskými a srbskými záhradníkmi do strednej a východnej Európy.

Zostáva ešte otázka týkajúca sa plemien ošípaných. Prvá dolnozemská klobása sa začala vyrábať z mangalice, potom z anglických plemien. Mangalica pochádza zo Srbska, kde tiež žijú dolnozemskí Slováci. K ich menu sa viaže *Petrovská klobása,* ktorá už v roku 1873 vo *Viedni* na medzinárodnej výstave poľnohospodárskych produktov získala meno a tým mohla byť *prvou chýrnou dolnozemskou klobásou*.

Na základe doteraz uvedených tvrdení právom môžeme konštatovať nasledovné: *Čabianska klobása, vlastne dolnozemská slovenská klobása, nemôže byť hungarikum, lebo jednoznačne sa viaže k slovenským osadníkom regiónu ohraničeným Novým Sadom, Nadlakom, Békešskou Čabou a Slovenským Komlóšom*. Prvenstvo by pravdepodobne malo patriť Slovákom vo Vojvodine.

Ján Chlebnický
Ilustračné fotografie: Imrich Fuhl

Zoltán Bárkányi Valkán

Osirelí starci

Je chladný uplakaný jesenný večer. Mladá žena vytrvalo stojí pred vchodovými dvermi bytu a natŕča uši. Až po treťom silnom zaklopaní začuje zvnútra akýsi šuchot a po ďalšej dlhšej chvíli otočenie kľúča v zámke.

– To si ty, milá Anka? – otvoril starec dvere. – Prepáč mi, pozeral som televízor a nepočul som, že si klopala. No, poď ďalej! Veľmi, preveľmi sa teším, že si tu! Aj manželka bude mať veľkú radosť, že si ju prišla navštíviť. Len škoda, že je chorá, leží v posteli pod paplónom, oblečená, ale aj takto ňou trasie zimnica. Však uvidíš.

– Veľmi ľutujem, že je chorá, – riekla mladá žena so smutným výrazom na tvári. – Možno som prišla v nesprávny čas? – spýtala sa bojazlivo.

– Kdeže! – protestoval starec. – Radšej ako teba nemá ani vlastné deti. Veď predsa si jej neter.

V byte so zatuchnutým vzduchom bola polotma, prerušovalo ju iba svetlo televíznej obrazovky. Starec zapol lampu.

– Anka moja, poď, nech ťa pobozkám! – starká obrátila vychudnutú tvár smerom k návštevníčke. – Po hlase som spoznala, že si to ty, Anka moja jediná. Tak sa ti teším! Dávno si tu nebola…

– Ruky bozkávam, teta! Prišla som vás navštíviť, – pristúpila žena k starkej a pobozkala ju na líca. – Ako keby som bola vycítila, že ste chorá, doniesla som vám nielen kvety, ale aj čokoládu. Milku. Viem, že tú máte najradšej.

– To sú veľmi drahé veci, nemala si nič kupovať, – riekla starká a chcela sa posadiť na posteli.

– Vy iba ostaňte ležať, hneď dám kytičku do vázy, – riekla mladá žena a pohladila starkú po tvári.

Starec, aby nechal ženy trochu sa pozhovárať, si sadol k televízoru.

– Ako sa máte, dcérka moja? Ste zdraví? – spýtala sa starká s úprimným záujmom.

– My sme všetci v poriadku, ale od báčika Jana som počula, že vy nie ste na tom najlepšie, – odpovedala neter.

– Á, nie je to až také nebezpečné, – protestovala starká. – Iba zima mi je. Však aj vonku je zima. Nie? A potom občas sa mi hlava krúti a cítim sa byť trošku slabá. To je všetko.

– Nedávno tu bol lekár a ten nariadil, aby čím viacej oddychovala, je chorá na srdce, musí ísť na všelijaké odborné vyšetrenia, – zapojil sa do rozhovoru starec, ale naďalej meravo hľadel na obrazovku.

– Anka milá, chcela by som ťa niečím ponúknuť, ale máme doma iba kávu, nič iné na ponúkanie, – riekla starká so smutným výrazom v tvári. – Dáš si, že?

– Ďakujem, teta, ja nie, ale ak chcete, s radosťou vám uvarím, – odpovedala neter.

– Ja nebudem kávu, ale môj starký si určite dá, – riekla s istotou v hlase.

– Samozrejme, – pritakal starec. – A navyše nech je dobrá silná! – dodal zvýšeným hlasom.

Mladá žena sa vyznala v kuchyni. Najprv rýchlym pohybom napustila vodu do vázy, odrezala z končekov stoniek, vložila kyticu do vázy a vzápätí sa dala do umývania riadu uloženého v dreze. Pokiaľ sa uvarila káva, vlhkou handrou poutierala prach na kuchynskom nábytku, ba bleskurýchlo pretrela aj podlahu malej kuchynky.

– Anka moja, ty si taká šikovná! – ozvala sa starká, keď mladá žena vstúpila do izby s vázou v jednej a kávou na podnose v druhej ruke. Kávu položila pred starca a vázu na nočný stolík. – Preveľká škoda, že my nemáme takúto šikovnú dcéru. Aby si vedela, sme ti veľmi vďační, že si si našla pre nás čas v takomto zlom počasí a takto neskoro večer…

– Prečo neprišiel s tebou aj manžel? – ozval sa opäť starec.

– Jožko aj teraz pracuje, za pomerne slušné peniaze pomáha jednému súkromníkovi, automechanikovi, – odpovedala mladá žena.

– To chápem, musí pracovať, veď je prenáramná drahota, nehorázne ceny

nám strpčujú život, – zhlboka si vzdychla starká. – Aj naši synovia, Janko aj Števko, obaja veľmi veľa pacujú. Na nič iné nemajú čas.

– Ale netáraj, starká! – zvýšil hlas starec a odpil si z kávy. – Priznaj, že naši premilení synovia pre nás, pre vlastných rodičov, už nikdy nemajú čas. Vždy majú nejakú inú, moc dôležitú a súrnu robotu. Vždy. Na Števovu návštevu sa ani nepamätám a Jano tu nebol už viac ako dva mesiace.

– To sa mi ani veriť nechce, že tak dávno, – poznamenala mladá žena.

– To je čistá pravda, ver mi! – riekol starec s kamennou tvárou. – Dávnejšie sem chodili často, týždenne aj dvakrát-trikrát.

– Majú veľmi veľa roboty a preveľmi potrebujú peniaze, – tíšila starká manžela. – Deťom, našim vnúčatám, treba viac peňazí na šatstvo, na školu, čochvíľa im budú musieť kupovať byty a potom, ako som už vravela, dnes je živobytie preveľmi drahé.

Nastalo ťaživé ticho.

– Obidvaja naši synovia ako keby sa boli dohovorili, že sa vykašlú na nás, – vzdychol si starec. – Viem, že Jano, ktorý kedysi s radosťou pozeral so mnou televízor a často tu sedával pri pohárik vína, ten teraz chodí k jazeru na ryby. Na to má čas! Ale na nás už nie!

Starec sa na chvíľku odmlčal, aby si nalial ďalšiu dávku kávy.

– Števo v ničom nezaostáva za Janom, – pokračoval starec. – Ešte aj vlani, keď mu ženu prepustili z práce, často sem chodieval s celou rodinou. Nemali peniaze. Vtedy nás potrebovali, vtedy sme im boli dobrí.

– Milý môj, nebuď na nich taký prísny! – riekla starká prosebne.

– Áno, vtedy sme im boli dobrí, keď potrebovali naše peniaze, – riekol smutným, meravým pohľadom. – A nechodia sem ani teraz, keď si chorá. Prečo? Hm? No povedz! Že sa nehanbia! Nevďačníci!

Starká sa odmlčala. Nepríjemné ticho pretrhli starcove slová:

– A čo je pre nás ešte bolestnejšie, nechodia sem už ani naše vnúčatá, – riekol starec teraz už nasilu pokojnejšie. – Máme štyri vnúčatá, ale pre nás neexistuje ani jedno. Chodili k nám dovtedy, kým potrebovali peniaze. Vreckové od nás. Aj teraz by sme im dali, ale už nechodia. Vedia, že tieto peniaze by im hádam nestačili ani na zmrzlinu, ba možno ani na žuvačku.

– Nenadávaj na nich, starký, mladosť – pochabosť, deti z toho raz vyrastú! – riekla starká tichým hlasom.

– Aj ja mám už svoje roky a nie som zdravý, – pokračoval starký v ponosovaní sa. – Som už po dvoch operáciách. Po nociach málo spím. Len sa prehadzujem na posteli a cítim, že všetko ma bolí. Pichá ma v kolenách, ruky a nohy mám stŕpnuté a bolesti v krížoch sú na nevydržanie. Nemyslite si, že iba po nociach sa cítim pod psa. Nohy ma nechcú nosiť. Mám ich zapuchnuté ako gajdy. V sobotu, keď som bol v obchode na nákupe, som sotva vládal s tou malou taškou vyjsť na ulicu. Sadol som si na schody. Zmiloval sa nado mnou jeden mladík a autom ma doviezol domov, – vybuchlo zo starca a hlasno sa rozplakal.

– Upokojte sa, báčik Jano! – mladá žena chytila starca za ruku a pohladkala ju. – Uvidíte, všetko bude v poriadku.

– Viem, áno, zanedlho bude naozaj všetko v najlepšom poriadku, – riekol starec sotva počuteľne. – Ja viem, som si istý, že nám obidvom je už smrť za pätami. Je tomu tak, i keď o tom nehovoríme…

– Ale báčik, dostanete sa z tých chorôb, uvidíte, že bude všetko v poriadku, – mladá žena opäť pohladkala starcovu ruku.

– Viem, o čom hovorím, milá Anka, viem, veľmi dobre to viem…

– Prepáčte mi, je neskoro, ja sa už musím s vami rozlúčiť, – mladá žena pristúpila k posteli a pobozkala tetu na líca.

– Anka moja, si milá, že si nás navštívila, ďakujeme. Pozdravujeme aj manžela. Dávno sme sa nevideli. Nemohli by ste raz prísť spolu? – opýtala sa starká.

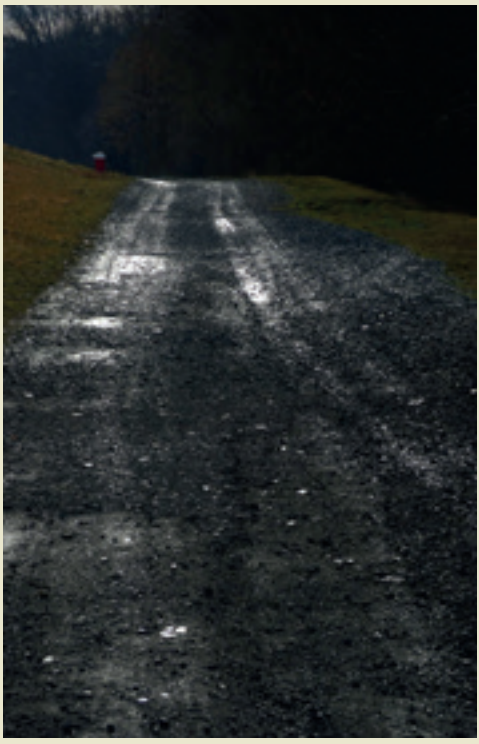

– Mohli. Prídeme o týždeň o takomto čase. Dobre? Dovidenia!

Starec odprevadil mladú ženu k dverám.

– Všetko najlepšie, dcérka moja! – riekol tichým, tlmeným hlasom a pobozkal ju.

– Dobrú noc, báčik Jano! – mladá žena prekročila prah a rozhodným krokom namierila k domovým dverám.

Starec rýchlym krokom podišiel k izbovému oknu, aby ešte raz videl mladú ženu, keď vystúpi z domu na ulicu. Zazrel ju vo svetle pouličnej lampy a uprene sledoval jej kroky. Jej postava sa postupne zmenšovala, až napokon úplne splynula s tmou.

Ilustračné zábery Mateja Skalnického

Juraj Pejko

(*25. 4. 1816 Predajná – †10. 4. 1893 Predajná)

Cinkotská holba

Mám rád ***Cinkotu*** i Slovákov žijúcich v tejto osade (dnes už časti XVI. obvodu Budapešti). Napriek tomu som vôbec na nich nemyslel, keď som sa chystal na „poľovačku“ do *Széchenyiho knižnice*. Mal som na muške niekdajšieho perom požehnaného kolegu ***Juraja Pejka***, ktorý sa pred vyše sto rokmi tiež potuloval po Budíne a Pešti, písal básne a jeho prvá (a jediná) knižne vydaná zbierka *(Sklad rozličnich Spewou)* je uložená vo fonde uvedenej knižnice. Povedal som si, že sa poobzerám, či niečo od neho nenájdem v dobovej tlači. Práve som sa prehrabával v obrázkovom týždenníku *Vlastenec* (ročník II., Pešť 21. januára 1870), keď ma na 6. strane prekvapil nadpis básne ***Cinkotská holba***. Počul som už *o príbehu kráľa Mateja a cinkotského farára* – v próze. Ale že by o tom bola aj báseň, to som netušil. Ponúkam teda aj vám, milí čitatelia, túto báseň s nádejou, že aj pre vás bude milým prekvapením. (Poznámka: Pravopis básne som ponechal v pôvodnej forme).

Gregor Papuček

Nikto nevie v svete širom
Riecť nám čo sa stalo,
Čo slávneho Matej-kráľa
Razom rozhnevalo.

Rozhnevalo na farára
Z cinkotskej dediny
Tak, že nebral do ohľadu
Ni stav, ni šediny.

Ale napísal mu lístok
Obsahu takého,
Že keď pán farár ho čítal,
Bľadly líca jeho.

Bo tam stálo: Pane farár
Tri otázky tu máš,
Na ktoré mi za osem dní
Istú odvetu dáš.

Ak nie, potom telo tvoje
Dám do rúk katových,
Aby si sa nedopustil
Viac zradcovství nových...

Chodí farár zarmútený
Rozmýšľa dni-noci;
Na otázky odpovedať
Nenie v jeho moci.

Tu hupne do izby kantor,
Veselo sa smeje,
Vidiac farára ak stena
Nevie čo sa deje.

Oj, pán farár dobrý, zlatý
Čože vám je, čože?
Verte že vám kantor verný
Z biedy vypomôže.

Povedzte mi, čo vám šedú
Hlavu vašu múti,
A čo vaše srdce nežné
Zas tak veľmi rrnúti?

Farár mu dá prečítať list,
List od Matej-kráľa;
Číta kantor a od smiechu
Div sa nepováľa.

Oj, pán farár dobrý, zlatý
Nič sa nestarajte,
Len zajtra mi reverendu
Vašu obliecť dajte.

Kráľ vás nezná, i mňa nezná,
Pôjdem ho navštíviť,
Odpoviem mu na otázky
Až sa bude diviť...

Mnoho panstva v Budín-hrade
Vo zlatej dvorane
A pred kráľovský trún farár
Cinkotský si stane.

Prísnym okom kráľ naň hľadí
Z trúnu vysokého
A takéto tri otázky
Plynú hneď z úst jeho.

„Povedz že mi, keď si múdry,
Kde je prostred sveta?“
„Mne v Cinkote, vám v Budíne,
To moja odveta.“

„Dobre si mi odpovedal
Za to ti buď sláva,
Ale teraz otázočku
Druhú kráľ ti dáva.

Povedz že mi, povedz farár
Z Cinkoty dediny,
Koľko som ja hoden čo kráľ
Uhorskej krajiny?“

„Boha syna predal Judáš
V striebre za triciatku;
Vy čo človek ste len hoden
Deväť a dvaciatku. “

„Dobre si mi odpovedal,
Za to ti buď sláva,
Ale teraz otázočku
Tretiu kráľ ti dáva.

Ak uhádneš čo si myslím
V tomto okamžení,
Nad tebou učenejšieho
V širom svete není.“

„To uhádnúť kráľ môj slavný
Nedá mi roboty,
Vy myslíte, že som farár
Z dediny Cinkoty.

Ale v tom sa kráľ môj slavný
Ver veľmo mýlite,
Bo pred vami cinkotského
Kantora vidíte... “

„Dobre si mi odpovedal,
Za to ti buď sláva,
A pre to ti dnes z milosti
Kráľ čo len chceš dáva. “

„Keď aj ja mám voliť čo len
V svete sa mi páči,
Prosím, nach jasnosť kráľovská
Rozkázaťi ráči:

Na Cinkote aby vätšia
Holba bola vína;
Aspoň dvaráz tak veliká
Ako ktorá iná!“

„Nech sa stane jeho vôľa! “
Kráľ ku panstvu veti.
A kantor plný radostí
Z dvorany von letí.

Letí, letí na Cinkotu,
Kde je holba vína
Od tých čias dva ráz tak veľká
Ako ktorá iná.

Alexander Kormoš (1941 – 2020)

Aforizmy

Pôvod a cieľ

Zrodení v tom istom hniezde
letíme k tej istej hviezde.

Moja láska, pravda

Pravdu mám radšej než lásku,
ale možno, že láska je
tou najväčšou pravdou.

Kto je blaženejší?

Strašnejšie sa má ten,
kto nikoho neľúbi,
ako ten, koho nikto neľúbi.

Výhoda slepej uličky

Jedinou výhodou slepej uličky
oproti nesprávnej ceste je,
že idúc po nej
skorej sa dozvieme,
že je neschodná.

Prvý aspekt je uživiť sa

U nás je taká vysoká
životná úroveň,
že každý môže žiť
až do smrti.

Nemí svedkovia

Nemí mŕtvi sú občas
výrečnejšími svedkami
než hovoriaci živí.

Pochovávať pravdu znamená sadiť

Čím hlbšie ju zakopávaš,
tým bujnejším výbuchom vzklíči.

Slovenské porekadlo

Nie ten je milý, kto je pekný,
lež ten je pekný, kto je milý.

Gabriella Kopasová

CESTA

(Úryvok z 2. kapitoly románu)

Pre spomienky takmer ani nevnímal Turzovu odpoveď.

„Nesieme korisť – zbrane, kone, zlato a striebro, ale nielen to. Po páde mesta sa mnohí vybrali s nami na cestu. Obchodníci, remeselníci, medzi nimi aj šikovní kováči. Určite sa zídu vo Valcume. Väčšina z nich sú kresťania. Tiež veria v Boha Stvoriteľa, ale berú to inak ako my," zasmial sa. „No ale čo ja o tom viem, veď som len bojovník. Vypočuj ich, môj pane, a posúď! Žiadajú ťa o prijatie," poklonil sa mladému Avarovi.

Oguz pokynul rukou a do siene vstúpila skupina mužov a žien. Podľa šiat a výzoru boli z rôznych národov a miest. Spomedzi nich vystúpil silný veľký muž. Podľa jeho ramien Oguz usúdil, že ide o kováča alebo bojovníka.

„Buď pozdravený, pane môj!" Celá skupina padla pred mladým vodcom klanu na kolená.

Oguz dal znamenie, aby sa postavili.

„Vítam vás vo Valcume! Prešli ste ďalekú cestu. Čo vás primälo opustiť svoj domov a pridať sa k Turzovmu voju?"

„Pane môj," povedal ich vodca. „Sirmium bol naším domovom a živobytím. Vašim vojakom sme sa vzdali sami a došli milosti u vojvodcu Turza. Do Byzancie sa vrátiť nemôžeme. Preto sme sa vybrali do krajiny, o ktorej hovorili Avari. Za vašu ochranu vám ponúkame svoje služby. Ovládame mnohé remeslá, sme vašimi vernými služobníkmi," sklonil sa hlboko a s pokorou. „Mier, ktorý uzavreli, nám dovolil zobrať so sebou iba vrchný plášť." Časť o tom, ako sa po ich odchode Avari pustili do hľadania akéhosi bohatstva a pokladov a spustošili pritom mesto, radšej vynechal.

Oguz sa postavil, aby si ich prezrel zblízka. Niektorí boli starší, ich ruky pokrývali mozole. Boli však medzi nimi aj mladí a zdatní muži.

„Ako sa voláš?“ opýtal sa vysokého tmavovlasého mladíka. Jeho oči boli čierne ako uhoľ, dlhé kučeravé vlasy mu lemovali tvár ako huňatý kožuch.

„Moje meno je Vid, môj pane,“ odvetil mladík. „K tvojim službám.“

„Vid. Aké je to meno? Z ktorého národa pochádzaš?“

„Môj otec je zo Slovanov z juhu, matka Ilýrka. Obaja sú už starí a rozhodli sa zostať v Sirmiu. Im iste neublížia.“

„A prečo si nezostal aj ty?“

„Do výpravy som sa pridal, aby som videl svet, spoznal aj iné kraje. Ale jedného dňa sa tam vrátim, viem to,“ hovoril Vid s takým ohňom v hlase, že kto skutočne poznal Oguza neopomenul ich podobnosť.

„Nuž, teraz ste tu a ste hostia Valcumu. Pridajte sa k nám teda večer na forume k oslavám víťazstva v Sirmiu.“ Utečenci síce nemali čo oslavovať, ale nemohli si dovoliť odmietnuť svojich hostiteľov. Poklonili sa teda a opustili praetorium.

Starý Dritan si bez povšimnutia ostatných len povzdychol a premýšľal, ako zvláštne Boh práve teraz spečatil osud týchto dvoch mladých ľudí.

Gabriella Kopasová rod. Hollósyová (1976) po skončení budapeštianskeho slovenského gymnázia absolvovala štúdium teológie na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici. Vedie Metodistickú cirkev na Slovensku. Pracuje aj ako mediátorka. Doteraz jej vyšla publikácia Nový človek. Je vydatá, má dve deti, žije pri Bratislave.

Román Cesta má zaujímavý dej. Oguz, budúci vodca avarského klanu v Panónii, sa nečakane musí vydať na cestu, ktorá navždy zmení jeho život. Opustí všetko, čo pozná, aby našiel svojho nezvestného otca netušiac, že cestou nájde omnoho viac. Hľadajúc po vtedy známom svete naňho čakajú dobrodružstvá, vojny, politika a zrada, ale aj priateľstvá, duchovný rast a naplnenie jeho neustáleho hladu po láske a prijatí. Oguz to nakoniec nájde na nečakaných miestach a v nepredvídateľných situáciách. Hoci sa Cesta odohráva v 6. storočí, reflektuje na témy relevantné aj pre dnešného čitateľa – je o hľadaní svojho blízkeho a rovnako aj seba; hovorí o nachádzaní viery i zmyslu života. O hľadaní Boha a nového života v Kristovi. Odkrývanie Oguzovho sveta odkrýva i naše vnútro a stavia nás pred otázky, ktoré zamestnávajú človeka odvekov: kam vedie naša vlastná cesta a aký je dôvod našej existencie?

Z básní a fotografií Mateja Skalnického

Rodáka zo Slovenského Komlóša ***Mateja Skalnického*** (23. 2. 1948), ktorý sa so svojimi rodičmi onoho času presídlil na Slovensko a ktorý s Komlóšanmi dodnes udržuje blízke vzťahy, sme predstavili v minuloročnom Našom kalendári. M. Skalnický aj vo svojej literárnej a fotografickej tvorbe sa pravidelne vracia do svojho detstva a na Dolnú zem. Ponúkame výber z jeho najnovších veršov a fotografií.

Poézia

poézia nie je
len slovosled
vyberané slová
popis pocitov
vášní a útrap
z prebytku vedomia
ale aj spôsob žitia
spôsob odkrývania
podvedomia neznámej
dimenzie života

poézia – stav duše
pri spovedi svedomia
alebo len hra
zákerná hra o šťastí
uprostred búrky
na konci svetla /?/

Nedeľný obed

slávnosť sama
slávnosť prípravy a spolupatričnosti
poézia prítomnosti a spomienok
očistec neúspechov a viera v budúcnosť
alebo strach zo slepoty čakania /?/

Spoveď

spoveď tela bolí
v neskorom lete
letiaci čas holí
stráne z holí
zarastáš a vrastáš do chvíľ
opätovných prebudení
viem zastaviť tú chvíľu krásy
v stave bezmocnosti /?/

Keď

keď už máš dokonale
vyprázdnenú hlavu:
- vlastne vyhorený
chodíš bosý
šliapeš pokosenú trávu
akoby mesiac slnka vyhorel
studená noc rosí čiernu kávu
v čiernom rúchu moci
a ty si do poslednej iskry citu
podľahol

Búrka

v rozprávkach môže byť
zlostná starena
lieta vo vetre ako na metle
kmáše stromy za štice
a naháňa páperie púpav
po lúke: ten strach
v detských očiach je
nedeľa dlhá a slávnostná
veľký orech konármi
objíma celý dvor
na stôl prilietajú
pečené kuriatka a holuby
z diaľky sa ozýva
hudba cigánskej pohody
zmrzlinár zvončekom
zvoláva na ulicu
kŕdle ulepených rúk
svietia oči
a plačú rozbité kolená
a v tom hromy
blesky do kožucha /!/
strach a panika
v detskej duši
v tom rečie sused ján:
neboj sa chlapčiatko
to pánbožko po nebíčku
len prázdne sudy váľajú
(a skryješ sa starke pod sukňu)
Vždy keď sa blíži búrka
viem že pánbožko po nebíčku
prázdne sudy váľajú

Hľadanie odpovedí na otázky

Čo je pravda a čo je pravdivé?
Čo je hra o život a čo hra o živote?
Čo je mlčanie a čo zamlčovanie?
Kedy pravda škodí a klamstvo je láskavé?
Čo je súcit a čo poníženie zo súcitu?
Čo je radosť a čo škodoradosť?
Čo je vražda a čo rana z milosti?
Čo prináša dážď po období sucha
a čo búrka s bleskami a krúpmi?
Čo všetko je ukryté vo včelom úle
- kalíšky medu?
- žihadlá jedu?
Čo je skryté vo vešteckej guli:
- minulosť a prítomnosť stratená v budúcnosti?
- zrod aj zánik pokusov a sklamaní?
- víťazstvá aj prehry žitia alebo prežívania?
- čakanie na náhodu pri lete priestorom času?

Foto: Matej Skalnický

Manifest starých psov

MY STARÍ PSI
sme verní až za hrob svojho pána
a chránime jeho pamiatku
až do roztrhania nohavíc
alebo túlame sa vo svorke na slobode
zavýjame ako vlci pri splne mesiaca
a spočinieme v zabudnutej priekope
ale stále túžime po reťazi

Predtucha

bol letný podvečer
slnko zachádzalo za stromy
(na západe ako malo)
drozdí rodičia dohovárali
svojim pubertálnym operencom
aby sa včas vrátili do hniezda
...bola už iná doba:
- počúvala sa iná hudba
- po oblohe kreslili oceľové vtáky
rôzne rovnobežky
- bolo zdanlivé bezvetrie
zdanlivé napätie
...ale pri očakávaní neznámeho
to asi tak býva

Odvaha

keď zmúdrieme skúsenosťami
opadne odvaha
ako nepoužívané svaly
daktorí fandia potichu
(ako v každom režime)
kupujú si vstupenky
do prvého radu
na kázanie slova božieho
a preratúvajú svoju šancu
na postup o stupienok
v potravinovom reťazci
(možno už len zo zvyku)

Zamyslenia

Máme okolo seba mnoho ľudí
ktorí sú nám pozitívne „nakliknutí"
hladí nám to dušu
pýchou a spokojnosťou
ale vedeli by sme sa spolu
porozprávať
pohľadom z očí do očí /?/

Netečiem spolu s „riekou"
niekedy je prezieravejšie
močiť si nohy
a pozorovať chovanie tých
čo tiež zostali na brehu

Pranostiky

Máj
prší akoby
nebo chcelo rozprávať
o rajskej záhrade
Jeseň
nastala jeseň
aj tá je na konci s dychom
zem sa halí pod bielu plachtu
Výmena stráží
na martina sa biely kôň
do sychravého zahalí
katarína sa v bačkorkách
v blate čľapká
už ani neveríš že deti
na vianoce prebudí sánkovačka

Chvíľa

keď si z nevedomia sadáš
na operačnom stole
tápaš po realite a rovnováhe mysle
dlaň ti podoprie hlavu
mäkká súcitná dlaň
oči ti ponúknu spoluúčasť ticha
ako transfúziu kúska večnosti

DETI A MLÁDEŽ
Zo života našich školákov

Žiaci a učitelia Katolíckej materskej školy a základnej školy svätého Štefana v Kétšoproni sa koncom augusta zišli na otvorení školského roka 2022/2023. Riaditeľka inštitúcie Helena Szpisjaková osobitne privítala 11 žiakov prvého ročníka, ktorí sa 2 hodiny týždenne budú učiť slovenský jazyk. Kultúru svojich slovenských predkov kétšopronské deti spoznávajú aj prostredníctvom kurzov ľudového tanca a tradičných podujatí, ktoré organizuje miestny Folklórny spolok Horenka a Slovenská samospráva v Kétšoproni.

Foto: Erika Tóthová

Aj keď iba dvojdňové, žiakov predsa potešilo, že po troch rokoch sa v Báčskom Petrovci konečne mohlo uskutočniť stretnutie mladých Dolnozemcov. Na VI. ročníku tvorivých dielní zameraných na posilnenie slovenskosti s názvom Mladí Dolnozemci – tvorba a priateľstvo predovšetkým sa zúčastnilo šestnásť vojvodinských žiakov, ktorí sa po dva dni starali o trinásť rovesníkov z dolnozemských slovenských škôl: šiestich z rumunského Nadlaku a siedmich z Békešskej Čaby.

Foto: Ján Pitoňák

Foto: (fuhl)

Na 16. ročníku najväčšieho projektu Zväzu Slovákov v Maďarsku, školy v prírode na Slovensku Poznaj svoje korene sa zúčastnilo spolu 187 žiakov z Čabačudu, Mlynkov, Békešskej Čaby, Pišpeku, Bánhidy, Ďurky, Níže, Sarvaša, Tardoša, Novej Huty, Alkáru, Slovenského Komlóša a Budapešti. Ubytovaní boli uprostred tatranskej prírody, pod južnými svahmi Chopku a Ďumbiera, v Penzióne Tále. Popri intenzívnej výučbe slovenského jazyka ich čakali lákavé sprievodné programy, ako pešia túra k vodnej nádrži Krpáčovo, návšteva športového a zábavného parku v Banskej Bystrici, výlety do národnej prírodnej rezervácie Rozsutec, súčasťou ktorej sú Jánošíkove diery, a na Chopok. S veľkým záujmom sledovali ukážku sokoliarstva.

Foto: Lujza Cseháková Szeifertová

Učitelia 3. turnusu školy v prírode na Slovensku Poznaj svoje korene usporiadali fotografickú súťaž na tému (Ne) poznané Slovensko. Deti mali za úlohu zachytiť prírodné krásy krajiny. Vznikli diela vyrážajúce dych. Súťažilo 29 fotografií od 9 autorov. Ocenení dostali drobné darčeky a možnosť predstaviť svoje diela v Ľudových novinách. Čitateľom Nášho kalendára ponúkame záber Lujzy Csehákovej Szeifertovej Nízke Tatry.

Foto: Marianna Bajczerová

Slovenská škola v Slovenskom Komlóši sa v školskom roku 2022/2023 po prvýkrát zapojila do programov Európskeho dňa športu, ba dokonca rozšírila ich o poznatky na témy správna životospráva a ochrana zdravia. Na rannej rozcvičke v telocvični sa zúčastnili nielen všetci žiaci, ale aj učitelia. Potom sa na viacerých miestach začali športové aktivity. V budove školy niektorí pozerali filmy o správnej životospráve, iní kreslili plagáty o zdravom stravovaní, alebo hrali spoločenské hry či stolný tenis.

Vo vyzdobenej aule budapeštianskej slovenskej školy 12 študentom pripli na hruď stužku, symbol výhry, rozkvetu a dospelosti. Pod krídlami triednej profesorky Dariny Szajkóovej a jej zástupkyne Margity Zaťkovej sa stali hlavnými aktérmi vytúženej stužkovej slávnosti. Počas večera si rodičia, príbuzní a učitelia mohli pozrieť veľkolepý galaprogram, v ktorom nechýbali videá zo života maturantov, piesne, ba ani ľudové a moderné tance. Samozrejme, záverečným tancom večera bol valčík maturantov.

Foto: (zlh)

Slovenská samospráva XIII. obvodu Budapešti opäť usporiadala súťaž v prednese poézie a prózy. V knižnici budapeštianskej slovenskej školy sa zišlo vyše 50 žiakov, pričom nielen z hlavného mesta, ale aj z Jášču a z Katolíckej základnej školy sv. Jána z Dabaša, aby pred porotou zarecitovali vybrané diela slovenských autorov.

Foto: (ef)

Foto: Tomáš Nagy

Dabašská Základná škola Františka Rákócziho II. usporiadala v poradí XIII. Slovenský národnostný týždeň. Oficiálny program podujatia vyvrcholil gastronomickým a národnostným dňom – Haravarou dedičstva našich predkov. Pre mládež pripravili organizátori najrôznejšie pochúťky z kuchýň starých mám, remeselnícke zamestnania, zapletanie vlasov, mrvenie kukurice či výstavu prác účastníkov súťaže v kreslení na tému oberačka, oberačkový sprievod, kroj. Samozrejme, nechýbal ani slávnostný galaprogram.

Jedným z najobľúbenejších programov slovenskej školy v Slovenskom Komlóši je už dlhé roky Martinský jarmok. Vlani sa k hlavnému organizátorovi pripojil Spolok pre turizmus Slovenského Komlóša a zmenilo sa aj dejisko jarmoku – presťahoval sa na Nové trhovisko. Nezmenila sa však jeho atmosféra. Zuzana Bartošová spievala a hrala na citare krásne slovenské a maďarské piesne. Po lampášovom sprievode centrom mesta sa konala veselica so spevom a tancom.

Foto: Marianna Melegová

Foto: (beol.hu)

Evanjelická materská škola v Slovenskom Komlóši oslávila 30. výročie svojho založenia. Inštitúcia slúži kresťanskej duchovnej výchove a je dôležitým pilierom vzdelávania, ktorého súčasťou je aj výučba slovenského jazyka a zachovávanie ľudových tradícií. Pri príležitosti jubilea zavítali medzi deti citarista Mihály Lóczi, aby im predviedol hru na tomto hudobnom nástroji, a klaun Pál Varga, ktorý prekvapil drobizg veselým predstavením. Veľký úspech mala aj jubilejná torta. Na oslavách vystúpili deti s programom v slovenskom a maďarskom jazyku.

Foto: (et)

Tretí novembrový týždeň bol v tardošskej národnostnej škole zameraný na tému slovenský jazyk a Slovensko. Počas tematického Slovenského týždňa deti súťažili v recitácii, riešili vedomostné a komunikačné úlohy, zúčastnili sa na súťaži družstiev „Kto vie viac o Slovensku?“, na rozprávkovom popoludní, súťaži v kreslení, ba dokonca za pomoci počítača kreslili a súťažne riešili úlohy spojené s chápaním slovenského textu.

Uplynulo 50 rokov odvtedy, ako v Répašskej Hute otvorila svoje brány Slovenská národnostná materská škola. Polstoročnicu MŠ oslávili v rámci každoročne organizovaného dobročinného plesu. Po veľkolepom kultúrnom programe čakala na prítomných tanečná zábava. O veľkej súdržnosti svedčí fakt, že v obci so sotva 500 obyvateľmi si vstupenku kúpilo 230 ľudí.

Foto: László Bükkhegyi

Prvú triedu Slovenskej dvojjazyčnej základnej školy v Slovenskom Komlóši navštevovalo v predošlom školskom roku 20 detí. V škole usporiadali v novembri mimoriadnu ukážkovú hodinu, na ktorú pozvali tie učiteľky a vychovávateľky, ktoré učili a starali sa o ne v materskej škole. Témou hodiny bola škola a bolo pozoruhodné, koľko slovenských slovíčok prváčikovia už ovládajú. Učiteľky a vychovávateľky materských škôl s hrdosťou sledovali „svoje“ deti, lebo o ich úspech sa zaslúžili aj ony.

Foto: Marianna Melegová

Foto: Barnabás Gyöngyi

Študenti 12. ročníka békeščabianskej slovenskej školy sa postavili zoči-voči svojim rodičom, učiteľom, priateľom, spolužiakom, ale aj spomienkam a očakávaniam. Bol to už 70. ročník maturantov, ktorí svoj vstup do sveta dospelých spojili s čabianskym slovenským gymnáziom. Tradične celú slávnosť odovzdávania maturitných stužiek pripravili žiaci 11. triedy. V programe sa im podarilo prepojiť možnosti modernej techniky s jedinečnosťou umeleckej výpovede, interpretáciou vážnej hudby, prednesom poézie i dynamikou latinskoamerických tancov.

V tardošskej Materskej škole Sedmokráska sa na prelome novembra a decembra konal Slovenský týždeň. Jeho súčasťou bolo premietanie obrázkov ľudových odevov, slovenské detské hry, inscenácia rozprávky O červenej sliepočke, návšteva obecného múzea, premietanie animovaného filmu o Jurošíkovi či ochutnávka obľúbeného jedla našich slovenských predkov – lokší pripravených šikovnými rukami členiek Klubu dôchodcov Radostný súmrak.

Foto: Elena Sándorová

Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku spolu so Slovenským divadlom Vertigo a Verejnoprospešnou nadáciou Za Slovákov v Maďarsku usporiadali v decembri tradičné celoštátne adventné stretnutie slovenských detí. Podujatie sa konalo na novom mieste – v telocvični budapeštianskej slovenskej školy. Nechýbali príhovory, odovzdanie ocenení pre štipendistov Programu pre nadaných, ani kultúrny program.

Foto: (zlh)

Foto: Beatrix Hrušková

Rokovacia sála Domu národností v XIII. obvode Budapešti sa začiatkom decembra naplnila detským džavotom. Po troch rokoch tamojší slovenský volený zbor opäť usporiadal stretnutie s Mikulášom pre žiakov budapeštianskej slovenskej školy a, samozrejme, pre slovenské deti z hlavného mesta. Mikuláš si aj tohto roku vypočul veľa peknych piesní a básní, za ktoré obdaril deti sladkosťami.

Foto: (a)

Materská škola Záhrada víl v Békešskej Čabe vo Viniciach usporiadala Deň Slovákov spolu s rodičmi a starými rodičmi svojich zverencov. Navštívili Slovenský oblastný dom na Garayho ulici, kde deti mohli vidieť, ako žili ich predkovia, aké mali zvyky a tradície. Na druhý deň rodičom a starým rodičom predviedli deti pekný slovenský ľudový kroj a zhudobnené slovenské hry a básničky. Po vystúpení spolu s hosťami upiekli kapustové pagáče a medovníky.

Počas Slovenského týždňa vystavili v aule békeščabianskej slovenskej školy práce malých umelcov – škôlkarov, ktorí navštevujú krúžok kreslenia s umelcom Zoltánom Miklósom Bajim. O ich diela je veľký záujem. Zásluhu na tom majú v prvom rade výsledky ich práce, ale čiastočne aj nápaditý názov: kresliaci šmolkovia a kresliaci hobbiti.

Foto: Oliver Patay

Foto: Melinda Thifová

V Dunaeďháze usporiadali niekoľko dní pred zimnými prázdninami slovenský projektový týždeň. Na zemepise deti putovali po Slovensku, v prírodopise skúmali slovenskú prírodu atď. Počas popoludňajších zamestnaní mali žiaci hravé a interaktívne úlohy, kvízové otázky, hľadali slovíčka, riešenia, vykonávali pohybové úlohy, hovorili o pestovaní tradícií a vymaľovávali odtlačky slovenských krojov. Okrem recitovania si školáci aj zaspievali pesničky Adama Ďuricu a populárnych Kollárovcov.

Foto: Júlia Kucziková

Koncom januára sa vďaka podpore EÚ dvadsať novomestských žiakov 3. až 8. ročníka vybralo na týždenný pobyt na Slovensko. Partnerská škola v Tatranskej Lomnici pripravila pre nich pestrý program. Prechádzali chodníkom v korunách stromov a veľa lyžovali. V obci Ždiar mladí lyžiari spoznali tradičné ľudové kroje a zvyky regiónu pri hraniciach s Poľskom. Popri zimných radovánkach si žiaci mohli precvičiť znalosti slovenského jazyka, navštíviť mesto Poprad a objavovať krásy Slovenska.

Po troch rokoch sa v Základnej škole Józsefa Beneho v Pišpeku opäť konala čitateľská súťaž. Prihlásilo sa do nej 60 žiakov z piatich škôl. Viac než mesiac spracovávali žiaci so svojimi učiteľmi z Dabaša-Šáre, Ďurky, Mlynkov, Alkára a organizátorskej inštitúcie úryvky diel slovenských autorov, aby sa pripravili na preukázanie svojich vedomostí. Organizátori však dbali na to, aby nikto neodišiel naprázdno.

Foto: (ar)

Foto: Erika Fajnorová

V školskom roku 2021/2022 sa uskutočnil IV. ročník medzinárodnej súťaže Slovenské rozprávky z celého sveta. Témou tohto ročníka bolo „Moje najobľúbenejšie jedlo“. Slovenskú školu v Sarvaši reprezentovali traja žiaci: Zora Mészárosová, Lili Bartová a Daniel Sovány, pričom všetci získali ocenenia. Riaditeľka sarvašskej školy Tereza Wéberová Hanzová im odovzdala diplomy, vecné ceny a novučičkú knihu Slovenské rozprávky z celého sveta IV.

Foto: (zlh)

Každý školský rok Študentská samospráva budapeštianskej slovenskej školy v jeden vyučovací deň prevezme „vládu" nad školou. Vlani žiaci nižšieho stupňa navštívili interaktívne zábavné centrum Mini-Polisz v VII. obvode Budapešti. Žiaci vyššieho stupňa spolu s gymnazistami sa zase vybrali korčuľovať na klzisko v Mestskom parku. Samozrejme, k žiakom sa pridali aj učitelia. Bola to skvelá príležitosť lepšie sa spoznať v inom prostredí než na vyučovacích hodinách.

V Slovenskej dvojjazyčnej základnej škole v Slovenskom Komlóši sa uskutočnil tradičný fašiangový karneval. Masky boli nápadité a hýrili farbami. Defilé masiek postupne prerástlo do fašiangovej diskotéky. Na šantiace a tancujúce deti dozerali učitelia taktiež preoblieknutí za masky. Porota sa len ťažko rozhodovala, lebo všetky masky boli pekné a zaujímavé.

Foto: Marianna Bajczerová

Víly, šašovia, princezné, akční hrdinovia, filmové a rozprávkové bytosti zavítali do Slovenskej základnej školy v Sarvaši – samozrejme, na školský fašiangový karneval. Porota chodila po triedach a vyberala najkreatívnejšie kostýmy a masky. Mala veľmi ťažkú úlohu. Popoludní prebiehal zábavný a kultúrny program. Aby deti mali dostatok energie na tak náročný deň, o to sa postarala skupina rodičov, ktorá pripravila pre všetkých sendviče a čaj.

Foto: Mária Hrušková Molnárová

Foto: (zlh)

V budapeštianskej slovenskej škole sa konali dve fašiangové zábavy. V pondelok sa po štvrtej vyučovacej hodine zabávali žiaci druhého stupňa. Po kultúrnom programe nasledovala voľná zábava. V utorok po tretej vyučovacej hodine sa začal fašiangový program žiakov prvého stupňa. Po obednej prestávke aulu školy zaplnili netradičné, ale aj zvyčajné masky, ktoré hodnotila trojčlenná porota. Snažila sa vybrať tie najkrajšie z každej triedy. Samozrejme, nechýbala ani tradičná tombola.

Žiaci komlóšskej slovenskej školy sa vlani koncom februára zúčastnili na prednáške, ktorá im trochu priblížila tajomný svet vesmíru. Predsedníčka Spolku hvezdárov Mira Anna Fődiová sa ich v rámci mimoriadnej prírodovednej hodiny snažila oboznámiť so Slnečnou sústavou. Deti veľmi zaujalo množstvo nebeských telies a mesiacov, o ktorých získali mnoho zaujímavých poznatkov. Po prednáške bola vernisáž výstavy diel maliarky Márie Uhlárovej, ktorá mimoriadnou technikou zmodelovala povrch planét a mesiacov.

Foto: Marianna Melegová

Budapeštianska slovenská škola už po druhýkrát zorganizovala projektový deň pod názvom Veda na pódiu. Vlani zamerala pozornosť na vodu. Pod dúhovou bránou, ktorú inštalovali v aule školy, otvorili výstavu projektov, ktoré vytvorili jednotlivé triedy na rôzne témy súvisiace s vodou. Po slávnostnom otvorení sa každá skupina vydala na výlučne pre ňu určenú trasu po školskej budove. Počas cesty na niekoľkých stanovištiach sledovali zaujímavé aktivity žiakov vyšších ročníkov dokonca aj škôlkari.

Foto: (zlh)

Foto: (ar)

Posledné marcové dni usporiadala Slovenská národnostná základná škola v Mlynkoch tradičný tematický týždeň, ktorý sa niesol v znamení očakávania najväčšieho kresťanského sviatku roka. Počas týždňa sa deti mohli bližšie zoznámiť s veľkonočnými tradíciami, ako aj s históriou obce.

V Materskej škole Makovička v Dunaeďháze kladú veľký dôraz na environmentálnu výchovu. Každý tunajší škôlkar vie, že bez vody niet života a preto ju treba chrániť. K tejto téme pripravili učiteľky množstvo zaujímavých aktivít.

Foto: (a)

Foto: Pavle Kunovac

Dňa 21. marca v sarvašskej slovenskej škole opäť otvorili dvere rodičom budúcich prvákov. Záujemcovia sa mohli zúčastniť na rôznych vyučovacích hodinách, spoznať učiteľov a získať ucelený obraz o vyučovaní a výchovno-vzdelávacej práci inštitúcie. Do pripraveného rozvrhu na deň otvorených dverí boli zaradené aj hodiny slovenčiny.

Foto: Oliver Patay

Predposledný marcový víkend sa uskutočnilo II. národnostné športové stretnutie v Päťkostolí (Pécs). Na podujatí sa zúčastnili predstavitelia piatich národností: Chorváti, Nemci, Rumuni, Slováci a Srbi. Mladí športovci prišli z ôsmich národnostných gymnázií, z ktorých boli dve slovenské.

V Slovenskej národnostnej základnej škole v novohradskej Lucine sa konala súťaž, ktorej podstatou bolo uviesť čím viac slovenských výrazov súvisiacich so zimou. Škola je centrálnou školskou inštitúciou regiónu, učia sa v nej deti z piatich okolitých obcí. Slovenčinu a slovenskú vzdelanosť si osvojujú predovšetkým tí žiaci, ktorí ju navštevujú od prvej triedy.

Foto: archív školy v Lucine

Foto: (mm)

Posledný marcový deň v Slovenskej dvojjazyčnej základnej škole v Slovenskom Komlóši usporiadali Deň žiakov a Vo víre jari. Doobedňajší program, ktorý pozostával z rôznych zábavných aktivít, usporiadala žiacka samospráva, kým rodičia mali na starosti večerné podujatie.

V roku 2023 sa znovu uskutočnil Týždeň slovenskej literatúry a čítania v budapeštianskej slovenskej škole. Prvý deň týždňa začal čitateľským maratónom, druhý a tretí deň boli venované tvorbe triednych projektov, štvrtý deň sa uskutočnili čitateľské kvízy. Doplnkovou aktivitou tohto roka bola tvorba veršov podľa schémy akrostich a cinquain na čitateľský strom.

Foto: Anita Holá

Foto: Orsolya Kováčová

V Slovenskej škole v Békešskej Čabe sa v apríli uskutočnil Deň študentskej samosprávy. Jeho súčasťou bola súťaž gymnazistov vo varení a večer študentský bál. V tomto roku obnovili v inštitúcii študentskú samosprávu, na čelo ktorej zvolili Hannu Sáru Kolyszovú, podpredsedom sa stal Oliver Patay.

Projekt Spájame piliere priateľstva je pokračovaním úspešného programu z predchádzajúcich rokov. V rámci neho deti slovenskej školy v Sarvaši už navštívili školy na Slovensku, v Chorvátsku a Česku. Žiakov z týchto škôl privítali v dňoch 28. až 30. apríla v Sarvaši, aby si zmerali sily vo futbale. Partnerstvo sa začalo v roku 2017 slávnostným podpísaním zmluvy o vzájomnej spolupráci.

Foto: Pavle Kunovac

Foto: Attila Horváth

Začiatok mája sa na stredných školách nesie v znamení rozlúčkových slávností a následných maturít. So stredoškolským životom sa rozlúčili aj štvrtáci našich dvoch slovenských gymnázií. Maturanti v Budapešti sa odobrali od svojej školy, učiteľov a spolužiakov 4. mája a nasledujúci deň sa konala rozlúčka maturantov v Békešskej Čabe. O deň neskôr ich už čakala prvá najväčšia výzva po prekročení prahu dospelosti – maturitná skúška. Ako prvé preukázali svoje znalosti zo slovenského jazyka a literatúry.

Foto: Barnabás Gyöngyi

Foto: (kan)

Foto: Pavle Kunovac

Týždeň slovenského jazyka v sarvašskej slovenskej škole má už desaťročnú tradíciu. Keďže Slovensko roku 2023 oslavovalo 30. výročie samostatnosti, týždeň sa začal vyskúšaním únikovej izby na tému Slovensko 30. Počas týždňa sa uskutočnila súťaž v hľadaní talentov Hviezdy slovenského neba, dvojkolová čitateľská súťaž a folklórne podujatie.

V Slovenskej materskej škole, základnej škole a žiackom domove v Sarvaši sa aj tento školský rok konal benefičný galaprogram žiakov Vítanie jari. Z finančnej podpory poskytnutej formou podporných lístkov, ako aj výroby a zakúpenia ručných prác škola skrášli a obohatí každodenný život detí.

Foto: Pavle Kunovac

Slovenská samospráva obce Novohrad spolu s Priateľským spolkom Srdce Novohradu a Klubom pre zachovanie tradícií zorganizovali oslavu Dňa matiek. V miestnom kultúrnom dome žiaci Základnej školy dr. Mihálya Hesza predviedli viac ako hodinový program.

Foto: Zoltán Hustyava

Foto: (bb)

V priestoroch Základnej školy Móra Jókaiho v Tatabáni-Bánhide usporiadali kvíz zo slovenského jazyka a kultúry. Na programe sa zúčastnili trojčlenné skupiny. Súťažili medzi sebou žiaci piatich škôl: z Tardoša, Tátu, Tatabáne-Bánhidy, Síleša a Čívu.

Foto: Tünde Pažitná

V Níži sa konalo stretnutie novohradských a hevešských slovenských detí pod názvom Novohradské lipky. Celodenný program pozostával z praktických, teoretických a kreatívnych úloh, z remeselníckej dielne a tančiarne.

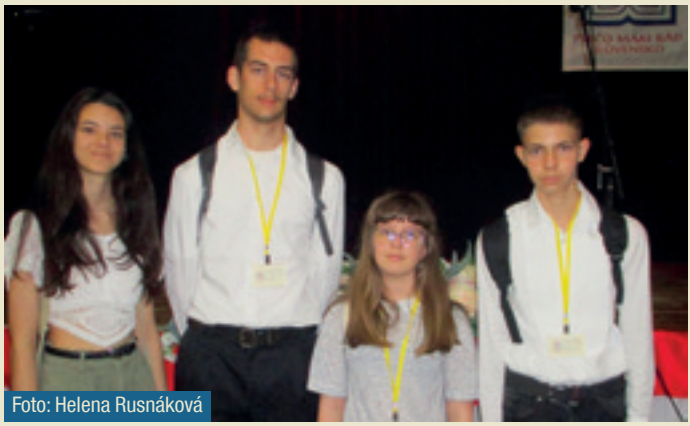
Foto: Helena Rusnáková

V Nových Zámkoch sa 25. mája uskutočnilo slávnostné vyhodnotenie 31. ročníka medzinárodnej literárnej súťaže Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko. Aj v tomto roku si ceny odniesli žiaci slovenských škôl z Békešskej Čaby, Sarvaša, Slovenského Komlóša a Nového Mesta pod Šiatrom.

Foto: (et)

Materská škola a jasle Zlatá brána v Číve pripravila pre učiteľky materských škôl Komárňansko-ostrihomskej župy pravidelný „putovný“ metodický deň. Po prehliadke škôlky si účastníci pozreli program detí a vypočuli si prednášku vedúcej pedagogičky materskej školy Evy Juhászovej Somogyiovej.

Po dvoch regionálnych kolách v Níži a Slovenskom Komlóši sa 1. júna v Dabaši-Šáre konala celoštátna súťaž Zväzu Slovákov v Maďarsku Slovenské spievanky a veršovačky. Prvý deň meteorologického leta sa v Šáranskom pútnickom dome a osvetovom stredisku zišlo vyše 140 detí. Súťažiaci prišli z Békešskej Čaby, Slovenského Komlóša, Kétšoproňu, Čabačudu, Kondoroša, Sarvaša, Budapešti, Mlynkov, Santova, Čemeru, Pišpeku, Ďurku, Tardoša, Níže, Alkáru, Dabaša, Veňarcu, Tatabáne, Novej Huty a Répašskej Huty.

Foto: (ef)

Pre 15 budúcich prvákov budapeštianskej slovenskej školy sa začiatkom júna začala nová etapa života. Deti zo skupiny Lienka sa rozlúčili so svojimi učiteľkami z materskej školy a začali sa priateliť s myšlienkou, že onedlho zasadnú do školských lavíc. Po bohatom a pestrom programe dostali od svojich kamarátov z materskej školy na pamiatku tanistru s darčekmi.

Foto: (zlh)

Foto: (et)

V Budapešti sa konalo vyhodnotenie celoštátnej národnostnej národopisnej súťaže v kreslení a fotografovaní spojené s vernisážou ocenených diel. Dejiskom udalosti bol Úrad ombudsmana pre ochranu základných práv, organizátorom Národnostné pedagogické osvetové stredisko Školského úradu. Medzi ocenenými boli aj žiaci národnostných slovenských škôl.

V Išasegu dostali najlepší žiaci troch miestnych škôl od miestnej slovenskej samosprávy darček – výlet na Slovensko, do Dolnej Strehovej, Novej Vsi a Sklabinej. Mládež sa týmto príťažlivým spôsobom oboznámila s pamätihodnosťami tohto kraja, ako aj s činnosťou slovenského voleného zboru v ich meste, kde kedysi žila silná slovenská komunita.

Foto: Márk Valkony

Pedagógovia slovenskej školy v Sarvaši sa vždy snažia skrášliť svojim žiakom všedné dni. Na deň Juraja hovorili s deťmi o tom, že kedysi o tomto čase vyháňali zvieratá na pašu. Neskoršie si tieto zvyky mohli pozrieť na sálaši Csasztvanovcov v rámci projektu Pastierska kapsička. Pri príležitosti dňa Medarda žiaci 4. ročníka školy v rámci dvojtýždňového projektu spracovali témy o ochrane životného prostredia, počasí a vode.

Foto: Pavle Kunovac

Foto: Ján Pitoňák

Dňa 8. júna sa v békeščabianskej slovenskej škole uskutočnilo prvé stretnutie slovenských gymnazistov z Rumunska a Maďarska. Program pozostával z rôznych športových, edukačných a zábavných úloh a z prehliadky mesta. Podujatie zorganizovala Študentská samospráva slovenskej školy v Békešskej Čabe.

Foto: Hajnalka Harmatiová

Slovenská samospráva v Horných Peťanoch zorganizovala Deň detí. O záujemcov ani tentoraz nebola núdza, na športové ihrisko prišli celé rodiny, aby sa spoločne zabavili pri rôznych pretekoch. Pre deti pripravili organizátori maľovanie na tvár, výcvik policajných psov, prehliadku hasičského auta, ale aj súťaž Kto čo vie.

Tri, dva, jeden, prázdniny! Týmto odpočítavaním a obrovským hurá na konci slávnostného prejavu riaditeľky Edity Pečeňovej uzavrel 16. júna kolektív Slovenského gymnázia, základnej školy, materskej školy a žiackeho domova v Békešskej Čabe školský rok. Rozlúčková slávnosť bola aj významnou chvíľou pre bývalého riaditeľa školy Jána Chlebnického, ktorému odovzdali železný diplom.

Foto: Ján Pitoňák

Foto: (a)

Aj v Slovenskej dvojjazyčnej základnej škole v Slovenskom Komlóši sa uskutočnila veľkolepá slávnosť ukončenia školského roka 2022/2023 a rozlúčka dvoch tried ôsmakov so svojou alma mater.

Foto: (ocsa)

Letný slovenský národopisný tábor je už dlhé roky neoddeliteľnou súčasťou činnosti ečerského Spolku na zachovanie tradícií Zelený veniec. Ečerčania strávili koncom júna päť dní na Slovensku.

Foto: M. Papučková

Po ukončení školského roka Slovenská národnostná základná škola v Mlynkoch uskutočnila národopisný tábor v Lietave. Do tábora sa prihlásilo 25 detí, ktoré sa mohli zoznámiť s viacerými mestami a pozoruhodnosťami Slovenska.

Slovenská škola v Sarvaši už niekoľko rokov pestuje zeleninu v školskej záhrade na Kalvínovej ulici, pri Slovenskom oblastnom dome. Keďže v záhrade treba pracovať aj cez leto, koncom júna a v júli ju pravidelne obrábali deti s pedagógmi v rámci 6-týždňového letného tábora.

Foto: Pavle Kunovac

Foto: Alžbeta Hudiková

Začiatkom júla sa uskutočnil prvý Slovenský národopisný, výtvarný a náboženský tábor v Slovenskom spoločenskom dome v Čorváši. Tábora sa zúčastnilo 20 detí rôzneho veku, od škôlkarov až po piatakov.

Foto: T. Debreceniová Králiková

Slovenská samospráva obce Novohrad spolu s Priateľským spolkom Srdce Novohradu a Klubom pre zachovanie tradícií uskutočnili posledný júnový týždeň družinový tábor, v ktorom dôležitú rolu hralo zachovávanie tradícií. Dovedna sa prihlásilo 45 detí.

Foto: Cs. Mezeiová

Tábor Slovenskej samosprávy v Legínde sa konal prvý augustový týždeň. Dovedna 40 žiakov základnej školy zažilo v miestnom kultúrnom dome 5 dní plných zábavy. Družinový tábor bol zameraný na tradičnú slovenskú kuchyňu, jeho účastníci však navštívili aj Aeropark na kraji Budapešti.

Foto: Anikó Podaniová

Je už tradíciou, že Slovenská základná škola, materská škola a žiacky domov v Sarvaši organizuje cez letné prázdniny poznávací a jazykový tábor na Slovensku. V roku 2023 navštívili jeho účastníci Vysoké Tatry a okolie.

Slovenská samospráva v Poľnom Berinčoku pod vedením Juraja Borguľu vlani po štvrtý raz zorganizovala pre školákov tábor slovenského jazyka, hudby a folklóru. Každý deň sa deti učili slovenský jazyk a hudbu, v rámci remeselných aktivít vyrábali handrové bábiky, náramky z priadze a koráľov, maľovali na sklo, vyfarbovali záložky a plietli slamienky.

Foto: Juliana Borgulová

Foto: Jolana Pepová Timárová

Slovenská samospráva vo Veľkom Bánhedeši za pomoci Spolku na zachovanie tradícií od 17. do 29. júla opäť usporiadala detský citarový tábor. S deviatimi väčšími muzikantmi nacvičoval Koloman Juhász, menším sa venovala Ildika Očovská. Na záver organizátori usporiadali minikoncert.

Foto: Marcell Gergő

Slovenská samospráva župného mesta Békešská Čaba organizovala od 26. do 30. júla tábor Tranoscius. Ako vždy, organizátori ponúkli pestrý program. Cieľom tábora je zoznámiť jeho účastníkov so slovenskou kultúrou a tradíciami Békešskej Čaby.

Žiaci Slovenskej národnostnej základnej školy v Mlynkoch sa predposledný júlový týždeň mohli zúčastniť tábora s názvom Slovenčina v materskej krajine. Jeho cieľom bolo okrem rozvíjania aktívnej slovnej zásoby oboznámiť žiakov so slovenskými reáliami, prehĺbiť v nich slovenské národnostné cítenie a vzťah k Slovensku.

Foto: (ar)

Tanečný tábor už po siedmy raz zorganizovali Slovenská samospráva Komárňansko-ostrihomskej župy a Slovenská samospráva v Tardoši. Zo siedmich obcí a miest župy obývaných Slovákmi, kde pôsobia detské tanečné skupiny (Bánhida, Čív, Kestúc, Orosláň, Síleš, Šarišáp a Tardoš) prišlo do Tardoša 31 detí.

Foto: A. Szabová

Foto: Bertalan Bertók

Na prelome júla a augusta usporiadala Slovenská samospráva vo Veľkej Tarči pre 45 detí tradičný družinový slovenský tábor. Žiaci sa venovali rôznym remeselným zamestnaniam, v slovenskom kútiku sa hravou formou oboznamovali so slovenskými pomenovaniami členov rodiny, farieb, čísiel, potravín a domácich zvierat.

Foto: (a)

Slovenská samospráva v Ostrihome druhý augustový týždeň uskutočnila pre 17 hutianskych detí družinový tábor v Mlynkoch. Cieľom bolo poskytnúť mládeži príležitosť zdokonaliť sa v slovenskom jazyku, posilniť v nej národnostnú identitu a prehĺbiť vzťah s ostatnými slovenskými komunitami v okolí.

Foto: László Csaba Pap

Slovenská samospráva XVII. obvodu Budapešti spolu so Spolkom na zachovanie ľudovej kultúry Rákosvölgye zorganizovali uprostred leta tradičný slovenský letný tanečný tábor.

Foto: Viera Mohayová

Žiaci Maďarsko-slovenskej dvojjazyčnej základnej školy a žiackeho domova v Novom Meste pod Šiatrom sa počas letných prázdnin zúčastnili na zájazde po východnom Slovensku. Navštívili pamätihodnosti Košíc, Zemplínsku šíravu a Bardejovské kúpele.

Foto: Nikoleta Patočkaiová

Šóškútsko-pustazámorsko-tárnocký cirkevný zbor organizoval v obci Füle tábor. V rámci neho slovenská samospráva v Šóškúte usporiadala slovenský populárno-náučný program, oboznámila žiakov s dejinami, tradíciami, jazykom, špeciálnymi výrazmi a ľudovým odevom šóškútskych Slovákov.

Od 21. do 25 augusta sa 15 žiakov Základnej školy Móra Jókaiho v Tatabáni-Bánhide v sprievode slovenčinárov Gabriely Fischlovej a Bertalana Bertóka rekreovalo v tábore na Slovensku. Deti získali nových priateľov a mali možnosť aktívne používať slovenský jazyk.

Foto: (bb)

Foto: Z. Pápaiová Laczkovszká

Slovenská samospráva v Horných Peťanoch usporiadala pre deti a mládež leto bohaté na zážitky. Do popredia sa dostalo nehmotné kultúrne dedičstvo: slovenské ľudové tance a zamestnania pre škôlkarov. Koncom leta sa po ôsmy raz konal program s názvom Škola volá.

Počas druhého júlového týždňa sa v Medzinárodnom evanjelickom mládežníckom centre vo Veľkom Slavkove naďaleko Popradu uskutočnil biblický tábor Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku. Pod tatranskými štítmi sa 34 účastníkov, žiakov 2. stupňa základných škôl, v ktorých sa vyučuje slovenčina, modlilo, spievalo, študovalo Bibliu pre malých čitateľov, spoznávalo Slovensko, zoznamovalo sa s tradičnými remeslami a, samozrejme, zabávalo. Vedúcim tábora CSSM bol evanjelický duchovný Attila Spišák.

Foto: K. Karkušová

Foto: (kk)

Začiatkom augusta usporiadal Slovenský spolok Identita v Pútnickom dome v Marianke pri Bratislave svoj IX. ekumenický mládežnícky biblický tábor. Zúčastnili sa na ňom mladí z Budapešti, Dabašu-Šáre, Mlynkov a Šóškútu. Program ekumenického biblického tábora sa niesol v znamení Svetových dní mládeže v Lisabone, ktoré sa konali v rovnakom čase, a v znamení 165. výročia zjavenia Panny Márie v Lurdoch.

Foto: (zlh)

Štyridsať žiakov zo slovenských škôl v Maďarsku strávilo posledné dni letných prázdnin v tábore na Slovensku. Od 28. augusta do 2. septembra ho organizovali spoločne Metodické centrum Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici a Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku s finančnou podporou Ministerstva školstva SR.

Foto: (a)

Tak ako v každej škole, aj v Slovenskej dvojjazyčnej základnej škole v Slovenskom Komlóši sa školský rok 2023/24 začal slávnosťou. Žiakov, učiteľov a hostí pozdravila nová riaditeľka školy Marianna Bajczerová Melegová.

Študentská samospráva Békešskej Čaby tento rok už po dvanástykrát zorganizovala prvý septembrový deň svoje podujatie LIKE. Po prvýkrát dostali šancu prezentovať sa aj školy, ktoré nenominujú kandidáta na post študentského primátora. Takto sa mohla do projektu zapojiť aj slovenská škola, jej študentská samospráva si ako tému zvolila Slovensko.

Foto: Oliver Patay

Foto: Andrea Kiss-Kohut

Projekt Rím v sarvašskej škole

V *Slovenskej základnej škole v Sarvaši* sme vo februári realizovali projekt 5. ročníka s názvom *„Všetky cesty vedú do Ríma“*. Naši žiaci sa mohli ponoriť do sveta starovekej *Rímskej ríše:* aktuálne témy učiva dejepisu sme dopĺňali v rôznych aspektoch na každej hodine. Na hodinách matematiky a informatiky používali žiaci *rímske číslice* a tvorili tvary, na hodinách maďarského jazyka a literatúry sa učili *o latinských cudzích slovách* a rímskych vojenských charakteristikách a na hodinách prírodovedy tvorili mapy s rozsiahlymi pozemnými a vodnými cestami.

Na hodinách slovenského jazyka a literatúry spoznávali legionárov, ich oblečenie, rímske bývanie, rímske vynálezy a spôsob života. Po zoznámení sa s typickými bohatými rímskymi vilami a verejnými budovami na hodinách kreslenia a techniky si vytvorili vlastné „nástenné maľby“ a mozaiky.

Na hodinách telesnej výchovy zvádzali hravé súboje ako gladiátori, na hodinách náboženstva a etiky sa stretávali s presvedčením Rimanov o dôležitosti úlohy rodiny. V rámci popoludňajšieho programu navštívili múzeum, kde si

vypočuli veľmi zaujímavú prezentáciu s názvom *„Život v provinčných časoch v okolí súčasného Sarvaša“*. Potom si deti prezreli dobové šperky a na veľkú radosť sa mohli aj obliecť do dobových šiat. Žiakov sme individuálne i za tried-

nu prácu ocenili pečiatkou sestercia v ich projektovom zošite a na konci každého dňa učitelia vyhodnotili výkony tried, na základe čoho bolo jasné, kto môže obsadiť jednotlivé provincie na mape Rímskej ríše vystavené v aule.

V sérii udalostí, samozrejme, nemohla chýbať ani *úniková izba*. Poznatky získané počas dvoch týždňov pomohli vyriešiť zaujímavé a podnetné úlohy, takže na konci sa všetci „vyslobodili“ veselí a spokojní. V závere projektu sa žiaci mohli zúčastniť najobľúbenejšej zábavy Rimanov, hostiny, kde mohli ochutnať typické jedlá dávnych čias. Na jarmoku mali možnosť vymeniť si získané sesterciá za drobnosti, ktoré majú pre každého inú hodnotu.

Nadšenie detí bolo obrovské a nie je prekvapením opakovane kladená otázka: *„Kedy bude ďalší projekt?“*

Text a foto: (th)

Žiacke smiechoty

– Vieš, Jožko, prečo som ťa nazval malým hlupáčikom?
– Áno, pán učiteľ, lebo ešte nie som taký veľký ako vy.

Učiteľka volá mame:
– Vaša dcéra ma otravuje hneď prvý týždeň.
Mama hovorí:
– A mňa otravovala celé prázdniny. A volala som vám?

Učiteľ sa pýta žiakov:
– Prečo je v našej dedine lepší vzduch ako v meste?
Miško sa hlási:
– Lebo sa u nás neotvárajú obloky!

Príde Janko zo školy a vraví mame:
– Dostal som dve päťky a jednu poznámku.
– A za čo tú poznámku? – opýtala sa mama.
Janko odpovedá:
– Lebo som si prepísal dve jednotky na dve päťky.

Pred školou umiestnili tabuľu:
– Vodiči pozor, neprejdite deti!
Druhý deň tam niekto dopísal:
– Počkajte si na učiteľa.

Učiteľka sa pýta:
– Deti, brali sme časovanie slovies. Budem sa vydávať. Aký je to čas?
Jožko odpovedá:
– Najvyšší!!!

Učiteľ skúša žiaka:
– Koľko litrov má jeden barrel?
Žiak porozmýšľa a odpovie:
– Toľko, koľko sa doň vmestí.

Na hodine chémie učiteľ položí otázku:
– Čo sa vyparuje rýchlejšie než voda?
– Peniaze, – hlási sa Janko, – sú to peniaze!

– Janko, od koho si počul také neslušné slovo?
– Od otca.
– A vieš ty vôbec, čo to slovo znamená?
– Ako by nie. To je, že auto nechce štartovať!

Móricko mešká do školy. Bez zaklopania vbehne do triedy a sadne si na svoje miesto. Učiteľka ho rázne upozorní:
– Móricko, vráť sa znova za dvere a vojdi do triedy tak, ako by to urobil tvoj otecko!
Móricko sa teda vráti za dvere, po chvíli ich vykopne a s rachotom vojde do triedy. Vážnym pohľadom si obzrie spolužiakov a hovorí:
– Tak čo, vy hajzli, to ste ma nečakali, že prídem tak zavčasu čo?!

Janko hovorí otcovi:
– Včera sa pán učiteľ zaujímal o rodiny žiakov. Ja som mu povedal, že som jedináčik.
– A čo na to učiteľ?
– Povedal, že chvalabohu.

– Móricko, kto je zubár?
– Zubár je taký človek, ktorý trhá zuby iným, aby mal niečo pod zub.

Je normálny deň v škole a učiteľka sa Tobiasa pýta:
– Máš dve mačky, k tomu pridáme dve a ešte dve, aký je výsledok?
Tobias odpovedá:
– Sedem.
– Nie! Alebo keď máš dve jablká, k tomu pridáme dve a ešte dve, aký je výsledok?
– Šesť.
– Výborne! Tak keď máš dve mačky a k nim pridáme dve a ešte dve, aký je výsledok?
– Sedem!
– Prečo stále hovoríš, že výsledok je sedem?!
– Pretože ja už jednu mačku mám!

Stará mama tíši malého Miška:
– Prečo tak plačeš, ratoliestka moja?
– Pretože moji bratia majú prázdniny.
– A ty azda nemáš?
– Nemám, lebo ja do školy ešte nechodím.

V nedeľu ide rodinka do ZOO a na plote pri zebrách je tabuľka:
– Pozor! Čerstvo natreté!
Malý Janko si smutne vzdychne a zašomre:
– Škoda, myslel som si, že tie pruhy sú pravé...

KRÍŽOVKA PRE DETI

NK	nemecká automo-bilka	2	Hliník (zn.)	✹	✹	jestvuje	ŠPZ Opavy	bomba, po anglicky	✹
Necelý opal				Jadro trúby	Jób, po česky / draslík (zn.)				✹
1									P
vnútro mesta Pešť							Molybdén (zn.)		
rímskych 51							ŠPZ Bratislavy		
✹	jadro búrky / meno Róberta						✹	aj, kratšie / poskytuje	
MPZ vozidiel Rumun-ska							Rímskych 500 / lebo (poet.)		hora
t....., prúdenie vody			365 dní	✹	✹	ples / sníva			
borový strom				necelý lom	nočnému vtákovi / troška oleja				
sibírska rieka							arzén (zn.)		
✹	✹	O					✹	Pomôcky: Omolon	AUTOR: Gregor Papuček

Milí naši mladí lúštitelia, túto krížovku venujeme *žabke,* ktorá nás občas pri potoku privíta svojím škriekaním. Náš poet o tom napísal básničku:

Pri potoku do ucha
škriekala mi ropucha.
Bruchatá, okatá,
veľká ako lopata!

Nerob, žaba, furtom furt
po chotári taký hurt,

(Dokončenie nájdete v 1. a 2. časti tajničky)

Vylúštenie pošlite *do 31. marca 2024* na mailovú adresu Spoločnosti SlovakUm: *slovakum@slovaci.hu.* Úspešných lúštiteľov odmeníme.

KRÍŽOVKA NÁŠHO KALENDÁRA

NK 2024	vojenská jednotka	1	Stred oka	❋	❋	nemé čaro	Adam Krt (skr.)	najedená	❋
365 dní				vodík (zn.)	voľná chvíľa / jadro slova				❋
pol očka			2						M
tebe, kratšie							tvojej osobe		
arzén (zn.)							p...., cestovný doklad		
❋	ampér (zn.) / velikán						❋	rímskych 50 / dravý vták	
d....., budova							Ondrej Zeman (skr.)		
tlč, udieraj							rádium (zn.) / poskytol		
začiatok ozveny			jestvuje	❋	❋	budova / rímskych 1000			
miesto večnej blaženosti				stred vojny	vlastnili / stred trúby				
❋	❋	L				liter (zn.)		Pomôcky: / ROTA, BI RAJ	AUTOR: Gregor Papuček

Milí lúštitelia, na Budínskom hrade a v jeho okolí žilo v minulosti veľa Slovákov. Po uliciach a námestiach aj dnes nájdeme množstvo pekných sôch a pamätníkov, autormi ktorých sú zväčša Slováci. Žil tu aj básnik a prekladateľ ***Peter Dobroslav Bella–Horal*** (Liptovský Mikuláš 1842 – Budapešť 1919). Býval so svojou rodinou na Kobercovej ulici (Szőnyeg utca) č. 3 a nesmierne túžil po svojom rodnom kraji, po Liptove. Do slovenčiny preložil svetoznámu pieseň Tichá noc a písal básne ponášajúce sa na ľudovú pieseň. Taká je aj báseň Aká si mi krásna! Tá svojím obsahom nadchla aj ***Eugena Suchoňa,*** ktorý ju zhudobnil. V tajničke našej krížovky sme ukryli pokračovanie veršov:

Materinská moja reč, poklad môj v cudzine!
Keď zaspievam piesenku v sladkej materčine

(Pokračovanie nájdete v 1. a 2. časti tajničky)

Prajeme vám príjemnú a úspešnú zábavu. Vylúštenie pošlite *do 31. marca 2024* na mailovú adresu Spoločnosti SlovakUm: *slovakum@slovaci.hu.* Úspešných lúštiteľov odmeníme.

Polstoročie Rubikovej kocky

Rubikovu kocku poznajú v každom kúte sveta. Zostrojil ju Ernő Rubik, ktorý v tomto roku slávi 80. narodeniny.

Milionárom vďaka hračke

Vďaka svetovému úspechu kocky sa Ernő Rubik stal prvým oficiálnym milionárom v krajinách vtedajšieho socialistického tábora.

V čase razantného nástupu Rubikovej kocky to vyzeralo ako dnes s mobilmi. Každý ju mal v ruke, a to od školákov po dôchodcov – doma, na ulici, v električke, v škole pod lavicou či v práci. Otočiť strany s čiastkovými rôznofarebnými kockami na jednej veľkej tak, aby každá zo šiestich mala len jednu farbu, sa blížilo k všeobecnej posadnutosti. Denník The New York Times to dokonca nazval šialenstvom.

Pritom autor, maďarský sochár a architekt Ernő Rubik, mal pôvodne v úmysle niečo celkom iné. V polovici sedemdesiatych rokov, keď pracoval na Maďarskej univerzite umenia a dizajnu, si všimol, že študentom chýba dostatočná priestorová predstavivosť. Pripravil pre nich teda názornú pomôcku, ktorej časti sa samostatne pohybovali, bez toho, aby sa kvôli vnútornému systému kocka rozpadla. Nápad zhmotnil, ale na svoje prekvapenie zistil, že zostrojil zábavný hlavolam, ktorý ani on sám nebol schopný zložiť. „*Vynašiel som kód a sám som ho nevedel prečítať*," priznal neskôr. Trvalo mu mesiace, než na to prišiel.

Rubikovu kocku je možné použiť pri výučbe inžinierstva, pri výučbe matematiky, ale aj ako ukážku vzťahov medzi dizajnom, prácou inžinierov, matematikou a kreativitou. Vymyslel a zostrojil ju v roku 1974, patentoval ju 30. januára 1975.

Vynálezca, ktorý sa narodil 13. júla 1944, sa síce aj neskôr snažil prísť s podobným hitom, žiadny z jeho hlavolamov už ale slávu Rubikovej kocky neprekonal.

Ako ju pomenovať?

Ernő Rubik požiadal o patent v roku 1975 a v budapeštianskych obchodoch s hračkami sa prvé kocky maďarského výrobcu objavili o tri roky neskôr. Hlavný zvrat však priniesol norimberský hračkársky veľtrh, kde si kocku všimla – a prijala za svoju – americká spoločnosť Ideal Toys.

Pre jej šírenie po svete ju však bolo treba nielen upraviť, aby zodpovedala bezpečnostným normám, ale jej aj nájsť príťažlivé meno. Nad nápadmi ako Gordický uzol alebo zlato Inkov vyhral nakoniec veľavravný názov Rubikova kocka.

S príchodom roku 1980 vypuklo celosvetové šialenstvo. Počas troch rokov predali odhadom 200 miliónov kociek. Netrvalo dlho a v Budapešti prebehli aj prvé majstrovstvá sveta v skladaní. Vychádzali návody, ako kocku zdolať, na knižnom trhu patrili k bestsellerom.

Medzitým, v čase najväčšej slávy Rubikovej kocky, viedol jeho autor súdny spor s firmou Ideal Toys. Prehral ho.

Ernő Rubik je od roku 2007 laureátom Kossuthovej ceny.

Rekordy

• Padali a stále padajú rýchlostné rekordy. Napríklad v novembri 2018 mladučký Číňan Yusheng Du poskladal klasickú kocku 3 × 3 × 3 za neuveriteľný čas 3,47 sekundy. Pre porovnanie: víťaz prvých majstrovstiev sveta v roku 1982 kocku zložil za 22,95 sekundy.

• Súťaží sa však aj v skladaní jednou rukou, nohami aj poslepiačky, s kockami v zostave 2 × 2 × 2 až po 7 × 7 × 7 čiastkových kociek. Množia sa dokonca varianty s ešte vyšším počtom kociek, objavila sa aj 33 × 33 × 33.

• Vyrábajú sa ihlany, viacstranové telesá či gule. Z kociek sa tvoria dokonca mozaiky – a hlavne: zdá sa, že po niekoľ-

koročnom útlme popularita Rubikovej kocky v 21. storočí znova naberá dych.

Zaujímavosti o Rubikovej kocke

– V roku 2018 japonský fanúšik predstavil kocku naprogramovanú tak, že sa zloží sama. Dnes vie pomocou magnetov aj levitovať.

– Už v roku 1981 sa kocka dostala do newyorského Múzea moderného umenia. Zahrala si v mnohých filmoch vrátane Armageddonu.

– Kocka nikdy nemôže byť premiešaná tak, aby sa nedala vyriešiť.

– Jediný, komu asi obľúbený hlavolam nikdy nerobil radosť, bol Američan Larry Nichols. Štyri roky pred Rubikom totiž prišiel s vlastnou kockou 2 × 2, ktorej časti držal pohromade magnet.

– Vedci spočítali, že zostavenie klasickej Rubikovej kocky, ktorej každá strana zahŕňa 3 × 3 × 3 kocky, má viac ako 43 triliónov variácií.

– Vďaka svetovému úspechu kocky sa Ernő Rubik stal prvým oficiálnym miliónárom v krajinách vtedajšieho socialistického tábora.

– Na zoradenie kociek z akejkoľvek vzdialenej pozície stačí nanajvýš 20 otočení.

– Na videoserveri Youtube sa začali v 90. rokoch objavovať záznamy s rôznymi stratégiami pre skladanie Rubikovho rébusu. O znovuobjavenie kocky sa zaslúžil tiež film Šťastie na dosah z roku 2006, v ktorom mal hlavolam v rukách Willa Smitha významnú úlohu.

– Deň narodenia E. Rubika (13. júl) sa stal Medzinárodným dňom hlavolamov a rébusov.

Otec sa narodil v Piešťanoch

Ernő Rubik st. sa narodil 27. novembra 1910 v Piešťanoch. Bol vynikajúci letec a produktívny letecký konštruktér. Patril do skupiny konštruktérov, ktorí pomáhali pri vytváraní leteckého priemyslu v Maďarsku po druhej svetovej vojne. V 30. rokoch navrhol niekoľko vetroňov pre leteckú asociáciu Műegyetemi Sportrepülő Egyesület, spadajúcu pod Budapeštiansku technickú univerzitu. Jedným z jeho najznámejších vetroňov je model R–26 Góbé.

Po druhej svetovej vojne pokračoval v konštruovaní motorových lietadiel, vďaka čomu sa stal najproduktívnejším leteckým konštruktérom v Maďarsku. Tieto lietadlá vyrábal vo vlastnom podniku Aero–Ever v Ostrihome. V roku 1948 bola Rubikova firma znárodnená a premenovaná na Sportáru Termelő Vállalat. V roku 1963 získal Ernő Rubik st. najvyššie maďarské ocenenie pre vedu – Kossuthovu cenu. Okrem lietania obľuboval lokalitu Jelenie jamy neďaleko Marhátu na rozhraní Trnavského a Nitrianskeho kraja. Jeho rodina vlastnila dom v Piešťanoch na Bratislavskej ceste. Ernő Rubik st. zomrel 13. februára 1997 v Budapešti, kde je pochovaný na Kerepešskom cintoríne na Fiumejskej ulici.

(ef)

Cvikla, alebo červená repa – zdravie zo zeme

Červená repa má na naše zdravie úžasné účinky. Aj preto je veľká škoda, že sa v našich domácnostiach neobjavuje tak často, ako by mohla. Vedeli ste, že červená repa dokáže v mnohých otázkach zdravia pomôcť lepšie ako tabletky?

Jej pôvod je v Stredomorí a v atlantickom prostredí. Je známa a obľúbená tak v Európe, ako aj v Severnej Amerike a mnohých ázijských krajinách. Prvé zázname o cvikli sú staré asi 3 000 rokov a pochádzajú z Babylonie. Bola známa aj v starom Ríme, kde ju v tom čase bohato využívali, jednak ako jedlo, ale najmä ako liek. Vďaka antike sa rozšírila do celej Európy.

Cvikla obsahuje sodík, draslík, vápnik, ďalej horčík a z mikroprvkov rubídium a cézium. Dôležitý je obsah rastlinných farbív, antokyánov, zabraňujúcich krehnutiu ciev. Z vitamínov obsahuje

vitamín C, vitamíny skupiny B a ďalšie. Rastúca a dozrievajúca cvikla intenzívne čerpá živiny z pôdy a jej špecialitou je kremík. Ďalšou prednosťou cvikly je mimoriadne vysoký obsah kyseliny listovej a vlákniny. Cvikla obsahuje v hojnom množstve betaín, ktorý bráni rozvoju kôrnatenia tepien a podporuje činnosť pečene. Listy červenej repy sú tiež jedlé a obsahujú betakarotén, vápnik a železo. Upravujeme ich rovnako ako špenát. Z hľadiska výživy je čerstvo uvarená repa rovnako dobrým, dokonca možno lepším zdrojom živín ako surová. Obsahuje vyššiu hladinu väčšiny minerálnych látok, predovšetkým draslíka.

10 účinkov cvikly na zdravie

Cvikla na trávenie

Cvikla má vysoký obsah draslíka, ktorý odvodňuje a odkysľuje organizmus, a obsahuje i množstvo vlákniny upravujúcej trávenie, odstraňujúcej zápchu, detoxikujúcej a odvádzajúcej z organizmu tuky.

Cvikla na zdravé srdce a krvný tlak

Požitím 500 mililitrov šťavy z červenej repy u zdravých dobrovoľníkov sa zistilo, že sa krvný tlak výrazne znížil. Bolo to pravdepodobne kvôli vysokým obsahom dusičnanov obsiahnutým v repe a tak sa dusičnanová zelenina môže ukázať ako lacný a účinný spôsob liečby kardiovaskulárnych stavov a krvného tlaku.

Cviklou proti demencii

Prietok krvi do určitých oblastí mozgu sa s vekom znižuje a vedie k poklesu kognície a možnej demencii. Konzumácia šťavy z červenej repy ako súčasť stravy s vysokým obsahom dusičnanov môže zlepšiť prietok krvi a okysličovanie týchto oblastí.

Cvikla podporuje optimistickú náladu

Dostatočný prívod cholínu zlepšuje pamäťové funkcie, podporuje schopnosť sústredenia a koncentrácie. Upokojuje

spánok, obmedzuje podráždenosť, náladovosť a zlepšuje odolnosť pred stresom. Cholín tiež pomáha udržiavať štruktúru bunkových membrán, napomáha prenosu nervových impulzov, napomáha vstrebávaniu tuku a znižuje chronický zápal. Kyselina listová má nezastupiteľnú úlohu v našom metabolizme: aktivizuje metionín, aminokyselinu obsahujúcu síru, bohatý zdroj energie a sviežosti.

Cvikla a cvičenie

Dokázalo sa, že suplementácia šťavy z červenej repy zlepšuje okysličovanie

svalov počas cvičenia, čo naznačuje, že zvýšený príjem dusičnanov v stravovaní má potenciál zvýšiť toleranciu cvičenia počas dlhodobého vytrvalostného tréningu. Kvalita života pre ľudí s kardiovaskulárnymi, respiračnými alebo metabolickými ochoreniami, ktorí považujú aktivity každodenného života za fyzicky ťažké z dôvodu nedostatku okysličovania, by sa mohla zlepšiť.

Cvikla podporuje rast buniek

Železo je nevyhnutnou súčasťou hemoglobínu, ktorý prenáša kyslík z pľúc do tkanív organizmu. Je potrebné pre rast, vývoj a funkciu buniek a zároveň regeneruje jadrá buniek. Nedostatok železa vedie k určitému typu anémie. Kyselina listová, ktorú cvikla obsahuje, sa podieľa na tvorbe červených krviniek, ktoré na seba viažu v pľúcach kyslík a transportujú ho do všetkých buniek organizmu. Vďaka tomuto vitamínu zo skupiny B vzniká v jadrách buniek kyselina nukleová, bez ktorej by nebolo možné delenie buniek ani rast tkaniva.

Cvikla na pokožku i vlasy

Metionín transportuje síru do pokožky a dodáva jej vláčnosť, pružnosť a hebkosť, vlasom dodáva lesk a nechtom pevnosť.

Cviklou proti rakovine

Repy získajú svoju bohatú farbu z betaínu. Betaíny sú vo vode rozpustné antioxidanty. Podľa štúdie z roku 2014 betaíny majú chemoprevenčné schopnosti proti niektorým rakovinovým bunkovým líniám. Betaíny sú považované za voľné radikály, ktoré pomáhajú nájsť a zničiť nestabilné bunky v tele.

Cvikla podporuje vašu pečeň

Ak dôjde k preťaženiu pečene, môže to mať za následok stav známy ako nealkoholické tukové ochorenie pečene:

- zlá diéta
- nadmerná konzumácia alkoholu
- vystavenie toxickým látkam
- sedavý spôsob života

Cvikla obsahuje betaín, látku, ktorá pomáha predchádzať alebo znižovať tukové usadeniny v pečeni. Betaín môže tiež pomôcť chrániť pečeň pred toxínmi.

Cvikla na imunitu

Červená repa je dobrým zdrojom vitamínu C. Vitamín C je antioxidant, ktorý pomáha posilniť imunitný systém a chráni bunky pred poškodením voľných radikálov. Podporuje tiež produkciu kolagénu, hojenie rán a absorpciu železa.

Ako cviklu nakupovať?

Pri kúpe si vyberáme tvrdé a nepoškodené buľvy.

Ako cviklu skladovať?

Cvikla je odolná a nenáročná, dá sa dobre uskladňovať v pivniciach i v chladničke.

Ako cviklu spracovať?

Surová cvikla sa dobre uplatní v šalátoch. Výborne chutí s cesnakom, chrenom, kapustou, jablkami, pomarančmi a orechmi.

Z varenej cvikly pripravujeme šaláty so smotanou, majonézou, marinádou a pod. Oba druhy šalátov sú dobrým doplnkom pečeného mäsa a minútiek. Uvarenú mladú cviklu stačí len osoliť, pokvapkať citrónom a maslom – je to dobrá príloha pre tých, ktorí nemajú radi kyslé šaláty.

Naše recepty z cvikly

Cviklová krémová polievka

Potrebujeme: 1 ks cvikly, 1 ks cibule, 800 ml zeleninového vývaru, 100 ml 33% smotany na šľahanie, soľ a mleté čierne korenie podľa chuti, biely jogurt.

Na oleji orestujeme cibuľku a pridáme k nej nakrájanú cviklu. Použite radšej predvarenú, aby bola polievka rýchlejšie hotová. Zalejeme ju vývarom, podľa potreby dochutíme a varíme úplne do mäkka. Polievku rozmixujeme a pridáme do nej smotanu na šľahanie. Ak ju chcete mať zdravšiu, môžete použiť kokosové mlieko. Vrátime späť do hrnca a ešte krátko prevaríme. Podľa chuti servírujeme s bielym jogurtom, kozím syrom či bryndzou.

Silvestrovský párty šalát s pohánkou a čalamádou

Potrebujeme: 250 g lúpanej pohánky, 1 ks cvikly, 1 ks cukety, 1 ks mrkvy, 1 ks petržlenu, 2 ks červenej cibule, 350 g nakladanej čalamády, 2 ČL olivového oleja, soľ, rascu a mleté čierne korenie podľa chuti, štipku bylinky Stredomorie a štipku kyseliny citrónovej.

Predvaríme cviklu, ktorú obielime, nakrájame na menšie kúsky a uvaríme v osolenej vode, do ktorej pridáme trochu rasce a štipku kyseliny citrónovej. Kým sa varí cvikla, očistíme ostatnú zeleninu. Cibuľu nakrájame na osminky, mrkvu s petržlenom na kolieska a cuketu na drobné kocky. Zeleninu spolu s uvarenou cviklou naložíme na plech vymastený olivovým olejom, osolíme a pečieme pri teplote 180 °C cca 30 minút. Kým sa pečie zelenina, uvaríme pohánku, ktorú prepláchneme, varíme v dvojnásobnom množstve osolenej vody cca 15 minút a nakoniec necháme pod pokrievkou dôjsť. Počas varenia pohánku občas premiešame. Keď sa upečie zelenina, pridáme k nej uvarenú pohánku a čalamádu s trochou nálevu, posypeme bylinkami, dobre premiešame a necháme ešte cca 10 minút zapiecť.

Fazuľa s cviklou

Potrebujeme: 200 g fazule, 300 g cvikly, 1 PL masla, 1 KL octu, 2 šálky smotanovej omáčky s cibuľou, trochu petržlenovej vňate, soľ podľa chuti a trochu vody.

Surovú cviklu očistíme, pokrájame na kocky a dáme do hrnca. Pridáme rozpustené maslo, soľ a trocha vody. Prikryjeme pokrievkou a dusíme domäkka. Do hotovej cvikly pridáme trocha octu a rozmiešame. Pridáme varenú fazuľu a prelejeme pripravenou smotanovou omáčkou. Pri podávaní posypeme posekanou petržlenovou vňaťou.

Cviklové brownies

Potrebujeme: 300 g uvarenej cvikle, 100 g masla, 200 g kvalitnej čokolády (70%), 3 vajíčka, 100 g hladkej múky, 30 g holandského kakaa, 150 g trstinového cukru, 1/4 ČL mletej vanilky, 1 PL kvalitnej kávy (ideálne filter alebo espresso), vanilku.

Formu s rozmerom 20 x 20 cm vysteľte papierom na pečenie. Ak nemá forma vyberateľné dno, nechajte papier na pečenie vytŕčať z formy, brownies sa tak bude ľahšie vyberať. Rúru rozohrejte na 180 stupňov (ideálne horkovzduch). Čokoládu rozpustite s maslom buď vo vodnom kúpeli alebo v mikrovlnnej rúre a dobre premiešajte. Cviklu nakrájajte na menšie kúsky a rozmixujte do hladka. Ideálne vo veľkom výkonnom mixéri, aby sa rozmixovala dohladka, ale postačí aj tyčový mixér so sekáčikom. Do väčšej misky dajte cukor, pridajte vajcia a šľahačom vyšľahajte do svetlej peny. Pridajte rozmixovanú cviklu a dobre premiešajte pomocou stierky. Pridajte roztopenú čokoládu a opäť dobre premiešajte. Nakoniec prisypte múku, kakao, kávu a vanilkovú dreň a ešte raz dobre premiešajte. Cesto vylejte do formy a dajte piecť na 35 minút. Správne upečené brownies je vnútri trochu vláčne. Upečené brownies nechajte úplne vychladnúť, vyberte ho z formy a nakrájajte na 9 rovnakých kúskov. Môžete ho jesť len tak, s lyžicou šľahačky, alebo vanilkovou zmrzlinou.

Zasmejme sa!

Starý otec sa pýta vnuka:
– Janko, ako ďaleko si s tou angličtinou?
– No, zatiaľ viem povedať iba dobrý deň, ďakujem a prosím...
– To je výborné! Veď doteraz si to nevedel ani po slovensky.

Minister dopravy chudobného štátu sa zastavil na návšteve u svojho nemeckého kolegu. Vidí, že v garáži má samé Ferrari, Lamborghini, samé drahé autá, má veľkú vilu, všade striptérky a luxus. Pýta sa ho, z čoho môže takto žiť, odkiaľ má toľko peňazí? Nemecký minister hovorí:
– No to máš tak, vidíš tú diaľnicu?
– Vidím.
– Tak mala byť široká 20 m, ale som to stiahol na 19 a z toho si takto žijem!
Po pol roku ide nemecký minister na návštevu ku svojmu kolegovi a vidí, že v garáži stoja Maserati, Rolls Royce, má dvakrát takú vilu ako on, obrovský park, helikoptéru... Udivene sa ho pýta, ako zarobil toľko peňazí na takýto extra luxusný život...
– No, to máš tak, vidíš tú diaľnicu?
– Nevidím.
– No vidíš!

– Čo je maximálna obezita?
– Keď si ľahneš na pláž a Greenpeace ťa začne ťahať do mora.

– Tvrdili ste mi, vojak Semienko, že vaša svokra zomrela a ja som vám na základe toho udelil dovolenku!
– Zle ste ma pochopili, pán veliteľ. Ja som iba povedal, že by som sa rád zúčastnil na jej pohrebe.

Idú dvaja poľovníci na lov do džungle a jeden z nich hovorí:
– Aha, tam letí slon... A tam druhý...
Druhý poľovník na to:
– Bože, prečo!
– Čo sa čuduješ? Asi tam niekde majú hniezdo.

Sedia dvaja najlepší kamaráti v krčme a jeden hovorí:
– Už si spal s mojou ženou?
– Neblbni, to by som si v živote nedovolil!
– Tak to by si mal, pretože je oveľa lepšia než tá tvoja!

– Povedz, vraj si začal denne šesť hodín cvičiť na klavíri?
– Človek musí vedieť, čo chce dosiahnuť.
– A ty čo chceš dosiahnuť?
– Susedný byt!

Muž volá na pohotovosť:
– Pán doktor, čo máme robiť, náš kamarát prehltol štamperlík.
– A urobili ste nejaké preventívne opatrenie? – pýta sa lekár.
– Jasné, zatiaľ pijeme z fľaše, – odvetí muž.

Bol jeden Škót, ktorý sa 30 rokov každý deň modlil, aby vyhral v lotérii.
Jeden pekný deň zahrmel z nebies hlas:
– Synu, kúp si aspoň jeden los!

Mladý lekár pomáha prvý raz pri pôrode. Keď skončia, pýta sa staršieho kolegu, či postupoval správne. – V podstate áno, – hovorí mu kolega. – Ale po pôrode sa po zadku plieska dieťatko, nie mamička!

Opilec sa potáca po ulici a vrazí do neznámej ženy. Tá mu dá hneď facku, až sa zatočí. Keď sa spamätá zo šoku, hovorí:
– To som už doma, Cecilka?

Mamička hovorí malému Adamovi: – Zlatíčko, no a teraz už pekne spinkaj. Keby si sa náhodou v noci zobudil, zavolaj „mami“ a ocinko tu hneď bude.

Mária ide so svojím snúbencom na výlet autom. – Čo máš v tom papieri? – pýta sa cestou partner.
– Chlieb s masťou a cesnakom!
– Načo ti to, preboha, je?
– Sľúbila som mame, že ho zjem, keď v nejakom lesíku vyhlásiš, že sa ti pokazilo auto!

Colník vraví blondínke: – Musíte si dať predížiť pas.
– No dobre, ale vojde sa mi potom do kabelky?

Janko a Marienka zašli večer do lesíka. Sadli si a začali sa bozkávať. Janko vrúcne šepká opojený láskou: – Miláčik, cítiš to čo ja?
– Samozrejme, že cítim, ale keby si si vzal baterku, tak v tom nesedíme!

Mladý inžinier vojde do šéfovej pracovne, vylepí mu dve zauchá, vyleje na hlavu atrament, vyskočí na jeho stôl a začne tancovať. Odrazu do kancelárie vbehne kolega a šeptom mu hovorí: – Jano, neblázni! Prestaň! Nezdedil si tri milióny, my sme len žartovali!

Farár letí po prvý raz v živote lietadlom. Letuška mu ponúka koňak. Duchovný sa pýta:
– V akej výške letíme?
– Okolo desaťtisíc metrov.
– Tak to si dám radšej minerálku, šéf je príliš blízko.

– No a čo, aj iní lekári majú pomer so svojimi pacientkami!
– Áno, pán doktor, – hovorí sestrička. – Ale vy ste zverolekár.

Mladomanželia sa chystajú na svadobnú cestu.
– Drahý, prečo si kúpil iba jeden lístok? – čuduje sa ona.
– To som celý ja! Stále zabúdam na seba!

Lord si zavolá Jeana a vraví mu:
– Jean, chcel by som vykonať nejaký dobrý skutok, ale nič mi nenapadá. Čo by si mi poradil?
Jean je veľmi prekvapený, chvíľu premýšľa a potom povie:
– No, viete, pane, začína sa riadna zima, všetko zanedlho pokryje sneh, čo keby ste nasypali trochu zrna hladným vtáčikom na okennú rímsu vašej spálne?
Lord sa zamyslí, rozžiaria sa mu oči a nadšene povie:
– Jean, veď ty si génius! To by som potom tie vtáky mohol strieľať rovno z postele!

– Povedzte, Jean, zachoval som sa k vám niekedy sebecky?
– Nemôžem sa sťažovať, sir.
– To som taký dobrák?
– Nie sir, ale nemôžem sa sťažovať, lebo nemám komu.

Jano videl prvýkrát v živote výťah. Keď išiel výťah hore, bola v ňom stará pani a keď sa vrátil dolu, vystúpila z neho mladá, zvodná slečna. Jano s úžasom vraví:
– WAU! Sem musím poslať svoju starú…

OBSAH

12 mesiacov – 12 lokalít Slovákov v Maďarsku udržiavajúcich partnerské vzťahy s mestami a obcami na Slovensku:

Čabasabadi, Čemer, Čorváš, Mlynky, Nové Mesto pod Šiatrom, Orosláň, Šalgótarján, Sarvaš, Slovenský Komlóš, Angyalföld (Slovenská samospráva XIII. obvodu Budapešti), Cinkota (Slovenská samospráva XVI. obvodu Budapešti), Terezín (Slovenská samospráva VI. obvodu Budapešti) 5

Alžbeta Hollerová Račková: Z roka na rok – z kroku na krok 28

Zo zasadnutí VZ CSSM 31

Deň Slovákov v Maďarsku v Níži 33

Anton Paulik: Od sčítania obyvateľstva po prípravy nastávajúcich národnostných volieb 36

Tri desaťročia národnostných samospráv v Maďarsku 40

K 30. výročiu založenia slovenských samospráv v Maďarsku 49

Politické dianie vo fotografiách 55

Inštitúcie CSSM

Z činnosti Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku 67

O činnosti Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku 70

O činnosti Slovenského divadla Vertigo 73

Z činnosti Pedagogického metodického centra Slovákov v Maďarsku 76

Z činnosti Knižnice a dokumentačného centra Slovákov v Maďarsku 78

Naše celoštátne organizácie

O činnosti Organizácie slovenskej mládeže v Maďarsku 81

Bilancia Slovenského spolku Identita 83

Z činnosti Únie slovenských organizácií v Maďarsku 86

Z činnosti Zväzu Slovákov v Maďarsku 89

Milovníci folklóru upriamili pozornosť na Banku 92

Zo života našich osád – Kultúrne programy vo fotografiách 95

Srdcom ku hviezdam 141

Návšteva u umeleckého drotára Róberta Hozáka 145

Pred 90 rokmi sa narodil etnograf Dr. Ondrej Krupa 147

Slovenský učiteľ a farár v obciach Pilíš a Irša 152
Pred 150 rokmi zomrel Jozef Karol Viktorin 155
Pred sto rokmi zomrel Ján Pravdoľub Bella 159
Socha Corgoňa v Nitre 161
Z kresťanského sveta – Duchovný život našich Slovákov vo fotografiách 163
200-ročný Veľký evanjelický kostol v Békešskej Čabe 177
Je čabianska klobása hungarikum? 181
Zoltán Bárkányi Valkán: Osirelí starci 184
Juraj Pejko: Cinkotská holba 188
Alexander Kormoš: Aforizmy 190
Gabriella Kopasová: C E S T A 191
Z básní a fotografií Mateja Skalnického 193
Deti a mládež
Zo života našich školákov 197
Projekt Rím v sarvašskej škole 227
Žiacke smiechoty 229
Krížovka pre deti 231
Krížovka Nášho kalendára 232
Polstoročie Rubikovej kocky 233
Cvikla, alebo červená repa – zdravie zo zeme 236
Zasmejme sa! 241

Tlač: Croatica Nonprofit Kft.

WWW.LUNO.HU

Ľudové noviny

Oplatí sa nás predplatiť

Buďte stálym čitateľom jediných slovenských novín v Maďarsku!

Týždenník Slovákov v Maďarsku Ľudové noviny, ktorý vychádza nepretržite od roku 1957, sa snaží o zachovanie a zveľaďovanie nášho materinského jazyka a kultúry. To je však možné iba v úzkom kontakte s vami, ktorí máte nárok na zaujímavé a poučné čítanie v slovenčine, na fotografiami bohato ilustrované noviny, ktoré z týždňa na týždeň informujú o živote Slovákov v Maďarsku v našom materinskom jazyku. Nové vedenie týždenníka, redakcia a vydavateľ sa snažia o obsahovú a formálnu obnovu Ľudových novín. Náš týždenník chce ponúknuť čitateľom všetkých vekových kategórií zaujímavé čítanie v oblasti kultúry, politiky, mládeže, literatúry a pod.

Náš týždenník rozširuje a predplatné prijíma Maďarská pošta, noviny si možno predplatiť na každom poštovom úrade a u poštových doručovateľov. Stačí uviesť identifikačné číslo Ľudových novín (lapkód) – 15 200 a oznámiť, na aké obdobie si chcete noviny predplatiť. S radosťou vás informujeme o tom, že odteraz znovu možno uhradiť predplatné aj pripojenou poštovou poukážkou.

Predplatné na 1 rok: 7 320 Ft, na ½ roka 3 660 Ft, na ¼ roka: 1 830 Ft.

Na poukážke treba uviesť presnú sumu. Ak zaplatíte len časť z uvedenej sumy, časopis vám budú doručovať iba v zaplatenej hodnote. Objednávky treba poslať na adresu Maďarskej pošty, ktorá sa stará aj o inkasovanie predplatného. Pred jeho vypršaním dostanete od pošty oznámenie s možnosťou predĺžiť predplatenie týždenníka.

Redakcia i vydavateľ Ľudových novín sa snažia o to, aby sa časopis dostal ku každému, kto má oň záujem. V prípade reklamácií sa obráťte s dôverou na patričné oddelenie pošty (tel.: +36 1 767 8262), resp. na redakciu Ľudových novín.

Telefón:
(+36 1) 878 1431

Tel./ Fax:
(+36 1) 878 1432

E-mail:
ludove@luno.hu

Poštová adresa:
1555 Budapest, Pf. 99.

OBJEDNÁVKA

Objednávam týždenník ĽUDOVÉ NOVINY v exemplároch.

Predplatné:

☐ na 1 rok (7 320 Ft) ☐ na 1/2 roka (3 660 Ft) ☐ na 1/4 roka (1 830 Ft)

Predplatiteľské obdobie: od do

Objednávateľ (platca):

Adresa:

Adresa príjemcu:

(Treba vyplniť iba v tom prípade, ak adresa príjemcu nie je totožná s adresou objednávateľa.)

podpis

Objednávku podajte v obálke na pošte na nasledujúcu adresu:
Hírlap Igazgatóság 1900 Budapest

ZÁZNAMY

ZÁZNAMY

Slovakum

ZÁZNAMY